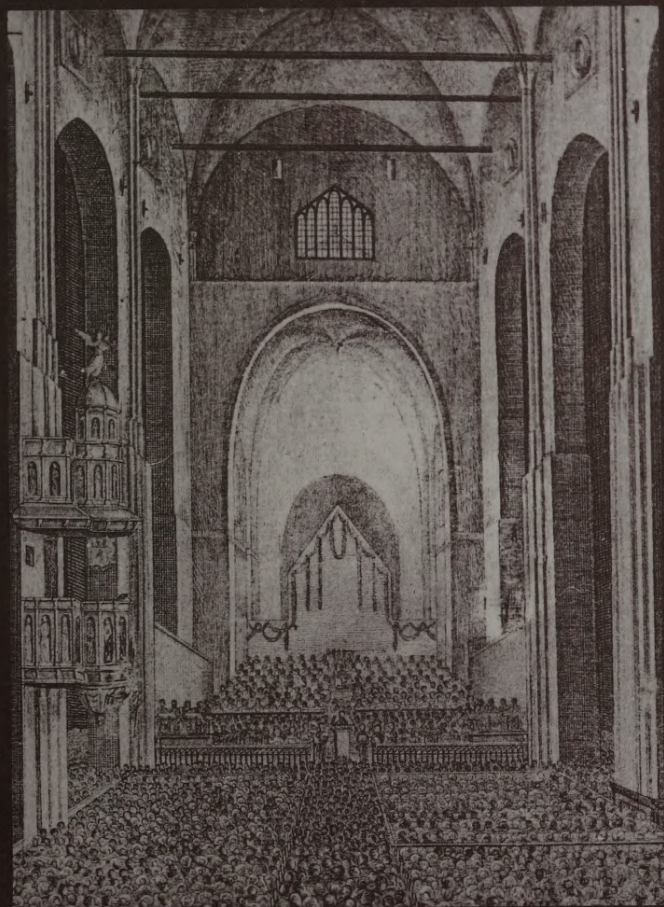

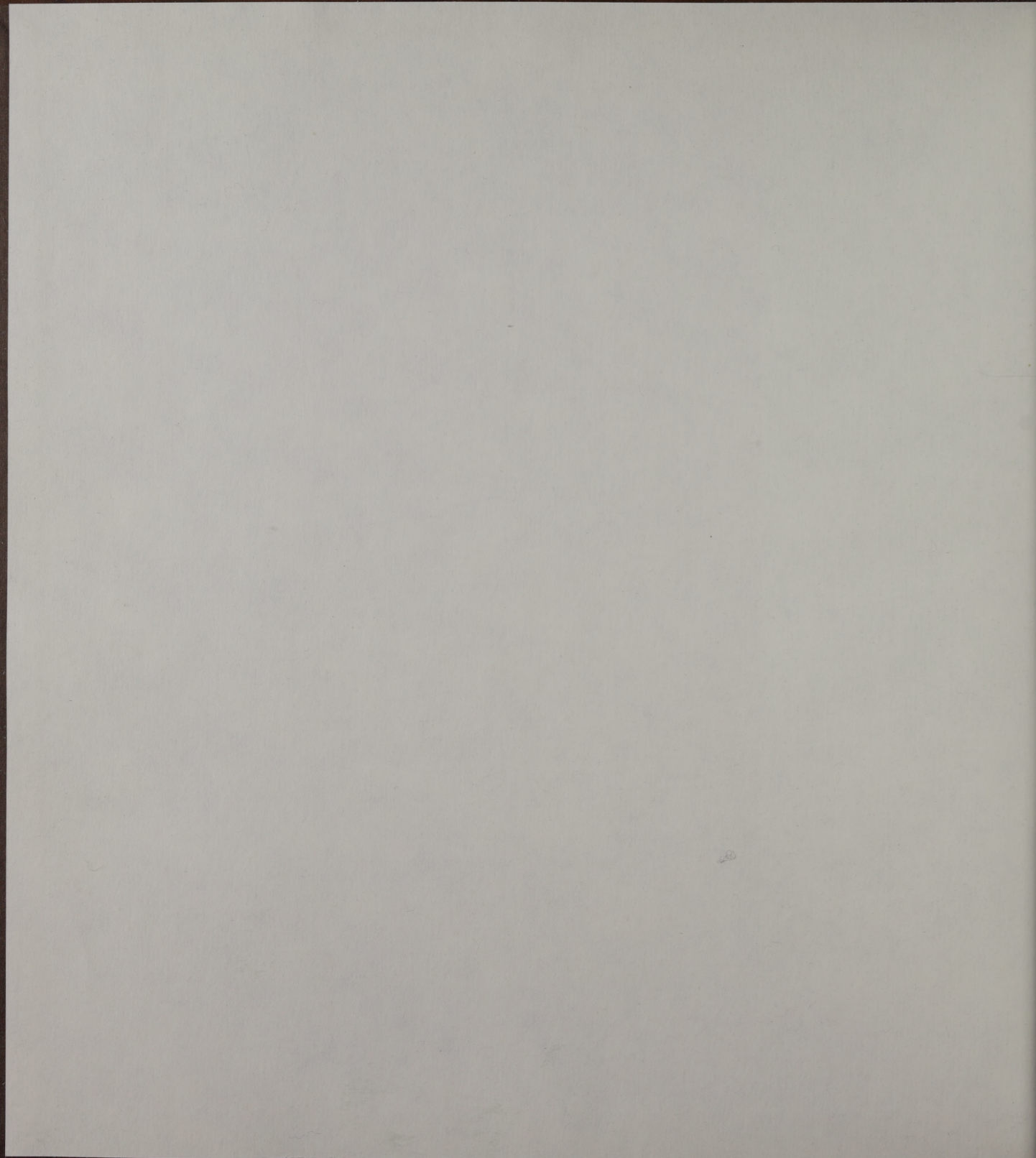
Mona Brege

TEĀTRIS SENAJĀ RĪGĀ

984
36

Autore pateicas

Latvijas Kultūras fondam par Spidolas stipendiju 1994. gadā,

Latvijas Komponistu savienībai par iespēju strādāt ar datoru,

Rīgas vēstures un kuģniecības muzejam un

Latvijas Akadēmiskajai bibliotēkai

par atļauju izmantot fondu materiālus

VĒSTURES FAKTI,
VĀCU KULTŪRA — SKATS PĀRI DIVIEM GADSIMTIEM

Rīgas Pilsētas teātris (1782—1863)

This is a list of the names of the
 persons who have been admitted to
 the office of the Secretary of the
 Board of Education since the
 year 1850. The names are given
 in alphabetical order, and the
 date of admission is given in
 parentheses.

98-4
36

303

792(4)

012-18

Ilona Breģe

TEĀTRIS SENAJĀ RĪGĀ

VĒSTURES FAKTI,

VĀCU KULTŪRA — SKATS PĀRI DIVIEM GADSIMTIEM

Rīgas Pilsētas teātris (1782—1863)

«ZINĀTNE»

UDK 792(091)(474,3)
Br 310

A-18e
33

Literārais konsultants *Egils Zirnis*

Atdejojotājs *Valdis Bisenieks*

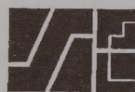
Citātus un skatuves darbu nosaukumus no vācu valodas tulkojusi *Kira Kalniņa*

Fotomākslinieki *Ilmārs Apkalns* un *Gvido Kajons*

Māksliniece *Ināra Jēgere*

Latvijas Nacionālā
BIBLIOTEKA

98-2942
0300032260

Grāmata izdota ar
SOROSA FONDA – LATVIJA
atbalstu

ISBN 5-7966-1168-2

© Iona Breģe, 1997
© Izdevniecība "Zinātne", 1997

Ievads

Prologs no autores

Es gribētu nosaukt par teātri visu dzīvi, ciktāl tā noris darbībā. Jo tikai savā gara dzīvē mēs esam patiesi un nevaram būt nekas cits, kā mēs esam. Mēs kļūstam par pūļa cilvēkiem uz ielām, mēs pārtopam koleģes darbā, mēs izliekamies pārāk par saviem bērniem, mēs režisējam savu karjeru un ietekmējamies no citu cilvēku spēlētām lomām. Jau mūsu senči izgudrojuši lielisku mācību vietu mums, saviem pēctējiem, — teātri uz skatuves. Tur talantīgi cilvēki sniedz paraugstundu, kā spēlēt dzīvi dažnedažādās situācijās. Un mēs spēlējam. Ar katru gadsimtu arvien vairāk, ar katru paaudzi arvien neapzinātāk. Es esmu laimīga, ka esmu latviete, jo mani senči teātri uz skatuves spēlēja tikai četrus gadsimtus un manā zemapziņā vēl saglabājušās tās spēles, kas nāk no cilvēka nesamākslotās dabas:

Ai, zafā lidaciņa,
Nāc ar mani rotāties,
Tu dzīvē jūriņā,
Es esda laiviņā.

Maxa biju, bet jau gudra,
Māku puišus kaitināt:
Kalnā kāpu gavitēt,
Lai dzirdēja ciema puiši.

Bēdu, manu lielu bēdu,
Es par bēdu nebēdāju –
Lihu bēdu zem akmeņa,
Pāri gāju dziedādama!

Ari šīs grāmatas uzrakstīšana ir spēle – mana spēle ar vēsturiskas patiesības objektivitāti un šodienas redzējuma subjektivitāti. Un, lasot šo grāmatu, Jūs spētiesiet teātri kopā ar mani.

K. F. D. Gromanis

Prologs

Rīgas Pilsētas teātra atklāšanai

1782. gada 15. septembrī

Šeit, kur daudz gadu jau mums cēls
stāv Talijas mirdzošais tronis,
kur Šekspīram mirdz slavas kronis,
kur Lesings, dižais vācu dēls,
un Aruē ir skatītāju priekam
daudz devuši; kur iepazīts
ir viņu veikums un kur vīts
ir allaž lauru vainags māksliniekam;
šai debespusē visai saltajā,
kur daile atplaukst siržu siltumā,
kur gaist kā migla aizspriedumi,
kad mostas jauni aizsākumi,
šeit, augstas varas sargāta
un gudra, krietna vīra balstīta,
nu atkal aktiermāksla galvu slej.
Mēs, viņas bērni, pateicībā
ar savu mākslu vīram cēlajam
un labvēļiem jums visiem kalpojam,
mums asaras plūst aizgrābtībā,
jums prieku sniedzot dvēselei.
— Vēl mirklīti! — Nu tagad sakiet paši,
vai mūsu mākslai, kurai dots tik plaši
caur savu čaklumu, no jūsu mīlestības,
no viņa gādības un jūsu labvēlības
ik dienas barojoties, izvērsties,
jel sakiet, labvēļi, vai lemts nav tai,
šai mūsu mākslai skaistajai,
kas jums pie sāniem savu rītu sagaidīja,

1750. gadā P. Hilferdings panāca, ka privilēģija tiek izsniegta uz viņa vārda vienpersoniski. Izrādes notika Rīgā, Narvā, Pērnāvā, Rēvelē, Dorpatā un Varšavā. Par savu dzīvesvietu P. Hilferdings izvēlējās Pēterburgu un pēc 1759. gada Rīgā vairs nestrādāja.

Līdz 1754. gadam izrādes notika maiznieka Zēlera namā, bet turpmāk tās pārcēla uz kādu spīķeri. Rīgā darbojās P. Hilferdinga pilnvarotie — no 1761. gada Johans Frīdrihs Neihofs un no 1765. gada Johans Zīgfriids Skolāri, kurš par dzīvesvietu izvēlējās Rēveli un par trupas direktoru Rīgā savukārt pilnvaroja Joahimu Frīdrihu Mendi.

Par šīs trupas galīgu piesaisti Rīgai var runāt, tikai sākot ar 1769. gadu, kad nomira privilēģijas īpašnieks P. Hilferdings un trupas vadību uzņēmas Joahims Frīdrihs Mende un Antons Gantners. Trīs gadus viņi sniedza izrādes Rīgā, gūstot publikas ieinteresētību un atsaucību, kas tomēr pamazām apsīka. 1772. gada vasarā trupas vadību pārņēma barons Oto Hermanis fon Fītinghofs, ziedojot teātrim gan naudu, gan laiku. Trupai bija pa spēkam iestudēt V. Šekspīra traģēdiju «Romeo un Džuljeta», J. V. fon Gētes «Klavīgo», Moljēra «Tartifu», kā arī A. E. M. Gretrī operu «Zemīra un Azors», J. Ā. Hillera dziesmuspēles «Medības» un «Mīla uz laukiem».

1775. gadā barons, dodamies divus gadus ilgā ceļojumā pa Eiropu, nosūtīja savu teātra trupu uz Pēterburgu. Tur tā diemžēl neguva panākumus, un 1777. gadā daļu no aktieriem darbam Rēvelē angažēja Nātaniels Ernsts Hindebergs, kādreizējais Rīgas teātra trupas aktieris. Laikā līdz 1780. gadam Hindeberga trupa bieži un ilgstoši viesojās Rīgā, līdz 1780. gada 1. jūnijā atgriezās pavisam.

Pieaugot teātra trupas mākslinieciskajam līmenim, radās nepieciešamība pēc šim līmenim atbilstošām

telpām, jo īsti piemērotas vietas izrādēm nav bijis. Koka nams, kas bija nodots teātra rīcībā, atradās Parādes laukumā, dažreiz izrādes notika citās vietās. Barona fon Fītinghofs uzdevumā arhitekts Kristofs Hāberlands¹ izstrādāja projektu pirmajai kapitālajai teātra ēkai Rīgā. Vieta celtniecībai atradās gandrīz pie paša nocietinājumu vaļņa un tika racionāli izmantota — tur jau esošo noliktavu pārbūvēja par teātra zāli, bet jaunuzceltajā piebūvē izvietojās ieeja un saviesīgās telpas. Blakus teātra namam uz Kaļķu ielas pusi jau tikko bija pabeigta barona fon Fītinghofs dzīvojamā māja.

Teātris tika svinīgi atklāts 1782. gada 15. septembrī. Salīdzinājumā ar citām pilsētām Baltijā tas ir trīs gadus agrāk, nekā Viļņā atklāja publisku poļu teātri, un septiņpadsmit gadus agrāk, nekā Rēvelē atklāja profesionālu vācu teātri (līdz 1809. gadam Rēvelē eksistēja amatieru teātris). Savukārt tepat Mitavā, Kurzemes hercogistē, profesionāls teātris darbojās kopš 1778. gada, amatieru uzvedumi galmā notika vēl agrāk.

Šādu publisku teātra namu atklāšana Baltijā norāda uz to, ka šo zemju kultūra attīstījās vienā soli ar pārējo Eiropas valstu kultūru, kur tai pašā laikā risinājās līdzīgi procesi. Sākās jauna teātra vēstures attīstības fāze. Stacionāri teātri darbojās Venēcijā no 1637. gada, Berlīnē no 1700. gada, Vīnē no 1711. gada. Sevišķi strauji teātrim domātu ēku celtniecība izplatījās 18. gadsimta otrajā pusē — Kēnigsbergā 1753. gadā, Hamburgā 1767. gadā. Tomēr līdz pat 19. gadsimtam saglabājās trupas, kas mainīja izrāžu vietu un nesaisījās ar konkrētām pilsētām.

Rīgas Pilsētas teātra darbības sākumā (1775. gadā) Rīgā dzīvoja 24 tūkstoši iedzīvotāju: 9098 vācieši un 9753 latvieši, arī citas tautības. Izrādes notika vācu

¹ Kristofs Hāberlands bija daudzu baznīcu, sabiedrisko un dzīvojamo māju arhitekts. Mācījies Berlīnē un ap 1780. gadu sācis darboties Rīgā. Bijis Rīgas pilsētas būvmeistars no 1789. līdz 1797. gadam.

valodā, un šī iemesla dēļ Rīgas Pilsētas teātri iedēvēja par Vācu teātri atšķirībā no latviešu teātriem, kas savu darbību sāka 19. gadsimta vidū. Oficiālais teātra nosaukums bija *Stadt-Theater*, tas ir, Pilsētas teātris, bet pašos pirmajos gados tas saukts arī par *Comödien-Haus* — Komēdiju namu.

Teātris pulcēja ap sevi daudzu radošo profesiju pārstāvjus — dramaturģus, aktierus, dziedātājus, baletdejotājus, komponistus, diriģentus, orķestra mūziķus un māksliniekus dekoratorus. Teātra izrādes bija vieta, kur vakaros satikās visa Rīgas muižniecība, inteliģence un bagātākie tirgotāji. Protams, galvenokārt šeit tika meklēta iespēja izklaidēties, taču Rīgas Pilsētas teātra augstais mākslinieciskais līmenis varēja apmierināt katra mūzikas un teātra gardēža gaumi un prasības. Šī ēka kļuva par kultūras dzīves centru Rīgā gandrīz uz simt gadiem.

Pašlaik, kopš 1988. gada 1. septembra, namā ir restaurēta bijusī deju zāle, tajā notiek kameramūzikas koncerti. Līdz ar to ir iespēja kaut nedaudz atjaunot teātra un mūzikas dzīves tradīcijas šajā vēsturiskajā vietā. Ilgu laiku ēku izmantoja kā lauksaimniecības mašīnu noliktavu, tad kā bibliotēku, jo teātra izrādes tika pārtrauktas 1863. gadā — līdz ar tagadējā Nacionālās operas nama uzcelšanu. Īstā teātra zāle savā sākotnējā veidā vairs nav saglabājusies, tomēr rūpīgi restaurētas tika kāpnes un vairākas zāles nama trešajā stāvā, kurās kādreiz mitinājās saviesīgā biedrība *Musse*.

Mana saskare ar Rīgas Pilsētas teātra vēsturi sākās 1990. gadā. Vēlēšanās toreiz bija ļoti pieticīga: paskatīties, ko īsti ir spēlējis savos koncertos Rīgā pianists Ferencs Lists. Seno koncertaīšu pētišanas rezultāts bija koncertcikls «Atskaņas no Rīgas Vācu teātra laikiem», ko trīs sezonu laikā es organizēju un vadīju bijušā Rīgas Pilsētas teātra nama restaurētajā zālē, pašreizējā Riharda Vāgnera kameramūzikas zālē. Manuprāt, šajā koncertcīklā iezīmējās divi galvenie

virzieni. Vispirms — seno programmu precīza restaurācija. Katra koncerta programma kā šodien, tā agrāk ir radoša darba rezultāts; tai piemīt noteikta dramaturģija, un programma izteic sava autora — atskaņotāja gaumi un personību. Pēc senām afišām tika restaurētas trīs programmas: Ferencs Lista programma Rīgā 1842. gada 16. martā, Klāras Šūmanes programma 1844. gada 31. janvārī un dziedātājas Vilhelmīnes Šrēderes-Devrientes programma 1847. gada 10. decembrī. Otrs virziens koncertcīklā bija pilnīgi nepazīstamas, aizmirstas mūzikas atskaņošana. Daudzi no šiem 18. un 19. gadsimta skaņdarbiem šodien šķiet mazvērtīgi, taču lielākā daļa ir piedzīvojuši savu renesansi Rīgā. Var minēt komponistus — rīdīniekus Vilhelmu Bergneru, senioru, un Vilhelmu Bergneru, junioru, Jūliusu Augustu Fēri un Johanu Gotfrīdu Mītelu. Ir arī virkne tādu komponistu, kas Rīgā tikai snieguši vieskoncertus, piemēram, Zigismunds Tālbergs un Ūle Bulls. Rīgas teātra un mūzikas vēsturei vēltīti bija divi festivāli «*Musse-Fest*» 1992. un 1996. gadā, kuru laikā līdzās koncertiem notika izstādes un zinātniskas konferences «Rīgas teātra un mūzikas dzīve 17.—19. gadsimtā». Iespējams, ka nākamajos gados līdz Rīgas 800 gadu jubilejai interese par pilsētas vēsturi vēl pieaugs un tas radīs iespējas mūziku un teātri šodien saistīt ar kādreiz senajā Rīgā aizsāktajām tradīcijām.

Lielākā daļa šajā grāmatā izmantoto faktu un datu ņemta no 18. un 19. gadsimta grāmatām, teātra kalendāriem, afišām un publikācijām preses izdevumos. Nācies konstatēt daudzas neprecizitātes literatūrā, kas izdota mūsu gadsimtā. Centos patiesi atspoguļot Rīgas Pilsētas teātra repertuāru, māksliniecisko līmeni un trupas sastāvu, kā arī vērtēt teātra un mūzikas dzīvi Rīgā visas Eiropas mērogā. Pētījumi par Rīgas teātra un mūzikas dzīves norisēm vēl būtu jāturpina un jāpazīlina. Mans devums ir tikai daļa no tā lielā darba, ko vajadzētu veikt līdz 2001. gadam.

Pirmā daļa

Pirmie divdesmit pieci gadi Rīgas Pilsētas teātra dzīvē

Teātra dibinātāja Oto Hermaņa fon Fītinghofa personība

Labvēlīga vide teātrim, mūzikas mīļotāji un Mūzikas biedrība

Biedrība *Musse* un telpu sadalījums namā Lielajā Ķēniņu ielā

Dramatiskās trupas iestudējumi

Izrāžu norise un nākamie teātra direktori

Pieci skatuves darbu autori pirmajos piecos gados

Operrepertuāra problēmas

Aktieru ģimenes un to iesakņošanās Rīgā

Teātra orķestra mūziķi operizrādēs un koncertos

Pirmā intermēdija

Par mecenātismu

Vārds «mecenātisms», manuprāt, sevi slēpj trīs jēdzienus: aristokrāts – eksistence – māksla.

Mākslas eksistence aristokrātijai.

Aristokrātijas eksistence mākslai.

Mākslas un aristokrātijas eksistence.

Šie jēdzieni nav nepārprotami tulkojami. Aristokrātijas eksistence mākslai vai aristokrātu dzīve, kad tā piepildīta ar mākslu, – tā ir vētēšanās un spēja dzīvot kopā ar mūziku, gleznām, skulptūrām un literatūru, neesot profesionālam māksliniekam. Tā ir tih dzīve mākslas izpratne, lai būtu nepieciešamība veicināt vērtību rašanos, kas nāh no gara, nevis materiālās pasaules. Revēle tas bija amatieru – labākās sabiedrības teātris, kurā spēteja dižciltīgas jaunkundzes un pilsētas varasvīri. Turpat lidzās būtu jāmin Rīgas Mūzikas biedrības koncerti, kuros uzstājās ne viens vien vīrs ar dižciltīgo «fon» pirms uzvārda. Šī vētēšanās dzīvot kopā ar mākslu izstrādājās paaudzēm ilgi – ar labu izglītību, audzināšanu, bet būtisks bija arī brīvā laika jautājums, kas ļāva dzīves daļu ziedot gara vērtībām.

Apgriezts jēdziens – mākslas eksistence aristokrātijai – slēpj sevī atkarību no aristokrātijas, jo pat visnepretenciozākajā ziedojumā ir slēpta nopirkšana, uzpirkšana, tātad atkarība. Lieli īpašumu uzkrājumi aristokrātu rokās daudzus gadsimtus bija pamats šādai mākslas eksistencei.

Mākslinieku izdzīvošanas instinkts, saistīts ar materiālās pasaules labumiem, nereti turēja atkarībā garu un spieda to liekuļot. Ja aristokrāts vēlējas sevi redzēt gleznā skaistu un labsirdīgu — kādēļ gan viņu tādu nepadarīt? Ja kāds ir gatavs maksāt naudu, kādēļ gan nerakstīt «Rekvīemu»?

Kad 18. gadsimta beigās, attīstoties kapitalismam, mainījās ipašumu uzkrājumu attiecības dažādās sabiedrības daļās, mecenātisms gāja mazumā: jaunbagātņiekus neinteresēja mākslas eksistence, jo pati ipašumu ieguve un uzkrāšana prasīja enerģiju izmantot materiālās sfērās, neatstājot mākslai nepieciešamo «aristokrātisko» brīvo laiku (vai līdzīga situācija neveidojas Latvijā tagad?).

Būtiska ir vienas personības loma mecenātismā, kas pēc saviem ieskatiem var gan atbalstīt, gan neatbalstīt mākslu. Spilgts piemērs tam ir Bavārijas karaļa Ludviga Otrā palīdzība Rihardam Vāgneram 19. gadsimta vidū. Turpretī Rīgā šī labvēlīgā liktena sakritība līdz ar 18. gadsimta beigām maxinājās, jo reizē ar vispusīgi izglītotu un ļoti bagātu cilvēku aiziešanu viņsaule apsīka arī mecenātisms.

Tomēr — bija mirkli, kad mecenātisms Rīgā eksistēja visaugstākajā pakāpē, un šis laiks saistās ar Rīgas Pilsētas teātra dibinātāja barona fon Fitinghofa vārdu.

Teātra dibinātāja Oto Hermaņa fon Fītinghofa personība

Viņš bija neparasts cilvēks — otrais pēc ģenerāl-gubernatora Baltijā, valsts padomnieks un vācbaltu barons. Oto Hermanis fon Fītinghofs jaunībā bija daudz ceļojis un ārzemēs redzēto centās ieviest savās muižās — Zolitūdē, Šampēterī, Gulbenē un arī Alūksnes pilī. Liela peļņa nāca no spirta brūžu ierīkošanas, zemnieki tika iedzīti galējā nabadzībā, bet barona muižas varēja sacensties ar bagātāko Eiropas augstmaņu pilīm. «Viņš tur ir ierīkojis arī skaistu, lielu viesu māju. [...] Šeit ir vēl trīs nelielas atpūtas mājas, no kurām vienai ir siltumnīcas abās pusēs un zāle augšstāvā, no kuras lejā var redzēt oranžērijas, kas ziemā tiek iekārtotas un izgreznotas kā parters. Es pamanīju šajā oranžērijā dažus labus marmora krūšutēlus un divas marmora statujas, kas bija izstrādātas labāk par parasti privātajās lauku muižās sastopamajām; viena ir laba Mediči Venēras kopija» [1905, VI, 14. lpp.]¹. Tātad O. H. fon Fītinghofs bija plaša vēriena augstmanis ne tikai pēc ieņemamajiem amatiem, bet arī pēc mākas saimniekot savos īpašumos, gūt naudu un — to ar vērienu notērēt.

Barona dzīvojamā māja Rīgā atradās Kaļķu un Lielās Ķēniņu ielas stūrī. Tas, ka teātra namu uzcēla tieši blakus, nav nejaušība, bet likumsakarība, jo baronam piemita vēlme uzturēt ap sevi radošu atmosfēru. 1753. gadā barons fon Fītinghofs angažēja privātu kapelu, kas sastāvēja no 24 mūziķiem un izmaksāja 2500 dukātu gadā.² Par kapelmeistaru tika aicināts jauns, talantīgs mūziķis no Vācijas Johans Gotfrīds Mītels.³ Tiesa gan, barona dienestā J. G. Mītels palika tikai divus gadus, turpmāk — līdz savai nāvei 1788. gadā Rīgā — pelnot iztiku kā ērģelnieks. Tomēr kapela turpināja darboties un tās mūziķi daļēji izveidoja vēlākā teātra orķestra kodolu. Radoši cilvēki O. H. fon Fītinghofu pavadījuši pat dienesta braucienos. Šeit jāmin barona bērnu ilggadējais mājskolotājs Jūliuss Augusts Fēre⁴, kas ceļojuma laikā Pēterburgā guva lielu atzinību ar savu klavesīna spēles māku. Johans Gotfrīds Mītels baronam veltīja trīs klavieresonātes, bet Jūliuss Augusts Fēre sacerēja speciālus skaņdarbus barona bērniem.

¹ Šeit un turpmāk ar cipariem kvadrātiekvās apzīmētas norādes uz darbiem bibliogrāfijā.

² Nelielas kapelas Rīgā jau kopš 16. gadsimta tika uzturētas pie rātes. 1575. gadā pilsētas mūziķu kapelā bija pieci spēlmaņi, 1732. gadā jau septiņi. Kapelai bija jāspēlē baznīcās, ģildēs, un viena no prasībām bija māka spēlēt vairākus instrumentus. Ar principālu — galveno mūziķi — rāte slēdza līgumu. Bez šīs rātes algotās kapelas Rīgas mūziķi vēl bija apvienojušies vairākas t. s. kompānijās, kas drikstēja darboties uz atļauju pamata, turklāt vācu mūziķu kompānijām bija priekšroka. Poļu, čehu un latviešu mūziķi varēja muzicēt tikai priekšpilsētās.

³ Johans Gotfrīds Mītels bija mācīties pie Johana Sebastiāna Baha viņa dzīves pēdējā gadā gan kompozīciju, gan spēles māku. Uz Rīgu atbrauca no Berlīnes, kur bija draudzīgās attiecībās ar Karlu Filipu Emanuēlu Bahu. Abi komponisti ilgu laiku sarakstījušies. Rīgā J. G. Mītels radīja savus izcilākos skaņdarbus: koncertus *per il Cembalo concertato, accompagnato da Due Violini, Violetta e Basso* un *Duetu 2 klavierēm vai 2 flīģeļiem, vai 2 pianoforte*. Rīgas sabiedrībai iespēja dzirdēt J. G. Mītela uzstāšanos koncertos bija tikai ziemās, «kad ielas sedza dziļš sniegs, kas — kā viņš pats teicis — neļāva iztraucēt ar garāmbraucošo ratu rīboņu» [1914, 360. lpp.].

⁴ Jūliuss Augusts Fēre tika dēvēts par «vietējo» komponistu, jo dzimis Mītavā ērģelnieka ģimenē. No 1777. līdz 1791. gadam bijis barona fon Fītinghofa dienestā, tad Sv. Pētera baznīcas ērģelnieks Rīgā. No skaņdarbiem saglabājies manuskriptā apjomīgs korāļu prelūdiju krājums.

Jūliusa Augusta Fēres skaņdarbu klāsts nav bijis plašs. No darbiem, kas saglabājušies, par fantāziju un atjautību liecina *Variations à la trois mains* klavierēm trīscrocīgi.

Viena no partijām neprasa nekādu piepūli, jo sastāv no divām notīm — sol un do, kas basā mainās kā dominante un tonika; bet visi pārvērtību jaukumi attiecas uz augšējo melodiju, kas aizrauj spēlētājus un klausītājus ar raksturu, ritmu un tempu maiņām.

Tik virtuozu spēli, bez šaubām, varēja prasīt no skolotāja, kam būtu jāpiedalās dueta spēlē. Šķietami vienkāršajā Do mažora tēmā J. A. Fēre saskatījis iespējas sešpadsmit variācijām.

Variations à trois mains

I. A. Fehre

Andante

First system of musical notation, featuring a treble clef staff with a melodic line and a grand staff (bass and piano) with accompaniment.

Var. 1
dolce

Musical score for Variation 1, treble clef staff with a melodic line.

Var. 7

Musical score for Variation 7, treble clef staff with a melodic line.

Var. 11
Allegretto

Musical score for Variation 11, treble clef staff with a melodic line.

Var. 14
Adagio

Musical score for Variation 14, treble clef staff with a melodic line.

Var. 16

Presto vivace

Situācijā, kad O. H. fon Fītinghofs bija ap sevi pulcējis spožu galmu, ieguvēji bija visi Rīgas iedzīvotāji, jo tik daudz izcilu radošu personību kā Fītinghofs laikā Rīgā nebija pat daudzās Vācijas pilsētās. Slavenais vācu dramaturgs Johans Kristiāns Brandess, kuru 1782. gadā aicināja par teātra skatuves direktoru (mūsdienu izpratnē — par režisoru), savās atmiņās atcerējās, ka, tikko iebraukušam Rīgā, viņam ar sievu un meitu bijusi vizīte pie barona, kas uzdāvinājis abām dāmām ādas apmetņus un uzročus, teikdams: «Tā kā atbraukušajām dāmām šejienes aukstais laiks varētu būt vēl nepierasts, cerams, ka viņām nebūs netikams šāds saudzēšanas līdzeklis pret to» [1914, 348. lpp.].

Liels vēriens piemita arī teātra uzvedumiem. «Gau-me un dārdzība sacenšas, kura gūs virsroku. Kādu iespaidu uz dažām dzimtenes skatuvēm rada trūkums,

taupība un nabadzīgie vizuļi, to labāk iespējams sajukt nekā aprakstīt. Šeit šimbrīžam tādu ļaunumu laimīgi nezina» [1937, 141. lpp.]. Laikabiedru vērtējumos tika uzsvērtas tās barona īpašības, kas viņam palīdzēja gūt slavu, mantu un godu, — «ņemot vērā viņa izglītoto prātu, kārtības mīlestību un enerģiju, viņa skatuve nevarēja nekļūt par vienu no lieliskākajām vācu skatuvēm» [1967, 12. lpp.].

Krievijas ķeizarienes Katrīnas Otrās izsaukts, O. H. fon Fītinghofs 1787. vai 1789. gadā pārcēlās uz Pēterburgu, kur 1792. gadā mira. Tomēr pēdējos gados Rīgā — kopš 1784. gada — viņš bija spiests svarīgo uzdevumu un biežo ceļojumu dēļ atteikties no teātra vadības, kuru kā direktors pilnībā bija turējis savās rokās.¹

¹ Barona fon Fītinghofs meita Anna Margarēta apprecējās ar Vidzemes ģenerālgubernatora dēlu Johanu Georgu Braunu. Šī ģimene dzīvoja Vīnē, atbalstīja jauno L. van Bēthovenu. J. G. Braunam veltītas L. van Bēthovena dziesmas op. 48, klavierosonāte op. 22, klavieru trio op. 9, bet grāfienei Annai Margarētai Braunai — trīs sonātes op. 10.

Labvēlīga vide teātrim, mūzikas mīļotāji un Mūzikas biedrība

Pirmajā — 1782./83. gada sezonā teātrim bija 120 abonementu. Tā bija izmeklēta publika, jo «kalpotājiem livrejās un citiem pavisam prastiem ļaudīm ieeja ir pilnīgi noliegta» [1937, 141. lpp.]. Šai sabiedrībai piederīgi bija rātskungi Johans Kristofs Bērenss, Johans Jakobs Daniels Betefērs, Johans Samuels Holanders un Johans Daniels Pelhavs. Šie Rīgas ietekmīgākie vīri un bagātākie tirgotāji bija izglītoti mākslas lietpratēji. Piemēram, J. S. Holandera mājā, kur atradusies laba gleznu kolekcija, bieži pulcējušies mākslinieki. J. D. Pelhava dēls Georgs¹ kļuva par ievērojamu mūzikas teorētiķi un kopš 1813. gada strādāja Berlīnē.

Birģermeistars J. J. D. Betefērs pat sacerēja mūziku: par ievērojamu notikumu izvērtās Biķernieku baznīcas iesvētīšana 1766. gada 1. oktobrī, kad tai par godu izskanēja kantāte «zur Einweihung der Katharinen Kirche auf Bickern» ar Johana Gotfrīda fon Herdera tekstu un J. J. D. Betefēra mūziku. Saglabājies kantātes librets liecina par ieceres apjomīgumu — divas lielas daļas un plašs izpildītāju sastāvs. Pirmajā daļā: Korālis, Rečitatīvs, Duets, Korālis; otrajā daļā: Koris, Ārija, Korālis I, Solo, Korālis II, Solo, Korālis III, Solo, Noslēguma korālis.

J. G. fon Herders

Ārija

no kantātes 2. daļas

*Mirdzēdams slavā,
ar dziesmām sveikts,
tiek goda ķēniņš teikts
nu svētnīcā savā,
brīnišķais,
dievišķais!*

*Kas Dieva priekšā stāvēt drīkst?
Kas Dievu bijā nevainībā,
kas Kristu rod visaugstāko,
kas savus grēkus nožēlo,*

¹ Ar lielu nožēlu jāsecina, ka Georgs Johans Daniels Pelhavs no Rīgas uz Vāciju aizveda daudz 17. un 18. gadsimta nošu, starp kurām bija reti rokraksti. 1841. gadā šo nošu kolekciju nopirka Berlīnes bibliotēka, kurā tie glabājas arī pašlaik.

*kas krietns cilvēkmīlestībā,
tas Dieva templī ieiet drikst!
Mirdzēdams slavā,
ar dziesmām sveikts,
tiek goda ķēniņš teikts
nu svētnīcā savā,
brīnišķkais,
dievišķkais!
Kas viņu mīl, tas būt šē drikst!*

Biķernieku baznīcas iesvētīšanas kantātes nošu partitūra nav saglabājusies, bet teksta grāmatiņā, kas izdota tajā pašā 1766. gadā Frēliha tipogrāfijā Rīgā, kāda nezināma roka ar zīmuli ir ierakstījusi visus, kas piedalījušies kantātes atskaņojumā. Līdz mums ir nonākuši septiņu solistu vārdi — divi pirmie soprāni un divi otrie soprāni, divi tenori un bass, acimredzot šejienes mūzikas mīļotāji, kā arī pilns orķestra sastāvs — divas pirmās vijoles, divas otrās vijoles, viola un čells, divas trompetes, vienas bungas vai timpāni, divas obojas, viens kontrabass (ar seno nosaukumu «*violono*») un čembalo, kas liecina par to, ka jaunajā baznīcā nebūs bijušas ērģeles. Čembalo partiju atskaņojis Kristiāns Lēberehts Cimmermanis, Vilhelma Fridemaņa Baha audzēknis, ērģelnieks Rīgā. Daļa orķestrantu bija pilsētas mūziķi, piemēram, Dāvids Kristofs Kurcvīgs no pirmajām vijolēm un Andreass Fogts no obojistiem; par dažiem nav konkrētu ziņu.

Tā kā jau 1760. gadā bija nodibināta Rīgas Mūzikas biedrība, pilsētas dienestā algotie mūziķi un mūzikas

mīļotāji apvienojās kopīgā muzicēšanā koncertos. Grūti šobrīd pateikt, kurš slānis — profesionālo mūziķu vai diletantu (ne mūsdienu, bet 18. gadsimta nozīmē, kad diletants tulkojumā no itāļu valodas tika saprasts kā mūzikas mīļotājs, muzikāli izglītotas cilvēks, kas ar mūziku nepelna iztiku) — bija spēcīgāks. Ne velti rīdzinieks J. G. Mītels, nododot publicēšanai savu Rīgā sacerēto krājumu «Izvēlētas dažādu dzejnieku odas un dziesmas» (*Auserlesene Oden und Lieder von verschiedenen Dichtern*), priekšvārdā rakstīja: «Tā kā manām pirms dažiem gadiem izdotajām klavieru sonātēm un variācijām bija tā laime gūt vairāku mūzikas lietpratēju un mīļotāju atzinību, tad es uzdrošinos vēl jo pārdrošāk šos joku, maigas liksmes un prieka augļus rādīt atklātībai.» Vēl vērā ņemamas būtu Domskolas rektora Karla Filipa Mihaela Snella domas: «Pilsēta uztur baznīcas mūzikas un citādu mūziku vajadzībām ievēribas cienīgu kapelu, kuras sastāvā ietilpst dažādi virtuozī, kā, piemēram, Dennemarka kungs¹ un Keihela kungs, pirmais spēlē alta vijoli,

¹ Johans Georgs Dennemarks dzimis Talsos. Jau 15 gadu vecumā viņš vadīja nelielu kapelu kādā Kurzemes muižā. Bija vijolnieks teātrī Rīgā 1772.—1774. gadā, turpmāk pilsētas mūziķis, vijolspēles skolotājs. Vēlāk Rīgas Pilsētas teātra koncertmeistars, 1835. gadā vecākais mūziķis pilsētā.

otrais — flautu. Taču visa šī kapela Rīgas pilsētas muzikālajai slavai dod maz. Mūzikas mīļotāji ir tie, starp kuriem virtuozī rodas vairumā. Gandrīz katrs cilvēks audzināšanas procesā meistarīgi apgūst kāda instrumenta spēli, un katra labi audzināta sieviešu kārtas būtne spēlē klavieres. Ir daudz dziedātāju, kas tālu pārspēj operetes māksliniekus. Jau gadiem ilgi skaistākos koncertus, kantātes un oratorijas ir uzveduši tikai diletanti, un ik reizi to vidū ir izcēlušies daži solo spēlētāji, darot godu savai mākslai. Starp šiem diletantiem man jānosauca vārdā kāds vīrs, kuru lietpratēji uzskata par vienu no lielākajiem mūzikas pazinējiem pasaulē: tas ir Šverīnē dzimušais birģermeistars Betefera kungs. Viņš meistarīgi spēlē gandrīz visus instrumentus, arī dzied — kā cilvēks jau gados — ideāli skaisti, un viņam piemīt rets dotums prast diriģēt vislielākos koncertus un oratorijas tik precīzi, ka neviens tonis neiet zudumā» [1959, 296., 297. lpp.].

Plaša inteliģences grupa Rīgā pulcējās ap grāmatu izdevēja Johana Frīdriha Hartknoha namu. Kopš 1765. gada, kad J. F. Hartknohs pārcēlās uz Rīgu, viņš bija atvēris grāmatu veikalu Smilšu un Mazās Aldaru ielas stūrī. Savā būtībā J. F. Hartknohs nebija tirgonis, bet sava laika progresīvās literatūras izdevējs un daudzu filozofu labs draugs. Viņš bija iepazīsies jau 1762. gadā Kēnigsbergā ar Johanu Gotfrīdu fon Herderu un tieši šis draudzības ietekmē sācis nodarboties ar grāmatniecību, līdz pats varēja ar labiem honorāriem atbalstīt J. G. fon Herderu. Abi draugi atstājuši paliekošas pēdas Latvijas kultūrā. Pie grāmatu izdevēja J. F. Hartknoha notika diskusijas par literatūru un filozofiju, šeit skanēja J. G. Mītela mūzika, kas laika ritumā kļuva arvien sarežģītāka un arvien vairāk atšķīrās

no citu tolaik atzītu komponistu mūzikas. J. F. Hartknohs izdeva šo mūziku, turklāt notīm viņa grāmatu apgādā bija ievērojama vieta. Veikalā varēja iegādāties gan Latvijas teritorijā dzīvojošo komponistu Franca Ādama Feihtnera¹, Johana Antona Preisa, gan arī Jozefa Haidna un Johana Sebastiāna Baha dēlu skaņdarbus. Grāmatu izdevējs J. F. Hartknohs jaunībā bija strādājis par mūzikas skolotāju, un starp viņa audzēkņiem jāmin slavenais operkomponists Johans Frīdrihs Reiharts. Grāmatizdevējam bija divi dēli. Viens turpināja tēva amatu un 1803. gadā pārcēla izdevniecību no Rīgas uz Leipcigu, bet otrs — Karls Eduards² kļuva par slavenu pianistu.

Inteliģence, aristokrāti, tirgotāji — šie mūzikas mīļotāji teātra atvēršanu Rīgā uzņēma ar lielu ieinteresētību. Viena no entuziasma izpausmēm ir tā sauktā *Theaterzettel* kolekcija, kurai pamatus licis jau minētais mūziķis Johans Georgs Dennemarks un tālāk turpinājis veidot viņa dēls Aleksandrs Teodors Dennemarks jau kā bibliogrāfs, taču katrā no biežajiem, brūnajiem sējumiem ir lasāms Georga Zigismunda Langevica vārds³, jo ar viņa roku ir rakstūtas norādes un satura rādītājs. Diemžēl pēc G. Z. Langevica nāves 1846. gadā vērtīgā tradīcija satura rādītājā sistematizēt koncertus un izrādes netika turpināta.

Ko var uzzināt no šiem sējumiem?

Teātra repertuāru no pirmās lugas, tas ir, G. E. Lesinga traģēdijas «Emīlija Galoti» 1782. gada 15. septembrī, līdz Riharda Vāgnera benefīcei — V. Bellīni operas «Norma» izrādei 1837. gada 11. decembrī un jaunā, tagadējā operteātra atklāšanai 1863. gada rudenī.

¹ Francs Ādams Feihtners bija Kurzemes hercoga galma kapelmeistars un solo vijolnieks no 1765. līdz 1795. gadam, un viņa pienākumos ietilpa baletu un dziesmuspēļu sacerēšana galma teātrim, simfoniju un garīgās mūzikas — koncertiem. Rīgā koncertēja 1790. gadā. Vēlāk darbojās Pēterburgā, mūža nogalē dzīvoja dēla apgādībā Kurzēmē.

² Karls Eduards Hartknohs mācījās pie J. N. Hummela, strādāja par klavierspēles skolotāju Krievijā, komponējis klaviermūziku. Rīgā sniedzis koncertus 1790.—1796. gadā, kā arī 1824. gadā.

³ Georgs Zigismunds Langevics, cēlies no Frīdrihštates, nodzīvoja mūžu Rīgā. Bija mācītājs, mūzikā diletants. Kā vijolnieks daudz spēlēja Rīgas Mūzikas biedrības organizētajos koncertos.

Lomu atveidotāju vārdus. Interesanti vērot, kā aug jaunatnācēji no mazām uz lielām lomām, jaunkundzes kļūst par kundzēm un maina uzvārdus, viesojas slavenības no Eiropas lielākajām pilsētām, bet dažos mirkļos līdz ar teātra direktoru maiņu notiek visai krasi pagriezieni teātra dzīvē.

Var uzzināt, kā izrādes notikušas, kurās nedēļas dienās, cikos. Parastā biļetes cena bijusi pusotra sudraba rubļa, koncertos — viens sudraba rublis. Tais laikos par rubli varēja, piemēram, nopirkt (pārrēķinot mūsu mērvienībās) apmēram 4 kg žāvētu augļu vai divtik daudz kartupeļu miltu.

18. gadsimta afišas mūsdienās liekas savdabīgas — tajās paziņots, ka skanēs koncerts klavesīnam, taču nav minēts komponists; acīmredzot publikas interesi vairāk piesaistījuši solisti nekā konkrēta mūzika. Un, ja nu tomēr komponista vārds ir minēts, tad var tikai iedomāties, kura no V. A. Mocarta operārijām vai J. Haidna simfonijām tikusi atskaņota koncertā. Tieši šī iemesla dēļ nav zināms, kura no Ludviga van Bēthovena simfonijām ir izskanējusi 1803. gadā Melngalvju namā. Par tipisku var uzskatīt Talsu mācītāja un L. van Bēthovena drauga Karla Amendas koncerta programmu 1799. gadā Melngalvju namā:

Haidns — Liela militāra simfonija,

Eks — Vijoļkoncerts, ko atskaņos Amendas kungs, Koncertduets ģitārai un vijolei, ko atskaņos Amendas kungs un Miliha kungs¹,

Rozeti — Koncerts flautai, ko atskaņos Bernardi kungs,

Kādi dziesmugabali (*Singstücke*) ģitārai, ko atskaņos Miliha kungs,

Variācijas ģitārai un vijolei, ko atskaņos Miliha kungs un Amendas kungs,

Jirovecs — simfonija. [1.]

Skaidri jūtama Rīgas publikas gaume — bez nopietniem darbiem koncertā jāskan arī kādam vieglāk uztveramam dziesmugabalam, tomēr A. Rozeti un V. A. Jiroveca vārdi ir liecība par informētību Eiropas mūzikas dzīves jaunumos. Vēl jāpiezīmē, ka A. Rozeti Koncertu flautai atskaņoja nevis profesionāls flautists, bet gan Rīgas Pilsētas teātra aktieris, izslavēts šī instrumenta spēles meistars.

Theaterzettel kolekcijā arī saglabājusies pašas pirmās balles jeb redutes² afiša, kas liecina, ka 1782. gada 31. oktobrī «Komēdiju nama lielajā Koncertu un redutu zālē» [1] viesi liksmojušies no sešiem pēcpusdienā līdz vieniem naktī. Vairākus gadus vēlāk, konkrēti 1787. gadā, teātra namā iemitinājās biedrība *Musse*.

¹ Gotfrīds Heinrihs Milihs, Neretas mācītāja dēls, bija studējis teoloģiju Jēnā un vēlāk pats kļuva mācītājs Kurzemē. Labs mūziķis, komponējis dziesmu ciklu «Mūsu Grietiņa», veltītu K. Amendam, izdotu 1835. gadā Mītavā. Tas ir pirmais solodziesmu cikls latviešu valodā.

² Tolaik tā saukta maskuballe.

Otrā intermēdija

Par spokošanos

Kādēļ tev nepatīk, ka es spēleju šovakar? Vai harmonijas, ko rada mani pirksti, ir pārāk asas un nesaprotamas? Tāda jau ir 20. gadsimta mūzika – neceri saklausīt maigu meldiņu. Un nestaigā tih nervozi pazāli. Man jāstrādā, jo rīt ir koncerts.

Nūdien, es gribētu tevi patlūgt iet atpakaļ uz mazie kāpnīšu bēniņiem, kur tu mīti. Man bail. Es nezinu, kas Tu esi – vai, precīzāk sakot, kas Tu biji. Labs cilvēks vai mākslinieks, kāds dzērājs no «Muses», kāds iedomīgs augstmanis vai nelaimīgs mīlētājs? Kāpēc Tu esi šeit un nerodi mieru? Vai Tava dvēsele nevar pacelties debesīs grēku smaguma pilna? Vai Tevi šeit aiztur kas cits? Atstāj mani vienu – man jāspēlē.

Tu gribi, lai es eju prom. Labi, šovakar es Tev piekāpšos. Tih un tā nav jēgas spēlēt, ja galvā citas domas un ja Tu staigā un čukstini grūdu, visu laiku atgādinot, ka šī māja ir veca un pilna nestēpumu. Es sakravāšu naktis, uzvilksu mēteļi, uzliksu cepurīti. Te ir spoguļis... blauks!... Tas nu ir par traku! Tas durvis Tu varēji arī neaizcirst! Es tāpat aizēju!

Un tad pagāja mēnesis un vēl nedaudz dienu. Un es meklēju pa Rīgas bibliotēkām vecās teātra afišas. Varbūt vienkārša apstākļu sakritība, bet zemapziņā kaut kur bija iezagušies interese par pagātnes norisēm, bija grūdiens. Jeb – kā saka Hamleta tēva gars – «es nāku Tev gandrīz truks gribu asināt». Ir jau Rīgā daudz māju ar spēcīgām pagātnes

aurām – gan labvēlīgām, gan traucējošām. Un kas cits, ja ne mēs paši, mēģinās dzīvot te, šai vidē, kuru mums atstājušas mantojumā iepriekšējās paaudzes. Un tomēr – es nekad vairs neesmu vahars viena sēdējusi pie klavierēm Vagnerzātē. Es zinu, ka tur kāds ir, un kā katram cilvēkam man ir bail no nezināmā.

Biedrība *Musse* un telpu sadalījums namā Lielajā Ķēniņu ielā

Biedrība *Musse* bija dibināta pēc Pēterburgas angļu kluba parauga. Pats vārds *Musse* apzīmē brīvo laiku, vaļas brīžus, ko šeit varēja aizpildīt. 1787. gadā Rīgā tā bija pirmā biedrība, taču visai drīz sāka darboties vēl citas tai līdzīgas. Par biedrības *Musse* tapšanu stāstījis viens no tās pirmajiem vadītājiem tirgotājs Ernsts Ebels: «Jau 1786. gadā Meirera kungs¹, kurš šo māju irēja gan teātrim, gan citām izklaidēm, sāka ierīkot klubu šīs mājas augšējās istabās, ne tikai izstrādājot sīku plānu (kuru viņš, Ebels, parādīja un pēc kura Meirera kungs gribēja klubu tādējādi organizēt, ka vēl četrām no viņu vidus izvēlētām personām bez viņa paša vajadzēja veidot valdi), bet arī jau sapulcinot pāri par simt interesentu» [1920]. Patiesībā interese par klubu izrādījās daudz lielāka — jau 1787. gada 7. janvārī bija 200 biedru, bet 1798. gadā to skaits sniedzās pāri četriem simtiem. Biedrībai bija savi statūti. Tika sastādīti un publicēti arī noteikumi, kuri ietvēra 44 sīki

izstrādātus punktus. Precīza kārtība tika noteikta avīžu un žurnālu lasītājiem bibliotēkā; smēķētājiem tabakas dūmi bija pieļaujami tikai biljarda istabā un kamīnzālē; bija noteikumi par spēļu istabām, par viesu ierašanos, kuriem bija jānopērk ieejas biļete pat tādos gadījumos, kad kāds no biedriem tos uzaicināja. Bez jau minētajām telpām atsevišķa bufetes istaba bija dāmām.

Starp pirmajiem biedrības *Musse* dibinātājiem bijuši: birģermeistars J. J. D. Betefērs, Portenu dzimtas vīri un citi ievērojami Rīgas kungi. Turpmākajos gados biedrībā iestājās vairāki slavenākie aktieri un mūziķi: Augusts Jēnišs, Johans Kristofs Kafka, Georgs Ernsts Lange, Ferdinands Fīlipsis Arnolds, Karls Feige, abi brāļi Omaņi, Karls Augusts Delle, Johans Hofmanis un vēl citi. Par to, kā praktiski izskatījusies biedrības ikdienas dzīve, raksta Domskolā rektors K. F. M. Snells, kurš gan pats nav bijis biedrības *Musse* biedrs: «Desmitos vakarā visiem vajadzēja izklīst.

¹ Johans Kristiāns Gothilfs Meirers bija ilggadējs Rīgas Pilsētas teātra direktors. Par viņu būs runa 32. lpp.

Kurš vēl gribēja spēli turpināt līdz vienpadsmitiem, tam vajadzēja tūlīt samaksāt vienu dālderu, kurš no vienpadsmitiem līdz divpadsmitiem — tam divus dālderus, kurš no divpadsmitiem līdz vieniem — tam četrus dālderus un no vieniem līdz diviem — astoņus dālderus dispensācijas naudas, caur ko tika kavēta pārāk ilga aizsēdēšanās naktīs. Dāmas uz šo biedrību ieradās gandrīz vai ik dienas. Jau pirmajā gadā interesentu pulks, neskaitot dāmas, bija pieaudzis līdz 325 cilvēkiem, turklāt te piederēja dižciltīgākie cilvēki. Balles un maskarādes dienās, izņemot kalpotājus livrējās un tiem līdzīgos, kluba zālē par zināmu maksu bija atļauts ierasties katram» [1959, 295. lpp.].

S tarp teātri un biedrību *Musse* pastāvējušas līguma attiecības. Tā, piemēram, 1815. gadā noslēgts kontrakts, saskaņā ar kuru teātra direktorei Emilijai Herbstai par teātri un bufeti vajadzēja maksāt 700 dālderus nama īpašniekam, tas ir, biedrībai *Musse*.

Tā kā biedrība *Musse* nodibinājās piecus gadus pēc teātra atvēršanas, tad telpu sadalījums namā, kas celts speciāli teātrim, nav bijis sevišķi veiksmīgs. Patiesībā laikabiedri šo namu neuzskatīja par īsti piemērotu pat teātrim: «Šai ēkai ir būtiski trūkumi. Tā atrodas šaurā ieliņā, skaņas elipse nav pienācīgi aprēķināta un zināmā atstatumā noslāpē balsi. Koridori ir tumši, trepes un pieejas ir šauras, labierīcību telpas mazas un tikai trīs. Ja notiktu nelaime, briesmas būtu lielas. Neskatoties uz visu, ēka ir ļoti glīta un labi uzturēta» [101]. Virs teātra zāles, kas aizņēmusi tagadējo pirmo un otro stāvu, izvietojusies biedrības *Musse* deju un pieņemšanu zāle, saukta par Lielo zāli, ko retu reizi izmantoja arī kā koncertu norises vietu. Vēl tagad griesti starp otro un trešo stāvu, tas ir, starp teātri un biedrības *Musse* zāli, ir nedaudz ieliekti un nostiprināti ar papildu balstiem, jo 1829. gadā bija visai nepatīkams un pat traģisks notikums: 4. maijā Rīgas Pilsētas teātrī notikusi F. A. Bualdjē populārās operas «Baltā dāma» izrāde, bet tajā pašā laikā augšā biedrības Lielajā zālē — greznas un plašas kāzas. Acīmredzot bija sapul-

cējies pārāk daudz viesu, jo griesti ielūza tieši uz izrādes skatītāju galvām. Sākās panika. Šī gadījuma sekas bija strauja teātra apmeklējumu samazināšanās — cilvēki baidījās, bija krities teātra prestižs Rīgā. Turpmāk gan biedrība *Musse* izvairījās rīkot savus pasākumus tajās dienās, kad bija paredzētas teātra izrādes.

Ne jau katrs teātra mākslinieks varēja iestāties biedrībā *Musse*, jo biedrības biedri piederēja sabiedrības augstākajiem slāņiem un tikt uzņemtam to vidū bija gods teātra māksliniekiem. Pēc sociālā stāvokļa teātra mākslinieki atradās starp augstāko sabiedrību un tiem cilvēkiem, kas tai kalpoja. Ar to varētu izskaidrot faktu, ka teātra mūziķi nav spēlējuši dejas biedrības *Musse* rīkotajās ballēs. Deju mūziku pirmajos gados nodrošināja visai pieticīgi — viena vijole un klavieres. 1826. gadā muzicēja seši spēlmaņi (*Prager Studenten*), bet 1837. gadā — salontipa kapela astoņu cilvēku sastāvā. Tajā pašā 1837. gadā biedrība *Musse* gatavojās atzīmēt savu 50 gadu jubileju, un, izmantojot šo gadījumu, tika savākti ziedojumi teātra zāles remontam. Tas liecina, no vienas puses, ka teātri uzskatīja par nepieciešamu kā prestiža izpausmi; taču, no otras puses, pagājušā gadsimta trīsdesmito gadu beigās bija jauns mūzikas un mākslas dzīves uzplaukuma laiks Rīgā. Man šķiet, ka biedrību *Musse* labi raksturo tās ģerbonis, kas vēl tagad atrodas uz nama ārējās sienas abās pusēs ieejai. Ģerboņa centrā zobena un Merkura zižļa sakrustojumu nosedz lira, un šī centrālā daļa ir apvīta lauru vītņēm. Savukārt, uzmanīgi ieskatoties, tas vēl nav viss, jo virs liras pavisam necila un vienkārša platmale atgādina, ka mietpilsonība bieži stāvējusi pāri mākslai. Manu fantāziju ģerboņa interpretācijā var papildināt rindas no pianistes Klāras Šūmanes dienasgrāmatas, kurā viņa ir aprakstījusi sava koncertceļojuma iespaidus, dodoties uz Pēterburgu un Maskavu caur Rīgu, pa daļai izmantojot vīra Roberta Šūmaņa šī ceļojuma laikā atzīmētos faktus. «Ceturtdien, 8. februārī (1844).. Sasildījāmies ar tējas tasi pie

doktora Kaula. Tad Roberts ar viņu gāja uz klubu, kur bija daudz avižu, taču tajās bija aizkrāsoti acimredzot paši interesantākie politiskie jaunumi ar tipogrāfijas krāsu. Mums tā likās tirānija un aprobežotība» [1975]. Interesantu vērojumu Klāra Šūmane ierakstījusi dienasgrāmatā iepriekšējā dienā: «Vietējā sabiedrība mums nepatika. Šeit ļaudis ir tik sikumaini un tik aprobežoti, ka ar viņiem nav par ko runāt. Un, kad viņi piemin caru, tad uzvedas tā, it kā aiz muguras stāvētu spiegi ar nagaikām. Mēs arī paši kļūstam tādi iebaidīti un pat savā istabā nevaram atklāti runāt. [..] Vispār starp rīdziniekiem valda neizturama ķildu atmosfēra.»

Iespējams, ka tā ir subjektīva slavenās vācu pianistes attieksme, bet, novelkot vienojošo līniju starp

biedrību *Musse* un teātri, jāsecina, ka teātra atkarība no biedrības materiālā ziņā, tāpat kā no tās biedru gaumes repertuāra ziņā, izskaidro daudzus negaidītus pavērsienus teātra darbībā, kurus gan nekādi nevar izprast no mākslinieciskā viedokļa. Katrā ziņā Rīgas Pilsētas teātra direktori mainījušies pēc ļoti neilgas atrašanās savā amatā un laiku pa laikam ir bijuši posmi, kad teātrim nav bijis viens konkrēts direktors, bet to pārvaldījusi Teātra biedrība (*Theaterverein*, 1794—1796, 1819, 1820, 1826, 1830, 1831, 1834, 1835) vai arī Vietējo tirgotāju komiteja (*Ein Comité von hiesigen Kaufleuten*, 1792—1794; *Eine Gesellschaft hiesiger Kaufleute*, 1811—1813).

Dramatiskās trupas iestudējumi

Pirmie vārdi, kas 1782. gada 15. septembra vakarā skanēja no jaunuzceltā teātra skatuves, bija patētiskās vārsmas no Karla Ferdinanda Daniela Gromaņa¹ sacerētā svinīgā prologa. Tad sekoja G. E. Lesinga traģēdija «Emilija Galoti», pēc tās — Rīgā angažētā baletmeistara un dejotāja Eliāsa Fogta baleta viencēliens «Dejas svētki».

Rīgas Pilsētas teātra trupa jau pirmajā 1782./83. gada sezonā izrādīja lugas, ar kuru uzvedumiem varētu lepoties jebkurš teātris pasaulē: R. B. Šeridāna komēdiju «Mēlnesības skola» 1782. gada 26. decembrī, K. Goldoni «Meli» 1783. gada 20. janvārī, V. Šekspira traģēdiju «Hamlets» 1783. gada 14. februārī, bet tieši pēc gada — 1784. gada 15. janvārī — V. Šekspira «Karali Liru». Rīgas publikai daļa no šīm izrādēm bija

zināma no iestudējumiem koka teātrī Parādes laukumā, piemēram, «Hamleta» jauno uzvedumu režisora J. K. Brandesa vadībā varēja salīdzināt ar iepriekšējiem. Viens no uzveduma skatītājiem — A. F. V. fon Kerstens rakstīja: «Es nevaru aptvert, kāpēc karaliene pēc savas otrās saderināšanās bija tērpta melnā, kaut gan no lugas sakarībām ir skaidrs, ka tikai Hamlets viens sēro par tēvu un ka māte nogalinātā vietu ir aizpildījusi pēc saviem ieskatiem» [1937, 149. lpp.]. Šajā 1783. gada uzvedumā Hamleta lomu atveidoja Zigfrīds Gothilfs Kohs-Ekarts², Ofēlija bija Vilhelmīne Brandesa, Karalis — Nātaniels Ernsts Hindebergs, Karaliene — Šarlote Estere Brandesa. Vēl kāds fragments no šīs atsauksmes: «Hindeberga kungs, šķiet, gan ir izpratis savas lomas garu, taču nav īsti derīgs

¹ Karls Ferdinands Daniels Gromanis dzimis Leipciģā. Rīgas Pilsētas teātrī ticis angažēts 1782. gadā un spēlējis desmit sezonas. Pazīstams kā dzejnieks, kas publicējies Rīgas izdevumos.

² Zigfrīds Gothilfs Ekarts Rīgas Pilsētas teātrī uzstājās ar skatuves vārdu Kohs.

karāju lomām, varbūt viņš nekad nav redzējis, kā kāds ķēniņš vai valdošs kungs runā un rīkojas.» Nākamajā aktieru sastāvā, kas spēlēja šo traģēdiju 1788. gadā, Hamlets bija Augusts Heinrihs Poršs, Ofēlija — Marija Anna Mende, Karaliene — Eleonora Sofija Lofa. Savukārt 1792. gadā Hamleta lomā iejutās Frīdrihs Vilhelms Hafners¹, Ofēlija bija Anna Marija Šmelka, Karaliene — Terēzija Reinere², Karalis — Johans Matiāss Pauzers³. Gadsimta beigās, 1799. gadā, Ofēlijas un Karalienes lomās atkal bija M. A. Mende un E. S. Lofa, bet Hamlets — Karls Ditmaršs⁴.

Tajos gados, kad Rīgā darbojās jaunais, vēlāk slavenais aktieris un režisors Z. G. Kohs-Ekarts, teātrī tika izkoptas traģēdiju un drāmu spēles tradīcijas. V. Šekspīra uzvedumiem piepulcējās pirmā daļa no «Heinriha IV» 1784. gada 9. oktobrī, «Romeo un Džuljeta» 1786. gada 15. jūnijā un «Makbets» 1787. gada 20. janvārī.

Īpaša nozīme Rīgas Pilsētas teātra vēsturē bija Frīdriha Šillera daiļradei. Kā pirmo viņa lugu uzveda «Laupītājus» 1786. gada 28. decembrī, tad Jozefa Antona Krista režijā «Fiesko sazvērestību» 1787. gada 23. janvārī. Savukārt tā paša gada 9. novembrī notika «Dona Karlosa» pirmizrāde, turklāt manuskripts tika nopirkts par 100 dālderiem no autora un Rīgas pirmizrāde notika gandrīz vienā laikā ar uzvedumiem Hamburgā un Manheimā.

Ne tikai F. Šillera lugas, bet visu jaunāko, kas radās Eiropas dramaturģijā, lielākā vai mazākā mērā var atrast Rīgas Pilsētas teātra repertuārā 18. gadsimta beigās. Lai analizētu novatorisko līniju Rīgas Pilsētas teātrī, ir jāpatur prātā dramatisko teātru un operateātru vēsture Eiropā un arī pats Rīgas Pilsētas teātris jāskata kopējā Eiropas teātru attīstībā. Sekojošā tabulā doti pirmizrāžu datumi Rīgā salīdzinājumā ar lugu un operu pirmuzvedumu laiku.

Darbs	Pirmuzveduma laiks un vieta	Rīgā
J. Ā. Hillers — dziesmuspēle «Medības»	1770 (Leipciga?)	1772
G. E. Lesings — traģēdija «Emīlija Galoti»	1772 Volfenbitele Vācijā	pirms 1782 Parādes lauk.
R. B. Šeridāns — komēdija «Mēlnesības skola»	1777 Londona	26. XII 1782
J. V. fon Gēte — traģēdija «Klavigo»	1774	16. IX 1784
A. V. Iflands — drāma «Mednieki»	1785 Manheima	12. IX 1785
V. A. Mocarts — opera «Bēgšana no seraja»	1782 Vīne	18. II 1785

¹ Frīdrihs Vilhelms Hafners bija Rīgas Pilsētas teātra māksliniecisks vadītājs 1792.—1795. gadā, kad teātra pārvalde bija Vietējo tirgotāju komitejas rokās. Dzimis Drēzdenē, kur pēc angažementiem daudzās trupās (Berlīnē 1781.—1786. gadā) dzīvojis mūža nogalē. Tēlojis raksturlomas un varoņus.

² Terēzija Reinere uz Rīgas skatuves spēlēja no 1783. līdz 1797. gadam. Viņas augums esot bijis piemērots varoņu lomām.

³ Johans Matiāss Pauzers tika angažēts Rīgā jau kā aktieris brieduma gados — viņam bija trīsdesmit pieci gadi, spēlējis milētāju lomas un dziedājis basa *buffo* partijas. 1788. gadā angažēts Kurzemes hercoga opertrupā, taču 1792. gadā atgriezies Rīgas Pilsētas teātrī un spēlējis līdz skatuves gaitu beigām 1804. gadā. Operlomas: Tēzejs (J. Bendas «Ariadne Naksā»), Gubernators (V. A. Mocarta «Dons Žuāns»), Zanders (A. E. M. Gretrī «Zemīra un Azors»), Aptiekārs (K. Ditera fon Ditersdorfa «Aptiekārs un Doktors») u. c.

⁴ Aktieru Ditmaršu ģimenē bez 1790. gadā Rīgā dzimušā dēla Antona bija audzudēls Karls Ditmaršs, saukts Ferels. No 1792. gada viņš mācījās Hamburgā pie F. L. Šrēdera. Lomas Rīgā: Dons Karloss, Karls Mors, Fiesko. Miris četrdesmit gadu vecumā Rīgā.

P. O. K. Bomaršē	— komēdija «Figaro kāzas»	1784 Parīze	22. X 1785
V. A. Mocarts	— opera «Burvju flauta»	1791 Vīne	14. IV 1797
L. Kerubīni	— opera «Lodoiska»	1791 Parīze	18. IV 1802

Franču dramaturģija pirmajos gados bija pārstāvēta ar Voltēra traģēdiju «Tankrēds» 1786. gada 6. maijā un vairākām P. O. K. Bomaršē lugām — 1782. gada 17. novembrī repertuārā iekļāva drāmu «Lionas tirgotājs», 1783. gada 16. februārī komēdiju «Seviljas bārdzīnis» ar F. Bendas mūziku, bet 1785. gada 22. oktobrī «Figaro kāzas» ar nosaukumu «Liksmā diena». No Moljēra darbiem 1787. gada 8. janvārī pirmizrāde bija komēdijai «Skopolis».

Būdams vācu teātris, Rīgas Pilsētas teātris laika gaitā arvien vairāk pievērsās jaunākajai vācu dramaturģijai, kurā ļoti populāras bija tās lugas, kuru autori ieņēma reprezentablus amatus vācu teātros, — tādi kā Frīdrihs Ludvigs Šrēders, Hamburgas teātra vadītājs (viņš pirmais pilnīgi atdalīja drāmu no operas un baleta, kopš 1773. gada uzvedot tikai lugas), Augusts Vilhelms Iflands, režisors Manheimā un direktors Berlīnes teātrī, un protams, arī tepat kaimiņos Rēvelē izaugušais dramaturgs Augusts fon Kocebū. «Jauna zvaigzne tagad parādījusies pie dramatiskajām debesīm. Kocebū svētīgi pārpludināja skatuvi ar saviem darbiem kā auglību nesošā Nīla. Sentimentālais, ar jautriem skatiem mijoties, patika visur, un aktieri darbojās ar prieku, jo viņa lugās varēja turēties pie noteikta un viegli saprotama raksturojuma» [1967, 27., 28. lpp.]. Pirmā no A. fon Kocebū lugām Rīgā uzvesta 1789. gadā, un turpmāk to skaits sniedzās līdz pat desmit vienas sezonas laikā.

1801. gadā Rīgas Pilsētas teātra aktieris, komponists un rakstnieks Johans Kristofs Kafka izdeva bro-

šūru «Skatuves gods un tā noderīgums» (*Die Würde der Bühne und ihre Nützlichkeit*). Tajā situācija raksturota šādi: «Jāturas tikai pie labajām Iflanda, Kocebū, Šrēdera, Gotera u. c. izrādēm, tās veido teātra morālo noderīgumu. Par kristieti skatuve nevienu nepadarīs, un tas tai arī nav jādara, bet tomēr nevar arī noliegt — par tikumīgiem cilvēkiem gan. Tātad skatuvei jāpievērš morāles noderīgumam vislielākā uzmanība, tas nav apstrīdams» [1934]. Vēl kāda cita J. K. Kafkas literārā skice, izdota Rīgā 1792. gadā, izraisīja diskusiju, kurā galvenais oponents bija mācītājs Karls Gotlībs Zontāgs¹, vēlākais Domskolas rektors. Skices nosaukums «Par teatrālā pārdzīvojuma vērtību» (*Über den Werth der theatralische Rührung*). Uz paša uzdotu jautājumu, kādēļ orators no skatuves aizkustina vairāk nekā orators no kanceles, Johans Kristofs Kafka secina, ka «aktieris tādējādi aizkustina stiprāk nekā garīgs orators, vienlaikus pārliecina un saviļņo caur ausīm un acīm, turpretī oratora vārdi ielaužas dvēselē tikai caur ausīm» [1933]. Karls Gotlībs Zontāgs atbildes rakstā «Kontrasts starp mācītāju un aktieri» (*Kontrast zwischen Prediger und Schauspieler*) vispirms meklē pamatu, vai aktieris patiešām ir orators, jo viņš pasniedz iemācītus vārdus, ko sacerējis dzejnieks. Augstākā pakāpe aktierim esot mātīšanās pakāpe, kad morālei nav vērtības. Turpretī «mācītājs dāvā mierinājumu nelaimīgajiem, sērojošajiem un mirstošajiem» [1960].

Ar J. K. Kafkas un K. G. Zontāga diskusiju aizsākās teātra problēmu vispārīnāšana Rīgā un tieši Rīgas Pil-

¹ Karls Gotlībs Zontāgs 1792. gadā bija tikai jaunākais mācītājs Sv. Jēkaba baznīcā Rīgā. Literātu vide, pie kuras viņš piederēja, prasa īpašu pētījumu. 1802. gadā nodibinājās Literāri praktiskā birģeru savienība (*Literärisch-praktischen Bürger-Verbindung*), kas izdeva laikrakstu «*Rigasche Stadtblätter*» (līdz 1851. gadam «*Rigaische Stadtblätter*») ar humanitāru ievirzi, kura redaktors bija K. G. Zontāgs.

sētas teātra aspektā. Iespējams, ka bez J. G. fon Herdera piecos Rīgas gados veidotās filozofiskās domas gaisotnes, bez intensīvās garīgās dzīves Rīgas sabiedrībā šādas teātra problēmas netiktu skartas.

Johans Kristofs Kafka tika angažēts Rīgas Pilsētas teātra trupā 1789. gadā no Prāgas teātra, kur bija mūzikas direktors un arīopersolists. Tūdaļ arī Rīgā tika uzvestas viņa sacerētās dziesmuspēles «Tā apkrāpj vecas lapsas» (*So prellt man alte Füchse*) 1790. gada 25. oktobrī un «Talismans» 1791. gada 12. februārī. Daudz nozīmīgāks par muzikālo ir J. K. Kafkas literārais mantojums. 1803. gadā viņš uz laiku pārtrauca nemierīgo aktiera dzīvi un sāka Mītavā izdot mēnešrakstu «*Nordisches Archiv*», kurā atvēlēja teātra izrāžu atsauksmēm daudzas lappuses. Tomēr pēdējās dzīves stundas tiešā nozīmē aizritēja uz Rīgas Pilsētas teātra

skatuves, jo J. K. Kafka šķīrās no dzīves 68 gadu vecumā 1815. gada 17. janvārī pēc izrādes «Rohus Pumpērniķelis» 2. cēlienā nodziedātās ārijas «Nāve jau aizsauc mani» (*Der Tod packt mich schon an*).

Dramatiskā repertuārā 18. gadsimta beigās bija vēl daži rīdzinieku darbi. Te jāmin aktiera Konrāda Heinriha Lofa komēdija «Apmānīts!» (*Der war angeführt!*) 1784. gada 30. oktobrī, J. K. Kafkas luga «Miluļi jeb Draugus iepazīst nelaimē» (*Die Günstlinge, oder: in der Noth lernt man Freunde kennen*) 1791. gadā, kā arī teātra dzejnieka Georga Ernsta Langes, istajā vārdā Līdervalda, komiskās operetes — «Brīvgrāmata» (*Der Freibrief*) vienā cēlienā 1792. gada 2. jūlijā un «Viltus un nejaušība jeb Laimīgs gadījums» (*List und Ungefahr, oder: Der glückliche Zufall*) trijos cēlieņos 1793. gada 25. februārī.

Izrāžu norise un nākamie teātra direktori

Runājot par izrāžu norisi, ir neiespējami dot vērtējumu uzvedumiem, kurus es neesmu redzējusi un kas notikuši pirms divsimt desmit gadiem, tādēļ savas personīgās domas varu izteikt tikai par teātra darba plānošanu un vēl nedaudzām lietām, par kurām ir saglabājusies precīza informācija. Tomēr man nav liegta iespēja citēt tā laika materiālus, kuros izrāžu norise ir aprakstīta.

«Dekorācijas un tērpi nebija grezni, taču gaumīgi un solidi. Lai paaugstinātu teātra vērtību, tika nolīgti jauni aktieri, dziedātāji un dejotāji; operām un baletiem bija sagādāts viss iespējamais krāšņums. [Pilsētas] teātris šai laikā atradās tai punktā, kad varēja sacensties ar dažu labu karalisko [teātri]¹. Direktors, kas tikai aiz

mīlestības pret mākslu un nesavtīgi, ar paša līdzekļiem nes smagākos upurus; publika, kas ir ieinteresēta jaunajā institūcijā; aktieru kopa, ko veido individualitātes, kuras jau greznojušas ievērojamākās Vācijas skatuves; kā tur vēl varēja trūkt?» [1967, 19., 20. lpp.]

Interesants un veiksmīgs jau no pašiem sākumiem bija izrāžu plānojums. Lai publika, visu vakaru pavadot teātrī, būtu gan noskatījusies nopietnu lugu, gan izklaidējusies, kā pēdējais cēliens vakara programmā tika iekļauts balets. Nekad vairākus vakarus pēc kārtas uz skatuves neparādījās vieni un tie paši aktieri. Kaut gan neapstrīdēta pirmā dziedātāja bija Vilhelmīne Brandesa, tomēr atsevišķās operās galvenās lomas atveidojušas arī operdziedātājas Karolīne Elizabete

¹ Tie teātri, kas pastāvēja pie galmiem, bija daudz labāk nodrošināti materiālā ziņā nekā pilsētu jeb publiskie teātri, tādēļ šis salīdzinājums vēlreiz apliecina O. H. fon Fītinghofa dziļi personisko attieksmi pret Rīgas Pilsētas teātri.

Hiblere¹ un Buharda². Tāda lomu sadale nedaudz atslagoja dziedātājas, jo nedēļā kopā ar dramatiskajām lugām notika četras izrādes, kas publikai deva iespēju izvēlēties mīluļus starp vairākiem aktieriem un dziedātājiem.

Liela nozīme izrādēs bija dekorācijām, tās papildināja aktieru radīto atmosfēru uz skatuves, rosināja skatītāju domas ar vizuālo ietekmi — arī katrā teātra izrādes afišā tika norādīts, kāds būs skatuves noformējums [1]. Opera «Ariadne Naksā»: «Skatuvē ievietota kāda ieleja, abos sānos saskatāmas augstas klinšu grēdas, kuras aptver jūra»; opera «Skaistā Arsēne»: «Pirmajā cēlienā kāda krāšņa fejas Alinas zāle. Trešajā cēlienā fejas apburtais dārzs. Ceturtajā cēlienā meža biezoknis ar klinti. Beigās liela, grezna, ar ziediem un vainagiem rotāta zāle»; opera «Zemīra un Azors»: «Pirmajā cēlienā grezna zāle kādā apburtā pilī. Otrajā cēlienā istaba Zandera mājā. Trešajā cēlienā kāda zāle Azora pilī. Ceturtajā cēlienā 1) istaba Zandera mājā, 2) daļa no Azora dārziem, 3) izgaismota zāle apburtajā pilī.»

Dīvaini, bet ar nožēlu jāsecina, ka Latvijas bibliotēkās un arhīvos nav saglabājušās nekādas dekorāciju skices vai tērpu uzmetumi. Pirmais Rīgas Pilsētas teātra dekorators bija Hornungs, tad no 1788. gada Karls Jozefs Šmelka, bet kopš 1797. gada Rīgā strādāja Karls Traugots Fehelms.

Teātra darba organizēšanā bija pilnīga skaidrība par naudas daudzumu, kas vajadzīgs un izdots uzvedumiem, par aktieru algām. Ir saglabājušies protokoli un dokumenti [4—8], kuros izdevumi un citas finansiālas lietas precīzi fiksētas un nekas nav ticis slēpts, kā tas bieži notiek mūsdienās.

Kā neapstrīdama liecība par teātra māksliniecisko līmeni ir vārdi, ar kādiem Rīgas Pilsētas teātris raksturots starpvalstu vācu teātru kalendāros, kuros sīki uzskaitīti iestudējumi lielākajos Eiropas teātros un ir ziņas par izcilākajiem aktieriem, dramaturgiem un mūziķiem. Tā 1791. gadā Vācijā izdotā teātra kalendārā par Rīgas teātri teikts: «Vēl man, starp citu, par godu šim teātrim jāatzīmē, ka nevienā Vācijas teātrī nevar redzēt «Viltus un mīlu»³ un tādas mazpazīstamas lietas kā šajā» [30]. Tātad 1791. gadā Rīgas Pilsētas teātris vēl joprojām bija desmit labāko vācu teātru vidū, un tas jau bija Oto Hermaņa fon Fītinghofa pēcteču, nevis viņa paša nopelns. Lai gan abi aktieru uzvārdi — Z. G. Kohs-Ekarts un J. K. G. Meirers — vienmēr stāvēs līdzās, ja būs runa par teātra vēsturi Rīgā, tomēr atšķirība starp abiem cilvēkiem ir bijusi visai ievērojama. Bet interesants ir stāsts par to, kā barons fon Fītinghofs izvēlējās tieši šos aktierus un kādi notikumi to sekmēja.

Slavenais aktieris Jozefs Antons Krists 1783. gada nogalē, īsi pirms Ziemassvētkiem, atgriezās no Pēterburgas. Pa ceļam uz Vāciju saslima viņa jaunākā meitiņa un nācās apstāties Rīgā. J. A. Krists sameklējis Johanu Kristiānu Brandesu un lūdzis viņam kā Rīgas Pilsētas teātra skatuves direktoram dažas viesizrādes sev un savai vecākajai meitai Marijai Annai. Tās viņam atteiktas. Neilgi vēlāk J. A. Krists satīcis aktierus J. K. G. Meireru un Z. G. Kohu-Ekartu un interesējies par atteikuma iemesliem. Viņam teikts, ka simt rubļu par katru izrādi esot par daudz — Rīgas Pilsētas teātra kase nav tik bagāta. Tas ļoti izbrīnījis Kristu, jo par atalgojumu starp viņu un Brandesu runa nav bijusi. Tad visi trīs devušies pie baroneses fon Fītinghofas, lai noskaidrotu situāciju. Atklājusies Johana Kristiāna

¹ Karoline Elizabete Hiblere debitējusi 1745. gadā kā K. E. Šteinbrehere un bijusi Eiropā pazīstama operdziedātāja. Rīgā dziedājusi vienlaicīgi ar vīru, tad ir šķīrusies no vīra un aizgājusi no teātra.

² Buharda (vārds nav zināms) bijusi viena no tām retajām dziedātājām, kas nav tēlojušas dramatiskās lomas. Rīgā ar lieliem panākumiem uzstājusies 1782.—1784. gadā.

³ F. Šillera luga «Kabale und Liebe» latviskā tulkojumā pazīstama kā «Mīla un viltus».

Brandesa nevēlēšanās redzēt uz Rīgas Pilsētas teātra skatuves konkurējošus aktierus. Tomēr ar baroneses atbalstu Kristis ar meitu debitējuši Rīgā G. E. Lesinga komēdijā «Minna fon Barnhelma», bet jau 1784. gada 16. februārī teātra vadība nodota Z. G. Koham-Ekartam un J. K. G. Meireram [1888].

Jaunais teātra skatuves direktors **Zigfrīds Gothilfs Kohs-Ekarts** dzimis 1754. gadā un 24 gadu vecumā sācis aktiera gaitas, sākumā Karolīnes Šuhas¹ trupā. Kopš 1780. gada izrādes tika sniegtas Mītavā, jo K. Šuha nopirka privileģētas tiesības uz teātra rādīšanu

Kurzemes robežās esošajās pilsētās. 1782. gadā Z. G. Kohs-Ekarts tika angažēts Rīgas Pilsētas teātra trupā un spēlēja galvenās lomas V. Šekspīra, F. Šillera un J. V. fon Gētes drāmās. Par viņa atveidoto Hamleta tēlu rakstīja: «Tā nebūt nav pašsaprotama lieta, ka pilnīgi katru dienu, nevienu neizlaižot, prasītu no aktieriem vienlīdz labu spēli. Koha kungu es vērtēju pēc vairākām izrādēm šai lomā, man jāatzīst, ka viņš to, pēc maniem ieskatiem, gandrīz pilnībā bija atklājis, sevišķi, kad tā tika sniegta trešo reizi» [1937, 150. lpp.].

K. F. D. Gromanis

*Koha kungam Šeiloka lomā
«Venēcijas tirgonī»*

*Vai iespējams, ka šitas vīrs,
Kam viltība ik sejas muskulī,
Kam skatiens skaudīgs un nekas nav cēls,
Ir tas pats vīrs, kas nesen mūsu teātrī
Kā tēva Gvelfo otrais dēls
Gan aizgrāba mūs, gan ar šausmināja,
Kā Hamlets katru sirdi priecināja?
Tas tiešām liekas brīnums tīrs;
Man šķiet: te Protejs atkal iraid atnācis,
Nu Koha izskatu un garu pieņēmis.*

¹ Francs Šuhs nodibināja savu teātra trupu Prūsijā. 1753. gadā viņš apmetās Breslavā, kur divus gadus vēlāk uzcēla teātri. Viņa dēls Francs Šuhs, juniors, ņēma no tēva priekšzīmi — uzcēla teātri Berlīnē, tad arī Hamburgā, taču uz ilgāku laiku tur neapmetās. Devās uz Kēnigsbergu. Pēc Franca Šuha, juniora, nāves 1771. gadā trupas vadību uzņēmas viņa sieva Karolīne. Uz Rīgu 1782. gadā pārnāca vairāki šīs trupas aktieri.

Z. G. Kohs-Ekarts bija Rīgā tikai savu skatuves gaitu sākumā līdz 1787. gadam. Rīga bija tikai starta vieta, lai vēlāk gūtu slavu visas Eiropas mērogā. Pēc Rīgas viņa darbība saistījās ar Maincu, kur Z. G. Kohs-Ekarts dibināja savu teātri kā kūrfirsta galma teātri, bet viņa karjera vainagojās ar darbu Vīnes galma teātrī, kur izveidojās draudzība ar slaveno dramaturgu Augustu fon Kocebū. Vēl Rīgas laikā Z. G. Koham-Ekartam pareģoja panākumus: «.. viņa balss ir dziļa un ne pārāk plaša, taču viņš prot modulēt savus toņus ļoti izveicīgi. [...] Pie tik daudziem dabiskiem dotumiem, pie tik lielām iegūtām zināšanām un tik nenogurstošas degsmes savā mākslā var ar drošu pašāvību teikt, ka Koha kungs ir kļuvis par pirmā lieluma mākslinieku» [1937, 178., 179. lpp.].

Pretēji Z. G. Koha-Ekarta neilgajai, bet spožajai un lomām bagātajai darbībai Rīgā viņa kolēģis **Johans Kristiāns Gothilfs Meirers** kļuva par rīdzinieku uz gadu desmitiem, kaut gan bija cēlies no Veimāras. Rīgas trupā viņš ticis angažēts jau desmit gadu pirms teātra uzcelšanas un spēlējis koka teātrī Parādes laukumā. J. K. G. Meirera ziņā bija saimniecība jeb, kā tolaik teica, ekonomiskā vadība. Kā saimniekam viņam piemita zināma tālredzība, jo 1788. gadā pēc K. Šuhas nāves viņš nopirka privilēģētas tiesības uz izrādēm Mītavā, kaut gan tai laikā vēl pilnā radošā plaukumā bija Kurzemes hercoga galma teātris. Viesizrādes notika jau kopš 1784. gada, un, tā kā Kurzemes hercogiste nebija pilnībā krievu cara pakļautībā, Meirers un Kohs naudu pelnīja ar finansu darījumiem.

Aktieris Jozefs Antons Kristis atcerējās [1922]: «Visas lietas Mītavā varēja nopirkt daudz lētāk nekā Rīgā, un saprotams, ka trupa apgādājās ar visu vajadzīgo tik tālu, cik to atļāva kabata. Postenī, kur notika kontrole, jau zināja dienu, kad mēs izbrauksim no Mītavas, un kontrolieri ieradās tur jau dienu ātrāk, lai pārbaudītu, vai mēs nevedam līdzī kontribandu. Tur vajadzēja nosēdēt veselu nakti, ārdīja mēteļu un virssvārku oderes..» 1802. gadā Meirers uzcēla Mītavā teātra ēku, kuras zāle bija lielāka par Rīgas Pilsētas teātra zāli un skatuvi. Meirera ieviestais darba ritms (sezona Rīgā beidzās maijā, tad jūnija mēnesis tika aizvadīts viesizrādēs Mītavā, kurām sekoja brīvdienas, lai ar 1. septembri atsāktu teātra sezonu Rīgā) tika saglabāts ilgu gadus.

«Viņam bija vadībai nepieciešamās zināšanas, sava cēlā un labvēlīgā rakstura dēļ viņš bija iemīļots personāla vidū un iemantoja publikas uzticību.» [69, 161. lpp.] Par J. K. G. Meireru kā aktieri nav daudz atsauksmju, lai gan viņa lomu klāstā bijušas vairākas nozīmīgas operu partijas: Sanders A. E. M. Gretrī operā «Zemīra un Azors», Doktors K. Ditera fon Ditersdorfa dziesmuspēlē «Aptiekārs un Doktors»; no dramatiskajām lomām jāmin Figaro 1783. gada P. O. K. Bomaršē komēdijas «Seviljas bārdzīnis» iestudējumā, par kuru rakstīja: «Meirera kungs — teicams komiķis, kas neko nepārspilēja un pat lētos farsos nepazemojās līdz ākstam, paturot priecīgu ģīmi, šķelmīgu toni, apsviedīgumu, ko prasīja loma» [1937].

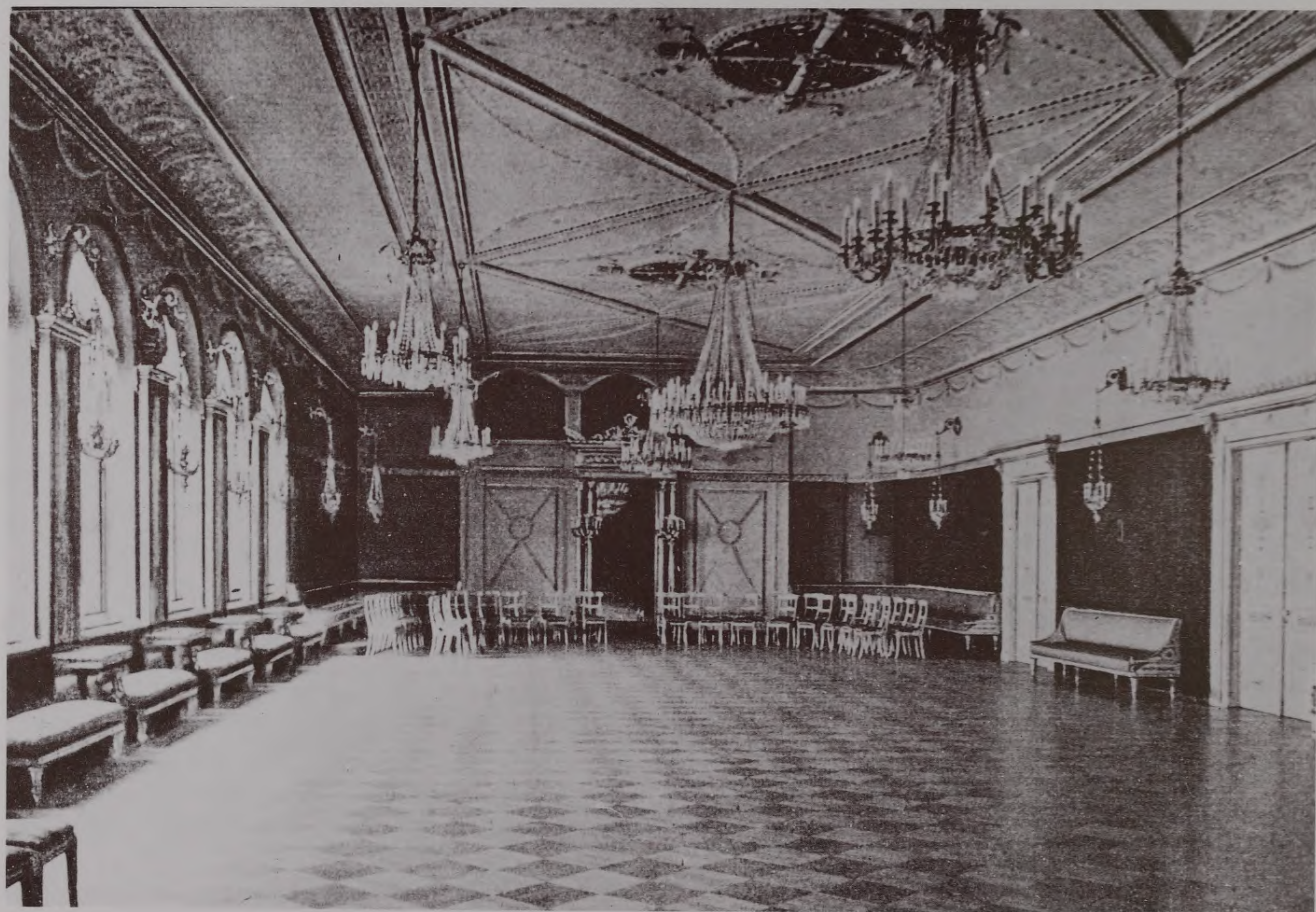
Nams, kurā darbojās Rīgas Pilsētas teātris un
biedrība *Musse*.

Gebäude des Rigaer Stadttheaters und der
Musse-Gesellschaft.

Biedrības *Musse* ģerbonis uz nama ār sienas.

Das Wappen der *Musse*-Gesellschaft an der
Außenwand des Gebäudes.

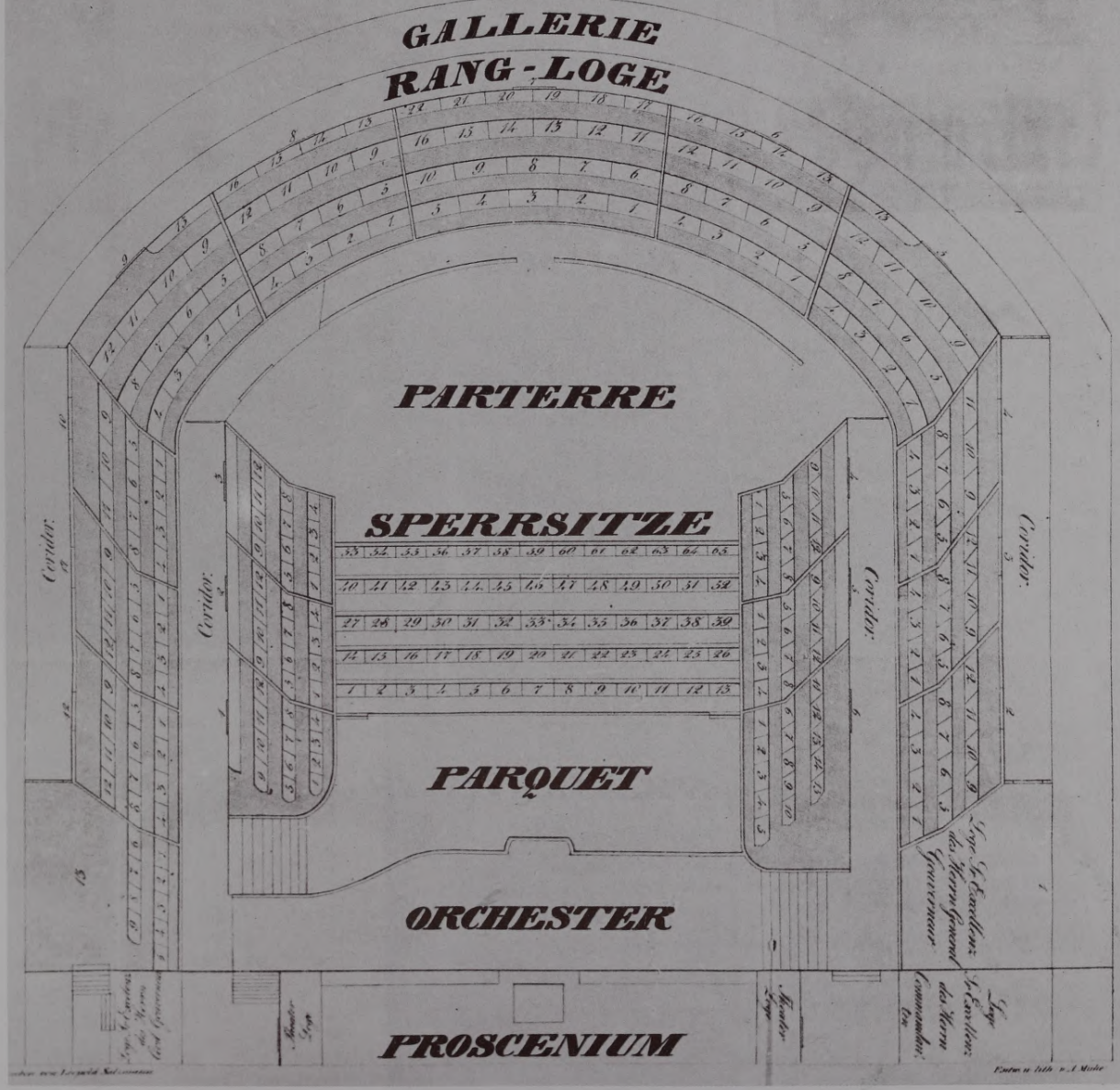
Biedrības *Musse* zāle, kur senāk notika
pieņemšanas un balles. Tagad šeit notiek
kamermūzikas koncerti.

Im Saal der Musse-Gesellschaft haben früher
Empfänge und Tanzabende stattgefunden.
Heute finden da Kammermusikkonzerte statt.

Rīgas Pilsētas teātra zāles plāns 1837. gadā.

Plan des Saals im Rigaer Stadttheater 1837.

Uebersicht
sämmtlicher Plätze des Regensburger Theaters
nach der neuen Einrichtung unter Direction des Herrn
Carl von Holtei.
Erstblatt am 1ten September 1837.

Verlag von Leopold Neumann

Entwurf v. Holtei v. J. Meißner

Mit hoher Obrigkeitlicher Bewilligung

wird heute, *15. Sept. 1782*

Der Neuerbaute Schauspiel zum
Erstmal geöfnet

und
aufgeführt werden:

Emilia Galotti,

Ein Trauerspiel von G. E. Lessing, in 5 Aufzügen.

Personen:

Emilia Galotti.	Mademoiselle Brandes.
Donato und Claudia, Galotti, Eltern der Emilia.	Herr Händberg.
Herrere (Buzaga), Prinz von Guasfallo.	Madame Hübler.
Marmelli, Kammerherr des Prinzen von Guasfallo.	Herr Porsch.
Conti, ein Mafier.	Herr Brandes.
Graf Anziani.	Herr Koopf.
Gräfin Orsina.	Herr Kaiser.
Camillo Rota, einer von des Prinzen Räthen.	Madame Brandes.
Angelo.	Herr Gantner.
Piero.	Herr Meyrer.
Battista.	Herr Dittmarsch.
Der Kammerdiener des Prinzen.	Herr Porsch, junior.
	Herr Meide.

Bei Eröffnung der Bühne wird von Madame Meyrer ein

Prolog

gesprochen.

Den Beschluß macht

Ein von dem Balletmeister Hrn. Vogt verfertigtes
allegorisches Ballet,

genannt:

Das Tanzfest,

welches sich mit einer prächtigen Erleuchtung endiget.

Die Person zahlt in den Logen des ersten Ranges 30 Mk.

Im zweiten Range und in den Parter-Logen 20 Mk.

Auf dem Parterre und der Gallerie 15 Mk. *182/2*

Billets, nebst den gedruckten Büchern von Opern und großen Balletten, das Stück zu 5 Ferd., sind bey Hren Meyrer, in des Herrn Altesen Kefheldes Behausung in der Königestrasse, von 10 bis 12 Uhr Vormittags, und von 1 bis 3 Uhr Nachmittags zu haben.

Auf dem Theater wird Niemand der Eingang verflattet.

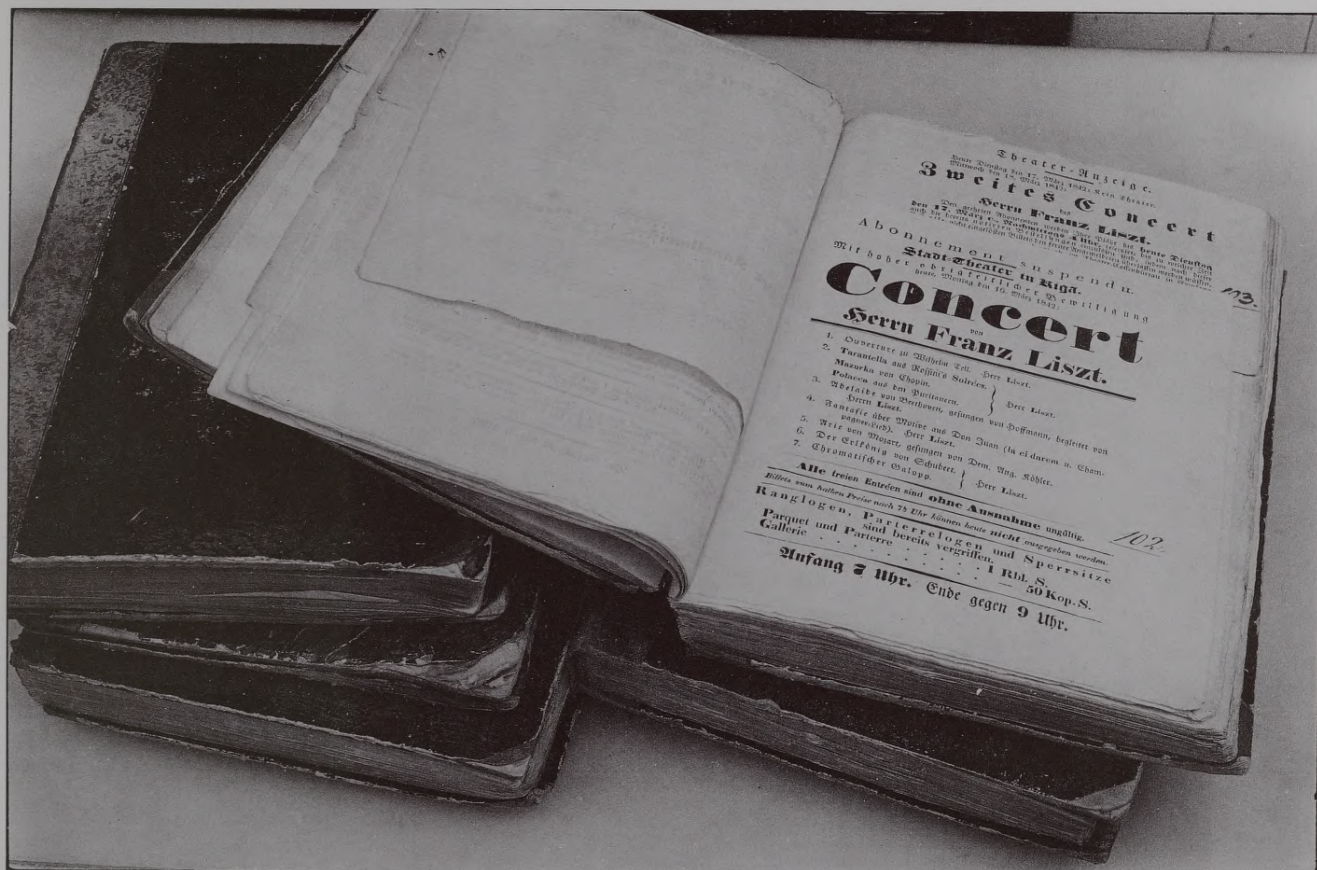
liberey. Bediente können gar nicht eingelassen werden.

Der Anfang ist um 5 Uhr.

Donnerstag 15. Sept. 1782

Programma Rīgas Pilsētas teātra atklāšanas vakaram 1782. gada 15. septembrī ar G.E. Lesinga traģēdijas «Emilija Galoti» un E. Fogta baleta «Dejas svētki» uzvedumiem.

Theaterzettel. Eröffnungsabend des Rigaer Stadttheaters am 15. September 1782 mit dem Trauerspiel «Emilia Galotti» von G. E. Lessing und dem Ballett «Das Tanzfest» von E. Vogt.

F. Lista koncerta programma 1842. gada 16. martā Rīgas Pilsētas teātrī. Katrā šādā sējumā ir apkopoti Rīgas teātra un mūzikas dzīves notikumi viena gada laikā.

Konzertprogramm von F. Liszt am 16. März 1842 im Rigaer Stadttheater. In jedem dieser Bände sind die Ereignisse im Rigaer Theater- und Musikleben innerhalb eines Jahres zusammengefaßt.

Pošete ar lociņu un futrāli, 1768. gads. Visbiežāk to lietoja deju skolotāji, izmantota arī mājas muzicēšanā.

Pochette mit Bogen und Fut-
teral. Meistens war sie als
Instrument und Berufssymbol
des Tanzmeisters, auch in
Hausmusik angewendet.

Johans Gotfrīds Mītels.

Johan Gottfried Mūthel.

Zigfrīds Gothilfs Ekarts
(Kohs-Ekarts).

Siegfried Gotthilf Eckardt
(Koch-Eckardt).

Johans Kristiāns Brandess.

Johann Christian Brandes.

Johans Ādams Hillers.

Johann Adam Hiller.

Jozefs Antons Kristis.

Josef Anton Christ.

Marija Anna Krista, vėlāk
Mende.

Maria Anna Christ, spätere
Mende.

Anna Marija Šmelka.

Anna Marie Schmelcka.

Augusts Heinrihs Poršs.

August Heinrich Porsch.

Pieci skatuves darbu autori pirmajos piecos gados

Talantīgas personības, no kurām 1782. gadā bija komplektēta Rīgas Pilsētas teātra trupa, labprāt redzēja sava radošā darba rezultātus iestudētus uz Rīgas Pilsētas teātra skatuves.

Vispirms jāmin **Johans Kristiāns Brandess**, teātra skatuves direktors. Tai laikā Brandesam bija 47 gadi, briedums, laba slava Vācijā gan kā aktierim, gan kā dramaturgam. Savās lugās viņš nereti spēlēja pats, tāpat daudzas lomas bija uzticētas viņa dzīvesbiedrei Šarlotei Esterei un meitai Vilhelmīnei.

Pirmā no J. K. Brandesa lugām Rīgā izrādīta vēl Parādes laukumā, kad tās autors dzīvoja Veimārā. Tā bija melodrāma «Ariadne Naksā» ar Jirži Bendas¹ mūziku. Drīz pēc Rīgas Pilsētas teātra nama atklāšanas, jau 1782. gada 5. oktobrī, melodrāma uzvesta paša autora režijā un nebija zaudējusi popularitāti Rīgā līdz pat 1829. gadam, kad tika izrādīta pēdējo reizi. Sekojuši vēl deviņi Johana Kristiāna Brandesa skatuves darbu iestudējumi Rīgā: «Kāzu svinības» (*Die Hochzeitfeyer*) 1783. gada 24. janvārī, «Vārda diena jeb Beigas labas, viss labs!» (*Der Namenstag, oder: Ende gut, Alles gut!*) 7. februārī, tad šīm divām komēdijām sekojusi traģēdija «Detmoldas Konstace» (*Constanzie von Detmold*) un atkal komēdijas — «Mīlestības pārpilnais vīrs» (*Der liebevolle Ehemann*) 28. februārī un «Jaunais skopulis» (*Der junge Geizige*) 18. maijā. Tai pašā 1783. gadā, bet jau nākamās sezonas sākumā rudenī uzvesta traģēdija «Kuģa bojāeja» (*Der Schiffbruch*) 18. septembrī, komēdija «Viesnīca»

(*Der Gasthof*) 22. septembrī, abi lieli piecu cēlienu darbi; tad melodrāma «Ino» ar komponista Johana Frīdriha Reiharta mūziku un kā pēdējais 1783. gadā «Grāfs fon Olsbahs» (*Der Graf von Olsbach*) 29. decembrī.

Līdz ar J. K. Brandesa aizbraukšanu no Rīgas 1784. gada martā viņa lugu iestudējumi neizbeidzās, kas, starp citu, nebūtu sakāms par citiem autoriem, kuru klātbūtne bija galvenais stimuls viņu skatuves darbu iekļaušanai Rīgas Pilsētas teātra repertuārā.

Savās atmiņās, kuras J. K. Brandess izdeva ar nosaukumu «*Meine Lebensgeschichte*», visai detalizēti, bet subjektīvi ir aprakstīta Rīgas Pilsētas teātra dzīve un mākslinieki. Brandess bija Rīgā atradis gan domubiedrus, gan ienaidniekus. Savu bērnu izglītošanu viņš uzticēja J. K. Brocem (dēla skolotājs), J. A. Fērem un F. A. Baumbaham (meitas mūzikas skolotāji).

Pirmais teātra mūzikas direktors **Frīdrihs Augusts Baumbahs** bija vispusīgi izglītots mūziķis. Savas karjeras sākumā bija dziedātājs un vijolnieks Hamburgas teātrī, turpat 1778. gadā kļuva par mūzikas direktoru. 1780. gadā devies uz Pēterburgu, kur tad arī tika angāžēts Rīgas Pilsētas teātra trupā. «Kā komponists auglīgs un par labu atzīts gandrīz visos muzikālās poēzijas veidos. Visā, ko viņš rakstīja, elpo tikai patiesi māksliniecisks gars, kurā gan vienmēr var viegli atpazīt viņa individualitāti, visnotaļ darbīgo, labsirdīgo, laipno vīru ar cēlo dvēseli un ar dzīvespriecīgo, bērnišķīgi jautro temperamentu» [64].

¹ Vācijā Jirži Benda bija pazīstams ar vārdu Georgs. Viņš strādājis kopā ar J. K. Brandesu Konrāda Ernsta Akermaņa dibinātajā teātrī Hamburgā. 1767./68. gadā šā teātra darbību iedvesmoja un rakstos atspoguļoja G. E. Lesings.

Manam draugam F. A. B-ham

Nekad lai melnholīja
Tev neaptumšo dvēseli un maņas;
lai harmonija izlaista
pār Tevi tikai prieka sidrabskaņas.

Kaut gan galvenie F. A. Baumbaha skaņdarbi ir vokālās mūzikas žanros — dziesmas, dueti, kantātes, Rīgā skanējusi arī viņa skatuves mūzika — F. V. Gotera komēdijai «Žanete» (pēc Voltēra «Naninas») 1782. gada 12. novembrī un K. M. Plīmekes traģēdijai «Lanasa» 1783. gada 26. oktobrī. Vēl afišās minēts F. A. Baumbaha sacerētais epilogs J. K. Brandesa beneficei 1783. gada 29. augustā, un to dziedājusi Vilhelmīne Brandesa.

Interesanti, ka vēlākajos gados, dzīvojot Leipcigā, F. A. Baumbahs ir pasniedzis mūzikas stundas un piedalījies «Daiļo mākslu rokasgrāmatas» (*Handwörterbuch der schönen Kunst*) tapšanā.

Blakus divu mākslinieku — J. K. Brandesa un F. A. Baumbaha — sadarbībai pirmajos gados Rīgas Pilsētas teātrī sāka strādāt arī korepetitors un baletu diriģents, kas it ražīgi sacerēja mūziku baletiem. Tas bija itāļu izcelsmes vijolnieks, virtuozu koncertu un kaprižu autors **Federigo Fjorillo**. Pirmās baleta izrādes vēl bija ļoti tālu no tā, ko mēs saprotam ar vārdu

«baleta izrāde».¹ Jau Rīgas Pilsētas teātra atklāšanas vakarā pēc G. E. Lesinga traģēdijas «Emilija Galoti» tika izrādīts Eliāsa Fogta² balets «Deju svētki» (*Das Tanzfest*). Diemžēl tuvākas atsauksmes par šo uzvedumu nav saglabājušās, netiek norādīts arī mūzikas autors. Fogtu ģimenei, kas dejoja baletus «Pigmaliions», «Temīra un Torsiss», vairākus lielus piecu cēlienu baletus — «Marianne» (pēc F. V. Gotera traģēdijas) un «Dons Žuāns», bija konkurents otrais dejojājs Švābe, turklāt viņa baletiem bija tāda priekšrocība, ka mūzika tika speciāli tiem radīta un to komponēja Federigo Fjorillo. Komiski pantomīmisku baletu «Beķeri» izrādīja 1783. gada 28. maijā, «Dzirnavnieki» pirmo reizi tika nodejots 14. augustā, bet lielais pantomīmiskais balets «Medības» — 3. oktobrī. Liekas, ka rīdziniekiem jaunā komponista un baletmeistara kopdarbi patikuši, par ko liecina vairākkārtējie atkārtojumi un vēl 1783. gada 3. novembrī izsludinātais alegoriskais balets ar jaunām dekorācijām.

¹ Plašāks pārskats par baleta izrādēm visā Rīgas Pilsētas teātra darbības laikā Lielajā Ķēniņu ielā sniegts grāmatas trešajā daļā.

² Eliāss Fogts Rīgā bija angažēts kā baletmeistars un dejojājs 1782./83. gada sezonā, vēlāk 1785.—1788. gadā un pēc 1794. gada esot šeit miris.

F. Fjorillo baletmūzika šobrīd Rīgā nav pieejama, taču viņa pirmais vijoļkoncerts, sacerēts aptuveni Rīgas laikā, labi liecina par komponista kvalitātēm — spožu mūzikas skanējumu, kas pietāv teātra skatuvei, un izteiksmīgām, pat programmatiski tēlojošām vietām. Mežragu un vijoles saspēle no koncerta 3. daļas varētu pat būt kāda baleta («Medības»?) fragments.

166

Cor. 1. 2. *soli*

Vl.pr. *dolce*

Vl. I

Vl. II

Vlc.

Vlc. e Cb.

172

Cor. 1. 2.

Vl.pr. *p* *dolce*

Komponists un baletu korepetitors Federigo Fjorillo 1784. gadā devās uz Parīzi un guva atzinību Eiropas lielākajās pilsētās, jo sevišķi Londonā, kur vairāk nekā divdesmit gadu bija iecienīti viņa baleti un vijoļspēles māka.

1784. gadā F. A. Baumbaha vietā par teātra mūzikas direktoru stājās **Frīdrihs Prois**, par kuru gan tā laika Eiropas teātra dzīvi atspoguļojošos materiālos raksta kā par Leipciģā strādājošu komponistu — operu autoru. Viņam, «neskatoties uz viņa talantu un labo sirdi, liktenis nebija vēlīgs. Tas pamudināja viņa draugus nodot publicēšanai dažas daļas no viņa mēģinājumiem Dziesmām klavierēm» [64]. F. Proia

komponista darbība Rīgā aizsākās ar daudziem muzikāliem svētku prologiem (1785. gada 21. aprīlī, 22. jūlijā, 30. augustā, 12. decembrī), no kuriem oriģinālākais liekas «Viņas attēls» (*Ihr Bild*), kurā darbojas Māksla, Taisnīgums, Radītājs un Ģēniji. F. Prois ir mūzikas autors P. O. K. Bomaršē «Figaro kāzu» pirmajam iestudējumam Rīgā 1785. gadā, un tā paša gada 5. decembrī izrādīta komponista operete piecos cēlienos «Dabas un mīlas sadursme» (*Natur und Liebe im Streit*). Paralēli darbam teātrī F. Prois aktīvi iesaistījās Rīgas koncertdzīvē, atskaņojot savas kantātes un citus darbus. Vēlāk viņš kļuva par Baireitas teātra mūzikas direktoru.

No F. Proia darbiem pilnīgi nejauši kādā Rīgas bibliotēkā atradās ap 1785. gadu sacerētā skaņdarba «Priekam» (*An die Freude*; solobalsij un korim ar klavieru pavadijumu) rokraksts, kas līdz šim kā nepamanīta ielīme slēpās dziesmu krājumā «Brīvmūrnieku dziesmas skaņās» (*Freimaurer Lieder in Musik*).

Tekstam izmantota Frīdriha Šillera oda «Priekam», ar kuru 1824. gadā L. van Bēthovens noslēdza savu 9. simfoniju. Frīdriha Proia mūzikā nav L. van Bēthovena vēriena, tomēr F. Šillera odas pacilātā noskaņa precīzi atveidota skaņās. Skaņdarbam ir vienkārša kupletu forma, kurā deviņas reizes atkārtojas sākuma melodija solobalsij.

Freu - de, schö - ner Göt - ter - fun - ken, Toch - ter aus E - ly - si - um!

Wir be - tre - ten feu - er - trun - ken, Himm - li - che, dein Hei - lig - tum.

Kora piedziedājums ir ritmiski mērķtiecīgāks, un tajā izmantotie motīvi iezīmē virzienu, kurā savu risinājumu F. Šillera tekstam pēc četrdesmit gadiem atrada L. van Bēthovens.

Chor

Seid um - schlun - gen Mil - li - o - nen! Die - sen Kuß der gan - zen Welt!

Brü - der - ü - berm Ster - nen zelt muß ein Lie - ben Va - ter woh - nen.

Spilgta personība bija aktieris, dziedātājs un komponists **Ignacs Valters**. Savas skatuves gaitas viņš sācis Vīnē, kur mācījies gan dziedāšanu (tenors), gan kompozīciju pie kapelmeistara Jozefa Štarcera. Iespējams, ka V. A. Mocarta mūzika uz Rīgas teātra skatuves tik agri skanēja, pateicoties Ignacam Valteram, jo viņš pats ir dziedājis Belmontu pirmajā operas «Bēgšana no seraja» uzvedumā Rīgā. Dziedātāja skatuves partnere bija Juliāna Robertsas. Abi tēlojuši gal-

venās lomas V. A. Mocarta un citu komponista operās, 1784. gada 12. decembrī arī I. Valtera dziesmuspēlē «25000 guldeņu». 1786. gada sākumā Rīgā notika šo divu skatuves mākslinieku kāzu svinības. No I. Valtera komponista devuma vēl jāmin operetes «Grāfs fon Valtrons» uzvedums 1785. gada 31. decembrī un muzikāls prologs par godu Krievijas carienei Katrīnai Otrajai, kas sacerēts svētkiem 1785. gada 28. jūnijā. 1786. gada rudenī Ignacu un Juliānu Valterus angažēja

teātrī Frankfurtē pie Mainas, tad Hannoverē un Brēmenē. No 1804. gada Ignacs Valters bija jaunatvērtā Rēgensburgas teātra direktors. Lieliskā oper- un koncertdziedātāja Juliāna Roberts-Valtere esot negadījumā zaudējusi redzi. Par I. Valtera miršanas gadu ir vairā-

kas versijas: 1822. gads Manheimā vai arī 1850. gads. Katrā ziņā līdz pat 1820. gadam viņš sacerēja mūziku teātrim. Ignaca Valtera opera «Niknā sieva» (*Die böse Frau*) iestudējumu Rīgas Pilsētas teātrī piedzīvoja vairākus gadus pēc viņa darbības Rīgā.

Šobrīd vienīgā Rīgā atrodamā Ignaca Valtera mūzika ir arīja no operas «Niknā sieva», kas 1797. gadā ievietota J. F. Hartknoha izdotajā krājumā mūzikas mīļotājiem.¹ Ārijā iezīmējas komponista rokraksts, kas vislielākā mērā ietekmējies no V. A. Mocarta rakstības stila un ir patikami melodisks klausītājiem, kā arī ērts dziedātājiem. Ar to varētu būt labi saprotama I. Valtera kā komponista popularitāte 18. un 19. gadsimta mijā.

A r i a.

Andante. Aus der bösen Frau von *Walter*.

Al-les, was mich hier um-
giebt, drückt mir schwer das Herz! die - ses Dörf - chen klein und schön, und ein
Mäd - chen das mich liebt — nim - mer soll ich's wie - dersehn! das ist Höl - len - schmerz! das ist Höl - len - schmerz!

¹ Par šo krājumu sk. 46. lpp.

Operrepertuāra problēmas

Pārskatot Rīgas Pilsētas teātra operrepertuāru 18. gadsimta beigās, uzkrītoša liekas lielā interese par franču komiskajām operām. Tā sākusies jau pašos pirmajos teātra pastāvēšanas gados. 1782. gada 19. septembrī notika trešā izrāde tikko uzceltajā teātra namā Lielajā Ķēniņu ielā, un tā bija pirmā operas izrāde uz šīs skatuves — Pjēra Aleksandra Monsiņi opera «Skaistā Arsēne». Šai operai sekoja virkne citu franču komponistu darbu: sešas Andrē Ernsta Modesta Gretrī operas, no kurām pirmajā sezonā sevišķi bieži skanējusi «Zemīra un Azors» ar Vilhelmīni Brandesu titullomā; tad vēl piecas N. Daleiraka, pāris P. A. Monsiņi un N. M. Odino operas.

Tas, ko teātra vēsturē apzīmē ar nosaukumu «franču komiskā opera», īstenībā ir darbs ar plašāku tēlu diapazonu, nekā varētu spriest pēc nosaukuma. Pats nosaukums cēlies no Komiskās operas teātra, kuru atvēra Parīzē 1752. gadā, lai varētu izrādīt franču komponistu operas, nevis itāļu operas *buffo*. No komiskās operas kā mūzikas žanra te palikuši runājамie dialogi. Uzjautrinošās epizodes un žanra ainas ir atvirzījušās otrajā plānā, tāpēc dažas no šīm franču operām var uzskatīt par burvju pasakām, piemēram, A. E. M. Gretrī «Zemīra un Azors»; dažas atkal pēc dramatiskiem notikumiem beidzas laimīgi (P. A. Monsiņi «Dezertieris») un jau tuvojas tā sauktajai glābšanas operai, kas kļuva valdošais žanrs gadsimtu mijā un ko pārstāvēja L. Kerubīni operas.

Šādai franciskai ievirzei Rīgā, šķiet, ir bijuši divi iemesli. Pirmkārt, no Francijas nāca progresīvās apgaismības idejas, kuru piekritēji bija daļa rīdzinieku. Otrkārt, vācu operā tai laikā galvenais žanrs bija dziesmuspēles. Mītavā Kurzemes hercoga opertrupā 1782.—1785. gadā darbojās vācu dziesmuspēļu tēvs Johans Ādams Hillers un otrs tikpat slavens komponists Francs Ādams Feihtners. Kaut arī šie kurzem-

nieki nav tieši sadarbojušies ar Rīgas Pilsētas teātri, tomēr viņu uzvārdus nedrīkstētu aizmirst, jo Mītava jau ir tepat blakus Rīgai un tur izkoptās vācu dziesmuspēļu tradīcijas netieši ietekmēja Rīgas teātri. Salīdzinot dziesmuspēles ar franču komiskajām operām, redzam milzīgu atšķirību. Vācu dziesmuspēlēs valda tautasdziesmām radniecīga melodika, tādēļ arī populārākie dziesmuspēļu fragmenti folklorizējas, turpretī franču komiskajās operās galveno partiju dziedāšana prasa augstu profesionālo meistarību. Dažas no šīm partijām, kā jau daudzkārt pieminētā Zemīra un vēl Alekss no P. A. Monsiņi operas «Dezertieris», var pieskaitīt pie grūtākajām operu repertuārā. Tas, ka šīs lomas Rīgā ir dziedātas, tikai vēlreiz apliecina teātra solistu augsto māksliniecisko līmeni un lieliskās iespējas, kas, bez šaubām, vācu dziesmuspēļu uzvedumos pilnībā izpausties nevarēja. Vēl viens piemērs varētu būt trīs izrāžu salīdzinājums, proti, 1794. gada sākumā teātrī citu pēc citas iestudēja J. Ā. Hillera dziesmuspēli «Ciema deputāti», K. Dītersa fon Dītersdorfa «Mīlestību muļķu mājā» un A. E. M. Gretrī «Rīčardu Lauvassirdi». Tālākie šo operu likteņi bija šādi: Hillera dziesmuspēle piedzīvoja divas izrādes, Dītersa fon Dītersdorfa — sešas izrādes, bet Gretrī opera atkārtota pavisam 25 reizes vairāku sezonu laikā.

Rīgas vāciskā teātra otra aizraušanās ar cittautiešu operām bija pusgadsimtu vēlāk, pievērsoties romantiskajām itāļu operām. Tas nebūt nenozīmē, ka starplaikā uzveda tikai vācu autoru operas, bet šie divi posmi ir netipiski Rīgas Pilsētas teātra vēsturē ar to, ka vācu komponistu operas bija mazākumā.

Krīzes situācija operu iestudējumos Rīgas Pilsētas teātrī radās 1787. gadā, kad pēc Frīdriha Proia aiziešanas amats «mūzikas direktors» pārstāja eksistēt, vismaz nekādos materiālos nav ziņu vai norāžu par personām, kas būtu varējušas šo amatu ieņemt. Jau

1787. gadā teātrī jaunas operas neiestudēja — izrādīja tikai repertuārā esošās.

1788. gada sākumā Rīgā parādījās afiša, kurā tika sludināts, ka «svētdien, 16. janvārī, pazīstamie virtuozī Bendas kungs un kundze sniegs koncertu *Musse* Lielajā zālē sekojošā secībā:

Pirmā daļa

1) Simfonija,

2) Bravūrrija no Bendas kantātes, dzied Bendas kundze,

3) Bendas vijolkoncerts, spēlē autors,

4) *Cantabile* no Naumaņa operas «Armīda», dzied Bendas kundze.

Otrā daļa

5) Simfonija,

6) Bendas vijolkoncerts, spēlē autors,

7) Bendas kunga sacerēta vācu bravūrrija, dzied Bendas kundze,

8) Noslēguma simfonija» [1].

Divas dienas vēlāk Jirži Benda vadīja savas operas «Ariadne Naksā» izrādi. Šī populārā J. Bendas un J. K. Brandesa melodrāma bija jau teātra pirmās sezonas repertuārā, bet vēl jāpiemin citi J. Bendas operu iestudējumi Rīgā — melodrāma «Medeja» 1783. gada 1. martā (šī opera ir bijusi neparasti populāra un izrādīta līdz pat 1857. gadam) un komiskā opera «Lauku gadatirgus» 1782. gada 12. oktobrī.

Pēc J. Bendas viesošanās 1788. gadā Rīgā nenotika vairs neviens publiskais koncerts, bet 1789. gadā līdz pat septembrim teātrī netika izrādīta neviena opera. Tad jaunajā 1789./90. gada sezonā, angažējot labus dziedātājus — divas jaunkundzes no slavenās Tilli opertrupas, jau minēto Johanu Kristofu Kafku un izcilo Vīnes galma teātra dziedātāju Ferdinandu Filipu Ar-

noldu, jau varēja atjaunot operu izrādes, tomēr vēl joprojām nebija mūzikas direktora. Teātra darbinieku sarakstos nosaukts vienīgi korepetitors Ašmanis [31]. Līdz pat 1795. gadam, kad šai mūzikas direktora amatā stājās Karls Feige, ir tikai minējumi par to, kas varētu būt uzņēmušies līdera pozīcijas operu uzvedumos. Johans Kristofs Kafka? — bijis līdz tam Prāgas teātra mūzikas direktors... Georgs Ernsts Lange? — rakstījis daudzus popūrijus par slavenākajām tā laika operu tēmām, kur aranžējumi nelieliem sastāviem veikti ar īsti profesionālu pieeju... Kurš?

Pilnībā operu uzvedumi Rīgas Pilsētas teātrī atjaunojās pēc 1795. gada. Karls Feige¹, pats lielisks vijolnieks un sava laika mūzikas interprets, iestudēja slavenākās V. A. Mocarta operas — «Tā dara visas» 1796. gada 12. augustā, «Burvju flautu» 1797. gada 14. aprīlī un «Donu Žuānu» 1799. gada 26. aprīlī. Spilgtā laikabiedru atmiņā bija palicis «Burvju flautas» uzvedums ar tolaik tikko Rīgā atbraukušā dekoratora Karla Traugota Fehelma dekorācijām. Galvenās lomas pirmizrādē dziedāja Ferdinands Filips Arnolds — Tamino, Maksimiliāns Vīdemanis — Zastro, Ludvigs Verters² — Papageno, Franciska Vertere — Nakts karaliene un Henriete Taņa Lange — Pamina.

Tika uzvestas pirmās E. N. Meila un L. Kerubīni operas — «Eifrozīne» 1796. gada 27. maijā, «Lodoiska» 1802. gadā un «Īdensvedējs» 1803. gada 22. oktobrī, kā arī Dž. Paizjello operete «Skaistā dzirnavniece» 1797. gada 1. oktobrī, kas guva lielu popularitāti un repertuārā bija līdz 1833. gadam. Te gan jāteic, ka «Īdensvedējs» pēdējās izrādes Rīgā piedzīvoja 1873. gadā jau jaunajā ēkā pie pilsētas kanāla, bet «Lodoiska» — 1842. gadā, V. A. Mocarta operu

¹ Karls Heinrihs Feige dzimis Pomerānijā. Rīgā kopš 1782. gada apvienojis teātra orķestra koncertmeistara un Mūzikas biedrības mūzikas direktora pienākumus. 1787.—1790. gadā koncertējis Pēterburgā un citās ziemeļu pilsētās, tad — Kurzemes hercoga galma kapelas koncertmeistars. Līdz pat savai nāvei 1818. gadā darbojies Rīgā.

² Ludvigs Verters bija komiķis lugās un operās no 1796. gada. Viņa skatuves gaitas turpinājās Rēvelē 1811.—1815., Kēnigsbergā 1815. gadā, tālāk līdz pat 1830. gadam atkal Rīgā. Franciska Vertere dziedāja t. s. bravūrpārtijas. Rīgā 1801. gadā piedzima un izauga viņu meita Margarēta Elizabete — aktrise un operdziedātāja.

popularitāte bija vēl lielāka, tās tika izrādītas neskaitāmas reizes ar dažādiem solistiem.

Karla Feiges pēctecis Rīgas Pilsētas teātra mūzikas direktora amatā bija Augusts Jēnišs no 1801. līdz 1811. gadam. Abi šie mūziķi nav pretendējuši uz operkomponista slavu. Viņu darbības laikā trupā tika iesaistīti arvien jauni vokālisti — Žanete Brikla kopš 1795. gada Zemīras, Paminas, Konstances un citās soprāna lomās; tepat Rīgā uzaugusi Auguste Karolīne Pauzere, kuras vecāki ilgus gadus spēlēja teātra trupā, atveidoja Eifrozīni, Cerlīnu, Luīzi (P. A. Monsiņī operā «Dezertieris»), Džuljetu (J. Bendas operā «Romeo un Džuljeta»). Visai kuplajam kungu pul-

kam — F. F. Arnoldam, J. J. Virzingam, L. Verteram, K. Akermanim¹, J. K. Kafkam — klāt nāca Antons Ludvigs Omanis un citi.

18. gadsimts Rīgas Pilsētas teātra opertrupas iestudējumos izskanēja ar izcilu pirmizrādi — V. A. Mocartu operu «Dons Žuāns», kurā piedalījās labākie solisti: F. F. Arnolds Dona Žuāna lomā, J. M. Pauzers Gubernatora lomā, L. Verters — Leporello, F. Reiners — Otavio, F. Vertere — Donna Anna, H. T. Lange — Donna Elvīra. Izrādes dalībnieku sastāvs nedaudz mainījās 1805. gadā, kad Leporello dziedāja A. L. Omanis, Gubernatoru — J. K. Kafka un Donnu Elvīru — K. Akermane.

Aktieru ģimenes un to iesakņošanās Rīgā

Aktiera darbam piemīt īpaša specifika. Līdz 18. gadsimtam tā bija nepārtraukta ceļošana no pilsētas uz pilsētu ar savas trupas uzvedumiem. Pat dienas izkārtojums ir neparasts, jo visa enerģija jākoncentrē vakaram, kad notiek izrāde. Tas ir pilnīgi pretēji daudzu citu cilvēku dzīves ritmam. Tādēļ aktieri, šī savdabīgā cilvēces daļa, vislabāk un dabiskāk jūtas savā vidē. Aktieru bērni uzauga teātrī un bērībā spēlēja mazas lomiņas, bet laulības aktieru starpā bija izdevīgas no darba partneru viedokļa, ņemot vērā arī to, ka uz laulībām ar augstmaņiem varēja gan cerēt, bet tie bija izņēmumi, savukārt atrast dzīvesbiedru zemākas kārtas ļaužu vidū nevēlējās neviens, izņēmums varēja būt tikai patiesi liela mīlestība.

Vissenākās aktieru dzimtas Rīgā bija Mendes un Gantneri — jau kopš 1766. gada. Abu dzimtu patriarhi Antons Gantners un Joahims Frīdrihs Mende, seniors, septiņdesmito gadu sākumā bija teātra trupas vadītāji.

A. Gantnera sievai Elizabetei piedzimušas trīs meitas. Vecākā Rozīna Marija Franciska apprecējās ar Johanu Kristiānu Gothilfu Meireru, un šīs laulības nostiprināja Meirera līdera pozīcijas Rīgas Pilsētas teātrī. Savukārt A. Gantners tai laikā, kad J. K. G. Meirers bija teātra direktors, ieņēma režisora vietu. A. Gantnera sievas Elizabetes dzīve pārtrūka 1782. gadā, tādēļ Gantneres uzvārda parādīšanās vēlāku gadu afišās norāda uz abu jaunāko meitu — Ulrikas un Magdalēnas piedalīšanos izrādēs.

¹ Karls un Karolīne Akermani bija spilgtas personības starp Rīgas teātra trupas aktieriem. Atbraukuši no Vācijas, viņi darbojās Rīgā 1804.—1809. gadā, īsu brīdi bija Rēvelē, tad desmit gadu atkal Rīgā, no 1822. gada Rēvelē un Pēterburgā. Pēc K. F. Broses kritikas 1807. gadā K. Akermanis publicēja atbildes rakstu «Antwort an Herrn Pastor Brosse, aus die von ihn verfaßte Kritik in den Monatschrift Ruthenia Februar-Heft 1807», kurā puda savus uzskatus par teātra mākslu.

Joahima Frīdriha Mendes pirmā sieva Ādelheide, neskatoties uz dēlu un divām meitām šai laulībā, izšķīrās ar vīru un apprecējās otrreiz ar Nātanielu Ernstu Hindebergu, tā ka komiķis Joahims Frīdrihs Mende bija Joahima Frīdriha Mendes, seniora, dēls, bet N. E. Hindeberga audzudēls. Ar viņu salaulājās Marija Anna Krista, saukta par Aneti, un kā Mendes kundze spēlēja Rīgas Pilsētas teātra trupā līdz pat 1820. gadam, kad svinēja 35 darba gadu jubileju un varēja atskatīties uz paveikto — daudzām lomām, sākot ar Ofēliju līdz Elizabetei F. Šillera lugā «Marija Stjuarte». Joahima Frīdriha Mendes, seniora, un viņa sievas Ādelheides meita Ģertrūde 1791. gadā apprecējās ar Rīgā atbraukušo dziedātāju Maksimiliānu Vīdemani.

1784. gadā Rīgas Pilsētas teātrī tika angažēts Johans Jakobs Virzings ar sievu Katarīnu. Tai pašā laikā trupā spēlēja arī brāļi Porši: jaunākais brālis Francs no 1782. līdz 1788. gadam, bet vecākais brālis Augusts Heinrihs Poršs, spriežot pēc ģimētnēm — īsts skaistulis, saistījās ar Rīgu uz ilgāku laiku un bija publikas iemīļots aktieris. Kopā ar Katarīnu Virzingu viņam iznāca spēlēt milētājus Romeo un Džuljetu V. Šekspira traģēdijas uzvedumā 1786. gada 15. jūnijā. Varbūt liktenīgas sakritības dēļ Katarīna izšķīrās ar vīru J. J. Virzingu un kopā ar Augustu Heinrihu Poršu 1788. gadā aizbrauca no Rīgas uz Maincu. J. J. Virzings palika Rīgā. Kādreizējais rīdzinieks Zigfrīds Gothilfs Kohs-Ekarts bija teātra direktors Maincā un savus domubiedrus no Rīgas aicināja pie sevis. Šai aktieru grupā no Rīgas bija arī Jozefs Antons Kristis ar meitu Mariju Annu un viņas vīru Joahimu Frīdrihu Mendi, junioru. Bet Augusts Heinrihs Poršs atgriezās Rīgā 1795. gadā pēc sievas Katarīnas nāves un otrreiz apprecējās ar toreizējā teātra direktora J. K. G. Meirera sievas māsu no Gantneru dzimtas — Magdalēnu Gant-

neri. «Savos jaunības gados atzīts kā liels talants, viņš attīstījās par īstu meistaru, kad radās iespēja ņemt priekšzīmi no Koha. Jau astoņdesmitajos gados, vēl spēlējams milētāju lomas, viņš izvirzījās par pirmo spēku blakus Kristam, vēlāk viņš radīja apbrīnu kā raksturlomu tēlotājs visgrūtākajās lomās, tādās kā Līrs» [69]. Citas lomas no Augusta Heinriha Porša repertuāra bija Fiesko, Dons Karloss, Leandrs, Oktavio Pikolomīni, Karloss J. V. fon Gētes lugā «Klavīgo», grāfs Lesters F. Šillera drāmā «Marija Stjuarte» un Selims V. A. Mocarta operā «Bēgšana no seraja». Simboliski, ka A. H. Porša debija uz skatuves 12 gadu vecumā notika tieši Rīgā, tikai toreiz — 1771. gadā Rīgas Pilsētas teātris vēl neeksistēja un izrādi «Ričards Trešais» sniedza ceļojoša aktieru trupa, kurā spēlēja Porša māte un mazais Augusts tēloja Eduarda lomu. Savukārt A. H. Porša meita Rozālija Henriete no otrajām laulībām debitēja 1817. gadā, un pavisam īsu brīdi tēvs un meita spēlēja vienā trupā. Rozālijas Henrietes dzīve pārtrūka 1822. gada 16. septembrī un jau 1823. gada 8. aprīlī viņai sekoja Augusts Heinrihs Poršs.

Rīgas Pilsētas teātra trupā darbojās vēl citas aktieru ģimenes: Buhardi 1782.—1784. gadā, Jozefa un Jonatāns Ditmarši 1782.—1795. gadā, Francs un Terēzija Reineri 1783.—1809. gadā (sievā līdz 1797), Anna Terēzija un Johans Matiāss Pauzeri no 1783. gada, aktrise Anna Marija un dekorators Karls Jozefs Šmelkas 1787.—1794. gadā, jau minētais J. J. Virzings ar savu otro sievu līdz 1809. gadam, Maksimiliāns Vīdemanis ar ģimeni 1789.—1799. gadā, Georgs Ernsts Lange ar ģimeni no 1791. gada, Ludvigs Verters ar ģimeni 1796.—1803. gadā, Johans Gotfrīds Volbriks¹ ar ģimeni 1796.—1798. gadā.

Viena no izcilākajām aktrisēm, kāda jebkad spēlējusi uz Rīgas Pilsētas teātra skatuves, bija Vil-

¹ Johans Gotfrīds Volbriks kopš 1798. gada darbojās Vācijā un guva ievēribu kā libretists. 1813. gadā Štutgartē uzveda kādu no agrīnajām Dž. Meierbēra operām ar viņa tekstu. J. G. Volbrikam bija divi dēli, no kuriem viens viesojās Rīgā kā aktieris, bet otrs — Vilhelms Augusts — nodzīvoja šeit sava mūža nogali. Par viņu sk. 121. lpp.

helmīne Brandesa, kas kopā ar tēvu un māti atbrauca uz Rīgu 1782. gadā. Viņa bija dzimusi 1765. gadā Berlīnē, kopš 1772. gada tēlojusi bērnu lomas Veimāras teātrī. Mācījusies dziedāt pie slavenajiem itāļiem Mursotīni un Dž. K. Končalīni, kā arī pie dziedātājas Ģertrūdes Elizabetes Maras-Šmēlingas. Vilhelmīnes Brandesas balss bijusi neparasti plaša un skaista. «Šo skaņu rindu (g-g3) viņa dzied ar aprīnojamu vieglumu, precīzu takts izjūtu un neredzētu grāciju. Viņai ir liels spēks apakšā, augsts sidraba tonis un teicams *portamento*. Viņai ir pamatīgas zināšanas mūzikā, un viņas priekšnesumā valda solīda gaume» [1937]. Dziedātāja Rīgā atveidoja gan operu, gan dramatiskās lomas — Zemīru A. E. M. Gretrī operā, Rozhenu J. Ā. Hillera dziesmuspēlē «Medības», Luīzi

P. A. Monsiņī operā «Dezertieris», Barbhenu J. Bendas operā «Lauku gadatirgus» un citas. «Visas naivās lomas ir viņas triumfs, jo ir redzams, ka nevainīgā meitene tēlo pati sevi» [1937]. Pēc aizbraukšanas no Rīgas strauji pasliktinājās Vilhelmīnes Brandesas veselība — reimatismam pievienojās dilonis. Mākslinieces dzīve traģiski aprāvās 23 gadu vecumā netālu no Hamburgas, un tas bija liels zaudējums vācu 18. gadsimta skatuves mākslai. Arī 1784. gadā Rīgā, kad Brandesu ģimene devās prom, meitas Vilhelmīnes kā pirmās dziedātājas iztrūkums teātrī bija jūtams vismagāk. 1784. gada 16. februārī laikrakstā «*Rigische Politische Zeitung*» tika publicēts dzejolis, kuru savā atvadū vakarā Rīgas Pilsētas teātrī deklamēja Vilhelmīne Brandesa.

Vilhelmīne Brandesa

Epilogs

*Kā meiča atklāta es teikšu atklāti,
Man milzīgs prieks šai jūklī jautrajā
Jūs redzēt, dārgais labvēli.
Vārds «pateicība» Jums gan sarkt liks mulsumā:
Kas pateicība ir, kas nepateicība,
To īsta cēlsirdība nezina;
Bet es to zinu: priecāties par labdarību
Ir pienākums, ko pieņemam ar mīlestību.
Uz mēness pat,
Ja turp mūs aiznestu
Viens no tiem gaisa pūšļiem modīgiem,
Mēs sacīsim ar vārdiem godīgiem:*

Mēs tādu prieku tur vis nejstu.
Var mākslai mākslinieks kā moto likt:
Aiz mākslas kaislības tik darboties,
Ne maizes dēļ, ar mākslu vien tik izpatikt
Un pietikt sev ar to, ko devis Die's!
Bet aktierim ir autors pavēlnieks:
Kas pirmā cēlienā ir kaut kāds nieks,
Tas nedrīkst piektajā būt drāmas varonis.
Un nav nevienam prātā ienācis,
No klints kad Ariadne krīt,
Cik imperiālu gan maksā tērpa plīsums
Un cik ir nožēlojams prāta īsums,
Kad summiņu šo vajag kopā dzīt;
Kad Konstancija dāvā kapitālus mīļajiem.
Es zinu, viņa nedomā par procentiem.
Lai kādas mēnesim ar būtu omas,
Uz zemes nākas vadīt mums ik dienu.
Posts māksliniekam, kas pie savas lomas
Klāt nepiestudē arī vienreizvienu,
Vai Edgars viņš ir lugā «Karal's Līrs»
Vai Hamlets, gars, vai arī cits kāds vīrs! –
Bet mūzas nava amazones,
Un nav tām savas valstības:
Kurp viņu pavalstniekus nones
Kāds vējš, tur tiem ir jāturas.
Vai brīnums, ka pēc beneficēm, abonementiem
Kā dzīvinošiem medikamentiem
Kliedz klausīdamās teātrpogrammiņa?
Šai nepastāvībā tā dabiska ir dziņa.
Un, ja reiz vēlmēm rasta atbilsme,
Tad pateicība nav vis grimase!
Un ne jau benefīce vien, kas dāvāta man tika,
Tik sirsnīgi man epilogā pateikties Jums lika.
Kad Jūs ar lietpratīgiem mājieniem
Man, iesācējai, spēli virzījāt,
Kā paša bērnu mani mīlējāt

*Un uzplaukt ļāvāt bikliem akordiem
Par sirdsdziesmu — vai tas nav vairāk dots
Nekā šis benefīces augstais gods?
Tu mīlā, saltā zeme, kur tik siltas sirdis,
Kaut tu man būtu tēvzeme!
Vai to, ko tu man devi, dos man pasaule?
Tavs gars lai samierina, kad būs pārāk virdis
Mans niknums, reiz ar svešiem ļaudīm mani.
Jel kavējies, ak, kavējies tu, skumjā atvaddiena!
Kam gan šis sāpju avots dvēselē nav virdis?
Tu paliec man tik viena,
Tu mīlā, saltā zeme, kur tik siltas sirdis.*

Teātra orķestra mūziķi operizrādēs un koncertos

Lai gan orķestris bija neatņemama sastāvdaļa operizrādēs, tomēr skatītāju un kritiķu uzmanība tam tika pievērsta visai reti. Tas izskaidrojams ar it kā otršķirīgo lomu, kad orķestranti kā neredzami gariņi no sava padziļinājuma skatuves priekšā palīdzēja solistiem atveidot operu tēlus. Visa publikas mīlestība tika dāvāta tiem, kas atradās uz skatuves, tādēļ šodien varam būt pateicīgi liktenim, ka saglabājušies uzvārdi pirmajiem mūziķiem, kas orķestrī spēlēja 1782. gadā.

J. K. Brandess savās atmiņās raksta, ka Rīgā bijuši divi pirmā ranga mūziķi F. A. Baumbahs un F. Fjorillo. Citos tā laika materiālos minēti flautists Adamss, klarinetisti Meisners un Rozbergs, čellists Ludvigs Pičers¹ un, protams, virkne labu vijolnieku, starp kuriem pir-

mais — Karls Feige. Šim sastāvam pievienojās čellists Jozefs Kristis (1784. gadā) un pilsētas mūziķis altists Johans Georgs Dennemarks. Profesionālisma kritērijs mūziķiem nebija operizrāžu pavadījumi, bet uzstāšanās koncertos. Iespēju parādīt solo spēles prasmi netrūka, jo koncertus regulāri organizēja Rīgas Mūzikas biedrība, tajos K. Feiges vadībā kā līdzvērtīgi muzicēja gan teātra orķestranti, gan mūziķi — dilemtanti. 1785. gadā aizsākās abonementu koncerti Melngalvju nama zālē, kas pirmajā 1785./86. gada sezonā notika divreiz mēnesī. Šķiet, ka pirmais no šiem koncertiem bijis īpaši svinīgs, jo tajā piedalījušies labākie Rīgas mūziķi. Lūk, šī koncerta programma 1785. gada 29. septembrī:

¹ Ludvigs Pičers bija slavens kameramūziķis gan Drēzdenes galmā, gan pie Kurzemes hercoga. 1788. gadā devies uz Stokholmu, vēlāk atgriezies Rīgā.

1) Kantāte «Mūzikas slavinājums» (*Das Lob der Musik*), Meisnera teksts, F. Proia mūzika;

2) J. Haidns — jauna simfonija;

3) J. Kristis atskaņos pašsacerētu čellokoncertu;

4) K. Feige spēlēs kādu vijolkoncertu;

5) Baha¹ simfonija.

Turpmākajos koncertos kā solisti visbiežāk uzstājās flautists Adamss un K. Feige 1787. gadā, L. Pičers un J. Kristis 1788. gadā. Deviņdesmito gadu sākumā koncerti vairs nenotika, jo nebija neviena, kas varētu uzņemt kapelmeistara pienākumus.

Aktieru iesakņošanās Rīgā sākās jau līdz ar teātra atklāšanu 1782. gadā, turpretim mūziķu kodols veidojās vēlāk — gadsimtu mijā.

Teātra orķestrī palēnām saliedējās stabils sastāvs. 1789. gadā sāka strādāt klarnetists Karls Antons Rots², nākamajā gadā altists Kristofs Vilhelms Taube³, bet 1794. gadā no Libavas uz Rīgu atbrauca Karlsbādē dzimušais vijolnieks Johans Antons Preiss. Diez vai

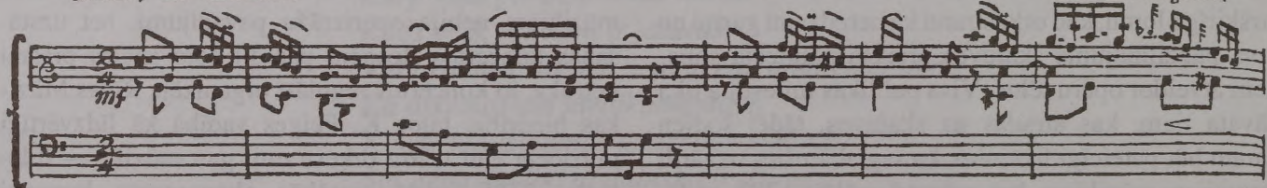
no divdesmitgadīgā, pašmācības ceļā mūzikas mākslu apguvušā jaunekļa kāds gaidīja tik lielu devumu Rīgas mūzikas dzīvē, kādu viņš ar neatlaidīgu darbu sniedza. Vijolnieka darbu teātra orķestrī drīz vien papildināja J. A. Preisa sacerēto skaņdarbu atskaņojumi, bet 1810. gadā — diriģenta pienākumi Dziedāšanas biedrības korī, ko viņš pats dibināja. J. A. Preisa darbu klāsts bijis bagātīgs — «Divertiments» pūtēju kvintetam (1797), «*Harmonie*» pūtēju okteta, Variācijas mežragam, Variācijas klarnetei ar orķestri (1808), Koncerts trim klarnetēm (1810), Pastorālā uvertīra, Klavieru trio variācijas (1823), saglabājušās dziesmas un klavierskaņdarbi. J. A. Preisa sastādītajos un nošu izdevēja J. F. Hartknoha iespēstajos krājumos «Muzikāls laika kavēklis klavieru un dziedāšanas draugiem» (*Musikalische Unterhaltung für Freunde des Klaviers und Gesanges*) 1797. gadā starp populārām operārijām ir publicētas trīs Johana Antona Preisa klaviersonātes.

S o n a t a.

Andante, son discrezione.

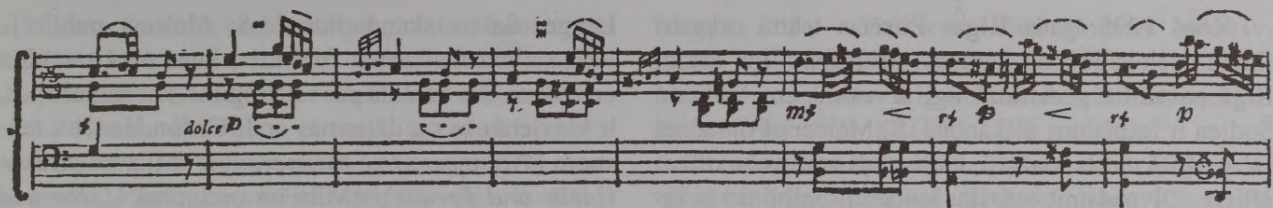
Vom Herausgeber.

¹ Vislabāk pazīstams no Baha ģimenes Rīgā bija Karls Filips Emanuels Bahs. Ilgus gadus turpinājās viņa sarakste ar J. G. Mītelu, kurš bija tēva J. S. Baha audzēknis. K. F. E. Bahs bija Kurzemes muižnieka Dītriha Ēvalda fon Grothusa mūzikas skolotājs un 1781. gadā uzdāvināja viņam Zilbermaņa firmas klavieres, vienas no pirmajām Latvijā. Dāvanu papildināja K. F. E. Baha sacerēts rondo «Atvadas no Zilbermaņa klavierēm», uz ko D. Ē. fon Grothuss pateicībā atbildēja ar otru rondo «Prieks par Zilbermaņa klavieru saņemšanu».

² Karls Antons Rots bija pirmais klarnetists un spēlēja līdz 1830. gadam. Arī pilsētas mūziķis. Koncertā 1810. gadā izveidoja neparastu ansambli: klarnēšu trio (Rots — Kestners — Meijers).

³ Kristofs Vilhelms Taube spēlēja Rīgā līdz 1813. gadam, vēlāk Pēterburgā. Muzicēja kvartetā (Langevics — Dennemarks — Taube — Lehnrs) 1792. gadā.

J. A. Preisa sonātes klavierēm rakstītas klasiskajā trīsdaļu formā, kur otrā daļa ir menuets, bet fināls — rondo. Pēdējās — Do mažora sonātes — finālā parādās jau īsti virtuozas taktis. Salīdzināt šīs sonātes varētu ar A. Diabelli un D. G. Šteibelta tai pašā laikā rakstītām sonātēm.

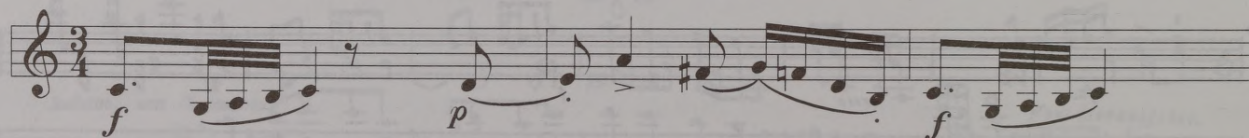
Kopš 1795. gada Rīgas Pilsētas teātra orķestri flautu spēlēja Johans Samuēls Melcers. Viņa astoņi Rīgā pavadītie gadi nozīmīgi ar vairākiem faktiem. Šodien ir iespējams atskaņot J. S. Melcera Polonēzes Do mažorā un Re mažorā, kuras viņš veltījis biedrībai *Musse*. Divpadsmit mūziķu kameransamblim tās instrumentējis J. S. Melcera kolēģis Georgs Ernsts

Lange. Savus skaņdarbus J. S. Melcers publicēja «*Riga's musikalisches Journal*», kuru pats sastādīja un izdeva. Šai žurnālā pirmajā sējumā, kas saglabājies, ir klavierdarbi un dziesmas ar J. G. fon Herdera tekstiem «Atmiņas» (*Die Erinnerung*), «Mīla un prieks» (*Liebe und Freude*), «Mīla un pretmīla» (*Liebe und Gegenliebe*).

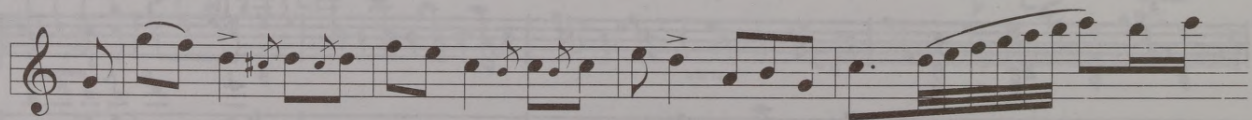

Salīdzinājumā ar J. A. Preisa mūziku Johana Samuēla Melcera skaņdarbi ir daudz augstākā profesionālā līmenī. Pat sadzīviskiem mērķiem domātās polonēzes pārsniedz deju mūzikas robežas, to partitūras rokrastā J. S. Melcers dēvēts par mūziķi no Maskavas, jo tur darbojies turpmākajos gados. Polonēzēs izmantota trīsdaļu forma ar daudziem atkātojumiem, kas izrakstīti ar *da capo* zīmi. Katrs posms sākas ar jaunu tematismu, kas ir melodiski individualizēts un pārsteidzoši dažāds.

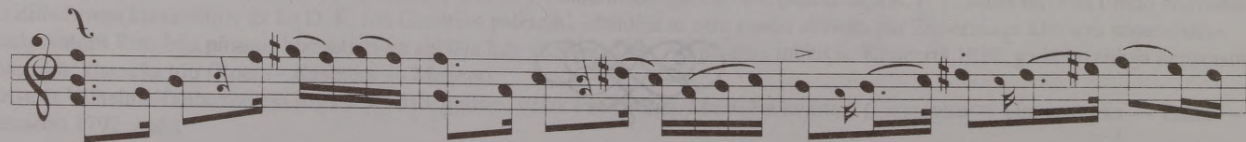
Sākuma tēma —

otra tēma flautai —

minora posms —

Johans Samuēls Melcers bija iniciators koncertiem Rīgā, arī J. Haidna oratorijas «Pasaules radišana» atskaņojumam 1803. gadā. ««Pasaules radišana», kas bija Melcera benefice, pirmajā uzvedumā varēja priecināt ar pilnu zāli un spožu auditoriju» [94]. Aculiecinieki stāsta, ka varējuši dzirdēt «labi izvēlētus un spēcīgus» orķestrantus, vēl atzīmēta «slavējamā centība, ar kādu katrs atsevišķi pūlējās komponista lielajam darbam uzspiest pilnības zīmogu» [94].

1803. gadā Rīgas Pilsētas teātra orķestris tika papildināts ar jauniem mūziķiem. Klāt nāca vijolnieks Frīdrihs Vilhelms Reinike¹, kontrabassists Karls Traugots Koprošs, čellists Jakobi. Kā pirmais flautists 1805. gadā no Berlīnes atbrauca Frīdrihs Pīckers, jānosauca arī obojists un mežradznieks Frīdrihs

Augusts Pāls — viens no Pālu ģimenes² pārstāvjiem — un obojists, arī fagotists Ernsts Vilhelms Mertke, kura gaitas Rīgas Pilsētas teātrī bija sevišķi ilgas — no 1809. līdz pat 1850. gadam.

Koncertdzīvi līdz 1818. gadam vadīja Rīgas Mūzikas biedrības mūzikas direktors Karls Feige. Tā, piemēram, 1803. gadā koncerti notika pēcpusdienās no sešiem līdz astoņiem, bet 16 koncertu abonements maksāja piecus dālderus katram klausītājam. Bez simfoniskiem skaņdarbiem tika atskaņota kameramūzika, un 1806. gadā bija izveidojies labs stīgu kvartets (Feige — Preiss — Dennemarks — Jakobi). Čellists Jakobi (vārds nav zināms) bija viens no retajiem orķestrantiem, kuram veltīts dzejolis kā siltas atmiņas pēc viņa nāves 1825. gadā.

Anonīms

Nekrologs Jakobi

*Viens mirklis īss, kad nāve izraudzījās
Sev līdzī ņemt mūsu draugu spēkpilno;
Tā gars uz debesīm nu aizlido,
Tas lidos mūžīgajās harmonijās.*

*Vairs nepriecēs mūs dvēseliskā spēle,
Vairs neuzjautrinās mūs viņa joks.
Lai dus viņš saldi! — Viņa gara kvēle
Mums nezudīs, un paliks draugu loks.*

¹ Frīdrihs Vilhelms Reinike aktīvi darbojās Rīgā līdz 1822. gadam, bija arī Rīgas Mūzikas biedrības mūzikas direktors 1819. gadā, uzstājies kā vijolnieks — solists.

² Rīgā bija četri mūziķi Pāli. Frīdrihs Pāls, pilsētas mūziķis ap 1790. gadu, mira 1810. gadā. Frīdrihs Vilhelms Pāls strādāja par mūzikas skolotāju un militāro kapelmeistaru, mira 1821. gadā. Slavenais pūšamo instrumentu spēles meistars Frīdrihs Augusts Pāls un vijolnieks Gotfrīds Pāls 1826. gadā aizbrauca uz Maskavu. 1823. gada Rīgas Teātra almanahā otrais obojists Gotfrīds Pāls nosaukts par junioru blakus pirmajam obojistam Frīdriham Augustam Pālam.

Atzīmējot šo mūziķu profesionalitāti, kas izpau-
dusies koncertos, nevar aizmirst viņu ikdienas darbu
operu iestudējumos, jo V. A. Mocarta, L. Kerubīni
un E. N. Meila partitūras prasīja saliedētu un smalku
orķestra spēli. Par veiksmēm operas «Lodoiska» izrādē
kritiķi atzina polonēzi no 1. cēliena, duetu un tercetu
no nākamā, bet par meistarīgiem nosaukts 2. cēliena
fināls un kvartets no 3. cēliena [90].

Vēl orķestra spēle raksturota 1808. gadā šādiem
vārdiem: «Orķestris, kas sastāvēja no vietējā vācu

teātra locekļiem un dažiem mūzikmīļiem, veica visu,
ko no tādējādi sastādīta orķestra vispār varēja sagaidīt.
Koncertu, kas notika teātrī, atklāja ar Mocarta Tita
uvertīru, kas pilnībā atspoguļoja autora garu, patei-
coties atbilstošam tempam un ļoti precīzām izpildīju-
mam. Tad spēlēja Rodē kungs..» [129].

Tā Rīgas Pilsētas teātris iesāka 19. gadsimtu —
ar cerīgām nākotnes perspektīvām un atzīstamiem
panākumiem noietajā skatuves mākslas ceļa posmā.

Biežās teātra maiņas Otrā daļa

Teātra veiksmes un neveiksmes 19. gadsimta pirmajā trešdaļā

Biežās teātra direktoru maiņas

Vācu dramaturģijas popularitāte un dominējošā loma

Dramatiskā un operas trupa

Autoru klātbūtne operiestudējumos, mūzikas direktori

Teātra ļaužu aktivitātes ārpus teātra

Skatuves iekārtojums un dekoratori

Teātra kritika Rīgā un Mītavā

¹ Karstā Anthona Šteivāls bija kopā ar Rīgu 1809—1813. gadā tā laikā un divdaļā teātri veidoja Anthon.

² Teātra Anthona Videmāns draudis teātri pāņņēt 1810—1820. gadā, ar 1824/25. gadā sarakst. Nr. 1325. gadā sarakst. / teātra Anthona Videmāns, Meiss E. N. Moik, meiss, A. meiss, L. Meiss, meiss / H. Meiss, meiss, D. Meiss, meiss, L. Meiss, meiss, S. Meiss, meiss, V. A. Meiss, meiss, u. c.

Atzinējot šo mūzikas profesiju, kas izpa-
dina koncertos, nevar aizmirst vien izdevīgas darbu
operu izstrādājumus, jo V. A. Mocarta, L. Kerna
un E. N. Čaikovijs patērēja spēkus un enerģiju
ne vien uz operu, bet arī uz citiem darbiem, kas
ne vien uz operu, bet arī uz citiem darbiem, kas
ne vien uz operu, bet arī uz citiem darbiem, kas

teātra izstrādājumus un dažādu mūzikas veidu
izstrādājumus, kas izpaudās dažādos veidos
un dažādos veidos, kas izpaudās dažādos veidos
un dažādos veidos, kas izpaudās dažādos veidos
un dažādos veidos, kas izpaudās dažādos veidos
un dažādos veidos, kas izpaudās dažādos veidos

Teātra veiksmes un neveiksmes

19. gadamta pirmajā pusē

Biežs teātra direktoru maiņas
Vācu dramaturģijas popularitāte un dominējošā joma
Dramatiskā un operas pupa
Autora klātbūtne operas izstrādājumos, mūzikas direktori
Teātra jaunu aktīvāku āpus teātra
Stāvēs iekārtojums un dekorācija
Teātra kriķis Rīga un Mīlavs

Biežās teātra direktoru maiņas

Pēc pirmajiem divdesmit pieciem darbības gadiem Rīgas Pilsētas teātris bija nostabilizējies. Aktieru sastāvs bija labi pārbaudīts un Rīgā iedzīvojušies, gad-simtu mijā bija sakomplektēts labs orķestris. Kaut arī Rīgā nedzīvoja izcili operu komponisti, vietējie kapel-meistari aktīvi organizēja koncertdzīvi un iestudēja sarežģītas operu partitūras. Laiku pa laikam vietējo mākslinieku vidi atsvaidzināja kāds no Eiropas ie-braucis dziedātājs, bet citādi dzīve mierīgi ritēja no viena jauniestudējuma pie nākošā.

Taču pēc teātra ilggadējā direktora Johana Kris-tiāna Gothilfa Meirera nāves 1809. gadā sākās vētrains laiki Rīgas Pilsētas teātrī. Turpmākajos divdesmit pie-cos gados neviens no teātra vadītājiem nepalika di-rektora amatā ilgāk par pieciem gadiem. Šādai biežai direktoru maiņai bija arī kāda neliela pozitīva nozī-me — katrs no direktoriem ar savu personību deva teātrim kaut ko tikai sev piemītošu. Tomēr galare-zultāts bija šāds: «Maijā (1835) teātris uz diviem gadiem tiek slēgts. Biežā direktoru maiņa bija kaitējusi teātra slavai ārzemēs un publikas vidū; panākumi tagad bija mazinājušies, un bija grūti dabūt jaunus, krietnus spēkus. Arī ēka un inventārs bija sabrukuma stāvoklī» [73, 16. lpp.].

Pirmais pēc J. K. G. Meirera 1809./10. un 1810./11. gada sezonā teātra vadību uzņēmas **Luijs Larošs**, aktieris Rīgas trupā kopš 1804. gada, starp kura lomām bija Maksimiliāns Mors F. Šillera drāmā «Laupītāji» un Odoardo Galoti G. E. Lesinga tra-gēdijā. Vispozitīvākais no L. Laroša organizatoris-kajiem pasākumiem bija pensiju fonda izveidošana.

Tā kasē nonāca nauda no četrām beneficēm gadā un garantēja nodrošinātas vecumdienas paaudzei, kas ak-tieru gaitas sāka vēl 18. gadsimtā. «Publika un māks-linieki varēja būt apmierināti ar Laroša praktisko apdomību un laipno apiešanos, taču abas puses par vienīgo viņa aiziešanas iemeslu uzskatīja mazdūšību» [1967, 55. lpp.]. Luija Laroša kā uzņēmēja rūpes bija saistītas ar tai laikā izsludināto Napoleona karagājienu pret Krieviju, kura rezultātā viņš paredzēja Rīgas Pil-sētas teātra darbības apsūkumu vai pat pilnīgu iznīci-nāšanu. 1811. gada jūlijā Larošs izstājās no Rīgas Pilsētas teātra, un tā vadību uzņēmas Vietējo tirgotāju apvienība, kas pusotru gadu nodrošināja teātra eksis-tenci.

1813. gada sākumā operdziedātājs **Fridrihs Fe-dersens** paziņoja, ka no 1. marta viņš uzņemas teātra direktora pienākumus uz vienu gadu. Jaunībā F. Fe-dersens bija studējis teoloģiju. Viņa teātra karjerā ir trīs nozīmīgi posmi — darbs Lībekā, Kēnigsbergā un Rīgā; šeit viņš spēlēja no 1809. gada. Par pirmo gadu, kad F. Federsens vadīja teātri, ir vērts runāt īpaši, jo tā laikā katrs no teātra māksliniekiem veica kādu lielu radošu uzdevumu, atjaunojās repertuārs. Aktieris Augusts Heinrihs Poršs tēloja galvenās lomas P. O. K. Bomaršē lugā «Eiženija» un F. Šillera tri-loģijā «Vallenšteins». G. E. Lange sacerēja viencēliena lugu «Mājas gariņš» (*Der Poltergeist*) divām jaunām aktrisēm — Karolīnei Šenhutai¹ un savai meitai Friderikei Langei. Vīdemaņu ģimenes atvase Ernsts Augusts Vīdemanis² sniedza benefici biedrības *Musse* Lielajā zālē 1813. gada 22. martā. Aprīlī Friderike

¹ Karolīne Antonija Šenhuta bija angažēta Rīgā 1809.—1815. gadā kā aktrise un dziedātāja izteikti traģiskām lomām.

² Ernsts Augusts Vīdemanis dziedāja tenora partijas 1810.—1820. gadā, arī 1834./35. gada sezonā. No 1835. gada strādāja Pēterburgā, tur miris. Operlomas: Jāzeps E. N. Meila operā, Armands L. Kerubīni operā «Ūdensvedējs», Dons Žuāns, Tamino, Otavio, Seksts, Belmonts V. A. Mocarta operās u. c.

Lange dziedāja Servīlijas partiju V. A. Mocarta operā «Tita žēlsirdība», bet 1. maijā no Pēterburgas atbrauca sens F. Federsena draugs no Kēnigsbergas laika Karls Frīdrihs Vilhelms Fleišers¹, pievienojās trupai un 21. septembrī tēloja Maksimiliānu Moru. Toreizējais teātra mūzikas direktors K. T. Eisrihs diriģēja savas operas «Klaudīne no Villa Bellas» pirmizrādi. Tomēr trupas un arī savas radošās darbības virsotnē bija pats direktors Frīdrihs Federsens — Jēkaba partiju E. N. Meila operā «Jāzeps Ēģiptē» viņš nodziedāja 6. martā, Zarastro V. A. Mocarta operā «Burvju flauta» vasarā, vēlāk titullomu A. Saljēri operā «Aksurs», rudenī atveidoja Vallenšteinu F. Šillera lugās «Pikolomīni» un «Vallenšteina nāve». Tik ražīgu gadu Rīgas Pilsētas teātrī nebija daudz, tādēļ F. Federsenu ilgi pieminēja ar labiem vārdiem. «Kā aktierim viņam piemita brīnišķīgas dotības. Viņa augums bija lielāks par vidusmēra vīrieša augumu, viņam bija cēla stāja, un viņš bija apveltīts ar metālisku, lokanu balsi, kurai piemita reta spēja panākt lielu kāpinājumu. Tādējādi viņš jo sevišķi atbilda varoņu un tēvu lomām, tikpat labs un varbūt pat vēl labāks viņš bija kā komiķis, jo sevišķi pēdējos gados, kad nelaimīgais sejas krampis viņam bieži traucēja nopietnās lomās. Viegļums, ar kādu viņš radija tēlus, diemžēl pavedināja arī uz kādu paviršību» [69].

Pilnīgi neizprotami, kā jaunā, astoņpadsmitgadīgā dziedātāja **Emīlija Herbsta** ieguva direktores vietu Rīgas Pilsētas teātrī, sākot ar 1814. gada 1. martu. Darbu teātrī beidza vairāki solisti — koloratūrsoprāns Roza Riclere², kas bija lieliska Nakts karaliene,

F. F. Arnolds, G. E. Lange ar meitu Friderīki Feder-senu. Emīlijas Herbstas valdīšanas laiku acīmredzot apvija intrigas, jo tas atspoguļots visai pretrunīgi, piemēram, ziņas par K. F. V. Fleišera darbību Rīgā. Pēc afišām redzams, ka viņš Rīgas teātrī debitējis F. Federsena laikā, taču citos materiālos rakstīts savādāk: «Viņas [E. Herbsta] pirmā rūpe bija pieņemt darbā spējīgu režisoru; viņa atrada kādu vīru, pazīstamo rakstnieku un aktieri Fleišeru, kuram bija nepieciešamas teorētiskās un praktiskās zināšanas un kurš varēja uzņemties šo nodarbošanos» [1967]. Iespējams, ka šo rindu autors Johans Frīdrihs Fiderts³ nedaudz sagrozīja faktus, jo 1828. gadā, kad tas tika rakstīts, Emīlija Herbsta pretendēja uz direktores vietu otrreiz. Lielu daļu Rīgas sabiedrības viņas vadības metodes neapmierināja: «Kur ir Federsens, Rolofs, Arnolds un Vesels? Kur ir Beseles jaunkundze⁴, kura šai operā priecējusi tik daudzus?» [223]

Katra direktora stāšanās amatā saistījās ar teātra kārtības noteikumu publicēšanu — tā tas bija arī Rēvelē un citos vācu teātros. Saglabājies izdevums [25] liecina, ka Emīlija Herbsta šo tradīciju nebija mainījusi un viņas publicētie teātra kārtības noteikumi bija vai nu jāievēro, vai jāmaksā soda nauda. «Aizliegtas visas pļāpāšanas, smiešanās un jebkādi trokšņi dziedāšanas mēģinājumos ar uzliekamu sodu no 5 kapeikām līdz sudraba rublim no pusemēneša algas.» Līdzīgā kārtā bija aizliegts sarunāties orķestra mūziķiem. Neviens nedrīkstēja nokavēt mēģinājumus, turklāt direktoram un režisoram soda nauda bija lielāka nekā citiem. Teātra loža izrāžu laikā bija domāta tikai

¹ Karls Frīdrihs Vilhelms Fleišers bija vispusīgi apdāvināts mākslinieks. Skatuves gaitas sācis Leipcigas teātrī 1797.—1802. gadā. Līdz 1813. gadam bija režisors Kēnigsbergā, 1814.—1818. gadā darbojās Pēterburgā. No 1819. gada Rīgā skolotājs zēnu pansionātā, ko viņš pats atvēra, dzejnieks un teātra kritiķis ar pseidonīmiem Teodors, Artamos, Kreopola. Miris holerā epidēmijā 1831. gadā.

² Roza Riclere dziedātājas karjeru sāka Karla Teofila Debelina trupā Berlīnē, vēlāk uzstājās Kēnigsbergā un Dancigā. Viņas vīrs Karls Riclens bija vijolnieks un mūzikas direktors pie K. T. Debelina, 1818.—1819. gadā uzņēmās Rīgas Mūzikas biedrības vadību.

³ Johans Frīdrihs Fiderts darbojās Rīgā no 1822. līdz 1833. gadam. Aprakstījis teātra vēsturi Rīgā, publicējis un uzvedis Rīgas Pilsētas teātrī savas lugas.

⁴ Vilhelms Rolofs, Francs Vesels un Filipīne Besele bija vadošo operlomu dziedātāji direktoru L. Laroša un F. Federsena laikā līdz 1814. gadam.

aktieriem; apkalpotājiem tika ik nedēļu piešķirta viena biļete galerijā. Kā kuriozu noteikumu var minēt to, ka orķestrantiem bija aizliegts atrasties dāmu ģērbtuvē.

1816. gadā Emīlija Herbsta apprecējās ar dziedātāju Heinrihu Gosleru, kurš bija debitējis Rīgā

1815. gadā un dziedāja tādas sarežģītas operpartijas kā Almaviva un Zarastro. Starp galveno operlomu dziedātājiem jānosauc Helēna Cukarīni¹ Suzannas lomā V. A. Mocarta operā «Figaro kāzas», kurā viņas partneris Figaro bija Frīdrihs Freislēbens, bet Grāfiene — Emīlija Herbsta.

¹ Helēna Cukarīni, saukta Nina, dziedāja Rīgā 1814.—1817. gadā. Pēc laulībām kā H. Meisnere arī 1822./23. gada sezonā; tad pat viņas vīrs Ferdinands Meisners atveidoja Otokara lomu K. M. fon Vēbera operā «Burbju strēlnieks», Jago Dž. Rosīni operā «Otello» un dramatiskās lomas.

Anonīms

*Emīlijas Herbstas jaunkundzei
1815. gada 22. maijā*

(vēriģiem lasītājiem)

*Lai ziedonī Tu rozēs redzi ziedam,
Ar gaišu skatu dzīvei pretī steidz!
Liec izgaist drūmumam un tumsas biedam,
Kā īsta māksliniece skumjas veic!*

*Tev kaitēt nespēj muļķu ļaunie skati,
Kas lab s, tas Tevi mīl — to zini Tu;
Tev vija vainagu E i t e r p e pati;
Tiem kliedzējiem Tu teic: jums piedodu!*

«Rečitējošā priekšnesumā ne bez trūkumiem, dodot iemeslu dažam labam pārmetumam ar savu paviršību, viņa («ja vien gribēja», piebilstu Lakoste) savā 16 gadu vecumā bija lieliska dziedātāja, ar kuras palīdzību opera sasniedza nozīmīgu uzplaukumu. Viņas izveicību pasāzās un trilleros uzskatīja par apbrīnas vērtu, bez tam viņas priekšnesumam piemita dvēseliskums, kas rečitativā bija tikpat meistariģs kā *Adagio* un *Allegro*» [69]. Kā direktorei Emīlijai Herbstai bijuši daudzi pretinieki, kas nav samierinājušies ar viņas «nepanesamo raksturu un bezmērķīgo patvaļu».

1816. gada novembrī piecus mēnešus teātri mēģināja vadīt aktieris **Frīdrihs Vilhelms Šmits**¹. Tad 1817. gada otrajā pusē uz Rīgu atpakaļ tika aicināts Frīdrihs Federsens.

Viņa otrais direktora laiks bija tikpat ražīgs kā pirmais: tika uzvests V. Šekspīra «Makbets» un J. V. fon Gētes «Egmonts», L. van Bēthovena «Fidelio» un Rīgā pirmā Dž. Rosīni opera «Tankrēds». Šis intensīvais darbs sagrāva F. Federsena veselību, un daudzie uzvedumi teātri noveda līdz bankrotam. 1819. gada decembrī «Federsens deva skaidrojumu sabiedrībai, ka viņš vairs neesot spējīgs vadīt teātra saimniecību tālāk, ka viņš esot pārāk daudz pazaudējis un nevarot vairs izmaksāt aktieriem iekavētās algas. Viņš atdeva savas grāmatas un kases pārpalikumu — 69 rubļus» [1967]. Tā no teātra uz visiem laikiem, pat nesagaidījis savu piecdesmito jubileju, aizgāja Frīdrihs Federsens.

Nākamais teātra direktors bija **Johans Georgs Omanis**. Lielākais zaudējums šajā direktoru maiņā bija mūzikas direktora Karla Traugota Eisriha aiz-

iešana, jo viņa vietā nāca direktora J. G. Omaņa brālis Antons Ludvigs Omanis. Jaunākais no abiem brāļiem Johans Georgs bija izaudzis, darot dažādus darbus teātri, sākot ar suflieri, dekoratoru līdz režisoram. Brāļu Omaņu laiks ir tie gadi, kad pēdējie vecās paaudzes aktieri — Augusts Heinrihs Poršs, Marija Anna Mende un citi nomainījās ar pilnīgi jauniem. 1823. gadā trupas sastāvā bija: Karls Augusts Delle — pirmais tenors, Roberts Funks — pirmais bass, Georgs Ernsts Lange — aktieris tēvu lomām, Karls Eduards Pauli — komiskās operpartijās, Karls Žiška² — bass. Sieviešu lomām bija angažētas: Matilde Delle — pirmā dziedātāja, Friderīke Federsena — mīlētāja lugās, Sofija Žiška — dāmu un varoņu lomām operās. Izņemot A. H. Poršu, kas mira 1823. gadā, Friderīki Federsenu un G. E. Langi, kuri 1824. gadā aizbrauca uz Pēterburgu, uz Rīgas Pilsētas teātra skatuves bija redzamas tikai jaunas sejas. Vēl 1823. gadā bija nodarbināts teātra dekorators, garderobists, teātra meistars (skatuves darbu vadītājs?), rekvizitors, kasieris, teātra sulainis un ziņnesis. Brāļu Omaņu laikā teātra repertuārā īpaša vieta bija romantiskajām operām, kas Rīgas Pilsētas teātra repertuārā bija jaunums.

1825. gada nogalē kontrakts ar Johanu Georgu Omani tika anulēts, un pēc īslaicīgas Teātra biedrības vadības no 1826. gada 1. septembra teātra direktora pienākumus uzņēmās **Karls Augusts Delle**.

Viņš «ir vispār pazīstams kā drosmīgs mākslinieks, vispusīgi izglītots vīrietis un taisnīgs cilvēks. Taču apstākļi viņam diemžēl nebija labvēlīgi. Sakarā ar nelaimīgo katastrofu pagājušajā gadā³ bija cietis ne tikai abonementu kredīts, bet liela daļa publikas bija

¹ Frīdrihs Vilhelms Šmits līdz 1822. gadam bija viens no dramatiskās trupas spēcīgākajiem aktieriem — Edgars V. Šekspīra «Karali Lirā», Kārlis Septītais F. Šillera «Orleānas jaunavā», grāfs Lesters F. Šillera «Marijā Stjuartē» u. c.

² Sofija un Karls Žiškas iesaistījās Rīgas Pilsētas teātra trupā 1823. gadā. Pēc diviem gadiem Sofija no teātra aizgāja, bet Karls dziedāja solo līdz 1831. gadam, bija korists 1834./35. gadā.

³ Ar katastrofu domāts griestu iebrukums operas izrādes laikā 1829. gadā, par ko bija runa 25. lpp.

pilnīgi atradinājusies no teātra, un tikai ar jauniem gabaliem un jauniem dalībniekiem publiku būtu bijis iespējams atkal rosināt piedalīties teātra dzīvē» [1967]. Šāds viedoklis izrādījās mērķis, jo tieši mainīgais trupas sastāvs radīja priekšnoteikumus, lai īsti mākslinieciska kvalitāte tiktu aizstāta ar pseidojaunumiem, kas izraisa īslaicīgu interesi. Jau bija sākusies Rīgas Pilsētas teātra krīze. Sarežģītajā situācijā no 1830. gada 31. augusta teātra vadību uzņēmās Teātra komiteja, bet pēc sešiem mēnešiem direktores pienākumi tika uzticēti Emīlijai Herbstai, kas bija atgriezusies Rīgā 1828. gadā, apprecējusies ar gubernas pārvaldes sekretāru fon Čerņavski un nostiprinājusi savas pozīcijas labākajās aprindās. Neparastās sievietes Emīlijas Herbstas-Čerņavskas situāciju labi raksturo kāds paziņojums, kuru viņa 1833. gadā adresēja Rīgas publikai: «Manā stāvoklī — kā dāmai — man jau tāpat ir liegti tie līdzekļi un atņemtas tās iespējas, kas ir vīriešu rīcībā, proti: personīgi tieši publikai gan sabiedriskās vietās, gan arī neskaitāmajās sapulcēs sniegt paziņojumus, liecināt vai citādi izteikties par dažu labu rīcību,

kas bieži vien radusies aiz nepieciešamības, kā rezultātā direkcijai pārāk bieži nākas piekāpties citu viedokļiem» [1].

Kādā rakstā ar nosaukumu «Kā var Rīga pastāvēt?» [453], kas ir viens no daudzajiem šīs tēmas iztirzājumiem tā laika presē, stāvoklis teātrī atklājas ļoti objektīvi: «Kopš Meirera nāves, kas ilgāk par gadsimta ceturksni bija vadījis Rīgas teātri un šajā laikā ieguvis diezgan ievērojamu mantību, (teātris) bija pārcietis dažu labu katastrofu, vairākkārt pārtraucis savu darbību vai arī bijis tuvu slēgšanai. Pateicoties lieliem publikas ziedojumiem, darbs tika atkal uzsākts un teātris glābts. Tagad kārtējo reizi iestājusies krīze.»

Kaut arī šie pēdējie pieci Emīlijas Herbstas-Čerņavskas darbības gadi beidzās ar teātra slēgšanu (1835), vēl viņa paspēja uz Rīgu ataicināt tādus Rīgas kultūrai nozīmīgus cilvēkus kā Heinrihs Dorns (Rīgā no 1833. gada) un Vilhelms Augusts Volbriks (Rīgā no 1832. gada), kuru darbība īsti izvērtās tikai pēc teātra darbības atjaunošanas 1837. gadā.

Vācu dramaturģijas popularitāte un dominējošā loma

1811. gadā no dzīves aizgāja izcilais vācu rakstnieks Frīdrihs Šillers, Rīgas teātra mākslinieku un publikas visiemīļotākais vācu dramaturgs. F. Šillera nāves diena tika atzīmēta no 27. aprīļa līdz 9. maijam, kad Rīgā publicēja speciālu izdevumu ar pēcnāves vēltījumiem dzejā. Tā paša gada 13. aprīlī bija pirmizrāde F. Šillera drāmai «Vallenšteina nometne», nāves dienas festivāla ietvaros izrādīja arī citas lugas, par ko ir saglabājusies šāda atsauksme: «No jaunākajām vietējām izrādēm, kas galvenokārt kalpoja acu priekam, vēl ir pieminama «Vallenšteina nometne». Ja arī dzīvs

karotāju cīņas piedzīvojumu attēlojums, ko dzejnieks darbā ir devis, pavisam pazuda un tā vietā šur un tur bāli iezīmējās atsevišķas figūras, tomēr viss bija pietiekami raibs un juceklīgs, lai saņemtu publikas atzinību. Pie šīs kategorijas pieder arī F. Šillera bēdu luga «Fiesko sazvērestība», kas ilgu gadu nebija uzvesta, jo to nevarēja pienācīgi un cienīgi uzvest. Aktieru sastāvu arī šai uzvedumā recenzents nebūtu vispār pieminējis, ja ne Porša kunga vecais dodžs, kas pelnījis goddevīgu pieminēšanu. Bet pāri visam viņš nolaiž aizkaru, ko nebūtu jāpaceļ pat vienu reizi

pie šāda aktieru sastāva, nemaz nerunājot par veselām piecām reizēm» [159]. Tā ar F. Šillera nāvi aizsākās jauns viņa darbu iestudējumu vilnis Rīgas Pilsētas teātrī. Tomēr vēl pilsētai bija jāpiedzīvo Napoleona vadītās franču armijas uzbrukums. 1812. gada pavasarī 10. korpuss bija okupējis Kurzemi un nonācis līdz Olainei, Doles salai, Slokai. Pavisam ap Rīgu koncentrējās 32 tūkstoši franču vīru, un jūnija vidū Rīgā izsludināja karastāvokli, deva rīkojumu nodezināt piekšpilsētas, lai ap pilsētu būtu tālu pārredzams klajums. Saprotams, ka arī teātra izrādes visu jūnija mēnesi nenotika. Rīgā bija 12 tūkstošu pilsētas aizstāvju un 18 tūkstošu krievu zaldātu. Tā kā franču armija atkāpās, Melngalvju namā 24. jūnijā notika deklamāciju vakars, Sv. Pētera baznīcā 27. jūnijā ērģeļmūzikas koncerts, bet, sākot ar jūliju, dziesmu spēles jau atkal bija Rīgas publikas uzmanības lokā. Jāatgādina, ka šā pusotra gada laikā teātri vadīja Vietējo tirgotāju apvienība, tā pasargājot trupu no izjukšanas. Vēlāk, 1813. gadā, tika uzvestas atlikušās divas daļas no Frīdriha Šillera triloģijas «Vallenšteins», proti, «Pikolomīni» 31. oktobrī un «Vallenšteina nāve» 14. novembrī. Iestudēja arī «Mesīnas līgavu», kuras pirmizrāde bija 1813. gada 9. decembrī, un traģēdiju «Tella uzvara un Geslera nāve» 1821. gada 27. oktobrī.

19. gadsimta sākumā pamazām apsīka populāro 18. gadsimta beigu vācu dramaturgu Frīdriha Ludviga Šrēdera un Augusta Vilhelma Iflanda lugu iestudējumi, tikai Augusta fon Kocebū darbi intensīvi parādījās uz Rīgas skatuves vēl divdesmitajos gados. Tai pašā laikā skatītāju uzmanību piesaistīja jauni, spoži vārdi — Teodors Kerners, Francs Grillparcers.

1815. un 1816. gads ir uzskatāmi par T. Kenera gadiem Rīgā, jo līdzās vairākiem mazāk pazīstamiem darbiem tika uzvestas slavenākās T. Kenera lugas — traģēdija piecos cēlienos «Rozamunde» 1815. gada 7. aprīlī un drāma trīs cēlienos «Hedvīga, bandīta

līgava» 1816. gada 26. maijā. Vīnes Pilsētas teātra dramaturga (šai amatā T. Kerners bija 1812. gadā) pāragrā nāve 22 gadu vecumā kaujā pret Napoleona armiju 1813. gadā izraisīja dziļu līdzjūtību, jo daiļrades aizsākums būtu varējis izvērsties patiesi augstā kāpumā.

Nedaudz vēlāk rīdzinieki iepazīna divas lielās F. Grillparcera traģēdijas — 1818. gada 11. novembrī «Sapfo» (11 izrādes; šī traģēdija uz Vīnes Pilsētas teātra skatuves pirmuzvedumu piedzīvoja tai pašā 1818. gadā) un 1826. gada 8. decembrī «Medeja» (6 izrādes). Šīs traģēdijas un F. Šillera tulkotās Žana Rasina «Fedras» uzvedums, kas 1827. gadā gan tika izrādīts tikai trīs reizes, izcēlās uz tā laika populāro Karla Eduarda fon Holteja un Gustava Emīla Devrienta lugu fona, kuras veidoja pamatreperetuāru Rīgas Pilsētas teātrī. Atskaitot allaž atjaunoto «Hamleta» iestudējumu, citu tautību dramaturgu lugas tika uzvestas ļoti reti — dažī V. Šekspīra un P. Kalderona de la Barkas darbi bija izņēmums.

Runājot par Baltijas vācu autoru devumu teātra repertuārā, jāmin trīs galvenie virzieni: tulkojumi un pārstrādājumi; operu un operešu libreti; oriģināldramaturģija.

Tādi tulkojumi, kuru vērtība būtu precizitāte, nebija modē. Lielākoties V. Šekspīra, P. O. K. Bomaršē, R. B. Šeridana lugas bija tulkotas brīvi un piemērotas šejienes skatuves prasībām. Šādus pārstrādājumus veica teātra dzejnieks Georgs Ernsts Lange, režisors Vilhelms Ludevigs un citi. Jāpiezīmē, ka daudzas lugas tulkoja nevis Rīgā, bet Vācijā, Pēterburgā, Rēvelē vai Tērbatā. Tomēr laikabiedri atzina arī šejienes tulkoņus, starp kuriem īpaši tika izcelts Reinholds Johans Ludvigs Samsons fon Himmelstürns. Viņa tulkojumi lugām «Hamlets», «Ričards Otrais», «Heinrihs Ceturtais» un «Heinrihs Piektais» salīdzinājumā ar 18. un 19. gadsimtā populārajiem A. V. Šlēgela un J. L. Tika tulkojumiem tika atzīti par V. Šekspīra garam vistuvākajiem [986]. Iztulkotais «Hamlets» tika izdots Tēr-

batā 1837. gadā, pārējās lugas 1848. gadā Rīgā divos sējumos, bet kā pirmo R. J. L. Samsons fon Himmelstīms publicēja savu dzeju krājumu 1825. gadā Rīgā.

Operu libretu sacerēšana 18. un 19. gadsimtā nebija otršķirīga nodarbošanās — atcerēsimies slavenos un ietekmīgos libretistus Pjetro Metastazio un Ežēnu Skribu. Rīgas Pilsētas teātrī libretistu nozīmīgākie darbi muzikālajām izrādēm radās pēc trīsdesmitajiem gadiem, tie saistās ar Vilhelma Augusta Volbriku un Frīdriha Reinholda fon Rikhofa vārdiem. No gadsimta sākuma libretistiem jāmin vienīgi Vilhelms Jakobs Kristiāns Henčs, kas sacerējis Rīgā četrus operēšu libretus.

Sevišķi plašs darbu un autoru loks ir oriģināldramaturģijas laukā. To varētu iedalīt divās daļās: pirmkārt, lugas, kuras iestudēja Rīgas Pilsētas teātris; otrkārt, Rīgā tai pašā laikā publicētās lugas.

19. gadsimta pirmajā trešdaļā Rīgas Pilsētas teātrī uzvestas šādas vācbaltu autoru lugas:

«Baldones kūrorts» (*Bad von Baldonen*) — P. B. fon Kampenhauzena komēdija divos cēlienos 1801. gada 30. janvārī;

«Komiskā opera» (*Komische Oper*) — G. E. Langes dziesmuspēle vienā cēlienā 1804. gada 27. janvārī;

«Mihails Romanovs» — G. E. Langes drāma piecos cēlienos 1810. gada 30. augustā;

«Mājas gars» (*Der Poltergeist*) — G. E. Langes pose vienā cēlienā 1813. gada 26. februārī;

«Mājinieki» (*Die Domesticken*) — K. F. V. Fleišera komēdija vienā cēlienā 1813. gada 18. oktobrī;

«Jaunā Orleānas jaunava» (*Neueste Jungfrau von Orleans*) — F. fon Lakostes luga divos cēlienos 1814. gada 12. maijā;

«Četru kāpņu augstums» (*Vier Treppen hoch*) — J. R. fon Lenca¹ komēdija vienā cēlienā 1827. gada 16. novembrī;

«Viesmākslinieks jeb Piekāpīgais orķestris» (*Der Gastspieler, oder: Das geräumte Orchester*) — J. F. Fīderta komēdija vienā cēlienā 1828. gada 18. februārī;

«Plesī pils jeb Ludviga XI nāve» (*Schloss der Plesis, oder: Tod Ludwigs XI*) — V. A. Volbrika luga piecos cēlienos 1835. gada 6. janvārī.

Vesela virkne skatuves darbu pieder autoram ar uzvārdu vai pseidonīmu Kurlenders, kura personību vēl nav izdevies atšifrēt: lugas «Mālhenas» (*Malchen*) 1821. gada 5. oktobrī, «Jaunais huzāru pulkvedis» (*Junge Husaren-Obrist*) 1822. gada 11. janvārī, «Satīri» (*Satyre*) 1824. gada 12. augustā, «Jauns līdzeklis, kā apprecināt meitas» (*Neues Mittel, Töchter zu verheiraten*) 1828. gada 1. februārī, «Baložu pastēte» (*Taubenpastete*) 1825. gada 18. februārī, «Filozofiskie kalpotāji» (*Philosophische Bediente*) 1825. gada 28. februārī, «Kāzu diena» (*Hochzeitstag*) 1830. gada 31. janvārī, tad trīs cēlienu luga «Precības aiz mīlestības» (*Heirat aus Neigung*) 1833. gada 28. aprīlī.

Rīgas Pilsētas teātrim bija savs autoru loks, kuru veidoja teātrī strādājošie aktieri vai citādi tuvie ļaudis. Mēģināsim noskaidrot, kā šos skatuves darbus vērtēja laikabiedri. Par G. E. Langes drāmu «Mihails Romanovs» ir šāda atsauksme: «Aktieris Lange ir šejienes skatuvei, kurai viņš nenogurstoši, bet ar niecīgiem panākumiem strādā, sacerējis tā sauktajos jambos «Mihailu Romanovu» no krievu vēstures. Izrāde ilga gandrīz piecas stundas. [...] Ceturtajā un piektajā cēlienā pavisam pietrūka darbības, un, ka tēvs dēla kronēšanai piekritis, skatītājs zina jau iepriekš, pirms vēl viņam

¹ Johans Reinholds fon Lencs, dzimis Pērnāvā, guva lielu popularitāti Vācijā kā aktieris un režisors, arī dramaturgs. Bieži viesojies Rīgas Pilsētas teātrī ar skatuves uzvārdu Kīne, 1827.—1844. gadā strādājis Hamburgas teātrī. Pēc aiziešanas pensijā līdz mūža beigām (1854) dzīvoja Rīgā. Viņa lugas publicētas vairākos sējumos, tostarp 1835. gadā Maincā izdoti divi sējumi ar komēdijām.

to vajadzētu uzzināt no darbības. Neskatoties uz visu to un piedevām vislielāko garlaicību, pāris diskanta balsu izsauca autoru pie barjeras un lugu ar visiem trūkumiem un kļūdām tukšā zālē nākamajā dienā atkārtoja» [150].

Tāpat kā vietējo operkomponistu operas bija vajadzīgas vairāk viņiem pašiem un šauram teatru lokam ap Rīgas Pilsētas teātri, arī dramaturgu lugas ārpus vietējās skatuves nebija zināmas, pat Rīgā tās piedzīvoja tikai dažas izrādes.

Grūtāk ir spriest par publicēto lugu popularitāti — šajā gadījumā ir zināmi vienīgi izdošanas gadi, bet ne iestudējumi, jo Rīgas Pilsētas teātra programmās lielākā daļa šo lugu neparādās.

«Viljams Lauds» (*William Laud*) — V. J. K. Henča traģēdija trīs cēlienos, izdevis F. Keils Rīgā;

«Cēsu aplenkšana» (*Die Belagerung von Wenden*) — P. B. fon Kampenhauzena drāma piecos cēlienos, izdota 1801. gadā Rīgā;

«Mūķene jeb Svētītā svaidīšana» (*Nonna, oder: Die Heilige Weihe*) — G. E. Langes ar pseidonīmu Lidervalds parakstīta luga vienā cēlienā, izdevis V. F. Hekers 1806. gadā Rīgā;

«Nolaupīšana jeb Mīlas savienošanās» (*Die Entführung, oder: Die Vereinigung der Liebe*) — V. J. K. Henča operete trīs cēlienos, izdota 1808. gadā Rīgā;

«Orākuls» (*Das Orakel*) — J. A. L. Albānusa¹ drāma, izdota 1813. gadā;

«Lira un koturna» (*Lyra und Coturn*) — J. H. K. Reimera² lugas pirmā daļa, izdota 1818. gadā Mītavā.

1825. gadā Leipcigā tika publicēti trīs sējumi ar nosaukumu «*Dramatische Versuche*», kuros bija apkopoti 1772. gadā Rīgā dzimušā Oto Kristiāna fon Budberga lugas — komēdija piecos cēlienos «Iz dzīves» (*Aus dem Leben*), traģēdija piecos cēlienos «Oresta atgriešanās» (*Die Rückkehr der Orestes*), kā arī «Acumirkļa vara» (*Die Macht des Augenblick*), «Sievu vara» (*Die Macht der Frauen*), «Alpietis, mīlas dziedonis» (*Alpin, der Sänger der Liebe*).

Līdzīgi arī Elizabete fon der Reke³ savu četrus cēlienu lugu «Ģimenes ainas jeb Notikumi masku ballē» (*Familien-Scenen, oder: Entwicklungen auf dem Maskenballe*) publicēja Leipcigā 1826. gadā.

Bet viens no pēdējiem G. E. Langes darbiem «Rjurika svētība» (*Rurik's Segen*) nāca klajā 1827. gadā Pēterburgā, kur tajā laikā dzīvoja autors un viņa meita Friderike Federsena.

Bez minētajiem autoriem lugas sacerēja vēl daudzi citi, un lielais vācu dramaturģijas piedāvājums arī noteica vācu lugu pārsvaru Rīgas Pilsētas teātra repertuārā.

Operu repertuārā iekļāva dažādu tautu komponistu sacerējumus. Operu libreti bieži bija veidoti pēc izciliem literatūras darbiem, kā, piemēram, A. Dimā romāns «Kamēliju dāma» (Dž. Verdi opera «Traviata»), V. Igo drāma «Karalis izklaidējas» (Dž. Verdi opera «Rigoletto»), kas neparādījās uz Rīgas Pilsētas teātra skatuves kā dramatiski uzvedumi.

¹ Johans Augusts Lēberehts Albānuss darbojās Vidzemē no 1789. gada par skolotāju. Vēlāk bija Domskolas rektors un virsmācītājs, Rīgas pilsētas superintendents no 1833. Atstājis mantojumā plašu klāstu reliģiski filozofisku sacerējumu.

² Johans Hermans Karls Reimers dzimis Vānē, studējis Tērbatā, darbojies Kurzemē. Rīgā no 1820., notārs 1828. gadā.

³ Šarlote Elizabete Konstancija fon der Reke, dzimusi grāfiene fon Medema, tika uzskatīta par vienu no izglītotākajām un gudrākajām 18. un 19. gadsimta mīļas sievietēm. Jaunībā guvusi atzinību kā dzejniece, viņas dzejoļiem mūziku rakstījuši izcili komponisti; izdoti vairāki krājumi, no kuriem pirmais: «*Joh. Adam Hillers geistliche Lieder einer vornehmen kurländische Dame, mit Melodien*» (Leipciga, 1780).

Dramatiskā un operas trupa

Rīgas Pilsētas teātris kopš dibināšanas sevī apvienoja gan drāmas, gan operas un arī baleta trupas — tā bija 18. gadsimta tradicionālā teātra forma.

K. V. fon Gluka opera «Orfejs un Eiridike», ar kuru operas žanrā galveno lomu ieguva mūzika, piedzīvoja pirmizrādi 1762. gadā. Citu tā laika komponistu operās vēl joprojām saglabājās rečitātivi *secco*, kurus dziedātāji norunāja un virzīja tālāk notikumu attīstību operās. Un patiesi, domājot par 18. gadsimta vidus operām to dažādajos paveidos, jāsecina, ka lugas ar iestarpinātiem koriem, dziesmām nebija kas pilnīgi pretējs operetēm vai dziesmuspēlēm. Līdz ar to teātra trupu aktieri reizē bija arī dziedātāji. Pēc šāda trupu komplektēšanas principa darbojās visi tuvākie teātri — Pēterburgas vācu teātra trupa no septiņdesmitajiem gadiem direktora K. Fialas vadībā, arī Kēnigsbergas teātris.¹

Rīgas Pilsētas teātra trupa 1782. gadā sastāvēja no 40 skatuves māksliniekiem, to skaitā 15 aktrises, 18 aktieri, 6 baletdejojāji un baletdejojājas. Tātad tāda teātra pastāvēšana Rīgā, kurā būtu gan operas, gan dramatiskā trupa, bija Eiropas pieredzes un arī mūzikas un dramaturģijas vēstures attīstības konkrētajai fāzei atbilstoša teātra forma.

Protams, vienmēr ir pastāvējuši izcili dziedātāji, kas ar savu talantu pacēlušies pāri vidusmēra aktieru līmenim, tomēr tikai 19. gadsimta sākumā, kad arvien pieauga mūzikas loma un no skatuves māksliniekiem, piedaloties operu izrādēs, tika prasīta arvien augstāka meistarība, bija jāizvēlas, kādā virzienā izkopt savu talantu — dramatisko lugu vai operu virzienā.

Tikai tad, ja trupā bija labi operdziedātāji, teātrim bija iespējams uzvest jaunākās 19. gadsimta operas. Kad 1822. gadā Rīgas Pilsētas teātrī viesojās Emīlija

Herbsta-Goslere ar vīru Heinrihu Gosleru, pirmo reizi izrādīja Dž. Rosīni operu «Seviljas bārdzīnis». Viņi dziedāja Rozīnu un Figaro, kas pieder pie grūtākajām tā laika operu partijām. Tomēr pēc Gosleru viesizrāžu beigšanās operu nācās noņemt no teātra repertuāra, un tās vietā sāka izrādīt Dž. Paizjello operu «Seviljas bārdzīnis», kurā savukārt galvenās lomas prata vadošie Rīgas solisti — Matilde un Karls Augusts Delles, kas no 1821. līdz pat 1830. gadam bija līderi Rīgas Pilsētas teātra operu uzvedumos un pirmie nodziedāja Agati un Maksu K. M. fon Vēbera operā «Burvju strēlnieks». Sevišķi jāatzīmē Matildes Delles veikums V. A. Mocarta operās — Nakts karaliene, Konstance, Grāfiene, Donna Elvīra. Viņas pēdās gāja meita Marija Anna, saukta Nannī, kas bija uzaugusi Rīgā un sāka šeit dziedātājas karjeru ar Silvanu K. M. fon Vēbera operā, Fenellu F. Obēra operā un Lenori K. fon Holteja dziesmuspēlē. Vēlāk, apprecējusies ar aktieri Leopoldu Langenhaunu, viņa ar lieliem panākumiem darbojās Pēterburgas teātrī.

Emīlija Herbsta bija izvēlējusies dziedātājas karjeru jau no agras jaunības. Pirmās lomas bija Konstance un Pamina V. A. Mocarta operās «Bēgšana no seraja» un «Burvju flauta», Rozālija K. Ditera fon Ditersdorfa dziesmuspēlē «Doktors un Aptiekārs».

Savādāk skatuves gaitas veidojās Friderīkei Langei. Būdamā Georga Ernsta Langes meita, viņa visu bērnību pavadīja teātra vidē, arī Friderīkes māte dziedāja Rīgas Pilsētas teātrī. Pēc pirmajām lomām — Paminas operā «Burvju flauta» un Teklas F. Šillera lugā «Vallenšteina nāve» sekoja diezgan sarežģīta operas partija — Servīlija V. A. Mocarta operā «Tita žēlsirdība». Turpmāk māksliniece operu iestudējumos

¹ Izņēmums bija F. L. Šrēdera teātris Hamburgā. Sk. 28. lpp.

pedalijās maz, toties fantastiski plašs bija viņas dramatisko lomu klāsts — Ofēlija, Orleānas jaunava, Turandota, Marija Stjuarte, Emilija Galoti un vēl daudzas citas. Pateicoties Friderīkei Federsenai (ar šo uzvārdu viņa spēlēja kopš 1813. gada, kad apprecējās ar teātra direktoru, sava tēva draugu Frīdrihu Federsenu, kas bija 27 gadus vecāks), Rīgas vāciskajā teātrī 1823. gada 1. martā skanēja latviešu valoda. Friderīke deklamēja vācbaltu dzejnieka Ulriha fon Šlipenbaha¹ dzejoli «Kurzemes zemnieku meitene» vācu un pēc tam arī latviešu valodā, tērpusies latviešu tautas tērpā. Tāda pati uzstāšanās notikusi Mītavā, kur teātris tradi-

cionāli viesojies jūnija mēnesī. «Latviešu Avīzes» to apraksta šādi: «Viena smuka gaspaža no Rīgas, kā zemnieku meita uz ventenieces vīzu apģērbusies, vienu dziesmu latviski tik jauki sacīja, ka divreiz bija jāsakā. Viens augsts tiesas kungs šo dziesmu bij sadomājis, un viens mācītājs to iekš latviešu valodu bij pārtulkojis» [1892, 32. lpp.]. Talantīgās aktrises mūžs aprāvās pēc dzemdībām Pēterburgā, kad viņai bija trīsdesmit gadu. Viņas otrais vīrs bija majors Aleksejs fon Ljovovs, militārais kapelmeistars un komponists, kādu laiku dienējis arī Rīgā (starp citu, Krievijas himnas mūzikas autors).

¹ Hermanis Heinrihs Gustavs Ulrihs fon Šlipenbahs savu pirmo dzejoli publicēja studiju laikā 1792. gadā. No 1796. gada Piltenes landrāts un notārs. Dzīves laikā publicējis 33 dažādus izdevumus — dzeju, vēsturiskus pētījumus, aprakstus.

Trešā intermēdija
par sievietēm un mākslu

Sievietes attiecības ar mākslu ir problemātiskas gan pagātnē, gan šodien. Nav jau gluži tā, ka kāds ierobežotu vēstures radoši strādāt, un tomēr – ja kādam komponistam, stiprā dzimuma pārstāvim, gadās neveiksmīgs skaņdarbs, piedodotī tiek pamāts ar galvu: tas jau nekas! Turpretī, ja kādai komponistei ir kaut mazākā neveiksme, tūdaļ tiek kategoriski pashudināts, ka sievietes nekad nav bijušas labas komponistes. Tādaļ nav jābrīnās, ka jau gadsimtiem ilgi vienīgā mākslas sfēra, kur sievietes varēja sevi radoši apliecināt, bija teātris; tie laiki, kad sieviešu lomas tēloja vīrieši, par laimi, bija garām. Pat tās jaunhundzes, kurām bērnībā bijusi interese par citām mākslām, galu galā nokļuva uz skatuves. Lūk, piemērs – 1803. gadā kāda trīspadsmitgadīga meitene Vilhelmine Bekere uzstājās Rīgā kā pianiste, bet pēc četrpadsmit gadiem, 1817. gadā, dziedāja viesizrādēs galvenās soprāna partijas – Kinstanci, Paminu, Izaiste dzimnavnieci un citas.

Sievietes pagājušā gadsimtā nav bijušas diriģentes, nav spēlējušas orķestros, pat būdamas lieliskas vijolnieces kā slavenā kurzemniece Marianna fon Bernere, sabiedrības uzskatu dēļ nav regulāri koncertējušas. Bet varbūt tā arī ir labāk, ja materiālais nodrošinājums atļauj neizsīcināt sevi nogurdinošā maizes pelnīšanā ar mākslu. Un ir jau daudz gadījumu, kad sabiedriskais stāvoklis un talants ir ļāvis saņemt sievietei – māksliniecei

pelniro atzinību; šeit jāmin garīgo dziesmu komponiste Benigna Gottliba fon Kurlande, kura, būdama Kurzemes hercogienes galma dāma, 1722. gadā apprecējās ar Ernstu Johanu Birnu, vēlāk 1737. gadā ievēlota Kurzemes hercogu. Ar nosaukumu «Eine große Kreuzträgerin» 1777. gadā Mitavā izdotas 22 viņas dziesmas. Tāpat atzinību kā radoša personība guvusi jau pieminētā Elizabete fon der Rehe – arī no augstdzimušas ģimenes. Un tomēr tie ir tikai izņēmumi, kas pelna lielu ievēribu.

Sievietes dvēsele, atvērta vissmalhtākajām izjūtām, vienmēr ir tiekusies pēc daiļā un labā pasaulē. Un vienmēr tas izpaudies īpašā prasnē daiļo un labo radīt. Vai lauku sētas puķu dārziņš nav bijis saimnieces kā mākslinieces apliecinājums? Vai adījums smalkas rakstes ir zemāk vērtējams par gleznu, kas tapusi čtas triepieniem? Šodien šī dabiskā mākslas izjūta gandrūz ir zudusi, ja jau tā speciāli jā māca skolās; bet tūdas mazas nianšes caur sievietes rokām gadsimtiem ilgi ir padarījušas ihdienu šhaistāhu un mākslinieciskāhu. Bet neihdieniško «lielo» mākslu – to, kas spēj ietekmēt un valdzināt daudzus cilvēkus, ne tikai tuvākos, – šo mākslu, jūs, kungi, labprāt vēlētos paturēt sev. Tā ir stiprā dzimuma psiholoģija, caur gadsimtiem līdz mūsdienām nonākusi, vēl šodien noraidēša pret sievieti kā konkurenti līdzās.

Tādēļ gribētu šeit īpaši cildināt aktrises, bieži vien vienkāršas meitenes ar savu dzīves pieredzi kā vienīgo izglītību, kuras prāta apliecināt sievietes spējas un prātu, bija neaizstājamas, apjūsmetas un kuru panākumi uz skatuves pavēra ceļu sievietēm arī citos mākslas veidos.

Afiša. F. Šillera traģēdijas «Dons Karloss» pirmizrāde Rīgas Pilsētas teātrī 1787. gada 9. novembrī.

Theaterzettel. Uraufführung des Trauerspiels «Don Karlos» von F. Schiller am 9. November 1787 im Rigaer Stadttheater.

Mit hoher Obrigkeitlicher Bewilligung

wird heute *zuerst*

zum erstenmal

aufgeführt werden:

Don Karlos, Infant von Spanien.

Ein Trauerspiel in 5 Aufzügen, von Schiller.

Personen:

König Philipp der Zweite von Spanien,
Elisabeth, Prinzessin von Frankreich, seine Gemahlin,
Don Karlos, Infant,
Herzog von Alba,
Herzog von Ferria,
Herzog von Medina Sidonia, } Spanische Granden,
Graf Fernand,
Don Raymond von S. pis,
Perrin von Barad, }
Infantina Isabella Eugenia,
Herr von Dharz, (Oberhofmeisterin.) Damen
Viktor von Eboz, } der
Marquis von Mondkar, } Königin,
Marquis von Posa, ein Malteser Ritter,
Staats-Secretar Perez,
Ein Pater der Königin,
Mehrere Damen, Bräuden, Pagen und Offiziere.

Herr Christ,
Madame Schmella,
Herr Porisch, der ältere,
Herr Hündeberg,
Herr Reindert,
Herr Bauer,
Herr Bantner,
Herr Gising,
Herr Penner,
Mademoiselle Christ,
Madame Renner,
Madame Wende,
Mademoiselle Wende *der jüngere*,
Koch,
Herr Koop,
Herr Porisch, der jüngere.

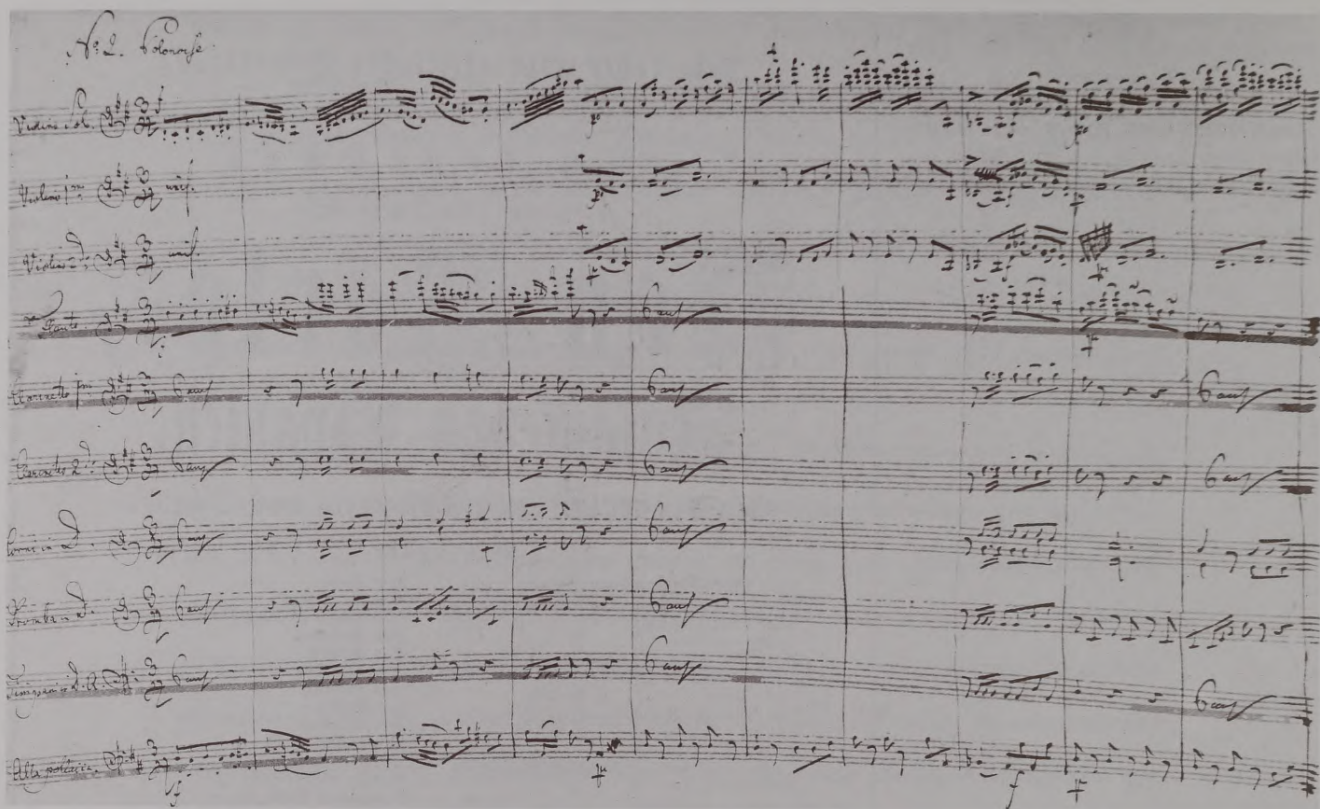
Da wir dieses Meisterstück nicht anders als mit Aufwendung beträchtlicher Kosten haben erhalten können: so wird das hochgeehrte Publikum den erhöhten Preis bey jedermaliger Aufführung zu erlegen sich gütig gefallen lassen.

Die Person zahlt in den Logen des ersten Ranges 30 Wk.
Auf dem Parquet und in den Parterre-Logen 20 Wk.
Auf dem Parterre und der Gallerie 15 Wk.

Auf dem Theater wird Niemand der Eingang verweigert.

Wiederholungen können gar nicht eingelassen werden.

Der Verkauf ist präcise um Fünf Uhr.

Partitūras fragments no Polonēzēm, kuras biedrībai *Musse* veltījis Johans Samuēls Melcers un instrumentējis 1820. gadā Georgs Ernsts Lange.

Partiturfragment aus den Polonäsen, die der Musse-Gesellschaft Johann Samuel Meltzer gewidmet und Georg Ernst Lange 1820 instrumentiert hat.

Ieejas biļete biedrībā *Musse*.
 Billett der Musse-Gesellschaft.

Rīgas Pilsētas teātra direktoru un vadības komiteju saraksts no 1782. līdz 1846. gadam. G. Z. Langevica rokraksts.

Register der Direktoren und Führerschaften des Rigaer Stadttheaters von 1782 bis 1846. Handschrift von G. S. Langewitz.

Theater-Direction		1782	1783	1784	1785	1786
Directors	Year	1782	1783	1784	1785	1786
Vitinghoff, G. G. Kaly	1782. Sept. 15.	—	1784. Feb. 15.	22.		
Meijer & Koch	1784. Apr. 2.	—	1788. Jan. 14.	15.		
Meijer, allein	1788. Jan. 17.	—	1789. Feb. 20.	54.		
Verainigte Theater-Gesellschaft	1789. Aug. 30.	57.	1792. Feb. 20.	41.		
Kaufmann	1792. Apr. 6.	111.	1794. Feb. 24.	49.		
Theater-Verain	1794. Apr. 10.	—	1796. Feb. 15.	50.		
Meijer	1796. Feb. 17.	52.	1809. Feb. 15.	53.		
La Roche	1809. Aug. 30.	110, 112.	1811. Aug. 31.	227.		
Kaufmann	1811. Sept. 1.	228.	1813. Feb. 22.	59.		
Siddersen	1813. März 2.	40 & 62.	1814. Feb. 22.	71.		
M. Emilien Herbst	1814. März 1.	41, 72 & 73.	1817. Feb. 22.	70 & 80.		
Nikolm. Schmiel	1817. März 7.	73, 74 & 79.	1817. July 1.	145 & 162.		
Siddersen	1817. Sept. 2.	201, 219, 223.	1819. Nov. 6. 30.	318.		
Verainigte Theater-Gesellschaft	1819. Dec. 4.	320, 321.	1820. Feb. 29.	317 & 3.		
John. Leo. Ohmann	1820. März 3.	67, 72, 75, 162.	1825. Nov. 30.			
John. Leo. Ohmann						
Theater-Verain	1826. April 19.	36, 37.	1826. Aug. 30.			
J. Dölle	1826. Sep. 16. 1.	119, 120.	1830. März 1.			
Theater-Verain	1830. März 1.	N: 71.	1830. July 29.			
Mad. E. Ischerjawschij	1830. Aug. 16.	N: 195, 201, 1834.	März 25, N: 100, 106.			
Theater-Verain	1834. April 1.	N: 103, 108, 1024.	Aug. 22.			
Mad. Em. Ischerjawschij	1834. Sept. 1.	N: 187, 199, 1835.	März 30, 110, 111.			
Theater-Verain	1835. April 8.	N: 117.	1835. May 22, 149.			
Die Kaiserliche Spiel der Kaiserin	1835. Nov. 17.	N: 192.	1836. Feb. 9.	N: 24.		
Die Kaiserliche Spiel der Kaiserin	1836. Oct. 17.	N: 183, 134, 1337.	May 20.	N: 115, 120.		
Die Kaiserliche Spiel der Kaiserin						
Die Kaiserliche Spiel der Kaiserin	1837. Sept. 1.	N: 150, 123.	Dec. 12.	N: 205 & 212.		
Die Kaiserliche Spiel der Kaiserin	1837. Dec. 15.	N: 215, 214.				
J. Hofmann	1830. Aug. 1.	N: 213.	1844. Junij. 30.	N: 206 & 78.		
	1843.	N: 193, 200, 201.				
J. Engelken	1844. 1. Sept. N: 219, 220.	1846. Jan. 31.	N: 44 & 53.			

Schauspiel in Riga.

Mit Hoher Obrigkeitlicher Bewilligung

wird
heute, Montag den 25. September 1822,

zum ersten Male

aufgeführt:

Der Freischütz.

Eine romantische Oper in vier Aufzügen.

Dichtung von Friedrich Kind; Musik von Carl Maria v. Weber.

Personen:

Otolar, böhmischer Fürst	.	.	Herr Meißner.
Euno, fürstlicher Erbpächter	.	.	Herr Ludewig.
Agathe, seine Tochter	.	.	Madame Döfle.
Armenen, eine junge Verwandte	.	.	Demoiselle Horcian.
Caspar, erster Jäger	.	.	Herr Funt.
Mar, zweiter Jäger	.	.	Herr Döfle.
Samiel, der schwarze Jäger	.	.	Herr Barlow.
Ein Exemit	.	.	Herr Ohmann.
Kilian, ein reicher Bauer	.	.	Herr Paulo.
Erste Brautjungfer	.	.	Madame Meißner.
Brautjungfern.	.	.	
Erster } fürstlicher Jäger	.	.	Herr Freisleben.
Zweiter } fürstlicher Jäger	.	.	Herr Georgi.
Dritter } fürstlicher Jäger	.	.	Herr Gutsch.
Euno's Jägerpurschen	.	.	Herr Lemcke.
	.	.	Herr Wiedert.
Jäger und Gefolge.			
Böhmische Spielleute.			
Landleute und Kinder.			
Erscheinungen.			

Zeit: Kurz nach Beendigung des dreißigjährigen Krieges.

Der Text der Gesänge wird an der Kasse und in der Wohnung des Herrn Ohmann für
15 Kop. S. R. verkauft.

Das Abonnement ist für heute aufgehoben.

Die geehrten Abonnenten, welche ihre Plätze behalten wollen, werden ersucht,
ihre Billets bis 10 Uhr Vormittags abholen zu lassen.

Freier Einlaß findet heute ohne Ausnahme nicht statt.

Billets sind bei Herrn Ohmann im Vordergebäude des Theaters, 2 Treppen hoch,
Vormittags von 9 bis 12 und Nachmittags von 3 bis 5 Uhr, dann aber an der
Kasse, zu haben.

Die Eingangspreise sind bekannt.

Der Anfang ist um 6 Uhr.

Afiša. K. M. fon Vēbera operas «Burvju
strēlnieks» pirmizrāde Rīgas Pilsētas teātrī
1822. gada 25. septembrī.

Theaterzettel. Uraufführung der Oper «Der
Freischütz» von C. M. von Weber am 25.
September 1822 im Rigaer Stadttheater.

Johans Georgs Omanis.

Johann Georg Ohmann.

Karls Eduards Pauli — Pedro
K. M. fon Vēbera operā «Pre-
cioza».

Carl Eduard Pauly als Pedro in
der Oper von C. M. von Weber
«Preciosa».

Herr Pauly als Schloßvogt Pedro
aus Preciosa.
Sit der grossen Belirace.

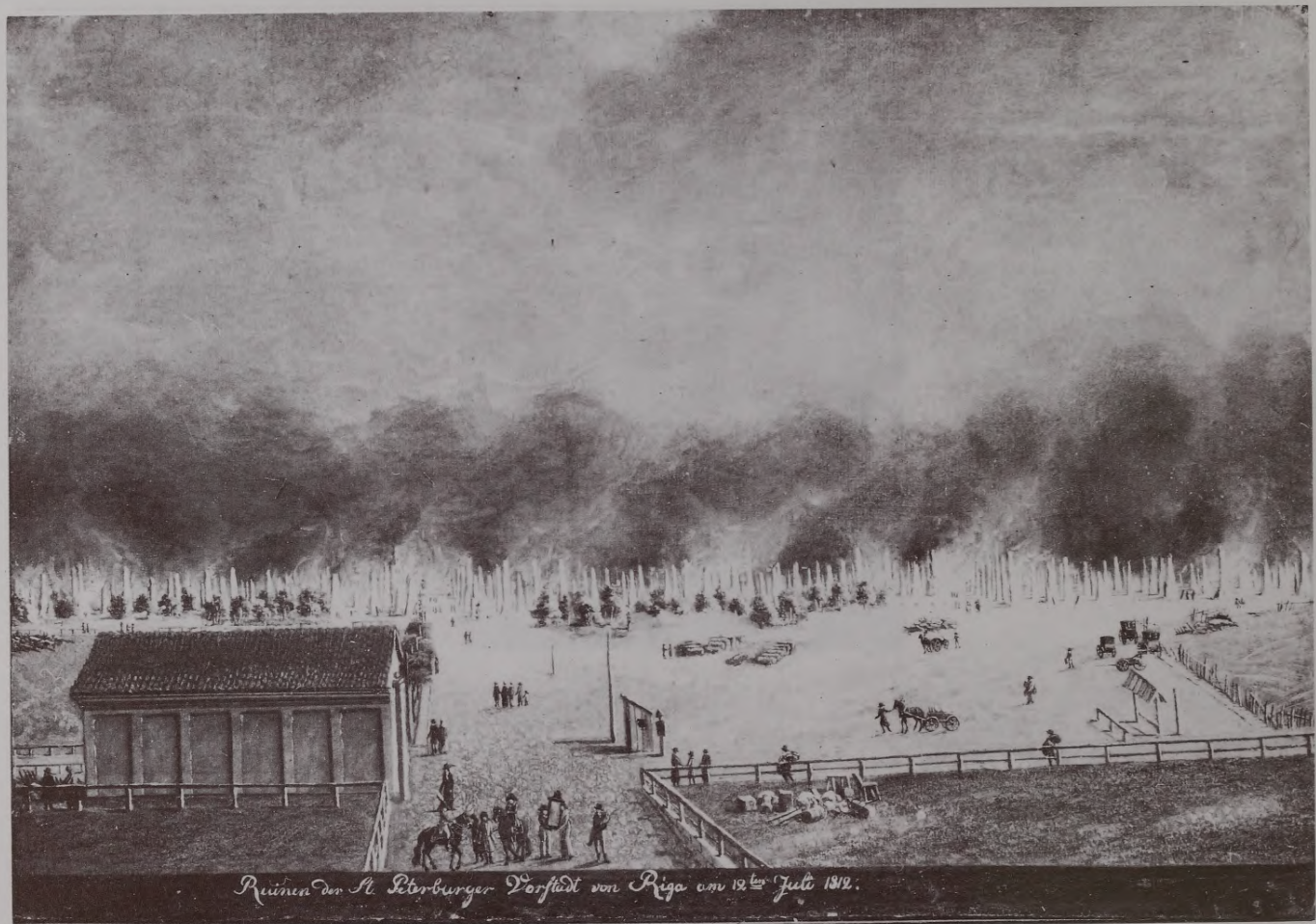

Fridrihs Vilhelms Bārlovs.

Friedrich Wilhelm Barlow.

Rozīna Marija Franciska Meirere.

Rosina Maria Franziska Meyrer.

K. T. Fehelms. Rīgas Pēterburgas priekšpilsētas degšana 1812. gada 12. jūlijā. Kartons, eļļa. 36x51.

K. T. Fehelm. Brand der Rigaer St. Peterburger-Vorstadt am 12. Juli 1812. Karton, Ölgemälde. 36x51.

K. T. Fehelms. Rīgas Rātslaukums ar skatu uz Melngalvju namu. 1816. Audekls, eļļa. 65x94.

K. T. Fehelm. Rīgaer Rathausplatz mit Aussicht auf das Schwarzhäupterhaus. 1816. Leinwand, Ölgemälde. 65x94.

Mit hoher obrigkeitlicher Bewilligung.

Dritte Ausstellung
der
Cosmoramen
und des
Dioramas.

Für den gütigen Zuspruch dankend, dessen ich mich bei den beiden ersten Ausstellungen zu erfreuen hatte, ist es mein Bestreben gewesen, in dieser Ausstellung meiner Vaterstadt diejenigen Gegenstände vorzuführen, welche so manche Erinnerungen zurückgelassen, und mir, wenn sie gelingen, doppelt werth sind.

Von Riga:

- 1) Der Altmarkt während des Weinlaufes am 2ten September 1826.
- 2) Der Krautmarkt am Johannis-Abend.

Von St. Petersburg:

- 3) Das Kaiserliche Winterpalais nebst der Admiralität.
- 4) Die Triumphpforte von St. Petersburg.
- 5) Die Werkstätte des berühmten Malers Dawe in der Eremitage.
- 6) Das Innere des Hauses von Michael Angelo in Rom.
- 7) Der Klostergarten zu Montserrat in Spanien.
- 8) Vorhalle des Jesuiten-Kollegiums zu Alcalá in Spanien.
- 9) Der große Marktplatz von Mitau, von der Stadtmühle.

Auf Verlangen ist aufgestellt

d a s D i o r a m a

- 10) vom Thuner-See im Kanton Bern in der Schweiz, und
- 11) Ansicht der Tatarischen Krimm.

Die Ausstellung ist vom 21sten Januar bis zum 1sten Februar, und zwar täglich von 5 Uhr Mittags bis 9 Uhr Abends, geöffnet.

Der Eintrittspreis ist 25 Kopfen S. Für Kinder 15 Kop. S. 32.
6 Willers erhält man für einen Rubel S.

Der Schauplatz ist in der großen Sandstraße, im ehemaligen Körberschen Hause.

Heinrich Bräutigam,
Theater-Maler.

Heinriha Breitigama izstādes afiša Rīgā.

Ausstellungszettel. Heinrich Bräutigams Cosmoramen und Diorama in Riga.

Kurzemes zemnieku meita svētdienas rītā

*Tas tik bij miegs – nu žirgtums jūtams sejā,
Spīd bērs jau gaišā saules mirdzumā,
Iet ganāmpulks pa nokalnīti lejā,
Un ganiņš stabulē jau ielejā.*

*Tev pateicos, Dievs, ka Tu mums to devi,
Šo jauko svētdienu, kas priecē mūs,
Nu jautrā garā, neaizmirstot Tevi,
Mums dzīvi mazliet baudīt būs.*

*Ir gara nedēļa, darbs gauži smagais
Pat miegu aizdzen, kaut ar piesauc to,
Līdz atnāk svētdiena un rūpes pagaist,
Un arī nabags mieru izgaršo.*

*Vai drīkst gan šodien cilāt domu seklu?
Es rotāšos un iešu baznīcā;
Es, protams, apvilksu sev baltu kreklu
Un skaista būšu savā vainagā.*

*Tur savu Ansi es tad ieraudzīšu,
Viņš atjājis būs straujā kumeļā,
Un ļaužu valodas es uzklausīšu,
Kāds dižens viņš ir spēkā, gudrībā.*

*Pie baznīcvārtiem viņš jau, lepni posies,
Man roku sniegs un klaipu baltmaizes,
Un meitenes ar ilgām nolūkosies,
Cik laimīga un līksma esmu es.*

*Un nozīmīgi uzlūkos viņš mani,
Kad mācītājs mūs uzsauks baznīcā,
Vēl nebūs gads, kad skanēs kāzu zvani
Un dosimies mēs abi laulībā.*

*Bet līdz tam laikam pūrs man jāpieloka,
Daudz cimdu jāada un prievīšu.
Lai, linus vērpjot, nepiekūst man roka!
Būs darba daudz – to labprāt darīšu.*

*Var augu nakti lakstīgala pogot,
Tai nedziedāšu līdz kā parasti,
Pat dienasvidū neiešu es ogot,
Es rokā ņemšu savu adīkli.*

*Un katrs valdziņš, ko es tālāk adu,
Par kāzu vainagu man savērpsies
Un manai mūža laimei katru gadu
Kā stīga kokam apvīsies.*

*Un tādēļ, svētdiena, lai darbs man veicas!
Par mīlestību tu man dodī to;
Man tev par savu laimi jāpateicas,
Kad mani savienos ar mīļoto.*

Viens no pirmajiem operdziedātājiem — vīriešiem, kas guva popularitāti tieši operlomās, bija Ferdinands Filīps Arnolds. Viņš sācis skatuves gaitas kā Vīnes galma teātra solists, 1787. gadā apprecējies ar operdziedātāju Terēzi Teiberi, kuru pavadījis koncertceļojumā uz Hamburgu, Berlīni, Varšavu un Rīgu. Debitējis Rīgas Pilsētas teātra trupā 1789. gada 12. oktobrī Aleksa lomā P. A. Monsiņi operā «Dezertieris». Līdz 1814. gadam, kad F. F. Arnolds pēc otrās sievas, ērģelnieka J. A. Fēres meitas, un sava dēla nāves no Rīgas uz laiku aizbrauca, viņš atveidoja V. A. Mocarta operās Almavivu, Donu Žuānu, Tamino, Titu, Belmontu; L. Kerubīni operās Floreski «Lodoiskā» un

Grāfu Armandu «Ūdensvedējā» un vēl daudzas citas. Pēc atgriešanās Rīgā F. F. Arnolds atteicās no regulāras piedalīšanās izrādēs un uzstājās kā koncertdziedātājs Rīgas Mūzikas biedrības koncertos.

Tomēr teātra māksliniecišķā kolektīva sadalīšanās dramatiskā un operas trupā nebija tik viegls un īss process. Caurmēra viduvēji aktieri, pat labi mākslinieki nevarēja tik nelielā teātrī, kāds bija Rīgas Pilsētas teātris, aprobežoties ar sev tuvākajām lomām. Lūk, divi piemēri. 1809. gadā Rīgas Pilsētas teātrī angažētais 21 gadu vecais vijolnieks Frīdrihs Freislēbens pilnīgi nejaušas sagādīšanās dēļ nodziedāja Pedrillo lomu V. A. Mocarta operā «Bēgšana no

seraja» un, pateicoties tādām īpašībām kā «skaista balss un jauka figūra» [69], kļuva par iemīļotu dziedātāju un aktieri Rīgā līdz pat savai nāvei 1829. gadā. Kaut gan galvenokārt viņu izmantoja operās — Leporello, Monostatos V. A. Mocarta operā «Burvju flauta», Rodrigo Dž. Rosīni operā «Otello» lomās, tomēr viņa uzvārdu var lasīt arī F. Šillera «Laupītāju» un citu drāmas izrāžu afišās.

Kopš 1817. gada Rīgas Pilsētas teātrī spēlēja Frīdrihs Vilhelms Barlovs, vēlākajos gados Pēterburgas teātra aktieris. Tajās astoņās sezonās, kuras viņš veltīja darbam Rīgas teātrī, tika atveidotas Hamleta, Kalafa, Vallenšteina, Egmonta un Edgara Glostera lomas, bet K. M. fon Vēbera operas «Burvju strēlnieks» pirmizrādē 1822. gadā F. V. Barlovs dziedāja Samiela partiju. Pilns operas «Burvju strēlnieks» pirmizrādes dalībnieku saraksts būtu šāds: Agate — Matilde Delle, Anhena — Karolīne Hortiana¹, Makss — Karls Augusts Delle, Kaspars — Roberts Funks², Eremīts — Antons Ludvigs Omanis, Kilians — Karls Eduards Pauli³.

Jāpiemin ir V. Šekspīra traģēdijas «Hamlets» tēlu atveidotāji 1825. gada 25. janvārī: Karalis — Johans Georgs Omanis, Karaliene — Sofija Žiška, Hamlets — Frīdrihs Vilhelms Barlovs, Tēva gars — Vilhelms Ludevīgs, Ofēlija — Sofija Vilhelmīne Karolīne Ēlersa, kas bija F. V. Barlova māsa, Gildenšterns — Roberts Funks, kaprači — Karls Eduards Pauli un Johans Frīdrihs Fīderts.

Pieminot izcilākos dramatiskos aktierus Rīgas Pilsētas teātrī, uzmanība jāpievērš Vilhelmam Ludevīgam, vispusīgi apdāvinātam māksliniekam, teātra režisoram no 1822. gada, kura dzīve traģiski pārtrūka 1831. gadā, kad viņš no holeras mira vienā dienā ar savu sievu aktrisi Friderīki Ludevīgu. V. Ludevīgs bija arī dramaturgs un uzveda 1822. gada 13. janvārī savu komēdiju «Dzirnavnieks un viņa zeļļi» (*Der Müller und seine Geselle*), kā arī paša pārstrādāto E. T. A. Hofmaņa stāsta «*Das Fräulein von Scuderi*» skatuves variantu 1823. gadā. Kā aktieris atveidoja Verinu F. Šillera drāmā «Fiesko sazvērestība», Harunu al Rašidu K. M. fon Vēbera operā «Abu Hasans», Martinu F. I. fon Holbeina dramaturģijā «Meistars Martins» (pēc E. T. A. Hofmaņa stāsta) un citas nozīmīgas lomas.

No trīsdesmito gadu operdziedātājām jāizceļ Paulīne Ekerte ar skaistu alta balsi, kuru bija skolojis G. L. P. Spontīni, un Adele Valtere, kas dziedāja Donnu Elvīru, Paminu V. A. Mocarta operās, Jūliju G. L. P. Spontīni operā «Vestāliete» un bija neaizmirstama titullomā F. A. Bualdjē operā «Baltā dāma»⁴.

Jauns un talantīgs dziedātājs bija Karls Ludvigs Petriks, Rīgā kopš 1828. gada. Viņš bija skatuves partneris jaunajai Marijai Annai Dellei, dziedot Mazanjello F. Obēra operas «Fenella» pirmizrādē, arī Otello Dž. Rosīni un Armands L. Kerubīni operā. Diemžēl slimības dēļ 27 gadu vecumā nācās atteikties no solo lomu dziedāšanas, un tad K. L. Petriks kļuva

¹ Karolīnes Hortianas operlomas 1821.—1827. gadā Rīgā bija Servīlija, Blondhena, Kerubino, Donna Elvīra V. A. Mocarta operās, Leokādija F. Obēra operā u. c.

² Roberts Funks 1818.—1825. gadā Rīgas Pilsētas teātrī dziedāja Alnavivas, Zarastro un Osmina lomas V. A. Mocarta operās, Aksuru A. Saljēri operā u. c.

³ Karls Eduards Pauli debitējis Kēnigsbergā, no 1815. gada darbojās Rīgas Pilsētas teātra trupā, savukārt mūža pēdējos gadus (1836, 1837) spēlēja Rīgas Priekšpilsētas teātrī (*Vorstadttheater*).

⁴ F. A. Bualdjē opera «Baltā dāma», šodien pilnīgi aizmirsts darbs, pagājušā gadsimtā piedzīvoja fantastisku popularitāti Eiropas teātros. Tā ir trīs cēlienu opera ar E. Skriba libretu, kuras pirmizrāde bija Parīzē 1825. gadā. Līdzās komiskajam šeit valda misticisms, ko vēlāk sastopam R. Vāgnera operās.

par kora direktoru Rīgas Pilsētas teātrī, laiku pa laikam uzstādamies nelielākās lomiņās.

Pēdējā 1835. gada sezonā opertrupā bija angažēta Emīlija Kresnere-Polmane, Paulīne Fleše, Karls Oto Roberts Šmits¹, Frīdrihs Ludvigs Fleše, Ernsts Augusts Vīdemānis. Aizbraukuši no Rīgas bija jau Jozefs un Agate Geisleri, Adele Valtere un Paulīne Ekerte. Atlikusi trupa 1835. gada pirmajā pusē izrādīja divas nozīmīgas operas — Dž. Meierbēra «Robertu Velnu» un H. Dorna «Ubadzi».

Process, kura rezultātā trupa pilnībā sadalījās divās daļās — viena operām, bet otra dramatiskajām izrādēm, noslēdzās 19. gadsimta trīsdesmitajos gados, kad teātrī strādāja vairāki kapelmeistari ar dalītām funkcijām. Viens iestudēja lielās operas, otrs — dziesmuspēles (no 1837. gada operas bija uzticētas Rihardam Vāgneram, operetes — Francam Lēbmanim). Līdzīgi tika sadalīti uzdevumi režisoriem, kas iestudēja atšķirīgu žanru uzvedumus.

Autoru klātbūtne operiestudējumos, mūzikas direktori

Pēc 1811. gada, kad mira teātra mūzikas direktors Augusts Jēnišs, sākās laika posms, kad operkomponisti — vairāk vai mazāk talantīgi, vairāk vai mazāk atzīti — strādāja Rīgā un iestudēja gan tā laika ejošāko un pazīstamāko operrepertuāru, gan savas operas.

Patiesību sakot, **Augusts Jēnišs**, hannoverietis, kas Rīgā kopš 1789. gada bija mājskolotājs un kopš 1799. gada — baznīcu mūzikas direktora Georga Mihaela Tēlemaņa² palīgs, nekad nav īsti piederējis teātrim; pat būdams teātra mūzikas direktors, viņš komponēja psalmus baznīcas svētkiem, kā, piemēram, 1809. gada 16. oktobrī.

1811. gadā par Rīgas Pilsētas teātra mūzikas direktoru uzaicināja **Karlu Traugotu Eisrihu**, kas bija atzīts operkomponists, dzimis Baireitā un jau kopš 1807. gada dzīvoja šai pusē, proti, Kurzemē. «Viņš

gan neparāda acīs krītošu oriģinalitāti un saviļņojošu dziļumu, tomēr smalku domu, daudz rūpības un mākas gan pareizi strādāt ar tekstu, gan korekti un veikli rakstīt mūziku» [66]. Šis raksturojums pilnībā attiecas uz K. T. Eisriha vokālo daiļradi no solodziesmu cikliem līdz operām. 1809. gadā Mītavā tika izdotas Trīs dziesmas, veltītas Karlam Amendam; vēl citi dziesmu cikli veltīti Kurzemes hercogienei un vijolniecei Mariannai fon Bernerei.

Stājoties darbā Rīgas Pilsētas teātrī, Karls Traugots Eisrihs tūdaļ reprezentējās kā operkomponists. Operai «Nams Barselonā» (*Das Haus von Barcelona*) un viencēliena dziesmuspēlei «Feodore», kas izrādītas 1811. gada 12. jūlijā un 15. septembrī, sekoja darbi ar populārā dramaturga Augusta fon Kocebū libretiem — «Ciems kalnos» (*Das Dorf im Gebirge*)

¹ Karls Oto Roberts Šmits bija saistīts ar teātri gandrīz visu mūžu, lai gan jaunībā pēc tēva — aptiekāra vēlēšanās bija studējis farmāciju. Rīga, Pilsētas teātrī angažēts no 1831. līdz 1835. gadam, kad teātrī uz laiku slēdza. Rīgā atgriezies 1840. gadā kā otrais tenors, kopš 1863. gada līdz mūža beigām bija teātra bibliotekārs.

² Georgs Mihaels Tēlemanis tika ataicināts uz Rīgu 1773. gadā par Rīgas Pilsētas baznīcu kantoru un mūzikas direktoru. Viņa darbība garīgās mūzikas tradīciju kopšanā Rīgā ilga līdz pat nāvei 1831. gadā, par ko liecina Mītavā 1811. gadā izdotā Korāļu grāmata un raksti mūzikas teorijā.

1812. gada 27. septembrī u. c. Operai ar J. V. fon Gētes tekstu «Klaudīne no Villa Bellas» pirmizrāde bija 1813. gada 22. jūlijā, tad sekoja «Muceniķis» (*Der Faßbinder*) 1813. gada 18. oktobrī, viencēliena komiskā opera «Meiteņu garnizons» (*Die Mädchen-garnison*) 1814. gada 1. septembrī un divcēlienu komiskā opera «Pirāms un Tisbe» 1816. gada 28. martā. Taču pēc šī pagārā saraksta nevajadzētu domāt, ka K. T. Eisrihs ir savus skatuves darbus uzskatījis par galveno repertuāra daļu, jo izrāžu skaits nav liels. Rekords pieder operai «Ciems kalnos», kas izrādīta 21 reizi, turpretī pārējās — ne vairāk kā desmit reizi.

Viens no K. T. Eisriha kā ražīga, bet nelielu atzinību guvuša operkomponista neveiksmes cēloņiem ir nepārdomāta libretu izvēle, jo J. V. fon Gētes «Klaudīni» jau bija komponējis un Berlīnē uzvedis Johans Frīdrihs Reiharts 1789. gadā, savukārt «Ciems kalnos» guva lielu popularitāti Vīnē 1798. gadā kā slavenā austriešu kapelmeistara Jozefa Veigla opera, turklāt Augusta fon Kocebū darbs tobrīd bija tikko sacerēts. Otrā neveiksme jeb vienkārši — personības iezīme bija tāda, ka K. T. Eisrihs bija labs kapelmeistars tā laika izpratnē un viņa sacerējumos vairāk domāts par dziedātājiem nekā par mūzikas saturīgumu.

1815. gadā Rīgā publicēti vairāki K. T. Eisriha vokālo darbu (operu?) fragmenti solo balsīm, korim ar klavieru pavadijumu. Tajos var redzēt tradicionālās solistu kolaratūras, taču autora individualitāti pamanīt grūti, lai gan mūzika ir melodiski pievilcīga un profesionāli uzrakstīta.

Stern der dämmernden Nacht

Chor.

SOP.
ALT. schön fun: keltst du in We: sten, hebst dein strah : : : lend
TEN. Stern der dämmernden Nacht, schön funkeltst du : : in Westen, hebst dein strah : : : lend
BASS. Stern der dämmernden Nacht, schön funkeltst du — — in Westen, hebst dein strah : : : lend

p *fp*

An-klig aus Ge = wöl = ken, wandelst stattlich, wandelst stattlich an dem Hügel hin.

An-klig aus Ge = wöl = ken, wandelst stattlich, wandelst stattlich an dem Hügel hin.

f

dolce

Solo.

Stern der dämmernden Nacht, schön funkelst du in We = fen! - hebst dein strahlend

Stern der dämmernden Nacht, schön fun - kelst du schön funkelst du in We = fen! hebst dein strahlend

An - klig aus Ge = wöl - ken, wan - delst statt - lich an dem Hü - gel hin, wandelst

An - klig aus Ge = wöl - ken, wan - delst statt - lich an dem Hü - gel hin, wandelst

sfzgo.

stättlich an dem Hü = gel hin.

Tenor Solo.

stättlich an dem Hü = gel hin. Dich kümmer't's nicht, ob Kriegesdonner to = ben, ob hier der

Sopran Solo.

die Liebe gán = = gelt bei = ne Bahnen

Mensch des Menschen Ruhe raubt; die Liebe gán = gelt deine Bahnen dro = ben, die Lie = be

dro = ben, die Liebe gán = = gelt bei = ne Bahnen dro = ben und heil' = ger Frie = de und heil' ger

gán = gelt deine Bahnen dro = ben und heil' ger Frie = de und heil' ger

Frie = de, heil = = ger Frie = de kränzt dein Götterhaupt.
 Frie = = de kränzt dein Göt = ter haupt.

Frie = de, heil = = ger Frie = de kränzt dein Götterhaupt.
 Frie = = de kränzt dein Göt = ter haupt.

Karla Traugota Eisriha laikā Rīgas Pilsētas teātra repertuārs papildinājās gan ar slavenu komponistu jaunām operām — V. A. Mocarta «Figaro kāzas», L. van Bēthovena «Fidelio», gan arī ar darbiem, kuru autoru uzvārdi rīdziniekiem bija sveši, bet itin drīz kļuva iemīļoti, — ar Dž. Rosīni operu «Tankrēds» 1819. gada 14. novembrī un F. A. Bualdjē operām «Bagdādes kalifs» 1811. gada 11. oktobrī, «Johans no Parīzes» 1814. gada 29. janvārī. Atsauksmes par šiem iestudējumiem ir labas, par V. A. Mocarta operu «Figaro kāzas» pat īpaši slavinošas: «Mūzikas direktoram Eisriha kungam pienākas pirmā pateicība par acīm redzamo centību, ar kādu opera ir iestudēta, orķestrim par meistarīgo pavadījumu — otrā!» [186].

Rīgas Pilsētas teātrī visa noteikšana bija direktoru rokās, tādēļ mūzikas direktori varēja darbību vērst uz repertuāru un māksliniecisko līmeni, bet ne teātra dzīvi visā pilnībā. Kad 1820. gadā par direktoru teātrī kļuva Johans Georgs Omanis, mūzikas direktora pienākumi

tika nodoti viņa brālim Antonam Ludvigam, bet Karlam Traugotam Eisriham bija jāatkāpjas.

Brāļu Omaņu tēvs bija bijis mūzikas skolotājs un kapelmeistars Hamburgā, kur vecākais brālis **Antons Ludvigs Omanis** jaunībā spēlēja vijoli pilsētas teātra orķestrī. 1795. gadā A. L. Omanis sāka strādāt Rēveles teātra orķestrī par koncertmeistaru, tad sekoja darbs Vīnes un Breslavas teātros, bet no 1801. līdz 1809. gadam viņš bija angažēts Rīgas Pilsētas teātrī kā basa operlomu dziedātājs. Pēc profesionāla teātra atklāšanas Rēvelē 1809. gadā abi brāļi Omaņi kādu laiku darbojās tur, un uz šo laika posmu attiecas šāds Antona Ludviga raksturojums: «Omanis ir, piemēram, veikls klavieru spēlētājs un ir arī vairākas jaukas dziesmiņas komponējis un nodrukājis ar iepriekšēju apmaksu. Kā aktierim un dziedātājam kritika viņam ierāda visai mazsvarīgu vietu. Viņam ir vienmēr aizsmakusi balsis un slikta izruna, viņu īsti saprast nevar, lai kā arī censtos. Bass, kura zemumu viņš pats vienmēr daudz-

nāja, ir tikai zems sēciens. Tādēļ viņš bieži kļuva neveikls teātrī un neprata nevienā lomā labi iederēties; kad tērps viņam piestāvēja, tad izrādījās, ka viņš nepiestāvēja tērpsam» [144]. Lielākais no A. L. Omaņa sacerējumiem skatuvei ir romantiska opera trīs cēlienos «Kakambo princese» (*Die Prinzessin von Cacambo*),

kas Rīgā uzvesta 1812. gada 4. decembrī. Vēl A. L. Omanis komponēja mūziku divām Rīgas Pilsētas teātrī iestudētām lugām — G. E. Langes lugai «Michails Romanovs» 1810. gadā un A. fon Kocebū komēdijai «Karaliskās medības» (*Der fürstliche Wildfang*) 1821. gadā.

Kādā nelielā dziesmiņā no cikla «Sešas ārijas un romances», kas veltīts Mariannai fon Bernerei, izpaužas A. L. Omaņa jaunrades labākās īpašības — dabiskums un pievilcība melodijās. Šķietami vienkāršā harmonija pilnībā pakļauta melodijas smalkumiem ritmā un frāzējumā.

Andante sostenuto.
Con pesante espressione.

Tout se tait, tout est calme et dans l'air et sur l'on-de.

L'on n'entend que le bruit des ailes du zé- phir: tout

Vēl būtu jācītē kāds vēlināks A. L. Omaņa raksturojums: «Omanis bija lielisks sarunu biedrs, pilns izdomas un joku. Viņa humors saglabājās arī tad, kad nāves iedīgļis jau lika sevi manīt» [66]. Attiecībā uz laika posmu, kad A. L. Omanis bija mūzikas direktors Rīgas Pilsētas teātrī, var teikt, ka viņa enerģija galvenokārt tika ziedota citu komponistu operu uzvedumiem, jo paša jaunrades centieni jau bija apsīkuši. Jāpiemin K. M. fon Vēbera «Burvju strēlnieks» un Dž. Rosīni «Seviljas bārdzinis» 1822. gadā, trīs K. M. fon Vēbera operas — «Precioza», «Silvana» un «Abu Hasans», kā arī Dž. Rosīni «Otello» 1823. gadā. Savukārt pirmā F. Obēra opera Rīgā tika uzvesta 1825. gadā, tā bija «Leokādija». Abi brāļi Omaņi tika atstādināti no teātra vadības 1826. gadā, un mūzikas direktora amatā atgriezās Karls Traugots Eisrihs. Tad Antons Ludvīgs Omanis bija čellists Rīgas Pilsētas teātra orķestrī, līdz 1829. gadā saņēma uzaicinājumu pildīt Rīgas Pilsētas baznīcu kantora un mūzikas direktora pienākumus pēc Georga Mihaela Tēlemaņa aiziešanas no darba un šai godpilnajā amatā bija līdz pat savai nāvei 1833. gadā.

Nākamais komponists, ko vajadzētu pieminēt, ir **Georgs Frīdrihs Kellers**, vismīklainākais no Rīgas

Pilsētas teātra mūzikas direktoriem, jo par viņu nav zināmi nekādi dzīves dati, tikai norāde, ka viņš esot bijis rīdzinieks. No 1828. līdz 1832. gadam Rīgā atskaņotas G. F. Kellera uvertīras, mūzika vairākām lugām, arī K. fon Holteja «Robertam Velnam», liela vēsturiska opera «Karmelītes» 1831. gada 22. augustā. G. F. Kellera atvadu vakars Rīgas Pilsētas teātrī bija 1832. gada 21. novembrī. Interesanti, ka kāds J. F. Kellers 1835. gadā tika angažēts par otro kapelmeistaru Pēterburgas Vācu teātrī un 1840. gadā paaugstināts par pirmo kapelmeistaru, diriģējis arī Pēterburgas Filharmonijas biedrības koncertus, komponējis oratoriju «Bonifācijs» (1841), uvertīras. Pēterburgas prese bija atzinīgi novērtējusi J. F. Kellera iestudēto L. van Bēthovena oratoriju «Kristus Eļļas kalnā», J. Haidna oratoriju «Pasaules radīšana», K. M. fon Vēbera operas «Oberons» koncertatskaņojumu un daudzos operu iestudējumus, kuru izvēlē ir saskatāmas paralēles ar Rīgas Pilsētas teātra repertuāru. J. F. Kellera darbība Pēterburgā beigusies ap 1844. gadu. Savukārt laikā no 1848. līdz 1855. gadam Kurzemē izrādes sniegusi kāda opertrupa Karla Kellera vadībā.

Kā nošu pielikums 1830. gada Rīgas Teātra Almanaham bija publicētas G. F. Kellera dziesmas ar pavadijumu «Pārbaudījums talantam» (*Die Talentprobe*). Tā bija mūzika Johana Frīdriha Fiderta viencēlienam, kurš tika izrādīts 1829. gadā Leipcīgā. Pēdējā daļa šajā ciklā ir tercets ar norādēm, ka dziedošās personas ir Emīlija, Francs un Zigmunds. Pirmais, kas, manuprāt, sava talanta pārbaudi nav izturējis, ir komponists pats. Terceta (N 5) pēdējās taktis ir visa G. F. Kellera dziesmu cikla «Pārbaudījums talantam» noslēgums.

Alle Drei

Möge Nachsicht uns er freu an bei der Mimen schwe rer Kunst Unsre Trüßle lasst Euch
weihen, schenkt da für uns Eure Gunst, schenkt da für uns Eure
Gunst.

Laikā, kad G. F. Kellers bija mūzikas direktors, vēl divi komponisti bija liecinieki savu operu uzvedumiem Rīgas Pilsētas teātrī.

Ludvigs Vilhelms Maurers, Pēterburgas Ķeizariško orķestru kapelmeistars un teātru orķestru inspektors, bija ļoti biežs viesis Rīgā un diriģēja savus skaņdarbus koncertos. Viņa vēsturiskās operas «Aloīze» pirmizrāde Rīgā notika 1828. gada 10. jūlijā.

Jozefs Geislers bija Rīgas Pilsētas teātrī angažēts basa operpartiju dziedātājs 1831.—1834. gadā, taču nenogurstoši komponēja mūziku. Viņa lielākais pieteikums Rīgas publikai bija romantiska opera divos cēlienos «Alfrēds» 1831. gada 23. novembrī. Tālāk sekoja J. Geislera iesaistīšanās korī «Liedertafel», kora dziesmu sacerēšana, kā arī mūzika vairākām lūgām. Jāpiebilst, ka, atgriezies Rīgā otreiz pēc darba Brē-

menē, J. Geislers strādāja par mūzikas skolotāju, bet nepiedalījās operu uzvedumos.

Divus gadus pēc G. F. Kellera, tas ir, laikā no 1832. līdz 1834. gadam, mūzikas direktors Rīgas Pilsētas teātrī bija no Leipcigas atbraukušais **Heinrihs Dorns**, tad vienu 1834./35. gada sezonu — **Luijs Šūberts**. Viņš bija cēlies no Magdeburgas, kur, veiksmīgi apguvis mūzikas mākslu sava tēva un K. M. fon Vēbera vadībā, jau 16 gadu vecumā kļuva par vietējā teātra mūzikas direktoru. L. Šūberts komponējis simfonijas (no tām Rīgas Mūzikas biedrības koncertos skanēja La, Si bemol un Mi bemol mažora simfonijas), uvertīras, kamermūziku. 1837. gadā kādā

recenzijā Roberts Šūmanis rakstīja savas domas par L. Šūberta klavieru kvintetu: «Patiesi, talants pavīd visur, bet gara briedums, kas dod iespēju šedevra radīšanai, vēl tālu. Šis darbs ir pārāk nelīdzsvarots; visbanālākais mijas ar veiksmīgo, fantāzijas mirkli ātri atdod vietu tīri mehāniskam aizpildījumam, kā vienotu veselumu nevar uztvert nevienu daļu, bet vēl mazāk visu kvartetu kopumā, kad to spēlē pēc kārtas» [1975]. Pēc Rīgas Pilsētas teātrī nostrādātās 1834./35. gada sezonas Luijs Šūberts devās uz Kēnigsbergu, tad 1843. gadā īsu laiku uzturējās Rīgā, bet pēdējos piecus gadus līdz nāvei 1850. gadā bija Pēterburgas teātra mūzikas direktors.

Ceturta intermēdija

Par sava darba atskaņojuma priekšu

Kadā vēstule no Parīzes, rakstot savam skolotājam Jozefam Elsneram, Frīdrihs Šopens secina: «Kas attiecas uz sevi apliecināšanu mūzikas pasaulē, tad, manuprāt, laimīgs ir tas, kas var būt komponists un atskaņotājs vienlaicīgi.» Mūsdienās grūti pat iedomāties, ka pirms daudziem gadsimtiem atskaņotājmāksla pati par sevi neeksistēja. Cilvēks, kas spēēja vai dziedāja, nereti improvizēja tieši klausītāju klātbūtnē; varbūt viņa priekšnesums bija iecerēts vienam atskaņojumam, tajā tika apvienoti žesti, skaņa un vārds. Atskaņotājmākslas attīstība sākās tikai pēc tam, kad sāka izmantot precīzu skaņu notāciju – tas ļāva mūziku atskaņot pat tādiem cilvēkiem, kuri nebija tieši saskārušies ar komponista – mūzikas autora – personību. Vēl senākas mūzikas skaņējumu mēs varam restaurēt tikai aptuveni. Līdz ar notācijas izgudrošanu veidojās hēde: komponists – atskaņotājs – klausītājs ar visām tās priekšrocībām un trūkumiem, kas eksistē vēl šodien.

Katrs atskaņotājmākslinieks, kas meistarīgi pārvaldīja savu instrumentu vai balsi, mūzikas izpildījuma laikā bija ieinteresēts parādīt visas savas spējas. Pirmajos atskaņotājmākslas attīstības gadsimtos mūziķi nav varējuši samierināties ar sauro «izpildītāja» lomu un paturējuši sev tiesības uz zināmu improvizācijas brīvību, tomēr kopš 18. gadsimta nošu

pieraksts maksimāli precīzi jāva fiksēt katru komponista ieceri un līdz ar metronoma izgudrošanu 1816. gadā pat pilnīgi precīzi noteikt tempu. Tādēļ Friderika Šopena «laimīgs tas, kas var būt komponists un atskaņotājs vienlaicīgi» ir sauciens pēc personības izpausmes uz koncertskatuves un radošās brīvības atskaņotājmākslā.

Pavisam preteju aforismu izsaka Eizēbijs komponista Roberta Šumana vārdā: «Vispārīgi runājot, nav pamata pieņemt (un pieredze rāda to pašu), ka komponistam jāvar labāk un interesantāk izpildīt savus šandarbūs, ...» – tādējādi aizstāvēt tiesības starp komponistu un klausītāju atrasties trišajam – atskaņotājam ar savām domām. Tādēļ arī šo problēma – cik liela mērā izpildītājs uz skatuves var izteikt savu personību, cik brīvs viņš ir attiecībā pret komponista ieceri.

Pāši komponisti, ar retiem izņēmumiem visos laikos ir stājušies publikas priekšā kā savu darbu atskaņotāji – visbiežāk diriģenti vai instrumentālisti. Sacerot šandarbū, komponists var izbaudīt radīšanas prieku vienreiz; atskaņojot to, ir iespēja atkal un atkal pārdzīvot šo svētlaimīgo mirkli, kad cilvēka gars paceļas pāri zemes iedienai. Un ar katru atskaņojuma reizi ir iespējama gara pilnveidošanās, lai nākamais šandarbū būtu pilnīgāks. Spēdējot savu darbu, kas sacerēts pacīlātas iedvesmas brīdī, šo iedvesmu var nodot klausītājam; spēdējot mūzikai, kas izlauzusies sāpēs, tikai komponists zina šo sāpju dziļumu. Un mūzikas būtība ir atskaņojumā kā procesā, nevis nošu rakstā. «Laimīgs ir tas, kas var būt komponists un atskaņotājs vienlaicīgi...»

Teātra ļaužu aktivitātes ārpus teātra

Gandrīz visi Rīgas Pilsētas teātrī nodarbinātie ļaudis neaprobežojās tikai ar teātrī veicamajiem pienākumiem. Dziedātāji piedalījās koncertos, atvēra savas privātās dziedāšanas skolas, aktieri veltīja laiku literārai darbībai, orķestra mūziķi sacerēja skaņdarbus un, protams, arī koncertēja.

Tieši caur Rīgas koncertdzīves prizmu ir iespējams iepazīt mūziķus, kas izrādēs parasti sēdēja orķestra padziļinājumā un kuru vārdi teātra dzīvē atsevišķi neizcēlās.

Lielākais gada notikums Rīgas mūzikas dzīvē bija lielas formas skaņdarba atskaņojums garīgās mūzikas koncertā Lielajā Piektdienā, kad apvienojās visi Rīgas profesionālie un neprofesionālie mūziķi. Neliels ieskats par to, kad Rīgā pirmo reizi izskanējuši izcilākie Eiropas komponistu skaņdarbi šai žanrā.

1804 — J. Haidns: Septiņi Kristus vārdi pie krusta, Augusta Jēniša vadībā;

1811 — V. A. Mocarts: Rekviēms, Augusta Jēniša vadībā;

1814 — L. van Bēthovens: Kristus Eļļas kalnā;

1820 — G. F. Hendelis: Mesija, Johana Antona Preisa vadībā;

1840 — F. Mendelsons: Paulus, Heinriha Dorna vadībā;

1854 — L. Kerubīni: Rekviēms, Franca Lēbmaņa vadībā.

Saprotams, ka arī Rīgas komponistus vilināja iespēja dzirdēt pašu sacerēto mūziku lielam atskaņotāju sastāvam. «Šajā gadā (1833) kā Pūpolu svētdienā, tā Klusajā Piektdienā mūzikas draugus atkal priecēja garīgā mūzika. Pirmajā no minētajām dienām to pārstāvēja mūsu skatuves mākslinieka Geislera kunga komponētā mesa, kura, vienlīdz iespaidīga kā mūzikas siltumā, tā vērienīgumā, tūlīt guva mākslas pazinēju piekrišanu» [445].

Teātra orķestris piedalījās ne tikai lielo formu atskaņojumos, bet arī koncertos Melngalvju namā, par ko liecina bagātīgi saglabājušās afišas. 19. gadsimta sākumam Rīgas mūzikas dzīvē bija divas īpašas iezīmes: pirmkārt, ļoti spēcīga pūšamo instrumentu spēles meistarų grupa; otrkārt, populāri bija koncertskaņdarbu atskaņojumi nevis vienam solo instrumentam, bet vairākiem instrumentiem ar orķestra pavadījumu.

Līdzās Rīgas Mūzikas biedrībai, kas darbojās kopš 1760. gada, 19. gadsimta sākumā nodibinājās otra — Ragu mūzikas biedrība (*Musikalische Horn Gesellschaft*). Tās organizatori bija Georgs Zigismunds Langevics un Frīdrihs Vilhelms Pāls, bet biedri — gan mūzikas mīļotāji, gan Rīgas Pilsētas teātra orķestranti. Ragu mūzikas biedrībai bija savs mehāniķis Dariuss Nīderlavs. Domājams, ka daudzie populāras opermūzikas un deju pārlikumi pūšamo instrumentu kameransamblim, kas saglabājušies Akadēmiskās bibliotēkas Rokrakstu un reto grāmatu nodaļā, jāsaista ar šo biedrību. Mūziķi spēlējuši labus instrumentus — flautists Frīdrihs Pīckers savu flautu, piemēram, izrakstījis no Anglijas. Pēc kāda laika «apakšējā daļa ieplīsa, kas skaņu, it īpaši zemākos toņus, izkropļoja tādā mērā», ka bija jāmeklē meisters, kāds Rīgas zeltkalis, kuram F. Pīckers izsaka pateicību laikrakstā «*Rigasche Zeitung*» 1825. gadā [331].

Visi pūtēji spoži uzstājās kā solisti — jau 1816. gadā rīdzinieki dzirdēja K. M. fon Vēbera Končertīno klarnetei ar orķestri Karla Antona Rota atskaņojumā. 1818. gada 16. martā skanēja L. van Bēthovena Kvintets klavierēm, klarnetei, obojai, fagotam un mežragam.

No vēlākos gados uz Rīgu atbraukušiem mūziķiem jāmin Kristofs Vilhelms Štengels, kurš, nostrādājis trīs gadus Mītavā, 1819. gadā tika angažēts Rīgas Pilsētas

teātra orķestrī par klarnetistu un 1824. gadā atskaņoja L. Špora Lielo klarnetes koncertu; obojists, fagotists un trompetists Rutkovskis, seniors (Rīgā darbojies 1804—1835); obojists Johans Ludvigs Kunsts (1810—1853); mežradznieks Brinkenšteins (1815—1830); kontrabasists Ferdinands Augusts Ulrihs (no 1817. gada); mežradznieks Francs Neiderts (1823—1836); flautists Georgs Konrāds Millers (1823—1835 un 1837—1841).

Johana Antona Preisa Koncerts trīs klarnetēm, F. A. Hofmeistara Koncerts divām flautām, R. Kreicera Koncerts trim vijolēm, V. A. Mocarta Koncerts vijolei un altam — tā ir tikai daļa no populārā koncertrepertuāra Rīgā, kuru līdz 1818. gadam kopa Karls Feige. 19. gadsimta divdesmitajos gados koncertdzīve dalījās divos atšķirīgos virzienos. Notika Rīgas Mūzikas biedrības organizētie koncerti ar tādām kulminācijām kā, piemēram, L. van Bēthovena Fantāzijas klavierēm, korim un orķestrim atskaņojums 1823. gada 17. martā. Tika rīkoti arī muzikāli dramatiski vakari ar apjomīgām aktieru deklamācijām un orķestra piedalīšanos. Šādus vakarus organizēja teātris, un tajos piedalījās tikai teātra mākslinieki, turklāt parasti vakara ienākumi tika ziedoti kādam konkrētam cilvēkam — atraitnei vai grūtībās nonākušam kolēģim, par to iepriekš arī izziņojot. Lūk, divas tipiskas tā laika koncertprogrammas:

Sestdien, 1827. gada 3. decembrī Melngalvju nama zālē —

V. A. Mocarts — Simfonija Mi bemol mažorā,

K. T. Eisrihs — Rečitatīvs, kavatīne un polonēze, dzied Bergmaņa kundze,

P. Rodē — vijoļkoncerts, atskaņo Engelīna kungs¹,

K. M. fon Vēbers — uvertīra «Garu pavēlnieks», F. Paers — duets, dzied Bergmaņa kundze un Omaņa kungs,

J. V. Kohs — Romance un polonēze fagotam, atskaņo Mertkes kungs,

J. Haidns — noslēguma daļa no simfonijas.

Sestdien, 1835. gada 9. martā, Melngalvju nama zālē —

F. V. M. Kalkbrenners — Koncerts divām klavierēm, spēlē Heinrihs Dorns un Karls Vilhelms Ports²,

L. Kerubīni — uvertīra un sekstets no operas «Ūdensvedējs», dzied Šturma jaunkundze, Āhenas jaunkundze, Portena kungs, fon Zengbuša kungs, Henzela kungs, Remī kungs,

vijoles solo Franca Lēbmaņa atskaņojumā,

L. van Bēthovens — Simfonija do minorā [1].

Tā nu saglabājušās koncertu afišas raksturo Rīgas Pilsētas teātra mākslinieku jaunradi ārpus teātra. Teātris bija darbavieta lielai daļai Rīgā dzīvojošo komponistu — bez jau minētajiem teātra mūzikas direktoriem un skatuves darbu autoriem pa kādam skaņdarbam dziesmu vai instrumentālo miniatūru žanrā sacerēja ne viens vien, tomēr pilnīgi visus atzīmēt nebūtu īpašas nozīmes. Trīsdesmitajos gados Rīgā sāka darboties Karls Frīdrihs Veicmanis — kora direktors un pirmais vijolnieks 1833./34. gada sezonā. Viņš veltīja dažas kora dziesmas korim «*Liedertafel*», kā arī atskaņoja savus vijoļdarbus, piemēram, Brilljantās variācijas 1833. gada 13. decembra koncertā. Par šo variāciju atskaņošanu stāsta Heinrihs Dorns: «Mēģinājumā, ko vadīja koncertmeistars Engelīns, mēs ar Holandu sēdējām tukšā parterī. Bailīgiem soļiem viņš (K. F. Veicmanis) ierodas uz skatuves ar lielo vanaga degunu un

¹ Francs Engelīns pie pirmā vijolnieka pults Rīgas Pilsētas teātrī spēlēja 20 gadus līdz 1845. gadam, vēlāk turpināja dzīvot Rīgā, bet ar mūziku nenodarbojās.

² Karls Vilhelms Ports bija neprofesionāls mūziķis. Atskaņojis J. L. Duseka, J. N. Hummela un L. van Bēthovena klavierdarbus, sacerējis kora mūziku un kamermūziku.

lielām atplestām acīm, noskaņo vijoli un jau pēc tēmas atskan kolēģu bravo ... Veicmanis jūt, ka panākumi nodrošināti, paliek arvien pārgalvīgāks savos ķērienos, un ..., mainoties *col arco* un *pizzicato*, vijoles lociņš izmūk no viņa rokas, lec augstu gaisā un caur apgaiss-

mošanas lūku iekrīt teātra pagrabā, kur Veicmanis vēltīgi mēģina bēgli saķert..» [1853].

Mūziku sacerēja arī Francs Lēbmanis — sākumā vijoļdarbus sev, taču drīz pievērsās lielākiem skaņdarbiem.

No F. Lēbmaņa daiļrades ir saglabājušies divi darbi — simfoniskā partitūra autora rokrakstā «Sēru marš Nikolaja Pirmā piemiņai», sacerēts 1855. gadā, un neliels klavierdarbs «Aicinājums uz polku», kas ir tipisks tā laika salonmūzikas paraugs.

INVITATION A LA POLKA.

Tempo di Polka. Franz Lëbmann, Op. 18.

PIANO.

f

p

p.a. cresc.

f

p

p

p

ritenuto

p

p

rit.

Rīgas Pilsētas teātra programmas un afišas ir savdabīgs ceļvedis pilnīgi nepazīstamu skaņdarbu apzināšanā. Izrādās, ka pat operdziedātājs un teātra direktors Karls Augusts Delle ir komponējis kādus vieglākus opusus, jo 1822. gada 22. aprīlī izskanējušas J. N. Hummela Variācijas klavierēm, vijolei un čellam par Delles kunga sacerētu romances tēmu. Vēl jo slāvējamāka bija vēlēšanās radīt ko nopietnāku par salonmūziku.

Matiāss Šreincers, kurš bija Rīgas Pilsētas teātrī angažēts no 1817. līdz 1820. gadam un dziedāja Pizaro partiju L. van Bēthovena operas «Fidelio» pirmizrādē 1818. gadā,¹ vēlāk kļuva par Pēterburgas teātra mūzikas direktoru. Kad tur sāka strādāt Georgs Ernsts Lange, abi kopā radīja skatuves darbus; no tiem saglabājies klavierizvilkums 1826. gadā uzvestajai operai «Rjurika svētība» ar G. E. Langes tekstu un M. Šreincera mūziku.

¹ Ludviga van Bēthovena operas «Fidelio» iestudējumā Rīgā lomās bija: Leonora — Roza Riclere, Fernando — Karls Akermanis, Florestāns — Ernsts Augusts Videmanis, Kapelmeistars — Karls Traugots Eisrihs.

Šķirstot operas «Rjurika svētība» klavierizvilkumu, uzmanību piesaista otrais numurs — Pastorālais koris ar baletu.

Soprano
Alto
Tenore
Basso
Piano Forte

ff. *ff.* *ff.* *ff.* *ff.* *ff.*

Allegretto

Laut jauchzen voll. Ju- bel wie Jungen und Al- ten,
 Звучитъ нѣ- сомъ гро- мѣннѣе у насъ нѣду са- омѣ

Laut jauchzen voll. Ju- bel wie Jungen und Al- ten
 Звучитъ нѣ- сомъ гро- мѣннѣе у насъ нѣду са- омѣ

Te vietā būtu atcerēties, ka Mihaila Gļinkas opera «Ivans Susaņins» pirmizrādi Pēterburgā piedzīvoja desmit gadu vēlāk — 1836. gadā. Teksts gan vācu, gan krievu valodā, kā tas ir Matīasa Šreincera operā, bija liels progress salīdzinājumā ar vācu operām Rīgā — līdz izrādēm latviešu valodā bija jāpaiet krietnam laika spridim.

19. gadsimta trīsdesmitajos gados liela popularitāte bija jaunai mūzikas mīļotāju aktivitātes formai — kora dziedāšanai. Ir ziņas par Dziedāšanas biedrības (*Gesangverein*) pastāvēšanu Rīgā jau gadsimta sākumā. Kā viena no tās darbības virsotnēm jānosauc L. van Bēthovena kantātes «Jūras klusums un laimīgais brauciens» atskaņošana diriģenta un komponista Johana Antona Preisa autorkoncerta noslēgumā 1823. gadā. Tomēr īsti vērienīga kora kustība sākusies pēc komponista Heinriha Dorna ierašanās. 1833. gadā H. Dorns nodibina pirmo un reprezentablāko no saviem koriem — vīru kori «*Liedertafel*», bet nākamajā gadā — jaukto Dziedāšanas akadēmijas kori, kas gan ilgi nepastāvēja. Turpmāk kora skaits pieaudzis līdz tādām, ka varēja sarīkot Baltiešu Dziesmu svētkus Rēvelē 1857. gadā un Rīgā 1861. gadā. Vēsturiska nozīme ir bijusi četriem koriem — «*Liedertafel*», «*Liederkrantz*», «*Sängerkreis*», «*Männer-Gesangverein*».

Tieši dziedāšana kļuva par mūzikas žanru, kurā robeža starp profesionāli un diletantu novelkama visgrūtāk. 1835. gada 23. februārī vokālo kvarteru no L. Kerubīni operas «*Lodoiska*» dziedāja mūziķis Viktors Krānihs, konsuls Vilhelms fon Zengbušs, fabrikants Voldemārs Aleksandrs Portens un birģermeistars Roberts Zeiberlihs. Trīs no viņiem dziedāja kori «*Liedertafel*». Repertuāru korim veidoja dziedātāji paši — daži sacerēja dziesmu tekstus, citi komponēja mūziku. Koris «*Liedertafel*» varēja atļauties izdot savus kordziesmu krājumus, kuros publicēja

koristu kompozīcijas — tirgotāja E. Milna «*Atvadu dziesmu*» ar V. fon Zengbuša vārdiem, ģenerāladju-tanta F. E. fon Todlēbena dziesmu «*Pavasara skūpstis*» ar medicīnas doktora K. H. V. Sodovska vārdiem. Protams, dziesmas rakstīja arī profesionālie mūziķi — Drēzdenē izglītojies rīdzinieks komponists Samuēls Evalds fon Lucavs, ērģelnieks Vilhelms Bergners, seniors, arī jau minētais Karls Frīdrihs Veicmanis un kora «*Liedertafel*» diriģenti Hugo Adelberts Preiss un Frīdrihs Hieronīms Trūns.

1836. gadā Heinrihs Dorns ar koristu un daudzu rīdzinieku atbalstu organizēja «*Daugavas Mūzikas svētkus*» (*Düna-Musikfest*), kuri notika Rīgā 19., 20. un 21. jūnijā. Pirmajā dienā atskaņoja F. Šneidera oratoriju «*Pastarā tiesa*» Rīgas Domā, otrajā notika liels vokāli instrumentāls koncerts teātra zālē, bet trešajā dienā Keizardārza estrādē skanēja koncerts ar nosaukumu «*Ciņas mūzika svaigā gaisā*» (*Schlacht Musik in freier Luft*), kura centrā bija L. van Bēthovena simfoniskā darba «*Kauja pie Viktorijas*» atskaņojums. Orķestri spēlēja 30 vijolnieki, 10 altisti, 13 čellisti un kontrabasisti, 30 pūtēji; kori bija sapulcināti 200 dziedāji.

Kora kustībai Rīgā bija vairāki pozitīvi momenti. Pirmkārt, liels dziedātāju loks regulāri pulcējās kopā mēģinājumos. Šo cilvēku dzīvē mūzikai bija svarīga vieta, tātad viņus interesēja arī visi citi muzikālie pasākumi, koncerti un operu izrādes.

Ilgus gadus kora «Liedertafel» repertuārā saglabājās Heinriha Dorna kompozīcijas, tostarp «Slavinājums dziesmai».

Lob des Gesanges.

Bergmann.

N° 2.

Allegro. TUTTI.

H. DORN.

1.3 Wo kommst du her?

Tenore.

Bassi.

her? ————— wo kommst du her? Aus Men - schen -
her? ————— Von Fest - ge -
Aus Nord und

1.3 Wo kommst du her? SOLO. p.

krei - sen, wo Gold nur Men - schen Wür - - de
la - gen, da kann man hun - dert Schüs - seln
Sü - den, wo man mit Sor - gen viel sich

giebt, wo sie den Är . mern von sich wei . sen und
seln, und den - noch Vie . le hört man kla . gen, dass
quält. Man wünscht sich ü - ber . all den Frie . den und

wo sie den
und den - noch
Man wünscht sich

Ir saglabājusies H. Dorna zīmīte 1839. gada 6. februārī «Sakarā ar šīsdienu koncertu Dziedāšanas akadēmijas sapulcēšanās nenotiek» [1], kas atceļ tās dienas (pirmdienas) kora mēģinājumu par labu viespianista Zigismunda Tālberga otrajam, neplānotajam koncertam. Otrkārt, rīdzinieku muzikālās izglītības līmenis kļuva arvien augstāks, jo bērnus ietekmēja vecāku aizraušanās ar mākslu un daudzi pat izvēlējās mūziku par savu profesiju, piemēram, Voldemāra Aleksandra Portena dēls¹ guva atzinību čella spēlē, bet Roberta Zeiberliha dēls Johans Roberts Eberhards strādāja Pēterburgā par mūzikas skolotāju.

Ar pedagoģiju Rīgā nodarbojās daudzi mūziķi un dziedātāji, tomēr īsti noslīpēt meistarību te nebija iespējams, tādēļ tie, kas pamatus bija apguvuši un vēlējās iegūt nozīmīgu vietu lielajā mūzikas pasaulē, kam pietika līdzekļu, brauca mācīties uz Pēterburgu, Maskavu, Parīzi, Leipcigu vai Berlīni.

Nopietnāku mūzikas institūtu 19. gadsimta sākumā Latvijā vēl nebija. Lai gan tika izsludinātas dažādu skolu atvēršanas, tomēr patiesībā tā bija privātprakse.

1803. gadā Augusts Jēnišs savā Dziedāšanas skolā mācīja gan mūzikas teoriju — sākuma apmācību, ģenerālbasi un kompozīciju, gan solfedžēšanu un nošu lasīšanu, solo dziedāšanu, duetus, tercetus un dziedāšanu korī. Stundas notikušas pirmdienās, otrdienās, ceturtdienās un piektdienās. Maksa par 4 stundām bija 16 dālderī.

Dāmu Dziedāšanas institūtu 1828. gadā atvēra Emīlija Herbsta-Goslere, un par 16 stundām tajā bija jāmaksā 12 rubļu.

Par labākajiem vijoļspēles skolotājiem Rīgā tika uzskatīti Karls Feige un Johans Georgs Dennemarks, bet klavierspēli mācīja gan pianisti, gan orķestranti, jo pieprasījums pēc klavierspēles stundām bija liels.

¹ Arveds Portens studēja mūziku Drēzdenē un Briselē, kopš 1871. gada bija pasniedzējs čella klasē Pēterburgas konservatorijā. Komponējis kameramūziku. Kordziesmu konkursā, ko organizēja 1857. gadā, 1. un 2. prēmiju ieguva A. Portena vīru kora dziesmas «Pie Svētežera» un «Gauja un Mētra» (*Aa und Embach*), tiesa gan, dziesmu teksti un nosaukumi ir vācbaltu valodā, arī upju vārdi.

Skatuves iekārtojums un dekoratori

Izrāžu vizuālais noformējums Rīgas Pilsētas teātrī 19. gadsimta sākumā bija atzīstamā līmenī. Kopš 1797. gada par dekoratoru teātrī strādāja **Karls Traugots Fehelms**, Drēzdenē labi pazīstamas mākslinieku ģimenes pārstāvis. Viņa pirmais darbs Rīgā bija V. A. Mocarta opera «Burvju flauta». Kaut gan diemžēl nav saglabājušās dekorāciju skices vai zīmējumi, nelielu priekšstatu var gūt no kritikas aprakstiem. Par V. A. Mocarta operas «Tita žēlsirdība» uzvedumu 1810. gadā rakstīja: «Lielākā daļa no jaunām dekorācijām bija mērķim atbilstošas un derīgas, atskaitot vienu, kura gan deva spēcīgāko efektu, bet šķita nepareizi izvietota. Tas bija tajā ainā, kur Tits tautas sapulcē, karavadoņu un senatoru ielenkts, rādīja varu un žēlsirdību. Dekorācija aizņēma gandrīz visu skatuvi, priekšējās ložu rindas bija ieņēmuši statisti, kam piekļāvās pāris pārbļvētu, klātpieliktu skatītāju rindu un vēl pilns ar uzgleznotiem skatītājiem dibenplānā. Tas gan bija, bez šaubām, skaisti, neizpalika arī iecerētā iedarbība. Bet vai tas bija arī īsti pareizi?» [150.] Karls Traugots Fehelms ir vienīgais no teātra dekoratoriem, kura radošais darbs nav pilnībā zudis — to var attiecināt nevis uz teātri, bet uz viņa lielo devumu Rīgas ainavu iemūžināšanā. K. T. Fehelma darbos jūtama Venēcijas ainavista Kanaletto skolas ietekme, kura varēja mākslinieku ietekmēt caur Bernardo Belloto — Kanaletto mācekļa daiļradi. B. Belloto ap 1747. gadu apmetās uz dzīvi Drēzdenē, tā ka visu K. T. Fehelma bērnību un jaunību viņi abi bija vienā pilsētā. K. T. Fehelms mācījās gan dzimtajā pilsētā, gan Berlīnē, kur strādāja divi no viņa trim brāļiem — Karls Frīdrihs bija dekorators un fresku gleznotājs, Georgs Frīdrihs pat Berlīnes Akadēmijas loceklis. Rīgā K. T. Fehelms atrada savu otro dzimteni, tomēr ar teātri bija saistīts pirmos piecpadsmit gadus. Sākot ar 1812. gadu, par galveno gleznotāja daiļradē kļuva

Rīgas ainava. Kā īpašs pasūtījums speciāli Pilsētas bibliotēkas Mākslas kabinetam tika uzgleznoti darbi, kuros atainota priekšpilsētu degšana 1812. gada 11. un 12. jūlijā. Tālāk sekoja virkne gleznu, no kurām vairākas ir saglabājušās: «Rīga no Daugavas puses 1815. gadā», «Rīgas panorāma» un «Rīgas Rātslaukums», datētas ar 1816. gadu, «Tirguslaukums ar Melngalvju namu 1816. gadā», «Dobeles pilsdrupas», «Pils laukums Uzvaras kolonnas atklāšanas svinībās 1817. gadā», «Parādes laukums 1819. gadā» un vēl citas, tostarp kāda Venēcijas ainava «*Campo San Giovanni e Paolo*». Karla Traugota Fehelma gleznojumiem raksturīgs smalks krāsu kolorīts un filigrāns zīmējums, tie tikuši daudz reproducēti gan 19., gan 20. gadsimtā.

Par Karla Traugota Fehelma un teātra sadarbību laikā pēc 1812. gada trūkst ziņu. Kā dekorāciju meistaru tolaik minēja Johanu Peteru Vipermani, kurš 1817. gadā mira Rīgā 42 gadu vecumā.

Ilggadējs Rīgas Pilsētas teātra dekorators bija **Johans Heinrihs Breitigams**, dzimis Rīgā 1791. gadā. Ar teātri savu darbību saistījis 1820.—1825. un 1837.—1841. gadā. J. H. Breitigams mēģināja sekot tā laika modei, proti, viņš bija starp tiem māksliniekiem, kas veidoja un izstādīja kosmorāmas un diorāmas, kuras gleznoja daļēji no dabas, daļēji pēc gravīrām. Sākot ar 1828. gadu, kad pirmo reizi notika J. H. Breitigama kosmorāmas izstāde, katru gadu tām tika pievērsta liela kritikas uzmanība, bet saglabājusies afiša no 1840. gada «gleznojumu istabas» (*malerische Zimmer*) liecina, ka istaba bijusi atvērta katru dienu no 11 rītā līdz 9 vakarā. Ieeja maksājusi tikai 20 kapeikas. Par šo naudu varēja redzēt Breitigama ārzemju ceļojuma iespaidus — Berlīnes pils laukumu, Leipcigu, Meiseni, Drēzdeni un citus Vācijas skatus; tur bijusi attēlota arī Rīga no Daugavas puses.

Piektā intermēdija

Par Rīgas ainavu

1844. gads. Pirmdien, 5. februārī. «Desmitos no rīta mēs iebraucām Rīgā. Braucot pāri Daugavai, grandiozu iespaidu uz mums atstāja uz upes izvietojies malkas tirgus. No sākuma es atvēru hārietes durvis, lai gadījumā, ja ledus sāktu lūzt, varētu iztekt, bet tad sapratu, ka mēs tādām ledus biežumam esam kā salmiņi. Teit bija troksnis, drūzmējās cbreji un kļaiģāja vezumnieki. Nepatīkamu iespaidu uz mums atstāja iehšpilsēta ar savām netīrajām, šaurajām ieliņām, pa kurām bija gandrūz neiespējami pārvietoties daudzo zemnieku ragavņu dēļ. Turklāt kņpenas šeit bija tik dzijas, ka varēja laužt kaklu.» – tie ir vācu pianistes Klāras Šumanes pirmie iespaidi par Rīgu. Ja mākslinieces skatienu tik ļoti nebūtu piesaistījušas hārietes slieces un tas būtu pacēlies augšup, tad viņas acis redzētu Rīgas torņu siluetu, kurā izcētas trīs smailes – Sv. Jēkaba baznīca, Rīgas Doma un Sv. Pētera baznīca. Tās raksturoja Rīgas pilsētas panorāmu jau kopš 1612. gada un sevišķi izteiksmīgi izskatījās no Daugavas puses.

Ir grūti iedomāties, ka «Rīga ir izstaigājama pusstundas laikā», kā te raksta Jēhans Krīstiāns Brandess; ka 18. gadsimtā pavasaros priehšpilsētas applūda kā liels ezers; ka nebija gājēju ietvju. Kārļa Traugota Fehelma gleznotajā Rātslaukumā akmeņu bruģis izklāts vienādā līmenī un simetriski centrētā rakstā, tas vienlīdz pieder gājējiem.

jātniekiem un karietes braucējiem. Jā, ieliņas kļuva arvien šaurākas, jo namu paplašināšana notika uz to rēķina. Tikai pēc 1812. gada sāka izvērsties celtniecība nodedzināto priekšpilsētu vietā, plānojot gan ielas, gan tukšo kļajumu ap vecpilsētu, kurā neko neatlāva celt. To sauca par Esplanādi, un šobrīd tā ir Rīgas parku un dārzu josta, kas pārsteidz ar zaļumu pavasaros, ar baltu kļusumu ziemās, ar krītošo lapu tēno kustību rudens un cilvēku terzēšanu paēnās, kas dod spīgtumu vasaras tveicē.

Izejot cauri šai pilsētas jostai, mums katram ir iespēja iejusties senās Rīgas gaisotnē pirms gadiem divsimt. Vai tad mēs neejam Vecrīgā pa ielas vidū – tieši tā darīja rīdzinieki pat pēc 1818. gada, kad uzbūvēja pirmos kriegēņu trotuārus, jo šis jaunievedums netika pienācīgi novērtēts. Vai māju sienas nav tās pašas? Vai zeme zem akmeņiem ir izkustējusies? Vai Rīgas Doma neuzklausa tūgšanas?

Mums nepieder vienīgi tas, ko mēs katrs pats neprotam sajūst un paņemt. Vecrīga ir devīga pateicīgajam, kas nāks arvien no jauna, kas prātis pavērt pilsētas zaļo jostu un mēģinās ieskatīties pēc iespējas dziļāk Vecrīgas dvēselē.

Teātra kritika Rīgā un Mītavā

Rīgas Pilsētas teātrim bija laimējies tādā ziņā, ka 1783. gadā iznāca Augusta Frīdriha Vilhelma fon Ker-tena grāmata «Izvilks no dienasgrāmatas par ceļo-
jumu uz Rīgu» (*Auszug aus dem Tagebuch eines*

Russen aus seiner Reise nach Riga), kurā recenzētas teātri ejošās izrādes un raksturoti aktieri, dziedātāji un mūziķi. Ne katram teātrim Eiropā pašas pirmās dar-
bības sezonas atsauksmes ir nonākušas līdz nākama-

jām paaudzēm. Tomēr regulāri kritiķu vērtējums presē parādījās, sākot ar 19. gadsimtu, kad Johans Kristofs Kafka, bijušais Rīgas Pilsētas teātra aktieris, sāka izdot mēnešrakstu «*Nordisches Archiv*». Mēnešraksts iznāca no 1803. līdz 1808. gadam, un bez Rīgas Pilsētas teātra kritikām tur laiku pa laikam tika publicētas īsas ziņas par Pēterburgas un Mītavas teātra dzīvi. Šajā mēnešrakstā 1804. gada augusta un septembra izdevumā ievietots pirmais vēsturiskais apraksts par Rīgas Pilsētas teātri: «Vācu skatuves un Rīgas teātra īsa vēsture ar traktātu par deklamāciju un tās likumiem» (*Kurze Geschichte der deutschen Bühne und des rigischen Theaters, nebst einer Abhandlung über die Deklamation und deren Regeln*). Tā autors ir vācbaltu dramaturgs P. B. fon Kampenhauzens. Viņš piemin savā rakstā arī pirmo skatuves uzvedumu Latvijā — 1527. gadā Rīgā izrādīto Burharda Valdisa «Pazudušo dēlu»¹ un apkopo datus par jau noiето skatuves mākslas ceļa posmu. «Aktieri! Studējiet vēsturi! Tikai tā jūs iemācīs pilnībā iepazīt pasaules dažādo iedzīvotāju apģērbus, paražas un uzvedību» [101] — tā fon Kampenhauzens aicina pilnveidoties. Tomēr lielākais mēnešraksta «*Nordisches Archiv*» kritiku autors bija pats J. K. Kafka.

1807. gadā sāka iznākt F. B. Albersa un F. E. Šrēdera izdots vācu mēnešraksts Krievijā «*Ruthenia*». Pēterburga, Rēvele, Rīga un Mītava — tādā reģionā mēnešrakstu izplatīja, un arī publicētās ziņas aptvēra šīs pilsētas. Kaut gan teātra mākslinieki, mainot angažementus no viena vācu teātra uz citu, bija labi pazīstami savstarpēji, tomēr mēnešrakstiem bija liela nozīme teātra notikumu popularizēšanā plašākā teritorijā.

Interesanti, ka 1810. gadā Rīgā parādās pirmā kritika par teātra kritiku — laikraksts «*Der Zuschauer*»

publicē abu iepriekš minēto mēnešrakstu raksturojumus. Par «*Nordisches Archiv*»: «Tas saturēja dažādus rakstus bez nolūka un izvēles, gan no citiem — rūpīgi noklusētiem — žurnāliem patapinātiem, gan kāda vietējas nozīmes notikuma izraisītiem, tad vēl ķildas un arī Vidzemes provinciālo jokdaru idejas» [143]. Par «*Ruthenia*»: «Tā kā redaktors bija gara cilvēks un tā kā dažādi ievērojami rakstnieki bija jau pazīstami līdzstrādnieki, viņš šo mērķi sasniedza kopējā darbībā» [143].

Īpaša vieta bija Literāri praktiskās birģeru savienības izdotajam laikrakstam «*Rigasche Stadtblätter*», jo tajā publicēti plašāki un saturā dziļāki pētījumi par literatūras, mūzikas un teātra vēsturi, par arhitektūru un mākslu. Redaktors Karls Gotlībs Zontāgs, piemēram, 1821. gadā publicēja savu rakstu «Sabiedrisko sarīkojumu vēsture Rīgā pagājušā gadsimta vidū» (*Zur Geschichte des öffentlichen Vergnügungen in Riga um die Mitte des vorigen Jahrhunderts*). Šis laikraksts iznāca visa 19. gadsimta laikā, un tam izdevās saglabāt savu īpašo ievirzi.

Pavisam īsu mirkli — tikai gadu — pastāvēja advokāta Frīdriha fon Lakostes «*Rigisches Theaterblatt*» (1815), kas pilnībā bija veltīta teātrim. Šais lapās recenzētas visas gada laikā notikušās izrādes un koncerti, un tas, bez šaubām, ir ļoti vērtīgs materiāls teātra vēstures pētītājiem. F. fon Lakoste ir apcerējis Rīgas Pilsētas teātra vēsturi, turpinot P. B. fon Kampenhauzena iesākto, un tā ar nosaukumu «*Zur Geschichte des Rigischen Theaters*» publicēta ar daudziem turpinājumiem no 14. līdz 36. numuram.

Turpmākajos gados teātra izrāžu recenzijas parādījās vairākās dienas avīzēs — «*Der Zuschauer*» līdz 1820. gadam, tad «*Rigasche Zeitung*» un «*Rigasche*

¹ Drāmas «*Der parabell vam vorlorn Szohn*» uzvedums Rīgā 1527. gadā bija nozīmīgs notikums ne tikai Latvijas mērogā — šī ir pirmā drāma, kas vispār publicēta vācu valodā, tā ir izdota tai pašā 1527. gadā Volfenbutelē. Burhards Valdiss bija gan dramaturgs, gan dažu protestantu korāļu autors; arī «Pazudušajā dēlā» skanējusi mūzika. Drāmas uzvedums bija tiešs turpinājums procesam, kad katolicisma dogmas Rīgā nomainīja protestantisms — 1522. gadā Sv. Jēkaba baznīcā, 1524. gadā Rīgas Domā. Kā nākamo soli var minēt sludinātāja Andreasa Knepekna izdoto Rīgas Dziesmu grāmatu 1530. gadā.

Stadtblätter» divdesmito gadu beigās. Regulāras un nozīmīgas atsauksmes rakstīja Karls Frīdrihs Vilhelms Fleišers līdz pat mūža beigām, kad 1831. gadā «*Rigasche Stadtblätter*» slejās parādījās nekrologs par aizsaulē aizgājušo, patiesi profesionālo publicistu. Rakstīt plašus, biogrāfijas ziņas izklāstošus nekrologus bija «*Rigasche Stadtblätter*» tradīcija, un tie ir precīzs izziņas materiāls par izciliem rīdziniekiem un viņu dzīves gaitām, vēl pirms enciklopēdiskajos izdevumos un leksikonos ievietoja ziņas par šīm personībām.

Jauna pakāpe bija pirmā Rīgā izdotā Teātra almanaha parādīšanās 1823. gadā. Eiropā almanahi un kalendāri bija tradicionāli jau 18. gadsimtā, un Rīgas Pilsētas teātris tajos tika uzrādīts starp citiem vācu teātriem. Pēc 1823. gada nākamie Rīgas teātra almanahi iznāca 1828.—1830. gadā. Sastādītājs Johans

Frīdrihs Fīderts 1828. gadā sniedza savu Rīgas Pilsētas teātra vēstures versiju, gan balstoties uz P. B. fon Kampenhauzena un F. fon Lakostes veikumu, tomēr paplašinot un turpinot teātra dzīves aprakstu. Teātra almanahu attīstība vērsās plašumā pēc 1837. gada — tie iznāca katras sezonas laikā, un bez trupas sastāva un iestudējuma plāna tika publicētas lugas, dzejoļi, teātra mākslinieku biogrāfijas, arī populāras teātra anekdotes. 1848. gadā, lūk, šāda: «Kāds jauneklis jautāja profesoram Engalam, kāda ir atšķirība starp komēdiju (*Lustspiele*), lugu (*Schauspiele*) un traģēdiju (*Trauerspiele*). Jakobs Engels atbildēja: ja jūs to nezināt, tad priekš manis tā ir komēdija, sabiedrībai tā ir luga, bet Jums — traģēdija!» [47].

Viens no daudzajiem Vilhelma Augusta Volbrika dzejoļiem pauž pašu teātra mākslinieku attieksmi pret teātra kritiku tai laikā.

Vilhelms Augusts Volbriks

Divdesmit četri šāviņi pret recenzentu

*Recenzents? Jā, tā viņš saucas,
Svīzdams visu pateikt traucas,
Muļķības tam galvā jaucas,
Gudrība tam neatsaucas;
Meistargodā tikt viņš spraucas,
Taisnprātībai pakļauts nav tas.
Melst viņš melš un veikli šmaucas,
Tā kā Tartifs visus slauc tas —
Vai par to nav jānokaucas?*

(Tālāk seko vēl 15 rindas — «šāviņi» — ar vēl asākiem vārdiem.)

Trešā daļa

Teātra darbība laika posmā no 1837. gada līdz jaunās ēkas atklāšanai

Teātra atvēršana pēc kapitālremonta, trupas izveidošanās direktora
Karla fon Holteja vadībā

Riharda Vāgnera un Heinriha Dorna laiks

Direktori. Finanšu problēmu risinājums un teātra mākslinieciskais līmenis

Tradicionālais 19. gadsimta teātru repertuārs Rīgā

Rīgas Pilsētas teātra sakari ar citiem teātriem, atsevišķu mākslinieku
un visas trupas viesizrādes

Rīdzinieku — komponistu un dramaturgu — skatuves darbi

Orķestra problēmas

Balets Rīgas Pilsētas teātrī

Stādītājs divdesmito gadu beigās. Regulārs un
nodarbināts stādītājs Karls Frīdrihs Vilhelms
Fleisers bijis pat apmēram 1831. gadā.
Die Gartenbau — stādītājs par
stādītāji izgatavoja, galvenokārt pārtikas
Rakstā plūks, biogrāfijas, galvenokārt
gāja bija *Die Gartenbau* — stādītājs
un nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par

Frīdrihs Flīšers 1828. gadā izdeva savu Rīgas Pilsētas
stādītājs nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par

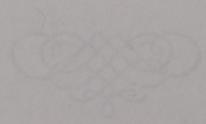
Die Gartenbau

Die Gartenbau — stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par

Die Gartenbau

Die Gartenbau — stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par
nodarbināts stādītājs par

Die Gartenbau — stādītājs par

Teātra atvēršana pēc kapitālremonta, trupas izveidošanās direktora Karla fon Holteja vadībā

Tajos divos gados, kad Rīgas Pilsētas teātris bija slēgts (1835. gada maijs — 1837. gada septembris), mūzikas dzīve Rīgā nebūt nebija apstājusies — šeit koncertus un korus vadīja Heinrihs Dorns, notika «*Düna-Musikfest*». Turpināja darbību arī biedrība *Musse*, kuras īpašums bija nams Lielajā Ķēniņu ielā. Tā kā biedrība bija dibināta 1787. gadā, tad 1837. gads bija jubilejas gads. Tika savākti ziedojumi par labu teātrim un ievēlēta Teātra komiteja 12 vīru sastāvā, starp tiem bija J. K. Bērenss, H. fon Brakels, F. G. fon Kūbe, V. A. Portens un citi. Tika nolemts teātri Rīgā atdzīvināt. Izvēle, ko aicināt par teātra direktoru, bija par labu populāram dramaturgam un režisoram Karlam fon Holtejam. Galīgā vienošanās starp Teātra komiteju un nākamo direktoru tika noslēgta 1837. gada februārī, kad fon Holtejs pirmo reizi bija Rīgā, lai pēc tam dotos uz Vāciju un angažētu trupu.

Holteju ģimene bija cēlusies no Kurzemes. Karla vectēvs dienēja Frīdriha Lielā laikā prūšu armijā un, Šlēzijā apprecējies, turpmāk dzīvoja tur. Karls fon Holtejs bija dzimis Breslavā un vietējā teātri debitējis Mortimera lomā F. Šillera drāmā «*Marija Stjuarte*». 1837. gada vasarā Berlīnē, kur ieradās K. fon Holtejs, izšķīrās Rīgas Pilsētas teātra trupas liktenis, jo tika angažēti aktieri un mūziķi, kas būtu ar mieru braukt uz Rīgu. Rihards Vāgners bija palicis bez darba pēc Kēnigsbergas teātra bankrota. Nevarētu teikt, ka fon Holtejs tūlīt izšķīrās par viņa kandidatūru mūzikas direktora amatam. 1837. gada 17. jūnijā kādam no Rīgas Teātra komitejas biedriem rakstītā vēstulē K. fon Holtejs lūdz apjautāties H. Dornam, kādas ir viņa domas par Rihardu Vāgneru, un vēstuli nobeidz

ar vārdiem: «Pilnīgi skaidrs — neviens nešaubās par Vāgnera teoriju. Es tikai apšaubu viņa praksi» [1884, 291. lpp.]. Bez šaubām, paša fon Holteja pieredze bija ļoti liela, jo viņa darbības laukā ietilpa gan aktiera, gan režisora, gan dramaturga profesija. Karla fon Holteja melodrāma «*Lenore*», kuru viņš uzrakstīja, nedaudz pārsniedzis divdesmit gadu sliekšni, jau 1829. gadā tika izrādīta Rīgā. Arī 1837. gadā tā bija teātra reper-tuārā, un autors tēloja Valdheima lomu. Kā liecina atsauksmes presē, šai izrādē bijušas dažas jaunas dziesmas, kuras Holtejs labi nodziedājis [501]. Ļoti populārās melodrāmas mūzikas autors bija Karls fon Eberveins, un, lai gan muzikālo numuru nebija daudz, tomēr tie prasīja no aktieriem labu vokālo māku. «*Lenore*» bija viens no daudzajiem K. fon Holteja skatuves darbiem, kurus viņš uzveda pirmajā sezonā Rīgā. Pārsvārā tie bija viencēlieni, bet 20. septembrī tika izrādīta luga trīs cēlienos «*Lauru koks un ubaga spieķis jeb Kāda vācu dzejnieka trīs ziemas*» (*Lorbeerbaum und Bettelstab, oder: drei Winter eines deutschen Dichters*). Karla fon Holteja daiļrade bija vērsta uz publikas izklaidēšanu, kas bija pilnīgi pretēji R. Vāgnera jaunības maksimālismam. Savā autobiogrāfijā R. Vāgners rakstīja: «Tāpat kā teātra mākslas goda jēdzienu viņš bija bez aplinkiem pasludinājis par pedantisku aplamību, tāpat viņš pa pusei aizkustinošo, pa pusei frivolu uzmundrinošo vodevīlu bija atzinis par žanru, kas ievēribas cienīgs panākumu gūšanai. Nopietna, liela opera, jo sevišķi izvērsti muzikālie ansambļi bija viņam pilnīgi ienīstami» [1969, 180. lpp.]. Bez Karla fon Holteja kā teātra direktora, Riharda Vāgnera un Franca Lēbmaņa kā kapelmeistariem darboties

Rīgas Pilsētas teātrī vēl tika uzaicināti trīs režisori. Viņu pienākumi bija sadalīti šādi: Johans Georgs Omanis, bijušais teātra direktors, iestudēja komēdijas; Vilhelms Augusts Volbriks uzveda operas un Aloīzs Bosards — lugas. Nākamajā — 1838./39. gada sezonā lugu režiju pārņēma V. A. Volbriks, bet operu — Karls Ginters. Šie trīs režisori Rīgas Pilsētas teātrī turpināja strādāt vēl pēc Karla fon Holteja aizbraukšanas no Rīgas 1839. gada sākumā.

Frīdriha Šillera drāmā «Marija Stjuarte», ko tikko angažētā trupa piedāvāja skatītājiem 1837. gada 11. oktobrī, galvenajās lomās bija Amālija Veisbaha — Marija un Šarlote Felzenheima — Elizabete. Vēl trupas sastāvā bija Volbrika kundze, Gintera kundze, paša fon Holteja dzīvesbiedre Jūlija. Operas trupa pilnībā tika nokomplektēta tikai oktobrī, kad dramatiskās operu partijas pārņēma R. Vāgnera sievasmāsa Amālija Plānere. Viņas atveidotie tēli bija Leonora L. van Bēthovena operā, Norma un Romeo V. Bellīni operās, kur līdzās citas lomas, piemēram, Džuljetu, atveidoja Jozefīne Kēlere. Savukārt Eduards Kēlers dziedāja Maksa partiju operas «Burvju strēlnieks» izrādē 13. oktobrī. Anhena bija Jozefīne Kēlere, Agate — Jūlija Reitmeijere, Kaspars — Karls Ginters. Galvenās liriskā tenora partijas dziedāja Antons Jansons, baritona — Alberts Vrede. Lielākā daļa trupas aktieru un dziedātāju līdz tam bija saistīta ar kādu teātri Vācijā, daži vēl bija pavisam jauni un tikko sāka skatuves gaitas, tādēļ drīz pārgāja no Rīgas Pilsētas teātra uz kādu citu.

Teātra trupas aktieri un dziedātāji tika angažēti Vācijā, bet teātra orķestris lielā mērā bija Rīgā pazīstamu mūziķu kolektīvs — tajā spēlēja gan iepriekšējie teātra orķestranti, kā Francs Engelīns,

Karls Frīdrihs fon Lucavs, Ferdinands Augusts Ulrihs, Johans Ludvigs Kunsts, Rūdolfs Rutkovskis, juniors, Ernsts Vilhelms Mertke, gan tādi mūziķi, kas bija debitējuši iepriekšējo gadu koncertos, — Karls Hermanis un Jūliuss Pfobs. Lielu interesi izraisīja jaunā koncertmeistara — Huberta Rīsa skolnieka Karla Loces ierašanās un viņa pirmās uzstāšanās koncertos ar solo spēli. Recenzijā, kas tika uzrakstīta par pirmo no Riharda Vāgnera diriģētajiem simfoniskajiem koncertiem, vislielākā uzmanība veltīta Š. de Berio Vijoļkoncertam Karla Loces atskaņojumā. Aktīvu koncertdarbību aizsāka stīgu kvartets F. Lēbmanis — K. Loce — K. Hermanis — K. F. fon Lucavs.¹

Rīdzinieku interese par teātri un operu 1837. gadā, šķiet, bija sasniegusi kulmināciju. Pie grāmtattirgotāja A. K. Deibnera varēja iegādāties klavierizvilkumus septiņām V. A. Mocarta operām, vairākām Dž. Rosīni, F. Obēra un E. N. Meila operām, kā arī operām «Fidelio», «Ūdensvedējs» un «Norma». Rīgas labākā sabiedrība organizēja pieņemšanas un mākslinieku vakarus, uz kuriem tika uzaicināti teātra ļaudis un atbraukušie viesmākslinieki. Šāda tradīcija bija iedibināta jau 18. gadsimtā. Riharda Vāgnera nepiedalīšanās salonu dzīvē viņu it kā nostādīja pret Rīgas sabiedrību. Var nojaust, ka ne vienmēr šais vakaros valdīja radoša atmosfēra, daudzkreiz izšķirošā bija godkāres un lepnuma apmierināšana, redzot savās mājās dažādas slavenības. Par to raksta 1844. gadā Klāra Šūmane, atceroties netaktisko namamāti, kas pianistes spēles laikā pasniegusi viesiem tēju. Taču šo gadījumu nevarētu uzskatīt par ļaunprātību — drīzāk par muļķību. Var iejusties pieņemšanu atmosfērā, lasot Frīdriha fon Brakela atmiņas par bērnībā tēva² mājās piedzīvoto Karla fon Holteja viesoanos: «Lielā

¹ Stīgu kvartets 1837./38. gada sezonā izsludināja koncertu abonementu. Pirmais kvarteta mūzikas vakars notika 9. oktobrī, programmā bija V. A. Mocarta Sol mažora, L. van Bēthovena Fa mažora un J. Haidna Sol mažora kvarteti, otrajā vakarā skanēja L. Špora Brilljantais kvartets Mi mažorā utt.

² Frīdriha fon Brakela tēvs Haralds fon Brakels 1837. gadā bija viens no Teātra komitejas biedriem, rakstījis recenzijas par izrādēm, teksta autors R. Vāgnera himnai «Nikolajs», kas tapa Rīgā.

ēdamistaba, izraudzīta auditorijai, bija tukša, izņemot krēslus un dažus kopā saliktus kāršu galdus. Ap pusastoņiem parādījās Holtejs, sasveicinājās ar klātesošajām dāmām, tika iepazīstināts ar kungiem un iedzēra tēju mana tēva kabinetā, ieslēgts ciešā ielūgto kungu lokā, ar tiem viņš dzīvi un dedzīgi tērzēja. Bija jau pusdeviņi, kad Holtejs sāka savu priekšlasījumu, kuru viņš gribēja turpināt un pabeigt pēc vakariņām. Līdz tam viņš lasīja otro un trešo cēlienu no Šekspīra traģēdijas «Jūlijs Cēzars». [...] Bija gandrīz pusvienpadsmit, kad pirmā puse no priekšlasījuma beidzās. Vienpadsmitos sākās vakariņas, kurām bija uzklāts viens garens un divi apaļi galdi. [...] Vakariņas ilga līdz pusnaktij. Atkal dāmas un kungi devās atpakaļ blakus esošajā istabā. [...] Ap diviem pēc pusnakts sabiedrība izklīda» [1912, 432.—434. lpp.].

1838. gadā opertrupa Rīgas Pilsētas teātrī kļuva vēl spēcīgāka, jo tajā iesaistījās koloratūrsoprāns Vīnes Karaliskās operas soliste Karolīne Pollerte¹ un lieliskie dziedātāji Katarina un Johans Hofmaņi², kas bija divus gadus guvuši lielus panākumus Pēterburgā, turklāt Johans bija arī operu režisors. 1838. gada septembrī, atceļā uz Vāciju, viņi sniedza viesizrādes Rīgā un, pateicoties K. fon Holteja autoritātei, piekrita angažementam Rīgas Pilsētas teātra trupā. Johana Hofmaņa dziedātie Makss, *Fra Diavolo*, Otello, Tibalds, Jāzeps un Katarinas atveidotā Dezdemonā, Norma, Agate bija

krietns ieguvums teātrim. «Hofmanis ir ar pilnām tiesībām iemīļots kā dziedātājs. Jo viņš savieno izveicīgu un dzīvu spēli ar labu muzikālo izglītību un teicamu dziedāšanas manieri. Viņš ir caurcaurēm dramatiskais dziedonis. [...] Jaunības svaigums iet mazumā, to viņš aizstāj ar prasmīgu dziedāšanu. Tiklab viņa nopietnie, kā arī komiskie raksturi ir dzīvības pilni un pelnījuši uzslavu» [1907, 20., 21. lpp.]. «Hofmaņa kundze ir lieliska titullomā (Leonora L. van Bēthovena operā «Fidelio» — I. B.). Nav daudz dziedātāju, kurām, īpaši augšējos reģistros, ir tāda balss tīrība un izlidzinātība, kāda ir Hofmaņa kundzei» [572]. Johana Hofmaņa autoritāte Rīgā bija tik liela, ka pēc tam, kad Karls fon Holtejs 1839. gada sākumā lauza līgumu ar Rīgas Pilsētas teātri, Hofmanis pārņēma direktora posteni. K. fon Holteja aizbraukšana no Rīgas bija negaidīta un smaga pēc Jūlijas fon Holtejas bērēm — viņam nepietika spēka tālāk vadīt šeit teātra direkciju. Sievas Jūlijas zaudējums bija divtik sāpīgs, jo viņai līdzās kapā tika guldīts arī abu bērniņš.

Savukārt Riharda Vāgnera līgums ar Rīgas Pilsētas teātri bija spēkā līdz 1838./39. gada sezonas beigām, tas ir, pēc jūnija viesizrādēm Mītavā, taču jau pavasarī bija skaidrs, ka uz nākamo 1839./40. gada sezonu ir noslēgts līgums ar citu kapelmeistaru — Heinrihu Dornu un R. Vāgneram turpmāk darbs Rīgā netiks piedāvāts.

¹ Karolīne Pollerte Rīgā ieradās 1838. gada februārī, šeit izšķīrās ar vīru un apprecējās ar Antonu Ludvīgu Dresleru. 1838./39. gada sezonā teātrī dziedāja Normu, Vestālieti, Džuljetu. 1844. gadā angažēta Hamburgas teātri.

² Johans Hofmanis dziedājis tenora partijas Maincas, Berlīnes un citos teātros, pēc Rīgas — Prāgā no 1846. gada, Frankfurtē, Vīnē. Rīgas prese sekoja J. Hofmaņa tālākajām gaitām, tika ievietotas ziņas par viņa jubilejas svinēšanu Prāgas teātrī [1096]. Katarina Hofmane 1829. gadā uzstājusies Parīzē, tad Berlīnē un Pēterburgā. Viņas portreti, kas saglabājušies, izstaro rāmu gaismu, sevišķi izteiksmīgas ir acis — ar maigu, dziļu skatienu.

Riharda Vāgnera un Heinriha Dorna laiks

Vēstures fakts, ka Rīgā no 1837. līdz 1839. gadam vienlaikus bijuši divi izcili no Vācijas atbraukuši komponisti, nebūtu neparasts, jo līdzīgas situācijas ir daudzkārt bijušas jau iepriekš. Neparasti ir tas, ka šie divi mūziķi — Rihards Vāgners un Heinrihs Dorns — bijuši sākumā draugi, bet vēlāk sāncenši, pretendējot uz Rīgas Pilsētas teātra mūzikas direktora amatu.

Vēsture var būt objektīva tikai tad, ja tā balstās uz objektīviem faktiem, nevis laikabiedru vai, vēl sliktāk, notikumu vēlāku aprakstītāju domām. Riharda Vāgnera personības sugestija ir bijusi tik milzīga, ka katrs viņa dzīves mirklis ir ticis rūpīgi izpētīts un idealizēts, turpretī Heinriha Dorna vārdu šodien piemin reti un vēl retāk skan viņa mūzika. Salīdzinot šo divu Rīgas Pilsētas teātra mūzikas direktoru devumu, es mēģināšu balstīties uz objektīviem vēstures faktiem.

Tātad — Heinrihs Dorns bija teātra mūzikas direktors no 1832. līdz 1834. gadam, tad kļuva par Rīgas Pilsētas baznīcu kantoru un mūzikas direktoru (pēc A. L. Omaņa) un uz darbu teātrī vairs nepretendēja. Kad 1837. gadā tika izveidots jaunais teātra mākslinieku sastāvs, par teātra trupas direktoru uzaicināja Karlu fon Holteju, un viņš aicināja uz Rīgu Rihardu Vāgneru. Viens no iemesliem, kādēļ mūzikas direktora amatam izvēlējās R. Vāgneru, bija viņa paša vēlēšanās, jo jau gadu iepriekš viņš bija lūdzis H. Dornam noskaidrot par iespējām strādāt Rīgā. Otra bija nejauša apstākļu sakritība: K. fon Holtejs uzticēja mūziķu atlasī un noklausīšanos H. Dorna brālēnam L. Šindelmeiseram, kurš kā berlīnietis bija kompetents angažementu lietās. Rīgas Pilsētas teātris bija pirmā vieta, kur Rihardam Vāgneram piedāvāja diriģenta amatu, un viņa pieredze bija pavisamniecīga salīdzinājumā, piemēram, ar Heinrihu Dornu. H. Dorns bija

deviņus gadus vecāks, dzimis 1804. gadā, strādājis Kēnigsbergā un Leipcigā, pasniedzis mūzikas stundas, un viņa skolnieku vidū bija bijis Roberts Šūmanis. Kad no 1835. gada Štutgartē sāka izdot plašu mūzikas enciklopēdiju sešos sējumos «*Encyclopädie der gesamten musikalischen Wissenschaften oder Universal-Lexikon der Tonkunst*», kurā ietverti daudzi izcili sava laika mūziķi, tajā ievietoja H. Dorna biogrāfiju, bet R. Vāgneru pat nepieminēja.

24 gadus vecā komponista ceļš pie Rīgas publikas bija grūts. Tikai novembra sākumā, pēc diviem Rīgā pavadītiem mēnešiem, pienāca reize, kad recenzijā tika ar labu vārdu minēts Rihards Vāgners: «Mēs labprāt atzīstam, ka mums ļoti patīk Kēlera kunga balss, un tādēļ vēlamies, lai viņš sekotu savam dabiskajam aicinājumam uz īstu pilnveidošanos, turklāt viņam ļoti veicinošs apstāklis būtu mūzikas direktors Vāgnera kungs, tikpat lietpratīgs mākslas zinātnis, kā pacietīgs un laipns padomdevējs blakus».

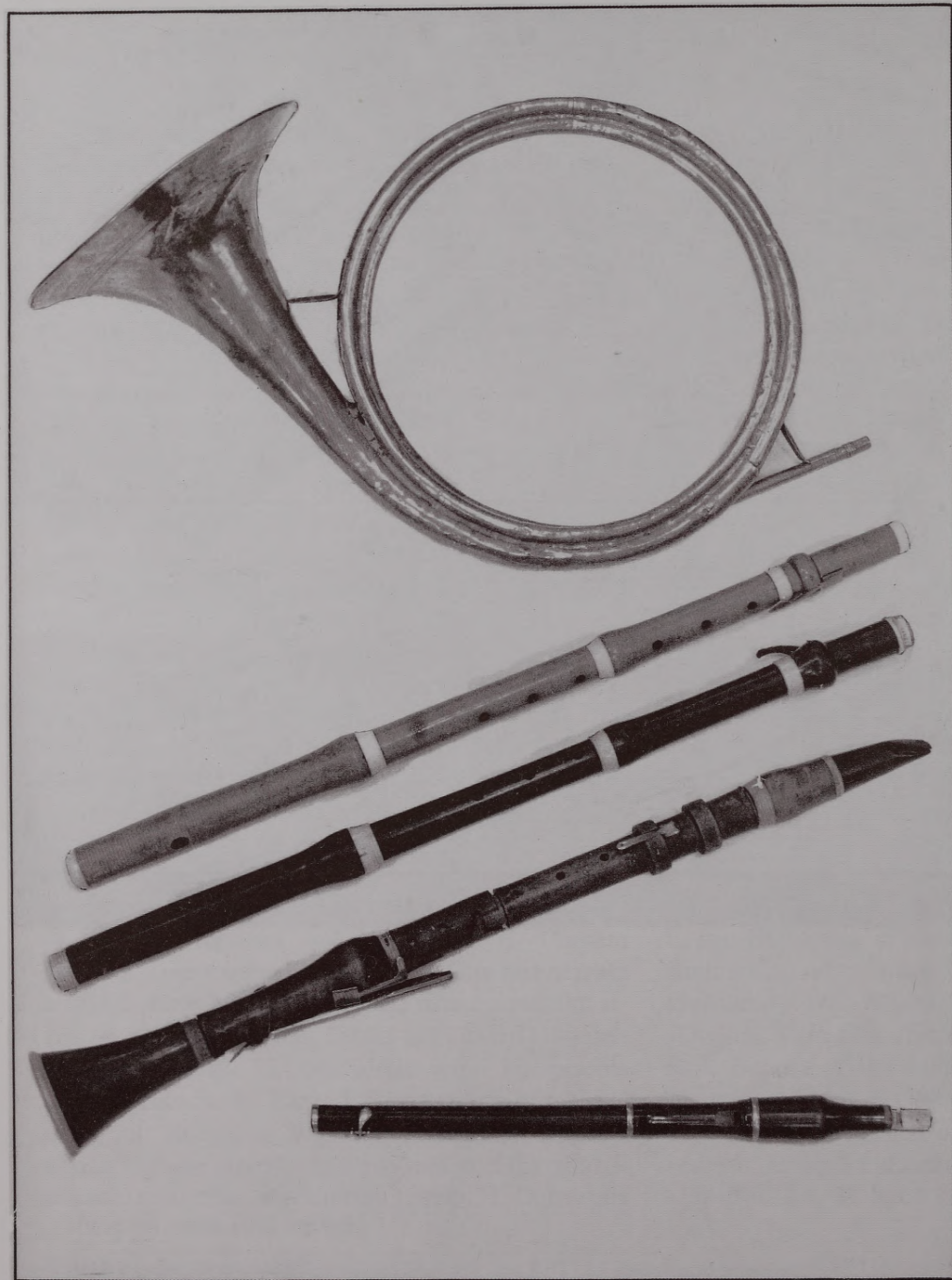
Priekšstatu par Riharda Vāgnera darbību Rīgā var gūt no 20. gadsimta atsauksmēm. Jēkabs Vitoliņš raksta: «Šais divos gados teātra operu repertuārs atspoguļo lielu skaitu vislabāko klasisko un jauno vācu, franču un itāļu operu. Repertuārā ir V. A. Mocarta «Dons Žuāns», «Figaro kāzas» un «Burvju flauta», L. van Bēthovena «Fidelio», K. M. Vēbera «Burvju strēlnieks», «Precioza» un «Oberons», L. Špora «Jesonda», Dž. Rosīni «Seviljas bārdzinis» un «Otello», V. Bellīni «Norma» un «Romeo un Jūlija», F. A. Bualdjē «Baltā dāma», F. Herolda «Campa jeb Marmora līgava», F. Obēra «Fenella», «*Fra Diavolo*» un «Mūrnieks un atslēdznieks», L. Kerubīni «Ūdensvedējs», A. Adāna «Lonžimo pastnieks», E. N. Meila «Jāzeps»¹, Dž. Meierbēra «Roberts Velns», H. Dorna

¹ Runa ir par E. N. Meila operu «Jāzeps Ēģiptē», kas RPT tika iestudēta ar nosaukumu «Jēkabs un viņa dēli».

Dažādu gadu teātra kalendāri.

Theater-Kalender verschiedener Jahrgänge.

18. gadsimta 2. puses pūšamie instrumenti no Rīgas vēstures un kuģniecības muzeja fondiem: mežrags, divas diskanta šķērsflautas, klarnete un blokflauta.

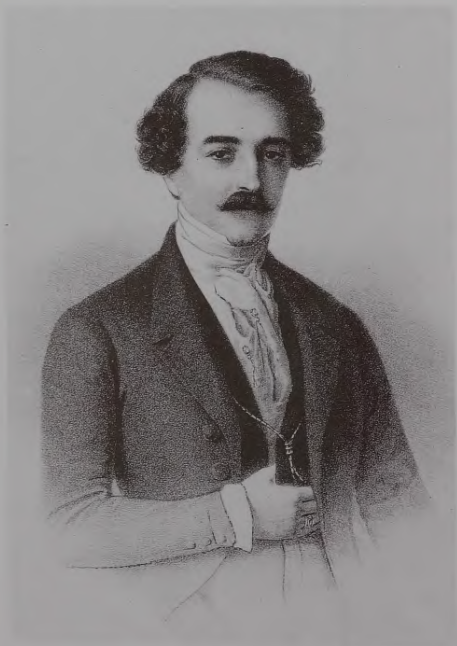
Blasinstrumente des 18. Jahrhunderts aus dem Rigaer Geschichts- und Schifffahrtsmuseum: Horn, zwei Querflöten, Klarinette und Blockflöte.

Jūlija fon Holteja.

Julie von Holtei.

Karls Eduards fon Holtejs.

Carl Eduard von Holtei.

Johans Hofmanis.

Johann Hoffmann.

Katarina Hofmane.

Catharina Hoffmann.

(Abonnement
suspendu.)

Stadt-Theater in Riga.

Mit hoher obrigkeitlicher Bewilligung
heute, Dienstag den 1. November 1838,

zum Benefiz für **Madame Hoffmann,**
zum **E r s t e n m a l e :**

Der Schöffe von Paris.

Romische Oper in zwei Akten, von W. N. Wohlbrück,
in Musik gesetzt von Heinrich Dorn.

Personen:

Karl der Siebente, König von Frankreich, .	Herr Brede.
Nicodemus Delorme, Schöffe von Paris, .	Herr Günther.
Therese Truitten, seine Braut,	Dem Planer.
Loriot,	* * *
Gaillard, } Studenten von Paris,	{ Herr Sammit.
Macqrat, }	{ Herr Petrick.
Matout, Glöckner von Notre Dame,	Herr Scheibler.
Trinette, seine Tochter,	* * *
Lavage, } Bürger von Paris,	{ Herr Grimmert.
Porin, }	{ Herr Schnur.
Studenten. Bürger. Soldaten. Volk.	

Scene: Paris, im Jahre 1442.

***Loriot u. Trinette Herr u. Madame Hoffmann.

Die neuen Decorationen sind vom Theatermaler Herrn Bräutigam.

Der Text der Gesänge ist für 15 Kop. S. beim Kassirer und an den Eingängen zu haben.

Die freien Entréen sind **ohne Ausnahme** ungültig.

Den geehrten Abonementen werden ihre Plätze bis heute Mittag 12 Uhr reservirt.

Der Anfang ist um **6** Uhr.

ПАРИЖСКІЙ СУДЬЯ.

Комическая Опера въ 2хъ дѣйствіяхъ.

Afiša. H. Dorna operas
«Parīzes tiesnesis» pirmizrāde
Rīgas Pilsētas teātrī 1838.
gada 1. novembrī.

Theaterzettel. Uraufführung
der Oper «Der Schöffe von
Paris» von H. Dorn am 1.
November 1838 im Rigaeer
Stadttheater.

Minna Vāgnere.

Minna Wagner.

Rihards Vāgners.

Richard Wagner.

Heinrihs Dorns.

Heinrich Dorn.

Roderiks fon Lēmanis lomā.

Roderich von Lehmann in
der Rolle.

Karls Frīdrihs Glāzenaps. Istaba R. Vāģnera
dzīvoklī Rīgā. Zīmējums.

Carl Friedrich Glasenapp. R. Wagners Zim-
mer in Riga. Zeichnung.

Afiša. V. Bellini operas
«Norma» pirmizrāde Rīgas
Pilsētas teātrī 1837. gada 11.
decembrī.

Theaterzettel. Uraufführung
der Oper «Norma» von
V. Bellini am 11. December
1837 im Rigaer Stadttheater.

(Abonnement
suspendu.)

Stadttheater in Riga.

Mit hoher obrigkeitlicher Bewilligung
heute, Sonnabend den 11. December 1837,
zum Benefiz für Herrn Kapellmeister
Wagner,

zum Erstenmale: 5

N o r m a.

Große Oper in 2 Akten, von Bellini.

Personen:

Sever, römischer Prokonsul in Gallien,	. Herr Köhler.
Drovist, Haupt der Druiden,	. Herr Günther.
Norma, dessen Tochter, eine Seherin,	. Dem. Planer.
Adalgisa, Priesterin,	. Dem. Julie Reithmeyer.
Clotilde, Norma's Freundin,	. Dem. Ludwig.
Flavius, Sever's Begleiter,	. Herr Petrick.
Druiden. Barden. Tempelwächter. Priesterinnen.	

Gedruckte Lertbücher à 15 Kop. S. M. sind beim Kassirer zu haben.

Billets sind zu haben in dem von 10 bis 3 Uhr geöffneten Theater-
bureau (Schmiedestrasse №139., im Apotheker Kirchhofschen Hause,
parterre links) und des Abends an der Kasse; gelten aber nur für
den Tag und die Vorstellung, zu welchen sie gekauft worden sind.

Die freien Entréen sind heute nicht gültig.

Den geehrten Abonnenten werden ihre Plätze bis heute Mittag 12 Uhr reservirt.

Der Anfang ist um 6 Uhr.

203.

Karls Ginters — holandietis
R. Vāgnera operā «Klīstošais ho-
landietis».

Carl Günther als Holländer in der
Oper von R. Wagner «Der
fliegende Holländer».

«Parīzes tiesnesis» u. c. Kā redzams, Vāgners kopa vācu klasisko un romantisko operu un arī itāliešu un franču romantisko operu» [1900, 137., 138. lpp.]. Līdzīgi raksta arī citi pētnieki, uzsverot milzum lielo iestudējumu skaitu, ko Rīgā it kā veicis R. Vāgners.

Diemžēl fakti liecina pavisam ko citu. Šis izrādes tik tiešām notikušas, bet no jauna iestudētas tikai piecas operas. Daļa citu, tostarp E. N. Meila opera, ilgi nebija izrādīta, tādēļ R. Vāgnera nopelni atjaunojumā nebūtu apšaubāmi. Tomēr vairums izrāžu bijušas teātra repertuārā labi pārbaudītas un publikas iemīļotas. Lai par to pārliecinātos, ieskatīsimies to operu pirmizrāžu datumos, kuras Rīgā diriģēja arī Rihards Vāgners:

V. A. Mocarts — «Dons Žuāns» 26. IV 1799, «Figaro kāzas» 21. V 1815;

K. M. fon Vēbers — «Burvju strēlnieks» 25. IX 1822, «Precioza» 15. I 1823, «Oberons» 15. IV 1832;

Dž. Rosīni — «Seviljas bārdzīnis» 16. IX 1822, «Otello» 1. I 1823;

F. A. Bualdjē — «Baltā dāma» 13. V 1827;

F. F. Obērs — «Fenella» 30. IX 1829, «*Fra Diavolo*» 16. III 1831, «Mūrnieks un atslēdznieks» 15. III 1827;

E. N. Meils — «Jāzeps Ēģiptē» (ar nosaukumu «Jēkabs un viņa dēli») 6. III 1813;

L. Kerubīni — «Īdensvedējs» 22. X 1803;

Dž. Meierbērs — «Roberts Velns» 8. II 1835.

Ko tad īsti Rihards Vāgners divu gadu laikā Rīgas Pilsētas teātrī ir iestudējis? Kā pirmo — V. Bellīni

operu «Romeo un Džuljeta» 1837. gada 25. oktobrī, tad «Normu» tā paša gada 7. decembrī. Sekoja Ā. Adāna «Lonžimo pastnieks» 1838. gada 26. maijā un H. Dorna «Parīzes tiesnesis» 1838. gada 1. novembrī. Pēdējais no jauniestudējumiem bija Ā. Adāna «Mīļais ganiņš» 1839. gada 3. februārī.

Rihards Vāgners neturpināja tradīciju, ka Rīgas Pilsētas teātra mūzikas direktoram jāstājas publikas priekšā arī kā operu komponistam. Tiesa gan, koncertā Melngalvju namā 1838. gada 19. martā atskaņoja R. Vāgnera agrīnos simfoniskos darbus.

Lūk, 1838. gada 19. marta koncerta programma:

R. Vāgners — uvertīra «Kolumbs»;

L. Špors — ārija no operas «Jesonda», dzied Pollertes kundze;

Š. de Berio — variācijas, spēlē Golda kungs;

F. Šillers — monologs no «Orleānas jaunavas», lasa Minna Vāgnere;

K. M. fon Vēbers — pirmā cēliena fināls no operas «Oberons», solistes Pollertes kundze un Plāneres jaunkundze;

R. Vāgners — liela uvertīra «*Rule, Britannia*»;

Končertīno kontrabasam, atskaņo Zīgerta kungs;

Dž. Rosīni — duets, dzied Jansona kungs un Gintera kungs;

Dzejolis K. fon Holteja lasījumā;

R. Vāgners — himna «Nikolajs» ar H. fon Brakela dzeju. Solisti — Pollertes kundze, Plāneres jaunkundze un Jansona kungs [1].

Nicolai

Volks-Hymne von Harald von Brackel
für eine Solostimme (Tenor oder Sopran), Chor und großes Orchester

von Richard Wagner

Molto maestoso e energico.

(Komponiert 1837.)

Flauto piccolo.

Flauti.

Oboi.

Clarineti in C.

Fagotti.

Contrafagotto.

I. II. in G.

Corni.

III. IV. in D.

a chiave G.

Trombe

ordinari in D.

I. II.

Tromboni.

III. ed Ophicleido.

Timpani in G. D.

Triangolo.

Tamburo militare.

Gr. Cassa e Piatti.

Soprano o Tenore.

Soprano ed Alto.

Tenore e Basso. COBO.

Violino I.

Violino II.

Viola.

Violoncello.

Basso.

1. Singt ein Lied dem ed. len
2. Schlang er um die stol. se
3. Und von sei. nes Thrones

Molto maestoso e energico.

Fl. piccolo
Fl.
Ob.
Clar. C.
Fag.
C. Fag.
G.
Cor.
D.
G.
Tr.
D.
Tromb.
Timp.
Trgl.
Tomb.
Gr. C. e
Plattl.

Kaiser, singt aus froh bewegter Brust, ihm, der als ein Held und Weiser sei, nes Volkes Stolz und Lust.
Krone erst des Lorbeersfrisches Reiz, tritt er nun zu schönrem Lohne in des treuen Volkes Kreis.
Stufen wand'sich kei,ner un,er, hört, und der Unschuld Hil, fe, ru, fen hat in Ju, bel Er verkehrt.

Soprano ed Alto.
Tenore.
Basso.

VI. I.
VI. II.
Via.
Vcl.
Basso

No Rīgā sacerētās himnas «Nikolajs» var spriest par R. Vāgnera komponēšanas stilu Rīgas periodā. Tas vēl nebija nobriedis, jo jauno Vāgneru aizrāva viss, kas bija pretējs tradicionālajam, — lieli orķestra *tutti*, pūtēju un sitamo instrumentu pārsvars pār stīgām. Mūzika pauž heroismu vispārākā pakāpē, bet melodika un harmoniskā valoda vēl nav individualizēta.

Interesants ir pirmais R. Vāgnera sacerējums Rīgā — baritona ārija, kas uzrakstīta 1837. gada augustā komponista K. Blūma dziesmuspēles «Marija, Makss un Mihels» izrādei.

Orķestra starpspēlē pilnīgi nav izmantoti stīgu instrumenti, tēmu spēlē trompetes.

Romanze des Max (Baš)

N° 22.

Komponēti August 1837.

Andante con moto.

Flauto piccolo.

Flauto. *p dolce*

Obol. *p*

Clarineti in A. *p dolce*

Fagotti. *p*

in G. *p*

4 Corni in D. *pp*

in G. *pp*

in D. *pp*

2 Trombe in G. *pp*

in D. *pp*

Timpani in G. D.

Tamburo militare.

Max.

Sanf. te Wehmut will sich regen in des

Violino I. *p* *piu. arco* *pp* *arco*

Violino II. *p* *piu. arco* *pp* *arco*

Viola. *p* *piu. arco* *pp* *arco*

Violoncello e Basso. *p* *piu. arco* *pp* *arco*

Andante con moto.

Tagad ieskats Heinriha Dorna vadītajās izrādēs. Pirmā viņa iestudētā opera Rīgā bija L. Špora «Fausts» 1832. gada 26. novembrī, tad Dž. Rosīni «Itāliete Alžīrā» 1833. gada 13. aprīlī, F. Obēra «Fiorella» 1833. gada 1. augustā, K. Kreicera opera «Nakts apmetne Granādā» 1840. gada 19. aprīlī, G. Doniceti «Pulka meita» 1842. gada 28. novembrī un vēl divas H. A. Māršnera operas — «Templietis un jūdiete» 1840. gada 28. februārī un «Vampīrs» 1840. gada 17. maijā. Bez šīm operām Heinrihs Dorns ir nodevis iestudēšanai Rīgas Pilsētas teātrī trīs paša sacerētas operas: «Ubadze» (*Die Bettlerin*) ar K. fon Holteja tekstu (pirmizrāde 1835. gada 24. janvārī), «Parīzes tiesnesis» (*Der Schöffe von Paris*) ar toreizējā rīdzinieka V. A. Volbriķa libretu (pirmizrāde 1838. gada 1. novembrī) un «Anglijas karogs» (*Das Banner von*

England) ar rīdzinieka Karla Alta¹ libretu (pirmizrāde 1841. gada 8. novembrī).

Par «Parīzes tiesnesi» kritika Rīgas presē bija labvēlīga: «Tēmas ir raksturīgi apstrādātas, patiesi, ar dziļu izjūtu un ar ļoti pamatīgām instrumentālām zināšanām un tai pašā laikā ļoti efektīvi pasniegtas» [579]. Savukārt par operu «Anglijas karogs» atsauksmes jau ir sajūsmas pilnas. «Dorna kungs mums atkal ļāva sevi apbrīnot kā ģeniālu, darbīgu un asprātīgu komponistu ar kādu atskaņotu kori no viņa vēl nepabeigtās operas «Anglijas karogs»,» [646] — tā rakstīja atsauksmē 1840. gadā vēl pirms pirmizrādes teātrī, bet, kad šī pēc V. Skota romāna «Talismans» sacerētā K. Alta un H. Dorna opera piedzīvoja pirmizrādi, sekoja atziņums: «Pēc Vēbera, Špora un Māršnera neviens nav ar tādu drosmi un tādiem nopelniem iestājies par vācu

¹ Karls Gotlībs Alts dzimis Breslavā, kur garīgā seminārā guvis izglītību mūzikā un strādājis par ērģelnieku. Mājskolotājs Pērnāvā 1834, Domskolā skolotājs Rīgā 1837.—1842. gadā, ērģelnieks anglikāņu draudzē. No 1846. gada bijis redaktors avīzē «*Rigasche Zeitung*» un, publicēdams teātra un mūzikas kritikas, ievērojami ietekmējis Rīgas sabiedrisko domu.

operas slavu kā Dorns. [...] Katru vācu operu tagad gandrīz vienmēr apslāpē divdesmit franču operu troksnis. [...] Mūzika uzsūc teksta vārdus, paceļ vai apspiež dzejnieka domas un situācijas tik lielā mērā, ka rada savā savienībā ar vārdiem kaut ko pilnīgi jaunu trešo, līdz ar to operas libretists būtībā ir atbildīgs tikai komponistam, bet ne publikas priekšā» [659]. Blakus šīm atsauksmēm Rīgas presē jācītē Roberta Šūmaņa domas žurnālā «*Neue Zeitschrift für Musik*» 1839. ga-

dā: «Tomēr pievērst publikas uzmanību Dornam tā arī neizdevās, un, jo vairāk viņš centās to panākt ar spēcīgiem un trokšņainiem līdzekļiem, jo tālāk, liekas, viņš bija pats no sevis. [...] Ja tai pašā laikā Dornam būtu izdevies izvairīties no izkļiedējošās un bīstamās teātra karjeras (viņš bija mūzikas direktors) un ja viņam būtu izdevies nodarboties pašam ar sevi un nogaidīt, kas zina, kāds varētu būt viņa ieguldījums vācu opermūzikā» [1975, II A, 153. lpp.].

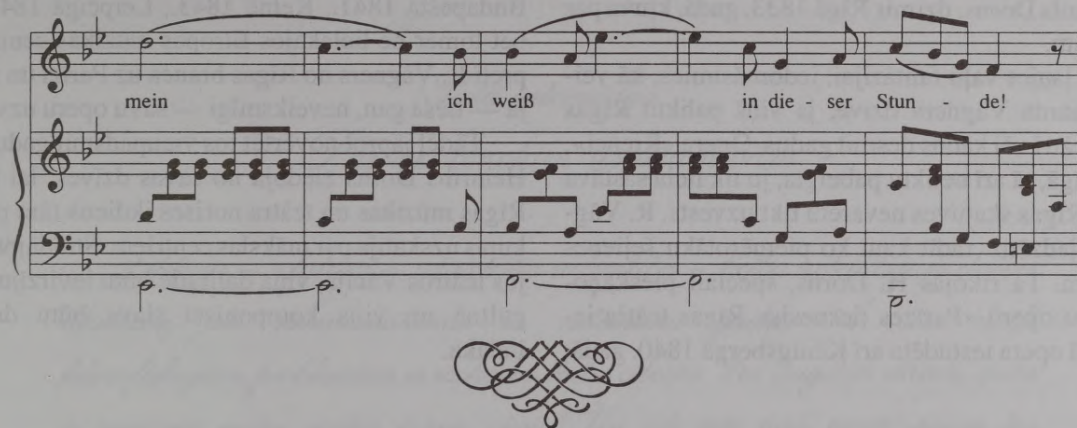

Laika gaitā H. Dorna daiļradē parādījās pavisam citādas iezīmes. Kāda solodziesma — rokrakstā saglabājusies miniatūra «Vakarā» (*Abends*) ar Elīzas fon Jungas-Štillingas, mākslinieces no Mītavas, dzeju — pauž dziļi patiesas jūtas. Šī dziesma ir viens no daudzajiem H. Dorna ar Rīgas periodu saistītajiem kamermūzikas darbiem, starp kuriem ir šeit skanējušie klavierdarbi («Bakhanāles», Trīs gagateles) un solo dziesmas.

Andantino

p

p In die - ser Stun - de denkt sie

Heinrihs Dorns un Rihards Vāgners patiesi ir bijuši tik atšķirīgas dabas, cik vien divi cilvēki var būt. Visa H. Dorna darbošanās bija vērsta uz to, lai viņu atzītu un pieņemtu Rīgas sabiedrība, — tas izpaudās gan koru dibināšanā, gan sadzīvē. H. Dornam bija liela ģimene ar pieciem bērniem. Viņam likās nepieņemams R. Vāgnera temperaments. H. Dorns atceras, ka R. Vāgners allaž mudinājis orķestri «Vienmēr mundri! Vienmēr dzīvi! Vienmēr nedaudz spirtīgi!» un vēl — «kad viņš stāvēja pie pults, viņa ugunīgais temperaments aizrāva pat vecākos orķestra dalībniekus» [1894, 8. lpp.]. Tomēr ar laiku nobrieda konflikts starp R. Vāgneru un teātra personālu. Karls fon Holtejs sūdzējās, ka par ilgu tiekot noturēti mēģinājumi.

1839. gada sākumā, neilgi pirms K. fon Holteja aizbraukšanas no Rīgas, Heinrihs Dorns noslēdza līgumu par mūzikas direktora darbu teātrī 1839./40. gada sezonā. To Rihards Vāgners nekad nav viņam piedēvis, pat vēlākajos gados ne, kad abi satikušies jau slaveni — Vāgners kā pirmais starp vācu operu komponistiem, Dorns kā Berlīnes Karaliskās operas mūzikas direktors.

Vai R. Vāgneram Rīgā tika nodarīts pāri — kas to lai zina, fakti tikai liecina par tiesas procesu, kurā atzīts, ka Kēnigsbergas tirgotājam Širaham Šternbergam jāsaņem no R. Vāgnera 247 rubļu liels parāds. Protams, ka tas varēja nepatikt Rīgas sabiedrībai, un R. Vāgnera aizbraukšana no Rīgas bija likumsakarīgs galaiznākums, jo teātra mūzikas direktors ar nenokārtotiem parādiem nebija goda lieta, drīzāk otrādi. Šeit nebūtu īsti vietā iedziļināties R. Vāgnera dzīves stilā, kura dēļ šie parādi radās. Minēsim arī to labo, ko R. Vāgners guva Rīgā visam mūžam. Viens no guvumiem bija atmiņas par Rīgas Pilsētas teātra zāles iekārtojumu, no kura trīs īpašības — amfiteātra veidā izkārtotais parteris, aptumšotā skatītāju zāle un padziļinātais orķestra izvietojums — tika ņemtas vērā, ceļot teātri Baireitā. Tāda ir bijusi teātra zāle Rīgā, kas diemžēl vairs nav saglabājusies.

Atšķirībā no R. Vāgnera, kuram aizbraukšanas iemesls bija vēlēšanās sevi apliecināt Eiropas mūzikas centros, H. Dornam, šķiet, bija tīri sadzīviski iemesli, no kuriem viens varēja būt nepieciešamība dot bērniem labu izglītību, kas arī izdevās, jo dēls Aleksandrs

Jūliuss Pauls Dorns, dzimis Rīgā 1833. gadā, kļuva par komponistu.

Taču, ļaujot vaļu fantāzijai, iedomāsimies, kā veidotos Riharda Vāgnera dzīve, ja viņš paliktu Rīgas Pilsētas teātrī vēl kādus desmit gadus. Opera «Rienci», iesākta Rīgā, tā arī netiktu pabeigta, jo tik liela sastāva darbs uz Rīgas skatuves nevarētu tikt uzvests. R. Vāgneram vajadzētu radīt kaut ko piemērotāku šejienes apstākļiem. Tā rīkojās H. Dorns, speciāli pieskaņodams savu operu «Parīzes tiesnesis» Rīgas teātra iespējām. Šī opera iestudēta arī Kēnigsbergā 1840. gadā,

Budapeštā 1841., Ķelnē 1843., Leipcigā 1844. gadā, bet tomēr ne lielākajos Eiropas mūzikas centros; turpretī R. Vāgners no Rīgas brauca uz Parīzi un mēģināja — tiesa gan, neveiksmīgi — savu operu uzvest tur.¹

Tādēļ jāprot novērtēt tos vienpadsmit gadus, kurus Heinrihs Dorns ziedoja no savas dzīves, lai tuvinātu Rīgas mūzikas un teātra norises ikdienā tām pilsētām, kuras uzskatīja par mākslas centriem. Strādājot lielākajos teātros Vācijā, viņa daiļrade būtu ievirzījies citā gultnē un viņa komponista slava būtu daudzkārt lielāka.

¹ Riharda Vāgnera operas «Rienci» pirmizrāde notika tikai 1842. gadā Drēzdenē.

Sestā intermēdija
Par neīstenotām iespējamībām

Liktenis – «fatus» – iepriekšēja nolemtība – ticība noteiktajam dzīves ritumam un samierināšanās ar notikumu gaitu. Ar šīm dzīvi filozofiskajām problēmām ir saistīti katrs cilvēks. Vai augstāk stāvēšs spēks ir nosacījis mūsu gaitas zemes virsū? Un cik mēs paši esam spējīgi tās ietekmēt?

Esmu pārliecināta, ka liktenis, gan iepriekš paredzot mūsu misiju šai zemē, dod iespēju katram cilvēkam pašam līdzdarboties un ietekmēt savu dzīvi, pilnveidojot garu un dvēseli. Ītin bieži rodas situācijas, kad atbildība par savu rīcību jāuzņemas cilvēkam pašam, un tālākā notikumu gaita jau ir hēdes reakcija pēc pieņemta lēmuma vai darbības.

Runājot par tādiem izšķirošiem mirkļiem manā dzīvē, no profesionālās karjeras viedokļa visnozīmīgākais bija viens – kad es, būdama konservatorijas piektā kursa studente, aizgāju pie prorektora un atteicos no republikai piedāvātās vietas klavieru aspirantūrā Maskavā, Gresinu pedagoģiskajā institūtā. Tas bija noteikts lēmums palikt Rīgā un studēt kompozīciju tepat, vienlaikus strādājot filharmonijā un koncertējot. Liktenis bija radījis apstākļus un priekšnoteikumus manai pianistes karjerai – varēja būt gan starptautiskā konkursa lauri, gan veiksmīga pedagoģiskā darbība. Tomēr manu atteikšanos no tā visa un vēlēšanos būt vispusīgākai kā mūziķei liktenis pieņēma un bija man labvēlīgs tālākajās gaitās, kaut

gan izlemšanas brīdī es nezināju pat to, vai izturēšu iestājpārbaudījumu kompozīcijā.

Ir vairākas īpašības, kuras sevi jāizšķir, lai spētu veidot savu dzīvi. Drosmē, godīgums, saprāts – tās varētu nosaukt kā pirmās, kas nepieciešamas, lai sarežģītu iespējas, kuras liktenis mums rada ikdienā un kuras mēs varētu īstenot. Tomēr ar nācēlu jāsecina, ka pašas cilvēka dabas nepilnība neļauj izprast un realizēt sev atvētoto laiku uz zemes maksimumā. Un tikai katra pašā ziņā ir piepildīt savu dzīvi ar garīgumu un dvēseliskumu, ar to, kas mūsos slēpjas un ko nenācjuš mūsu līdzcilvēki. Nerealizētās iespējas vai varbūtības, kas nepiepildās, ir liktena noteiktas, cik mēs pašī esam to pelnījuši. Realizējas un notiek tikai tas, kam mēs esam atvēruši savu dvēseli un sagatavejuši garu – tad reizēm notiek pat brīnumi...

Direktori. Finanšu problēmu risinājums un teātra mākslinieciskais līmenis

Kad 1839. gada septembrī **Johans Hofmanis** aizsāka savu pirmo sezonu kā teātra direktors, uzrunā viņš teica: «Kaut tikai manas spējas vienmēr būtu tādas pašas kā manas vēlmes!» [551.] Un patiesībā jau visu vēlmju robežas noteica nauda. 1839./40. gada sezonā teātrim bija zaudējumi 2413 rubļu, 1840./41. gada sezonā — jau 4472 rubļi, 1841./42. gada sezonā bija neliela peļņa — 1201 rublis, tomēr kopumā līdz

1843. gadam deficīts Rīgas Pilsētas teātrī sasniedza ap 5000 rubļu. Laiku pa laikam presē parādījās bažīgas replikas par Rīgas Pilsētas teātra stāvokli, līdz 1843. gada aprīlī Haralds fon Brakels publicēja plašu rakstu «Par būtiskiem teātra jautājumiem» [712], kurā mēģināja objektīvi izanalizēt situāciju, kādēļ teātrim Rīgā, neskatoties uz labiem mākslinieciskiem rezultātiem, ir apdraudēta eksistence. Viņš minēja šādus ie-

meslus: pirmkārt, Rīgas publikas ir ļoti maz — tikai ap 3000 personu; otrkārt, šai sabiedrībai ir īpaša dienas kārtība ar brokastīm pusdienas laikā un pusdienām vakariņu laikā; treškārt, ložās pilnīgi tiek ignorēti skatuves mākslinieku centieni un sasniegumi, tajās rit patstāvīga dzīve (pat ar dāmu adīkļiem); ceturtkārt, «ka Rīgai kā tirdzniecības pilsētai ir absolūti nepieciešams labs teātris, to te daudzi vēl tā īsti nav sapratuši» [712].

Īsti precīzi nebija nodalītas funkcijas starp direktoru un Teātra komiteju; reizēm gadījās pat strīdi, piemēram, kad 1840. gadā teātrī viesojās L. Maurers, Pēterburgas Ķeizarisko orķestru kapelmeistars un teātru orķestru inspektors, ar dēliem. «Ja trīs personas ap 9000 sudraba rubļu, piekto daļu no lielākajiem sezonas ienākumiem, kā savu algu un honorāru dabū, pieņemot arī, ka šo personu sniegums ir tik lielisks, ka viņi var pretendēt uz šādu honorāru, tad tomēr jāatzīst, ka šāds upuris katrā ziņā ievērojami pārsniedz teātra līdzekļus» [601].

Teātra izrādes notika 150 dienas gadā no 1. septembra līdz aprīlim, no tām ap 128 bija abonementu

izrādes, proti, katru nedēļu piecas izrādes, tikai trešdienās un sestdienās ieeja bija ar biļetēm.

Direktors Johans Hofmanis, pats būdams operdziedātājs, izciliem aktieriem maksāja atbilstošus honorārus — režisors un basa partiju dziedātājs Karls Ginters saņēma 2500 rubļu gadā, beigās pat 3000 rubļu. Lieliski bija viņa atveidotie tēli — Leporello, Osmins, Zarastro, Figaro, Dons Žuāns, Jēkabs, Kaspars un Klīstošais holandietis. Pat Rihards Vāgners, kurš bija nemierā ar daudzām teātra lietām Rīgā, atzina, ka «viņš (Ginters) ir nobriedis mākslinieks un dziedonis» [1894, 8. lpp.]. Par Karlu Ginteru Bertrama lomā Dž. Meierbēra operā «Roberts Velns» recenzijā rakstīts: «Šīs lomas izpratne bija patiesi dramatiska. Postošā iekšējā kvēle, diaboliskais guva lielisku izteiksmi. Liela piekrišana bija La mažora ārijai» [553]. Tomēr šeit būtu vietā salīdzinājums, ka pēc Teātra komitejas plāniem 1837. gadā visam teātra orķestrim plānotā algu summa bija 6000 rubļu. 1844. gada jūnijā — dažiem rīdziniekiem par atvieglojumu, citiem par zaudējumu — Johans Hofmanis no Rīgas atvadījās.

F. fon R. (Rīkhofs?)

Maniem draugiem,
aizejot no Rīgas skatuves
1844. gada 30. jūnijā

*Tai spēlē mūsu sirds Jūs saklausīja,
ko pacēlāt Jūs mākslas augstumos;
vēl izskan dievišķīgos akordos
mums skaisto balsu saldā harmonija.*

*Krīt priekšgars! Mirusi ir poēzija,
kas mitusi bij' debess plašumos!
Mēs atkal esam tālos ziemeļos,
caur Jums tur Cēlās Mākslas spožums lija!*

*Jūs ejat — pieņemiet šo pateicību!
Jums ziedus kaisīs skaļā pasaule,
kas skumjās pat grib redzēt lielmanību.*

*Es nīstu to! Bet šķīroties lai mirdz
Jums vienkāršs pieminekļis, dvēsele
ko cēlusi, — tā mana dzejnieksirds.*

1844. gada 1. septembrī par Rīgas Pilsētas teātra direktoru kļuva **Frīdrihs Engelkens**, aktieris Vīnē, tad Brēmenē, Hannoverē, Rostokā un Veimārā. Nominājās pilnīgi visa trupa — režisoru J. G. Omaņa, V. A. Volbrika un K. Gintera vietā atbrauca Eduards Hofmanis.¹ Tā kā Heinrihs Dorns jau 1843. gada rudenī savu kapelmeistara vietu bija atstājis un devies uz Berlīni, 1843./44. gada sezonā viņa vietā stājās Luijs Šūberts — rīdziniekiem pazīstams no 1834./35. gada sezonas, kurš ilgāku laiku bija solo vijolnieks Pēterburgā. Tomēr Frīdrihs Engelkens par teātra mūzikas direktoru aicināja jaunu čehu izcelsmes mūziķi Johanu Jozefu Šrāmeku, kas bija sevi pieteicis kā kapelmeistars Parīzē, Londonā un Frankfurtē pie Mainas. Jau septembrī tika iestudētas divas jaunas operas — G. Doniceti «Lučija di Lammermūra» un paša J. J. Šrāmeka viencēliens «Naktssargs» pēc T. Kernerā lugas. At-

sauksmes par izrādēm bija labas, piemēram, par K. Kreicera operu «Nakts apmetne Granādā»: «Kori un ansamblī bija spēcīgi un ar īpašu enerģiju iestudēti, vispār uzvedums ļāva saskatīt kapelmeistara Šrāmeka kunga personā cienīgu operas šefu. Arī orķestris neatpalika, ..» [722.] Gan operas, gan dramatiskā trupa bija jauna — no dziedātājiem jāizceļ Luīze Korodi², Luīze Krāmere, Heinrihs Bārts, bass Ferdinands Ellenbergers.

1844./45. gada sezona bija tikpat ražīga kā iepriekšējās, atsauksmes bija labas arī par V. A. Mocarta, Dž. Rosīni un citu pazīstamu komponistu operām. Tad negaidīti nāca teātra direkcijas lēmumus — no 1845./46. gada sezonas sākuma samazināt algas orķestra mūziķiem. Teātra orķestrī bija daudzi ilggadēji mūziķi — divi strādāja vairāk nekā 30 gadu, vairāki ap 15—20 gadiem, bet pārējie kopš 1837. gada un bija

¹ Eduards Hofmanis bija gan operrežisors, gan komponists. Jeradās no Šverīnes un Frankfurtes pie Mainas, vēlāk darbojās Štetīnē.

² Luīze Korodi — īstenībā mecosoprāns, baudījusi krietnu izglītību itāļu skolā [108], atveidojusi Rozīnu Dž. Rosīni operā «Seviljas bārdzīnis», Leonoru L. van Bēthovena operā, Romeo V. Bellīni operā, Lučiju di Lammermūru G. Doniceti operā u. c. lomas.

pieredzējuši visus iepriekšējos kapelmeistarus. Orķestranti pieteica streiku, un šis notikums atspoguļojās ne vien Rīgas, bet arī Eiropas presē — par to rakstīja laikraksts «*Allgemeine Musikalische Zeitung*» 1847. gada 29. numurā. Tomēr mūziķi cīņu zaudēja, jo viņus vienkārši atlaida no darba. 1845. gada septembrī J. J. Šrāmekis bija sameklējis jaunus mūziķus orķestrim. Rīdziniekus notikušais pārsteidza, pat vairāk — viņi neapmeklēja jaunā orķestra uzstāšanās, tika organizēti koncerti par labu bijušajam orķestrim, daļa orķestrantu pārgāja strādāt Rīgas Mūzikas biedrībā. Vecā orķestra mākslinieciskais līmenis bija augsts, un ilgajos gados Rīgā šie mūziķi bija kļuvuši par savējiem, viņi bija mūzikas skolotāji rīdzinieku bērniem un kopā uzstājušies amatieru koncertos. Lūk, kādas bija pirmās recenzijas Rīgas presē par jaunā orķestra spēli: «Ja mēs tagad neitrāli pretnostatītu jaunos orķestra dalībniekus vecajiem, tad mēs nevarētu atrast nevienu — izņemot basa trombonistu, kas ir labāks par iepriekšējo, — kurš spētu aizstāt savu priekšgājēju kā orķestra mūziķis. Es saku — kā orķestra mūziķis. [...] Kapelmeistars Šrāmekis kungs, kā rādās, ir vīrs, kuram būtu vadāms teicams orķestris, nevis tāds, kurš spētu saliedēt vienā skanējumā jaunveidotu, vēl nedrošu orķestri. [...] Šrāmekis kungs pazīst tikai veselās taks 4 ceturtdaļas, viņš nezina, ka visiem mūziķiem un dziedātājiem vajag takti savstarpēji sabalsoties arī 5, 9 un 13 sešpadsmitdaļās, — vai arī, ja viņš to zina, tad to savā diriģēšanā neizpauž» [866]. Uz šādu Karla Alta kritiku 7. septembra avīzē Johans Jozefs Šrāmekis atbildēja ar visai argumentētu taisnošanās rakstu «Godājamai publikai» [871], kurā citēja slavinošas atsauksmes par sevi Parīzes, Vācijas pilsētu un arī Rīgas iepriekšējā gada laikrakstos.

Tad 2. oktobrī parādījās vēl viens Karla Alta raksts «Laba toņa un sliktas taks skaidrojums» ar visai divdomīgu apakšvirsrakstu «Kāda pamācība J. J. Šrāmekim» un visai aizskarošu saturu: «Šrāmekis kungs tagad liek savai slavai — tā kā viņam tēvzemē nebija gana daudz vietas — izplesties nošu kolonijā. Bet es baidos, ka šī kolonizācija ir parizisks darbs, kas būs tikpat maznoturīgs kā franču pienotavas Alžīrijā, kad tām uzbruka kabili¹» [873].

Liela daļa pārmetumu tika veltīta arī Frīdriham Engelkenam — ne tikai par orķestri, bet arī par citām organizatoriskām lietām. 1846. gada janvārī beidzās F. Engelkena darbība Rīgas Pilsētas teātrī, un rīdzinieki varēja secināt: «Engelkens gribēja, kā viņš pats vairākkārt publiski izteicies, vislabāko — šeit viņam iznāca kā tam garam, kas vienmēr grib darīt tikai labu un kas rada tikai ļaunumu, — viņš gribēja vislabāko, tas ir, mūsu naudu; šis īsais teikums atspoguļo viņa direkcijas vadīšanas pamatus» [917].

Turpmāk par direktoru Rīgas Pilsētas teātrī tika izraudzīts gados jau paveicāks vīrs, kas pēdējā laikā bija bijis direktors Leipciņas teātrī, — **Frīdrihs Zebalds Ringelharts**. Savas karjeras sākumā 1809./10. gadā viņš bija spēlētājs uz Rīgas teātra skatuves. F. Z. Ringelharta laikā, tas ir, līdz 1850. gadam, Rīgas Pilsētas teātris piedzīvoja sevišķi daudzas izcilu mākslinieku viesizrādes, arī pašmāju trupā bija spēcīgs sastāvs, kaut gan teātra mākslinieki uz ilgākiem angažementiem Rīgā nepalika. Ilgāk par vienu sezonu ar Rīgas Pilsētas teātri saistījās Hedvīga Bamberga², Amālija Šramma³, Jakobs Zeilers, Teofils Fass, Vilhelms Izoards, Gustavs Karls Eduards Linke. Frīdriha Zebalda Ringelharta laiks saistās arī ar Konradīna Kreicera ierašanos Rīgā, kad teātra trupā bija angažēta viņa

¹ Kabili — berberu cilts pārstāvji Ziemeļalžīrijā.

² Hedvīga Bamberga atnāca uz Rīgu no Leipciņas teātra līdzī F. Ringelhartam, dziedāja Agati operā «Burvju strēlnieks», Alisi operā «Roberts Velns», kā arī H. Berliozas dziesmas viņa autorkoncertā Rīgā.

³ Pieminot koloratūrsoprānu Amāliju Šrammu, nedrīkst aizmirst viņas māti Henrietu, vecāko māsu Augusti un jaunāko Annu. Visas dziedāja Rīgā no 1847. līdz 1850. gadam. Pēc tam Amālija vēl divus gadus bija angažēta Rēveles teātrī, tad atgriezās Vācijā.

meita Marija. 1850. gadā Frīdriham Zebaldam Ringelhartam apritēja sešdesmit piektā dzimšanas diena, un rīdzinieki meklēja jaunu direktoru.

Ferdinands Rēders bija tirgotāja dēls un pēc vecāku vēlēšanās studēja Bonnas universitātē, taču īsto dzīves jēgu saskatīja teātrī. Nespēdams pats izvirzīties aktieru elitē, viņš kļuva par izveicīgu direktoru, 1847. gadā uzcēla Nirnbergā lielu vasaras teātri un vēlāk organizēja opertrupu braucienam uz viesizrādēm Londonā. Tur 1849. gadā apprecējās ar savas trupas pirmo dziedātāju Bertu fon Romāni, kuras jaunība un talants papildināja brieduma gados esošā direktora slavu un godu. Berta Rēdere fon Romani ar savu plašo (no mazās oktāvas sol līdz trešajam do) balsi bija pirmā dziedātāja Rīgā līdz 1852. gadam, kad pārbrauca uz Drēzdeni. «Viņas prasme bija tikpat teicama, cik dramatiski dziļš bija viņas priekšnesums» [69]. Tomēr viņa nebija vienīgā izcilā dziedātāja, jo 1851. gadā tika angažēta Paulīne Žīše, slavenā Berlīnes basa Augusta Žīšes meita. Par viņas spējām liecina kāds gandrīz vai leģendai līdzīgs stāsts, kā operas «Tanheizers» piektajā izrādē, kas bija kapelmeistara Riharda Genē benefice, Paulīne Žīše nodziedājusi divas lomas: Elizabeti un saslimušās kolēģes vietā arī Venus. Brīnumaini un pat neticami!

Nākamais direktors pēc Ferdinanda Rēdera bija **Francs Tome** no 1853. līdz 1857. gadam, viņš bija arī viens no režisoriem. Savukārt F. Tome angažēja kā aktieri trupā **Teodoru fon Viti**, kas tad arī bija pēdējais Rīgas Pilsētas teātra direktors namā Lielajā Ķēniņu ielā. «Viņam (Vitem) piemita sevišķs talants izprast moderno salona tēlu atveidošanu, spēja nekļūdīgi

uztvert to noskaņu, kas valdīja reizē uzpūtīgajā un tomēr vēl sentimentālajā mūsdienu sabiedrībā, un tādēļ viņš allaž bija drošs par saviem panākumiem, ...» [69].

Lai izjustu, cik tālu no patiesās mākslas un cik dziļi administrēšanā bija nonākuši direktori Rīgas Pilsētas teātrī, atcerēsimies kaut vai Z. G. Kohu-Ekartu un J. K. G. Meireru, kas abi bija slaveni aktieri un režisori, vai dziedātājus F. Federsenu un E. A. Herbstu-Čerņavsku, kuri pārāk augstu māksliniecisku mērķu vārdā izputināja teātri un līdz ar to arī savu direktora karjeru. Pat tas, ka katrs no četrdesmito un piecdesmito gadu direktoriem bija režisors, vēl nenozīmēja radošu aktivitāti, jo režisora funkcijas uzņēmās kā dziedātāji, tā aktieri — 1852. gadā vien teātrī bija pieci režisori.¹

Par galveno problēmu direktoru darbā bija kļuvusi ienākumu un izdevumu sabalansēšana. Kases neto ienākumi nepielūdzami diktēja savu — 1859. gadā operas «Fidelio» izrādes peļņa bija 47 rubļi, drāmas «Mila un viltus» divām izrādēm — 58 un 98 rubļi, bet pirmizrāde kādai salonu spēlei «Skaistā Lēne» deva 356 rubļus lielu peļņu. Tai pašā 1859. gadā algas teātrī par pusmēneša darbu bija šādas: pirmā operdziedātāja Anna Kerna, kas atveidoja Normu un Romeo V. Bellīni operās, Valentīni Dž. Meierbēra operā «Hugenoti», saņēma 80 rubļu, tikpat saņēma arī teātra direktora fon Vites kundze, kas tēloja galvenās lomas lugās, bet vidusmēra aktieru algas bija no 17 līdz 35 rubļiem par pusmēnesi. Kapelmeistars J. J. Šrāmekss saņēma 50 rubļu, koncertmeistars E. Vellers² — 20 rubļu pusmēnesī, pārējie orķestranti vēl mazāk [5]. Pie šīm zemajām algām nauda tika taupīta vēl tādā veidā, ka teātra ļaudīm tika piedāvāts sezonas, proti, 10 mēnešu

¹ Ap to laiku tika izdoti speciāli lugu iesējumi režisoriem, kuros katra otrā lapa bija balta, domāta piezīmēm. Šādi eksemplāri ilgus gadus piederēja Latvijas Nacionālajai operai, kas Rīgas Pilsētas teātra materiālus glabāja bēniņos. Mūsu gadsimta četrdesmitajos gados politiskās situācijas dēļ milzīgais vācu lugu un nošu klāsts tika nobēdzināts šahtās, tāpēc šie materiāli bija slikti saglabājušies, sēnītes sapostījušas papīra lapas un pat vākus, bez īpašas restaurācijas notis un grāmatas nebija lietojamas. Šobrīd materiāli nodoti Latvijas Valsts arhīvam un Raiņa Literatūras un mākslas vēstures muzejam.

² Eduards Vellers, ilggadējs Berlīnes galma operas vijolnieks, no 1846. līdz 1871. gadam bija teātra orķestra koncertmeistars Rīgā. Diriģējis baleta izrādes un Rīgas Mūzikas biedrības koncertus.

kontrakts. Saprotams, ka ne katrs aktieris bija mierā ar tādiem noteikumiem. Daudzi rīdzinieki teātra trupā būtu vēlējušies redzēt labākus aktierus. Tika izteikti pārmetumi, ka koris ir par mazu — tikai 9 vīru un 9 sieviešu balsis, laiku pa laikam iztrūka kāds orķestra instruments, un partitūrā to aizvietoja ar vijolēm vai kā citādi. Direktora Teodora fon Vites lētajiem angažementiem bija gan pretinieki, gan aizstāvji, kas reāli spēja novērtēt situāciju. «Hofmaņa direkcijas laikā reiz kāds ļoti iemīļots aktieris uznāca pēdējo reizi uz skatuves, un, pēc pabeigtā gabala tiekot izsauktam, viņam no publikas pretī skanēja kāda balss: «Palikt šeit! Dabūt algas pielikumu!» Direktors Hofmanis iznāca uz skatuves, sameklēja runātāju un lakoniski jautāja: «Vai jūs viņu vēlaties apmaksāt?» Saucējs nosarcis pēkšņi pazuda! — Es gribētu gan zināt, kādu seju rādītu tas ar «lētajiem angažementiem», ja Vites kungs vēlētos pavaičāt à la Hofmanis!» [1549.]

Teātra izrāžu nerentabilitāti lielā mērā noteica nelielā, tikai 500 skatītājiem paredzētā teātra zāle, tādēļ daļa problēmu varēja tikt atrisināta līdz ar jaunā teātra uzcelšanu. 1860. gadā tika likti pamati tagadējai Nacionālās operas ēkai, un trīs gadu laikā celtniecību pabeidza. Bija realizējusies pusgadsimta garumā lolotā rīdzinieku vēlme — jauns teātris. Un, paraugoties atpakaļ, var izsekot visu ceļu līdz tam — sākot ar jaunā teātra celtniecības fonda dibināšanu 1839. gadā [543]. Īpašas komitejas darbība pie Rīgas rātes 1849. gadā un pastiprināti pievērstā preses uzmanība virzīja domu par teātra celtniecību tālāk, līdz 1856. gadā Baltijas ģenerālgubernators kņazs Suvorovs pieņēma lēmumu par teātra būvi. Turklāt, neatbalstot Rīgas vāciskā maģistra vēlēšanos saglabāt vācu teātri ar ne pārāk lielu skatītāju zāli, kņazs Aleksandrs Suvorovs izšķīrās par liela teātra celtniecību, kas varētu uzņemt skatītājus no visas pilsētas, un Rīgas varas iestādes to arī finansēja.

Tradicionālais 19. gadsimta teātru repertuārs Rīgā

Līdz ar romantisma laikmetu pasaules mūzikas un teātra vēsturē iepriekšējo gadsimtu autori un viņu skatuves darbi, kas nebija zaudējuši savu vērtību, ieguva apzīmējumu «klasiskais». Laikmetīgais tika pretstatīts klasiskajam.

Arī Rīgas Pilsētas teātrī 19. gadsimta vidus bija posms, kad daudzas izcilas klasiskās izrādes, kas kādreiz tika Rīgā uzvestas kā jauni un novatoriski sacerējumi, piedzīvoja atkārtotus uzvedumus.

1848. gadā tika iestudēta R. B. Šeridāna «Mēlnesības skola», kas tika spēlēta pirmajā 1782./83. gada sezonā. J. V. fon Gētes «Egmonts» 1819. gadā piedzīvoja tikai trīs izrādes, toties otrreiz iestudēts 1859. gadā, gluži tāpat kā «Klavīgo», saglabājās repertuārā daudz ilgāk. Trešo no J. V. fon Gētes lugām —

«Gecu fon Berlihingenu» — atkārtoti izrādīja, sākot ar 1851. gadu. Rīgas Pilsētas teātra repertuārs papildinājās ar jaunām klasiskā repertuāra izrādēm: ar K. Goldoni «Mirandolīnu» 1837. gadā, ar V. Šekspīra «Ričardu III» 1858. gadā un «Ziemas pasaku» 1863. gadā.

1859. gadā oktobra beigās visa pilsēta atzīmēja Frīdriha Šillera simto dzimšanas dienu. Rīgas teātri notika Šillera nedēļa, kurā izrādīja «Donu Karlosu» (26. oktobrī), ainas no «Vallenšteina apmetnes» un «Vilhelmu Tellu». Tika izdots īpašs svētku izdevums, kurā publicēja trīs jaunus darbus, veltītus speciāli F. Šillera jubilejai: Frīdriha Reinholda fon Rikhofa «Svētku dzejoli», libretu kantātei un «Svētku dziedājumu».

Svētku dzejolis

*Mūs šodien kopā saved lielā diena,
Kad liesmās kvēlo vācu tēvzemē
Daudz tūkstoš siržu sajūsmā kā viena.
Tās zinātne un māksla saliedē;
Šīs daudzās sirdis jūtam mēs sev blakām,
Šī kopskaņa mums ielīst dvēselēs,
Un gaviļēdami mēs lepni sakām:
Cik dižena šī diena, zinām mēs!*

(Tālāk seko vēl daudzi panti)

No operu iestudējumiem Rīgas Pilsētas teātrī visbiežāk izrādītās un vismīļākās bija V. A. Mocarta operu izrādes. «Burvju flauta» tika spēlēta gandrīz nepārtraukti (izņemot 1807.—1811., 1820., 1835., 1837., 1841., 1846.—1850., 1853., 1856., 1859. gadu). Popularitātes ziņā nākamā bija opera «Dons Žuāns», kuru profesionāli Rīgā izcēla kā ideālu vācu operas paraugu. Donu Žuānu Rīgā ir dziedājuši Karls Ginters 1842. gadā, Jozefs Veidners no Marseļas 1844. gadā, Francs Pihons no Ķelnes 1845. gadā, Rūdolfs Pluge no Breslavas 1850. gadā, Teofils Fass 1851. gadā, Eduards Leitners no Vīnes 1854. gadā, Luijs Hermanis Filipi no Hamburgas 1858. gadā, Rihards Rošlavs no Karlsrūes 1859. gadā, Ludvigs Jansens no Hamburgas 1861. gadā. Šai nebūt ne visus Dona Žuāna partijas

atveidotājus aptverošajā pārskatā var apjaust gan nepārtraukto dziedātāju migrāciju starp Eiropas teātriem, gan trupas nestabilitāti biežo sastāvu maiņu dēļ.

No dramatiskajām izrādēm, kas gandrīz nepārtraukti saglabājās Rīgas Pilsētas teātra repertuārā, jāmin tādas kā «Hamlets», «Karalis Līrs», «Orleānas jaunava», «Mīla un viltus», «Marija Stjuarte», «Laupītāji». Šajās izrādēs galvenajās lomās varēja redzēt dažādus aktierus, jo četrdesmitajos un piecdesmitajos gados teātra trupas sastāvs mainījās gandrīz katru sezonu. Piemēram, izsekojot Hamleta un Ofēlijas tēlu atveidotājiem vairāku gadu garumā, paveras šāda aina:

1844. gadā tos spēlēja Ādolfs Ferdinands Bergers un Johanna Hofmane¹,

¹ Rīgas Pilsētas teātrī četrdesmitajos gados bija divas Johannas Hofmanes. Direktora Hofmaņa meita, dzimusi 1833. gadā, līdz 1844. gadam spēlēja bērnu lomas, arī vēlāk bija trupas sastāvā, apprecējusies ar aktieri E. Hartmutu, 1855./56. gada sezonā. Otrā Johanna Hofmane, dzimusi 1820. gadā, režisora Šmales meita, 1844.—1847. gadā spēlēja galvenās varones dramatiskajās lugās.

1853. gadā Martins Dits un Marija Stefānija Bosta,
1855. gadā Jūliuss Hanišs un Klāra Ramlere,
1857. gadā Emīls Birde, viesaktieris no Drēzdenes
galma teātra, un Tusnelda Remozāni,

1860. gadā Heinrihs Jirgans un Marija Detmere,
laiku pa laikam Hamleta un Ofēlijas lomās viesojās
kāda Eiropas mēroga slavenība.

Īpaša vieta Rīgas Pilsētas teātra repertuārā bija
Riharda Vāgnera pirmo operu iestudējumiem. Preses
izdevumi tiem pievērsa sevišķi lielu uzmanību, uzsvē-
rot, ka šo operu autors jaunības gados strādājis Rīgā.
1843. gadā pirms operas «Klīstošais holandiešis» uz-
veduma teātra direktors Johans Hofmanis vērsās pie
Rīgas publikas: «Neparasti labvēlīgā uzņemšana, kādu
ši opera pieredzēja Drēzdenē, mani ierosināja pēc
iespējas ātrāk to izrādīt arī šeit» [1]. Savukārt pēc
pirmizrādes opera recenzijā nosaukta par «grandiozu
skaņu gleznu». «Jau tas, ka tekstu un mūziku bija
sarakstījis viens un tas pats cilvēks, ir uzskatāms kā
ievēribas cienīgs, interesants izņēmums» [715]. Tālāk,
atzīstot R. Vāgnera libretista veiksmi, uzsvērts, ka
teksts ir pilns ar jaukām situācijām priekš muzikāla
skaņdarba. Lomas pirmizrādē dziedāja: Holandiešis —
Karls Ginters, Zenta — Andželika Kēlere, Dalands —
Fridrihs Vilhelms Šeiblers. Operas atskaņojumu vadīja
Heinrihs Dorns. «Dziedātājiem, it īpaši Holandieša
partijai, attiecībā uz intonāciju un izturību doti ļoti
grūti risināmi uzdevumi. Vismaz šis stils ievērojami
atšķiras no jaunākā, par stereotipu kļuvušā modes ope-
ru dziedāšanas veida un varētu radīt izbrīnu cilvēkos,
kas labprāt bez ierunām ļaujās laikmeta gaumes viļņo-
jumam» [703].

1843. gadā par R. Vāgnera rokrakstu vēl rakstīja
vispārīgiem vilcieniem, toties 1853. gadā pēc operas
«Tanheizers» pirmizrādes R. Vāgnera jaunais operas

stils izraisīja daudz plašākas diskusijas Rīgas presē
[1188]. «Tanheizera» uzvedumu diriģēja Rihards
Genē, un tutullomā bija Karls Baumanis.

Trešā R. Vāgnera opera, kas tika uzvesta Rīgas
Pilsētas teātrī Lielajā Ķēniņu ielā, bija «Loengrīns»
1855. gada 24. janvārī. Iestudējumu diriģēja Georgs
Ots, dekorācijas bija veidojis Alberts Bredovs¹,
galvenās lomas dziedāja A. F. Veiss — Loengrīns,
Auguste Volrābe — Elza, Eduards Leitners — Telra-
munds.

Tradicionāla repertuāra līnija bija itāļu romantisko
operu iestudējumi. Tiesa, vietējo vācbaltu sabiedrību,
kas kopa vācisko kultūru, neapmierināja itāļu operu
populārītāte Rīgas publikā, un bija mēģinājumi cīnīties
pret to, lai aizstāvētu vācu operas pozīcijas. Tā
1859. gadā atsauksmē rakstīts: «No itāļu operām uz
mūsu vācu skatuvenām vajadzētu pēc iespējas atturēties
un varbūt uzvest tikai šādas operas: Rosīni «Tellu» un
«Seviljas bārdzini», Bellīni «Normu» un «Romeo»
vai «Purītāņus» un, ja kaut ko no Verdi uzvest, tad
«Ernani». Turpretī mūsu repertuārā vajadzētu valdīt
Mocartam, Vēberam, Lorcingam, Fuksam, Kreiceram,
Vāgneram, Bualdjē!» [1616].

Itāļu romantisko operu iestudējumi sākās Riharda
Vāgnera laikā, jo viņš pats tobrīd bija aizrāvis ar šo
mūziku un centās ieinteresēt citus. Tā 1837. gadā kādā
Rīgas laikrakstā R. Vāgners rakstīja par V. Bellīni
mūziku savas benefices sakarā, kurai bija izvēlēties
operu «Norma»: «.. šī skaidrā melodija, šis vienkāršais,
cēlais un skaistais dziedājums mūs sajūsmina; nav
grēks to atzīt, varbūt pat nebūtu grēks ik vakaru pirms
došanās pie miera lūgt Dievu, lai arī vācu komponisti
beidzot radītu līdzīgas melodijas; dziedāt, dziedāt un
vēlreiz dziedāt, vācu komponisti! Galu galā dziedā-
jums ir tā valoda, kurā cilvēkam jāizsakās mūzikā. [..]

¹ Alberts Bredovs bija gan dekorators, gan mašīnists 1852.—1855. gadā. Tai laikā pieauga štats, ko teātrī nodarbināja skatuves uzbūvē.
1853. gadā, piemēram, bez A. Bredova bija seši mašīnisti un divi palīgi. A. Bredovs bija pazīstams arī Krievijā — no 1856. līdz
1862. gadam bija dekorators Maskavas, bet no 1860. līdz 1871. gadam Pēterburgas teātros, kur veidoja operu «Ivans Susaņins»,
«Ruslans un Ludmila» skatuves noformējumu.

Bellini operām ir piekrišana Itālijā, Francijā un Vācijā, kāpēc gan tām neiemantot to Līvlandē?» [1884, 297., 298. lpp.]

Un, kaut gan R. Vāgners pats Rīgā iestudēja tikai divas V. Bellini operas, interese par itāļu romantikas laika opermākslu bija radusies. Nākamie teātra kapelmeistari iekļāva repertuārā deviņas Gaetāno Doniceti operas — «Belizārs» 1841., «Pulka meita» 1842., «Mīlas dzēriens» un «Lukrēcija Bordža» 1843., «Lučija di Lamermūra» 1844., «Linda di Šamonī» 1850., «Favorīte» 1852., «Dons Paskvāle» 1854. un «Dons Vinčence» 1856. gadā. No Vinčenco Bellini operām

skanēja «Romeo un Džuljeta» 1837., «Somnambula» 1840., «Puritāņi» 1844., «Svešiniece» 1846. gadā. Pirmo Dž. Verdi operu Rīgā uzveda 1853. gadā, tā bija «Ernani», kurai sekoja «Rigoletto» 1857. gada 5. decembrī un «Trubadūrs» 1859. gada 22. janvārī. Paša pēdējā gadā Lielajā Ķēniņu ielā pirmizrādi piedzīvoja arī «Traviata», tas bija 1863. gada 26. janvārī.

Itāļu opermūzika ietekmēja gan klausītājus, gan teātra māksliniekus. Vilhelms Augusts Volbriks ir veltījis šai popularitātei dzejas rindas, kas publicētas 1848. gadā iznākušajā V. A. Volbrika dziesmu un dzeju krājumā «*Lieder und vermischte Gedichte*».

Vilhelms Augusts Volbriks

Bellini

Neļauj, mūza, ļaunam lāstam
Nākt pār Tevis svaidīto,
Saldam mīlasprieka glāstam
Noliecies pār mīloto!

Laimē juzdams Tavu elpu,
Dvešu es uz debesīm,
Sasper pārkons pasaul's telpu,
Nāve — nieks pret trīsām šīm;

Eņģeļkori saskanīgi
Manu sirdi ieaijā,
Viļņojos es svētlaimīgi
Medus jūrā mūžīgā.

Viens no notikumiem, kas patiesi saviļņoja visu Rīgas teatrālo vidi, bija sirmā vācu operkomponista Konradīna Kreicera ierašanās Rīgā, kad ar 1848. gada 1. septembri Rīgas Pilsētas teātrī tika angažēta viņa meita Marija. Astonpadsmit gadu vecā dziedātāja bija pirmā Martas lomas atveidotāja Frīdriha fon Flotova operā «Marta», vēl viņas repertuārā bija Norma, mēnessērdzīgā Amina, Lukrēcija Bordža, pulka meita Marija un citas grūtākās tā laika operu partijas. Centrālais 1848./49. gada sezonas notikums bija Marijas Kreiceres benefice 1849. gada 16. februārī, kad viņas tēvs Konradīns Kreicers stājās pie diriģenta pulsts savas operas «Nakts apmetne Granādā» izrādē. Šķiet, ka galvenās varones Gabriēlas loma Marijai Kreicerei ļoti pietāvējusi. Pēc šīs divcēlienu operas benefices vakarā vēl atskaņoja fragmentus no citas K. Kreicera operas — «Augšzemiete»: uvertīru, āriju, skatu un finālu no 2. cēliena. Opera «Nakts apmetne Granādā» savulaik bija tikpat populāra kā K. M. fon Vēbera opera «Burvju strēlnieks». Tam bija vairāki cēloņi — pirmā cēliena noslēguma skats ar brīnumjauko, apgaroto kora dziedājumu bija gandrīz folklorizējies Vācijā, iemīļotas bija arī citas melodijas. Liela daļa veiksmes slēpās libretā — Spānija tai laikā bija eksotiska modes lieta, gluži tāpat kā V. A. Mocarta dzīves laikā Turcija (atcerēsimies «Turku maršu» vai operu «Bēgšana no seraja») vai vēlāk Indija. Tas pirmkārt; bet otrkārt — medības bija patīkama aristokrātu izklaidēšanās, ko tikpat patīkami bija redzēt uz skatuves. Populāra bija ne tikai opera, bet Konradīna Kreicera kora dziesmas;

tās publicētas Rīgā izdotajos krājumos. Koncertos 1848. gada 19. novembrī, 1849. gada 23. janvārī un 16. oktobrī skanēja solo dziesmas, arī «Pēdējās atvadas Rīgai» (*Letztes Lebewohl an Riga*), kas gan diemžēl nav saglabājusies. 1849. gads beidzās traģiski — pēc triekas lēkmes 2. decembrī komponists šķīrās no dzīves. Konradīna Kreicera kapavieta Rīgā ir saglabājusies — pie katoļu Sv. Franciska baznīcas. 1848. gada 17. decembrī, drīz pēc bērēm, Karls Alts publicēja atmiņas par gadu un četriem mēnešiem, kurus Konradīns Kreicers nodzīvoja Rīgā. «Viņu redzēja vientuļu un sevī vērstu sēžot partera ložā. Līdz mūža pēdējām dienām viņš apliecināja mākslai, kam bija veltījis visu savu dzīvi, vislielāko cieņu un mīlestību, izrādīja prieku un interesi arī par mazākiem muzikāliem uzvedumiem. Viņš nemeklēja muzikālās aprindas vai personas, bet neizturējās arī noraidoši, ja meklēja viņu. Vasarā viņš bieži gāja ar kādu Bairaona sējumiņu kabatā uz vietējo Vērmanes dārzu, ko bija ļoti iemīļojis, un baudīja tajās stundās, kad publiskajā dārzā bija mazāk apmeklētāju, brīvo laiku brīvā dabā. Ziemā viņu šad tad apciemoja mākslinieki, aktieri un mūziķi. [...] Dažas dienas pirms savas nāves viņš vēl komponēja: ļoti raksturīga bija šī vīra, kas bija dzīvojis teātrim, pēdējā dziesma «Meitenes un puķes» (*Mädchen und Blumen*), ko vietējais komiķis Buterveks¹ iekļāva savas benefices izrādē» [1035]. Rīgas Pilsētas teātra mūziķi un aktieri rikoja benefici ziedojumu vākšanai K. Kreicera kapā pieminējam.

¹ Hermanis Buterveks dzimis 1816. gadā Kaselē, pēc ilgstošiem klejojumiem un angažementiem daudzās Vācijas teātros bija 1848.—1850. un 1853.—1856. gadā režisors Rīgas Pilsētas teātrī.

Rīgas Pilsētas teātra sakari ar citiem teātriem, atsevišķu mākslinieku un visas trupas viesizrādes

1844. gadā, Johana Hofmaņa pēdējā direkcijas sezonā, laikrakstā «*Der Zuschauer*» parādījās raksts ar salīdzinošu informāciju par Rīgas, Vīnes un Leipcigas teātriem. Iepriekšējā sezonā Vīnē bija uzvesti 15 jauni skatuves darbi, to skaitā 2 traģēdijas, 2 komēdijas un bez tām vēl 12 citu iestudējumu; Leipcigas teātrī jauni bija 17 skatuves darbi, to skaitā 11 komēdiju — galvenā daļa repertuārā; bet Rīgā uzveda 39 jaunus skatuves darbus — 18 komēdiju, 7 operas, 14 lugu, bez tam vēl bija 32 uzvedumi. Tātad kopskaitā: Vīnē — 27, Leipcigā — 23, bet Rīgā — 71 uzvedums.

Tomēr kvantitāte nebūtu galvenais rādītājs, pēc kā varētu vērtēt teātri. Varbūt repertuāra novatorisms, un arī šai ziņā Rīgas Pilsētas teātris varēja mēroties spēkiem ar daudziem teātriem, piemēram, ar Krievijas galvaspilsētas Pēterburgas vācu teātri. Lūk, operu uzvedumu pirmizrādes Pēterburgā (pirmais gadskaitlis) un Rīgā:

N. E. Meila «Jāzeps» — 1815. gads un 1813. gads,

Dž. Rosīni «Tankrēds» — 1817. gads un 1819. gads,

L. van Bēthovena «Fidelio» — 1819. gads un 1818. gads,

G. Doniceti «Pulka meita» — 1847. gads un 1842. gads,

K. Kreicera «Nakts apmetne Granādā» — 1841. gads un 1840. gads,

R. Vāgnera «Loengrīns» — 1868. gads un 1855. gads,

Š. Guno «Fausts» — 1864. gads un 1862. gads.

Salīdzinot Rīgu ar tuvākajiem teātriem — Rēveles, Kēnigsbergas un Viļņas —, Rīgas Pilsētas teātris izcēlās gan ar repertuāra novatorismu, gan mākslinieku personībām, gan izrāžu regularitāti un teātra pastāvīgumu.

Rēveles teātri savā ziņā var uzskatīt par Rīgas Pilsētas teātra audžubērnu, jo 1809. gadā, kad nodibinājās profesionāls teātris (pirms tam bija trupa N. E. Hindeberga vadībā un amatieru teātris A. fon Kocebū vadībā), no Rīgas uz Rēveli aizgāja kādi desmit aktieri — Karoline un Karls Akermani, Marija Sofija un Antons Ludvigs Omaņi, Johans Georgs Omanis, Johans Jakobs Virzings un Ludvigs Verters ar ģimenēm.

Vēlākajos gados Rīga deva Rēveles vācu teātrim divus direktorus. Vilhelms Izoards bija gan režisors, gan aktieris un dziedātājs Rīgas teātrī 1848.—1850. gadā (viņa balss atļāva nodziedāt zemo «re» basa partijās). Kad 1850. gadā viņš pārņēma Rēveles teātra direkciju, kopā ar viņu no Rīgas aizbrauca tenors Gustavs Karls Eduards Linke un operdziedātāja Amālija Šramma. 1850./51. gada sezonā Rēvelē bija 16 aktrises un dziedātājas, 21 aktieris un dziedātājs, 14 tehnikie darbinieki un 12 orķestranti. Vilhelma Izoarda direktora karjera beidzās bēdīgi — jau 1851. gada martā viņš nevarēja samaksāt algas un bija spiests izpārdot savu bibliotēku. Otrreiz no Rīgas trupas par direktoru Rēvelē kļuva Teofīls Fass. Rīgas Pilsētas teātrī viņš no 1848. līdz 1852. gadam ar panākumiem dziedāja galvenās lomas: Severu, Maksu, Tonio, Donu Žuānu. «Fasa kunga dziedāšana acīmredzot radītu lielāku dramatisku efektu, ja zināma sasaistība viņa spēlē nemanītu priekšnesuma izteiksmību» [1059]. Teofīla Fasa laiks Rēvelē saistās ar R. Vāgnera operas «Tanheizers» iestudējumu 1853. gada 21. decembrī, kuram viņš pats bija režisors. Rīgas Pilsētas teātri pret Rēveli nomainīja Johans Jozefs Šrāmeks 1855./56. gada sezonā, un kopā ar viņu aizbrauca koloratūrsoprāns Onorina Hofmane-Majeranovska, aktieri Martins

Dits¹ un Klementīne Ellenbergere. Vēl starp Rēveles trupas dziedātājiem tajā pašā sezonā bija Anna un Paulīne Žīšes. Būdams Rēveles vācu teātra mūzikas direktors, J. J. Šrāmek 1856. gadā no 25. maija līdz 25. augustam diriģēja teātra viesizrādes Helsingforsā.

Savukārt divus mūzikas direktorus Rēveles vācu teātris deva Rīgai — Rihardu Genē un Luiju Sāru. Pēc Rēveles teātra parauga Rīgas pilsētas teātris viesojās arī Helsingforsā — 1857. gadā no 9. jūlija līdz 23. augustam Rīgas Pilsētas teātra trupa devās viesturnejā uz pretējo Baltijas jūras krastu. Šo braucieni organizēja direktors Francs Tome, un galvenie solisti operu viesizrādēs bija Johans Arnolds pirmā tenora, Suzanna fon Petenkofere soprāna un Oto fon Petenkofers basa lomās.

No Kēnigsbergas teātra Rīgā ieradās dziedātājs Karls Ludvigs Petriks un kapelmeistars Rihards Vāgners, no Viļņas — diriģents Eduards Tāvics.

Sevišķi bieža bija angažementu maiņa starp Rīgas Pilsētas un Pēterburgas vācu teātriem, jo ceļš no Eiropas uz Krievijas galvaspilsētu veda caur Rīgu, aktieri un dziedātāji varēja salīdzināt abu teātru līmeni, un daudzi no viņiem arī ilgstoši darbojās Rīgā. Varbūt tieši tas, ka bijušie rīdzinieki spēlēja galvenās lomas un bija atzīti mūziķi Pēterburgas trupā, vairoja Rīgas Pilsētas teātra slavu. Matiāss Šreincers pārcēlās uz Pēterburgu 1820. gadā, Georgs Ernsts Lange un Friderīke Federsena 1823., Frīdrihs Vilhelms Barlovs 1825., Karls Augusts Delle 1830., Marija Anna Delle un Leopolds Langenhauns 1831., Karls Frīdrihs Veicmanis 1834., Ernsts Augusts Videmanis 1835., Luijs Šūberts 1835., Agnese Krečmara 1847. gadā un vēl daudzi citi.

Rīdzinieki personīgi pazina arī daudzas Eiropas teātru zvaigznes, un tas cēla Rīgas Pilsētas teātra mā-

slinieku prestižu labākajās Rīgas aprindās. Šādas pazīšanās tika uzturētas pat lielos attālumos un gadiem ilgi. Visciešākās saites, bez šaubām, bija ar Vācijas teātra un mūzikas darbiniekiem. Heinrihs Dorns bija mācījies Berlīnē un strādājis Leipcigā, no Berlīnes uz Rīgu pārcēlās vijolnieki Karls Loce un Francs Lēbmanis, bet čellists Karls Markss-Markuss savulaik spēlēja Leipcigas koncertapvienības «*Gewandhaus*» simfoniskajā orķestrī. 1858. gada septembrī direktors Teodors fon Vite ar kuģi «*Hansa*» no Libekas atveda gandrīz pilnīgi jaunu aktieru sastāvu. Teātra trupa regulāri tika komplektēta Vācijā.

Vēl uzmanība jāpievērš Rīgas Pilsētas teātra kontaktiem ar citiem vācu teātriem Latvijā. Bez jau iepriekš pieminētā Mītavas teātra Latvijā 19. gadsimtā vairākās provinces pilsētiņās dibinājās mazi teātri, arī Rīgā kopš 1836. gada darbojās otrs — Priekšpilsētas teātris (*Vorstadttheater*), kura dibinātājs bija Kristofs Mihaels Gence. Vasaras laikā teātris darbojās arī Libavā un Goldingenā.

Tomēr no visām vasaras izrādēm centrālais notikums bija un palika Rīgas Pilsētas teātra viesizrādes Mītavā. Tā kā tur uzceltais teātra nams piederēja bijušā direktora Johana Meirera pēcnācējiem, viņi acīmredzot uz savstarpējas vienošanās pamata pārdeva biļetes uz izrādēm — par to var spriest pēc sludinājumiem 1813. gadā avīzē «*Mitausches Intelligenz-Blatt*». Bez šīm ikgadējām viesizrādēm Rīgas mākslinieki nelielākā skaitā tika aicināti piedalīties Mītavas Mūzikas biedrības koncertos vai citos sarīkojumos. Visa teātra braucieni uz Mītavu finansu krīzes apstākļos, kad pēdējie teātra direktori Lielajā Ķēniņu ielā taupīja naudu, kļuva neiespējami, tāpēc 1862. gada septembrī Teodoram fon Vitem bija jāsniedz laikrakstā «*Rigasche Zeitung*» skaidrojums par nepilno orķestri, kas atskaņoja Dž. Rosīni operu

¹ Martins Dits spēlēja Leipcigas, Breslavas un Dancigas teātros. 1850. gadā, jau piecdesmit gadu vecumā, atbraucis uz Rīgu. No 1855. gada uzstājies Rēvelē, no 1857. līdz 1860. gadam Rīgā. Lomas: Vilhelms Tells, Karalis Filips u. c.

«Seviljas bārddzinis» jūnija mēnesī Mītavā, jo visa orķestra transporta izdevumi esot bijuši par dārgu [1793].

Mazāka un mobilāka mūziķu vienība bija Rīgas stīgu kvartets, kas katru gadu sniedza koncertus gan Latvijas pilsētās, gan Tērbatā un Rēvelē.

Rīdzinieku — komponistu un dramaturgu — skatuves darbi

Ap 19. gadsimta vidu nosaukums «mūzikas direktors» sāka izzust, un arvien biežāk lietoja vārdu «kapelmeistars» vai «diriģents». Tā kā Rīgas Pilsētas teātra personāls kļuva lielāks, tad kapelmeistari parasti bija vairāki un tos iedalīja kategorijās — pirmais kapelmeistars, otrais, trešais utt.

Riharda Vāgnera laikā Rīgas Pilsētas teātra kapelmeistars bija **Francs Lēbmanis**, viens no R. Vāgnera nedaudzajiem draugiem Rīgā. F. Lēbmanis bija lielisks vijolnieks un kopš 1834. gada, kad ieradās Rīgā kā orķestra koncertmeistars, iesaistījās Rīgas koncertdzīvē. 1839. gadā viņš aizgāja no teātra un strādāja par Rīgas Mūzikas biedrības mūzikas direktoru. Daži mēģinājumi operas sacerēšanas jomā ir Francam Lēbmanim bijuši, un koncertizpildījumā 1849. gada 20. martā skanējuši fragmenti no operas «Klasikas kapelmeistars jeb Kādas kadences sekas» (*Der klassische Capelmeister, oder: Die Folgen einer Cadenz*).

No 1839. līdz 1843. gadam teātrī mūzikas direktors atkal bija Heinrihs Dorns, bet otrais kapelmeistars — čehu izcelsmes mūziķis **Eduards Tauvics**, kas iepriekš veica kapelmeistara pienākumus Viļņas teātrī, kur tika izrādīti arī viņa pirmie sacerējumi skatuves mūzikas žanrā. Arī strādādams Rīgā, E. Tauvics atrada iespēju gan komponēt, gan atskaņot savus darbus. Viencēliena komiskai operai «Bakels un Šmolke» (*Bakel und Schmolke*) pirmizrāde bija 1841. gada 27. decembrī. Tā tika pieteikta ar remarku «ar īsinājumiem», un kritika bija visai lakoniska: «Tie bija ļoti īsi saīsi-

nājumi, un palikuši bija gari garumi» [654]. Tai pašā gadā uzveda E. Tauvica divus baletus — «Sāncenši jeb Naksnīgas tikšanās» (*Die Nebenbuhler, oder: Das nächtliche Rendezvous*) 30. maijā un «Dzīres pirms kāzām» (*Der Polterabend*) 22. novembrī. Nopietnākais darbs, protams, bija lielā romantiskā opera piecos cēlieņos «Bramante», kuras pirmizrāde notika 1843. gada 18. decembrī. Kad 1843. gadā pēc Heinriha Dorna aizbraukšanas atbrīvojās pirmā kapelmeistara vieta, Eduards Tauvics cerēja šo darbu dabūt, taču direkcija izvēlējās nevis viņu, bet Luiju Šūbertu, kurš tad arī 1843./44. gada sezonā bija mūzikas direktors Rīgas Pilsētas teātrī.

Visi teātra kapelmeistari kopš 1837. gada bija gados jauni — Francs Lēbmanis dzimis 1809. gadā, Eduards Tauvics 1812., Rihards Vāgners 1813., **Johans Jozefs Šrāmek** 1814. gadā. Johana Jozefa Šrāmeka viencēliena komiskā opera «Naktssargs» Rīgas presē saņēma šādu novērtējumu: «Instrumentācija ir krāsaina, melodijas pikantas un kopējai noskaņai atbilstošas. Skaņdarba iekšējā uzbūve mērķtiecīga, izņemot vienu gabalu, kam nepieciešams pirmā motīva atkārtojums, un viss darbs šarmants. Vispārējiem panākumiem šķēršļus lika sižeta nepilnības ar tā neizteiksmīgo darbību» [824]. 1846. gada 22. augustā uz Rīgas Pilsētas teātra skatuves parādījās nākamais J. J. Šrāmeka darbs — dziesmuspēle «Būda pie Maskavas upes jeb Cars un zemnieks» (*Die Hütte bei Moskwa, oder: Der Zar und der Bauer*). Šai dziesmuspēlei bija jauns, tikko

1846. gadā publicēts librets — Johana Antona Frīdriha, saukta Ivana, de Lakruā divu cēlienu vēsturiska luga ar tādu pašu nosaukumu. J. J. Šrāmeka mūzika bijusi J. Haidna dziesmu stilā komponēta, un tajā esot saklausāmas daudzas nacionālas (krievu) melodijas.

J. A. F. de Lakruā, pēc izcelšanās no Saratovas guberņas, ilgu laiku kopš 1802. gada bija valsts dienestā Baltijas guberņā Rīgā un Mītavā, vēlāk cenzors Tērbatā, kur publicējis vairākas komēdijas — «Skabarga un baļķis» (*Splitter und Balken*), «Pārspilējumi jeb Saslimšana un atveseļošanās» (*Uebertreibungen, oder: Proceßsucht und Genesung*), «Mājas draugi» (*Die Hausfreunden*), kā arī romantisku piecu cēlienu lugu «Venēcijas zvejnieks» (*Der Fischer von Venedig*).

Savukārt Johana Jozefa Šrāmeka sakari ar krievu kultūru neaprobežojās ar vienu vēsturisku dziesmuspēli vien — kopš 1863. gada viņš bija Maskavas Lielā teātra kapelmeistars, dēvēts par Ivanu Osipoviču Šrāmeku, un Maskavā arī noslēdzās viņa dzīves gaitas.

J. J. Šrāmeka un Frīdriha Reinholda fon Rīkhofa sadarbībā tapa komiskā opera «Līgava pēc testamenta» (*Die Testamentbraut*) ar pirmizrādi 1849. gada 5. martā. Operai bija trīs daļas ar nosaukumiem: «Testamenta piebilde» (*Das Codicill*), «Dzīres pirms kāzām» (*Der Polterabend*) un «Kāzu diena jeb 15. septembris» (*Der Hochzeitstag, oder: Der 15. September*). Sižets šai operai ņemts no 16. gadsimta Rīgas dzīves. Runa ir par jaunu tirgotāju, kas mīl eltermaņa skaisto meitu, bet pēc naudas parādu nomaksas termiņa un pēc testamenta izrādās, ka noteiktā datumā, ja nauda netiks atdota, viņam stāv priekšā laulības ar eltermaņa svaini — vecmeitu. Samezģojoties darbībai, operai beigas tomēr ir laimīgas. Tā kā operas mūzika nav sagla-

bājusies, tikai no recenzijām var iedomāties operas muzikālās kvalitātes. Atsauksmēs tiek pieminēts Rīgas tirgotāju un kuģinieku koris, kvartets V. A. Mocarta operu garā, jaunā tirgotāja un viņa drauga dziesma, kurā abi atceras jautros studentu gadus, vairāki ansambļi un solo dziedājumi. «Vairākas dziesmas, pateicoties dzejai, rada interesi pašas par sevi. Jaunā dekorācija sniedz ieskatu pilsētas tirgus laukumā» [1003]. Labi vārdi teikti arī par operas režisoru Hermani Buterveku.

Libreta autors **Frīdrihs Reinholds fon Rīkhofs** bija gan publicists, gan teātra kritiķis, gan dramaturgs. J. J. Šrāmeks ir sacerējis mūziku F. R. fon Rīkhofa lugām, piemēram, «Aizsērējusī artēziskā aka», tā ka abu autoru sadarbība bija ilgstoša un auglīga. 1847. gada nogalē recenzijā rakstīts: «Nākamajā svētdienā mūsu krietnā Volbrīka beneficē tiks izrādīta F. R. fon Rīkhofa, drāmas «Dīveke» sacerētāja, tā sauktā otrā daļa «Artēziskajai akai», burvju pose ar dziedāšanu utt., aranžēta ar pazīstamiem mūzikas fragmentiem. Prieks, ka «Artēziskā aka» uz gandrīz visām Vācijas skatuvēm tikusi uzvesta, kā arī skaļa, nedalīta piekrišana, kas bija šīs burvju poses daudzkārtējiem atkātojumiem uz mūsu skatuves, rosināja autoru sacerēt turpinājumu šim patikšanu ieguvušajam darbam. Precīzs galveno personu raksturojums pēc pirmās daļas, kā arī raita darbība un komiskas ainas, kas seko cita citai, izvēloties labākos un iemīļotākos mūzikas gabalus, — tas viss, cerams, nodrošinās autoram un beneficiantam publikas klātbūtni un interesi, ...» [973]. Recenzijā pieminētā piecu cēlienu drāma «Dīveke» tika izrādīta Rīgas Pilsētas teātrī piecas reizes, un pirmizrāde notika 1842. gada 28. martā.

Tieši dziesma ir bijusi J. J. Šrāmeka tuvākais mūzikas žanrs, to liecina gan recenzijas par operu izrādēm, gan publicētās kora dziesmas. 1861. gadā Rīgā izdotajā krājumā «Baltijas dziesmu grāmata» (*Baltisches Liederbuch*) atrodamas trīspadsmit viņa kora dziesmas.

Nr. 43.

Schnell, mit feierlichem Ausdruck.

Šrāmek.

Es schimmert die Traube im schat-ti-gen Lau-be, in rei-cher ver-
 locken = der Fül = = = le ; im Frühling er-blü-het, vom
 Sommer durch-glü-het, reißt jetzt sie in herbstlicher Stil = = =
 le reißt jetzt sie in herbst-licher Stil = = = le.

Itin bieži Rīgā savus dramatiskos darbus iestudēja **Vilhelms Augusts Volbriks** (viņa benefīcei bija veltīts «Artēziskās akas» uzvedums). Pats viņš nebija dzimis rīdzinieks, šeit dzīvoja kopš 1832. gada, kad jau bija iekarojis savu vietu Eiropas teātra mākslā — viņš bija slavenāko H. A. Māršnera operu «Templietis un jūdiete» (1828) un «Vampīrs» (1829) libretists, vēlākajos gados Rīgā radīja libretus H. Dorna operai «Parīzes tiesnesis» un E. Tauvica operetei «Bakels un Šmolke». Tāpat Rīgā sacerēts librets trešajam kopdarbam ar Heinrihu Augustu Māršneru — operai par indiāņu dzīvi, kas pabeigta 1838. gadā. Heinrihs Dorns devis viņam šādu raksturojumu — godājams dzejnieks, «kas ar savu arvien dzirkstošo atjautību katru bēdīgo garastāvokli nomāca jau pašā iedīglī» [1853].¹ Tā uz Rīgu līdz ar V. A. Volbriku atnāca Leipcīgas teātra labākās tradīcijas. Vilhelms Augusts Volbriks darbojās arī kā aktieris — viņa lomu klāstā Mefistofelis J. V. fon Gētes lugā «Fausts» un Lorencos V. Šekspīra traģēdijā «Romeo un Džuljeta». Kad 1848. gada holerā epidēmijas² laikā 88 gadus vecais mākslinieks aizgāja viņšaulē, rīdzinieki viņu pieminēja ar labām atmiņām, un tas bija sāpīgs zaudējums, atceroties, ka «ironija, kas viņam bija tik raksturīga, ir bijusi pārāk liela gara lepnuma izpausme» [984]. No V. A. Volbrika paša dramatiskajiem darbiem, neskaitot libretus, Rīgas Pilsētas teātrī iestudēja jau minēto lugu «Plesī pils» 1835. gadā un komēdiju divos cēlieņos «Mihels Perrins jeb Spiegs pret savu gribu» (*Michel Perrin, oder: Der Spion wider Willen*) 1840. gadā.

Būtu jāpiemin arī **Johana Georga Omaņa** mūža nogalē sacerētās un Rīgas Pilsētas teātrī iestudētās lugas: viencēliens «Vecais aktieris jeb Viesizrāde» (*Der alte Schauspieler, oder: Das Gastspiel*), viencēliens «Sievietes» (*Die Frauen*) un luga pēc Č. Dikensa motīviem «Vectēvs» (*Der Großvater*). Būdams ilggadējs režisors, no 1844. gada teātra inspektors, J. G. Omanis publikas atzinību izpelnījās jau ar savu ilgstošo darbu Rīgā.

Skatuves darbus ir rakstījuši vēl daži Rīgas Pilsētas teātra mākslinieki — Frīdrihs Engelkens komēdiju četros cēlieņos «Prātošana un cilvēka daba» (*Spekulation und Gemüth*) 1845. gadā, Gustavs Karls Eduards Linke komēdiju divos cēlieņos «Noēmija» 1848. gadā, taču nelielais izrāžu skaits neliecina par lielām dramaturģiskām veiksmēm.

Tas pats būtu sakāms par Rīgas Pilsētas teātra kapelmeistariem, kas mēģināja sacerēt mūziku lugām vai nāca publikas priekšā ar operām.

1850. gadā, kad par Rīgas Pilsētas teātra direktoru kļuva Ferdinands Rēders, tika pieņemts otrais kapelmeistars, un tas bija **Rihards Genē**, pēc izcelšanās no Dancīgas, divus gadus iepriekš — Rēveles teātra diriģents. Jaunais mūziķis Rīgā savu komponista prasmi vēl tikai izkopa, jo slavenās R. Genē komiskās operas komponētas vēlākos gados, kad no 1868. gada viņš bija Vīnes teātra mūzikas direktors. Itin drīz pēc pirmizrādēm Vīnē tās izskanēja Rīgā — 1878. gadā «Jūras kadets» (*Der Seekadet*) un 1884. gadā «Nanona».

¹ V. A. Volbrika atjautība izpaužas arī viņa dzejoļos, kas publicēti šai grāmatā 90. lpp. un 114. lpp.

² 19. gadsimtā Rīgu piemeklēja divas smagas holerā epidēmijas. 1830. un 1831. gadā holera paņēma 1913 cilvēku dzīvību 51 dienā, 1848. gadā — 2229 cilvēku dzīvību 142 dienās. No Rīgas Pilsētas teātra trupas upuri bija Vilhelms Augusts Volbriks, Ferdinands Ellenbergers, dziedātāja Kristīne Meijere, pirmais flautists F. V. Milfelts un otrais klarnetists Johans Augusts Firigs.

Riharda Genē daiļradē galvenā līnija saistīta ar komiskiem mūzikas tēliem — gan dziesmās, gan operās. Vieglums un šarms varēja atstāt lielu iespaidu uz klausītājiem, lai gan šodien R. Genē darbi dzirdami maz. Tipisks piemērs ir Sekstets no operas «Nanona» otrā cēliena.

G *p* Ja zu fä - cheln und zu lä - cheln als wä - re Nichts ge - scheh'n, so zu lä - cheln

N *p* Ja zu fä - cheln und zu lä - cheln als wä - re Nichts ge - scheh'n, so zu lä - cheln

F *p* Ja zu fä - cheln und zu lä - cheln als wä - re Nichts ge - scheh'n, so zu lä - cheln

Ho *p* Ja zu fä - cheln und zu lä - cheln als wä - re Nichts ge - scheh'n, so zu lä - cheln

Ho *p* Ja Ja zu fä - cheln und zu lä - cheln als wä - re Nichts ge - scheh'n, so zu

M *p* Ja Ja zu fä - cheln und zu lä - cheln als wä - re Nichts ge - scheh'n, so zu

Laikā no 1850. līdz 1853. gadam Rīgā Rihards Genē sacerēja mūziku vairākām lugām, tostarp E. Skriba sešu cēlienu drāmai «Desmit gadi kādas sievietes dzīvē», A. fon Heimaņa lugai «Velna pīne» un citām. Viņš iesaistījās korī «*Rigaer Liedertafel*» un veltījis tam jauku kora dziesmu «Botāniskās ticības apliecinājums» (*Botanische Glaubensbekentnis*) ar ārsta K. H. V. Sodovska vārdiem. 1853. gadā R. Genē kopā ar direktoru F. Rēderu aizbrauca no Rīgas uz Ķelni.

No 1854. gada Rīgā par teātra kapelmeistaru strādāja **Georgs Ots**, sākumā kā otrais, bet pēc tam, kad 1855. gadā J. J. Šrāmekš aizbrauca uz Rēveli, Georgs Ots ieņēma pirmā kapelmeistara un mūzikas direktora posteni līdz 1860. gadam. Atšķirībā no iepriekšējiem kapelmeistariem G. Ots bija vīrs pusmūžā, ilgus gadus iepriekš sastrādājies ar Francu Tomi Grācas teātrī un atbraucis kopā ar viņu uz Rīgu. G. Ots ir Rīgā miris 1860. gada 18. augustā un apglabāts blakus savam draugam (tiesa, Rīgā abi vairs netikās) Konradīnam Kreiceram katoļu Sv. Franciska baznīcas pagalmā. Teātra ļaudis atskaņoja G. Ota piemiņai sacerētu kantāti, kuras autors bija J. J. Šrāmekš. Georgs Ots ir sacerējis mūziku vairākām lugām Rīgas Pilsētas

teātrī, starp kurām jāizceļ Emīla Pola¹ komiska aina no dzīves «Bārdzinis un viņa audžubērns» (*Der Barbier und sein Pflegekind*) 1859. gadā.

Vēl citi teātra mūzikas autori Rīgā bija gan starp trupas mūziķiem, gan ikdienas darbā nesaistīti ar teātri. Augusts Frīdrihs Pābsts, teātra kora direktors vienu sezonu, 1840. gadā uzrakstīja uvertīru un korus *à la* Vēbers E. B. S. Raupaha lugai «Pasaka sapnī» (*Märchen im Traum*), vijolnieks Francs Preibišs 1845. gadā sacerēja uvertīru lugai «Aklais dārznieks» (*Der blinde Gärtner*), orķestra koncertmeistars Eduards Simons 1851. gadā rakstīja mūziku fantastiskai pasakai «Ziemassvētki», jaunais Vilhelms Frīdrihs Bergners, kas vēlāk kļuva par izslavētu ērģelnieku Doma baznīcā, 1859. gadā sacerēja mūziku komēdijai «Kā kraukļus ķer» (*Wie man Raben fängt*), otrais kapelmeistars Rīgas Pilsētas teātrī 1860. gadā Karls Rādemahers pat radīja viencēliena operu «Satikšanās jeb Zaldātu draiskulības» (*Das Rendezvous, oder: Soldatenstreiche*), bet pēdējais teātra mūzikas direktors vecajā namā Lielajā Ķēniņu ielā — Luijs Sārs 1862./63. gada sezonā sacerēja mūziku Viljama Šekspīra lugai «Ziemas pasaka».

¹ Emīls Pols, kura viencēlieni bija ļoti populāri Rīgā, ilgus gadus dziedāja basa *buffo* partijas Šverīnes teātrī, arī Kaselē un Berlīnē, no 1876. gada viņš bija Brēmenes teātra direktors. 1883. gadā, kad aktierim un dramaturgam bija 59 gadi, viņš savu darbību uz diviem gadiem saistīja ar Interimteātri Rīgā, 1885. gadā vienu sezonu bija Rīgas Pilsētas teātra direktors un galvenais režisors.

Septītā intermēdija

Par skaņas atkarību no telpas

Klusums teātra vai koncerta zālē vienmēr iegūst īpašu nozīmi – ne tikai tālab, ka tas kļūst par daļiņu no izrādes vai šandarbā, bet galvenokārt dėl tā, ka klusums ir vienīgais kritērijs, ar ko salīdzināt skaņas tembru, dinamiku, vārda nianšes, visu to, ko mēs zātē dzirdam. Bieži izteiciens «skaists tonis» tiek attiecināts uz mūziku, kas no sava instrumenta, lai tā būtu klavieres vai vijole, prot izvilināt garu un dziedošu skaņu. Acīmredzot prasme spēlēt dziedoši ir pamats, no kura tālāk var izvēlēties smalkākas tembra nianšes. Dziedošais vienmēr liksies skaists, ja tas ir dabisks.

Mūzika kā visabstraktākā no mākslām iedarbojas uz klausītāju tikai mirkli, kad tā tiek atskaņota. Tai pašā laikā tā ir viskonkrētākā no mākslām, ja spēj attēlot vissmalkākas emocionālos stāvokļus, un emociju izteicējs mūzikā ir skaņas tembris. Šī mūzikas specifiskā īpašība – tvert dzīves emocionālo sfēru – neizstēdz idejas, saturā nozīmi; tāpat kā aktiermāksla, mūzika ir māksla laikā, un mūzikas forma ir lieta mērā atkarīga no atskaņotāja prasmes pārvaldīt laiku.

Jau septiņpadsmitā gadsimta mūzikas estētiku darbos parādās doma, ka katrs cilvēks laika ritejumu izjūt savādāk un tas atkarīgs no temperamenta. Otrs būtisks muzikālā laika izjūtas nosacījums ir telpa. Mazās zālēs, kur kontakts mūzikas atskaņojuma laikā starp klausītāju

un izpildītāju ir ciešāks, var atļauties izteikt muzikālo domu daudz ātrāk nekā lielās zālēs, kur tempiem jābūt tēnākiem. «Mūzika nav nekas cits kā mākslīga valoda, ar kuras palīdzību atskanotājs izsaka klausītājiem savas muzikālās domas,» saka Johans Joahims Kvanecs 1752. gadā. Un vēl: «Lielās telpās, kur viss skaļi skan, ātrs atskanējuma temps, sevišķi ar lielu instrumentu sastāvu, izraisa drīzāk sajukumu nekā gandarījumu. [...] Salkona, kas vienmēr rodas lielās telpās, tēni apklusst un tādā mērā sajauc savā starpā skaņas, ka melodija un harmonija kļūst nesaprotama. [...] Un pretēji, mazās telpās, kad ir nedaudzi pavadījumu spētēji mūzikā, ieteicams spēlēt koncertus ar galantām un dzīvespriecīgām melodijām, kurās harmonija mainās biežāk nekā tahts vai pustahs robežās.»

19. gadsimtā, kad kopš šo rindu tapšanas laika bija pagājuši simt gadi, kad teātra un mūzikas māksla jau dzīvoja jaunā, romantisma laikmetā, kad barchātā un klasiskā precizitāte bija atkāpusies par labu brīvam emociju plūdumam, operas un teātra izrādes vēl jāprecām notika mazajā, vecajā Rīgas Pilsetas teātra zālītē. Un būtu interesanti no šodienas klausītāju viedokļa sadzirdēt, kā šai zālē iedzīvojās skaņas. Cik cilvēka balss nokrāsū dzirdēja galerijā, cik ātru tempu varēja atļauties orķestris uvertūrās, kā vijoles solo saskanēja ar dziedātājas balss tembru. Kā mūzika – laika un telpas māksla – piepildīja teātra zāli.

Orķestra problēmas

Kad 1855. gadā tika uzvesta R. Vāgnera opera «Loengrīns», recenzents pirmizrādes sakarā atzīmēja faktu, ka četru trompešu vietā spēlējušas tikai divas; vēl citā recenzijā — 1850. gadā par operas «Roberts Velns» izrādi — jūtama pilnīga neizpratne, kādēļ pēdējā cēliena fināla divu trompešu solo ticis atskaņots uz vijolēm.

Tās bija teātra orķestra problēmas, kuras sajuta klausītāji jo bieži, taču līdzās eksistēja vēl citas, iekšējās orķestra dzīves problēmas, ar kurām ikdienā saskārās teātra diriģenti, dziedātāji un paši mūziķi.

Jau būdams brieduma gados, Rihards Vāgners mēģināja izanalizēt situāciju, kādu viņš redzēja daudzajos Eiropas vācu teātros. Tā 1869. gadā tapa raksts «Par diriģēšanu»: «Es nezinu nevienu gadījumu, ka kaut vienā Vācijas pilsētā orķestra sastāvs būtu izmainīts pašos pamatos, ņemot vērā jaunās prasības instrumentācijā. Tāpat kā agrāk, mūziķi lielos orķestros virzās uz atbildīgām vietām tikai pēc nostrādāto gadu likuma un attiecīgi pirmās partijas sāk atskaņot tikai tad, kad viņu spējas jau vājas, kas sevišķi nelāgi izpaužas pūšamo instrumentu grupā. [...] Kādā lielā orķestrī tikai viens no astoņiem altistiem varēja korekti nospēlēt grūtās pasāžas, kas bija kādā no manām jaunajām partitūrām. Šāds stāvoklis (ko var saprast tikai no tīri humāniem apsvērumiem) saistīts ar iepriekšējo laiku instrumentāciju, kad alts tika lietots tikai pavadījumos. Bet, starp citu, tas attaisnojas arī itāļu operkomponistu triviālajos instrumentācijas paņēmienos, šie skaņdarbi, kā zināms, sastāda būtisku un «vismīļāko» daļu vācu operteātru repertuārā. [...] Nevar noliegt labumu, kuru vācu orķestriem deva izpildītāji-virtuozī daudzādās specialitātēs. Saprotams, ka virtuozs instrumentālists ātri kļuva galvas tiesu pārāks par nedaudzajiem vēl atlikušajiem, bet jau vecajiem kapelmeistariem-pedantiem, šiem izlēcējiem, kas vienmēr norūpējušies par savu «auto-

ritāti», vai klavierskolotājiem, ko rekomendējuši no galma. Virtuozs orķestrī sāka spēlēt tādu pašu lomu kā primadonna teātrī» [1974, 88. lpp.].

Cik lielā mērā R. Vāgnera teiktais attiecas uz Rīgu? Orķestra sastāvs patiešām bija nemainīgs, jo orķestra padziļinājums bija tas pats, kas 1782. gadā. Astoņdesmit gadus vēlāk — 1861. gadā — tajā ietilpa pa divām pultīm pirmajām un otrajām vijolēm un altiem, pa vienai čellam un kontrabasam. Saprotams, ka tik nelielu stīgu sastāvu stipri nomāca pūtēji. «Ne caur instrumentu forsēšanu, ja nesamērīgs skanējums, bet caur īsto proporciju, kādā cits pret citu atrodas stīgu un pūšamie instrumenti, būtu sasniedzams tas lielais un diženais iespaids, kāds mūzikai jāatstāj uz klausītājiem. Mūsu operā iespaids ir citāds» [1745]. Šī problēma tika atrisināta līdz ar jaunās teātra ēkas uzcelšanu, bet līdz 1863. gadam situācija bija nemainīga.

Runājot par virtuoziem, jāteic, ka Rīgas Pilsētas teātra orķestrī to patiešām netrūka. Starp pūtējiem izcēlās pirmais flautists Jūliuss Pfobs, kura skolotāji bija rīdzinieki H. Dorns, ērgelnieks K. E. E. Rebenišs, E. Tauvics un viņa paša tēvs Francs Jozefs Pfobs. Jūliusa Pfoba spēles prasme mērojama ar tādu darbu atskaņojumiem kā K. M. fon Vēbera Variācijas flautai ar orķestrī un L. Špora 8. vijoļkoncerts (uz flautas). Sevišķi virtuozī vijolnieki bija orķestra koncertmeistari.

Viens no izcilākajiem vijolniekiem, koncertmeistars Rīgā kopš 1839. gada, bija Peregrīns Feigerls. Kā solo vijolnieks viņš bija koncertējis jau 1829. gadā pa ceļam uz Pēterburgu un Maskavu un 1842. gada 24. martā savā koncertā varēja uzaicināt piedalīties Ferencu Listu, kurš tobrīd bija iebraucis Rīgā. Grūti izsvērt, kur P. Feigerla devums ir bijis lielāks — koncertdzīvē vai pedagoģijā, jo četrdesmito gadu beigās, pēc teātra orķestra atlaišanas vairs tur nespēlēdams,

viņš nodibināja Vijoļspēles institūtu, kas bija pirmā nopietnā mūzikas mācību iestāde Rīgā. Institūtā līdzdarbojās un vēlāk arī pārņēma vadību Francs Lēb-

manis. Institūtā apmācīja labāko aprindu bērnus, turklāt mācību metode balstījās uz kopspēli, kuras gala mērķis bija kvartetu un orķestra spēle.

Liekas, ka darba procesā Vijoļspēles institūtā varēja tikt izmantoti Peregrīna Feigerla vijolei sacerētie 24 vingrinājumi ar otras vijoles pavadījumu, kas starp pedagoģiskā repertuāra skaņdarbiem izceļas ar tēlaino fantāziju dažāda rakstura ieskicējumos.

Largo
sul IV.

A musical score for violin and piano, consisting of four systems of staves. The first system is marked 'Largo' and 'sul IV.'. The second system has fingering numbers above the notes. The third system is marked 'sul III.' and 'dolce'. The fourth system has fingering numbers above the notes. The score includes various musical notations such as notes, rests, slurs, and dynamic markings.

Allegro agitato

No teātra orķestra mūziķiem, kam bija labi panākumi pedagoģijā, jāatzīmē arī čellists Karls Markss-Markuss. Paralēli darbam 1845.—1856. gadā teātra orķestrī, viņš izaudzināja tik izcilu mūziķi kā čellists Arveds Portens, bet kopš 1872. gada K. Markss-Markuss un arī viņa audzēknis strādāja par pasniedzējiem Pēterburgas konservatorijā. Čella spēli Rīgā 1856.—1877. gadā mācīja arī Augusts Grosers, kura audzēknis bija vācbaltu komponists Karls fon Radecis. Laba kompozīcijas pasniedzēja slava bija Francam Lēbmanim. Tipisks Rīgā uzauguša mūziķa ceļš bija operdziedātājas Luīzes Kellbergas gaitu sākums — pirmās mūzikas stundas P. Feigerla vadībā, tad papildināšanās pie F. Lēbmaņa un vokālās mākslas apgūšana pie Rīgas teātra pirmās dziedātājas Luīzes Korodi, debija Rīgas Pilsētas teātrī 1847. gadā V. Bellini operā «Norma» Adalžiņas lomā, bet tālāk jau Berlīnes opereteātra angažements.

Vācija ar savām mūzikas augstskolām bija jauno mūziķu rīdzinieku apmācības vieta. Piemērs labām sekmēm varētu būt Peters Nikolajs fon Vilms, kas 1851.—1856. gadā studēja Leipciģas konservatorijā un, atgriezies Rīgā, bija viens no teātra kapelmeistariem 1857./58. gada sezonā, taču vēlāk guva lielu ievērību kā mūzikas skolotājs Pēterburgā, Drēzdenē un Visbādenē.

Afīša. R. Vāgnera operas «Tanneizers» pirmizrāde Rīgas Pilsētas teātrī 1853. gada 6. janvārī.

Theaterzettel. Uraufführung der Oper «Tannhäuser» von R. Wagner am 6. Januar 1853 im Rigaer Stadttheater.

Bei aufgehobenem Abonnement.

Stadt-Theater in Riga.

Mit hoher obrigkeitlicher Bewilligung

Dienstag den 6. Januar 1853:

zum Ersten Male:

Tannhäuser

und

der Sängerkrieg auf Wartburg.

Große romantische Oper in 3 Akten von Richard Wagner.

Personen:

Hermann, Landgraf von Thüringen.		Herr Breuer.
Tannhäuser,		Herr Baumann.
Wolfram von Eschinbach,	} Ritter und	Herr Kunz.
Walther von der Vogelweide,		Sänger,
Biteroli,		Herr Weiß.
Heinrich der Schreiber,		Herr Dill.
Heimar von Zweter,		Herr Möllner.
Elisabeth, Nichte des Landgrafen.		Fräul. Zschische.
Venus		Fräul. Schröder.
Ein junger Hirt		Fräul. Burkhardt.
Erster	} Edelknappe	Fräul. Mayerhöfer.
Zweiter		Fräul. Bachmann.
Dritter		Fräul. Rabing.
Vierter		Fräul. Aulst.

Thüringische Ritter, Grafen und Edelleute.

Edelfrauen, Edelknaben, Aeltere und jüngere Pilger.

Sirenen, Najaden, Nymphen, Bacchantinnen.

Ort der Handlung: Thüringen, Wartburg. — Zeit: Im Anfange des 13. Jahrhunderts.
Die neuen Decorationen

1) Das Innere des Venusberges (Hörselberges bei Eisenach).

2) Der Sänger-Saal.

3) Ein Thal, im Hintergrunde die Wartburg.

sind vom Decorationsmaler Herrn Bredow angefertigt

Die theilweise neuen Costüme sind vom Garderobier Herrn Schwarz.

Das Orchester ist durch mehrere geübte Dilettanten und durch die Musik vom Hautboisten-Korps des Neapolitanischen Regiments verstärkt.

Die vorkommenden Gruppierungen sind von Mad. Baumann arrangirt und wirt dieselbe dann mit.

Zur Erklärung des Textes.

CONRADIN KREÜTZER

Konradins Kreicers.

Conradin Kreutzer.

Luijs Šūberts.

Louis Schubert.

Karls Gotlibs Alts.

Carl Gottlieb Alt.

Filips Breiers titullomā
V. Šekspīra traģēdijā «Ham-
lets».

Philipp Breuer als Hamlet in
der Tragödie von W. Shake-
speare «Hamlet».

Rīgas Pilsētas teātra trupa
1843./44. gada sezonā.

No augšas 1. rindā (no kreisās): Emīlija Hizele, Johans Hofmanis, Katarīna Hofmane; 2. rindā: Filips Breiers, Sofija Frike, Karls Ginters; 3. rindā: Auguste Šmale, Vilhelms Augusts Volbriks, Aleksandrs Zamts, Gustavs Ladejs, Marija Baumeistare; 4. rindā: Heinrihs Bārts, Augusts Kohs, kapelmeistars Luijs Šūberts.

Die Truppe des Rigaer
Stadttheaters in der Saison
1843/44.

Von oben 1. Reihe (von links): Emilie Hysel, Johann Hoffmann, Catharina Hoffmann; 2. Reihe: Philipp Breuer, Sophie Fricke, Carl Günther; 3. Reihe: Auguste Schmale, Wilhelm August Wohlbrück, Alexander Sammt, Gustav Laddey, Marie Baumeister; 4. Reihe: Heinrich Bahrdt, August Koch, Kapellmeister Louis Schubert.

Bei aufgehobenem Abonnement.

Stadt-Theater in Riga.

Mit hoher obrigkeitlicher Bewilligung

Sonnabend den 17. März 1851,

zum Benefiz für Fräul. Müller,

zum Erstem Male:

Die liebende Bayadere.

Oper mit Ballet und Pantomime in 2 Akten, nach dem Französischen des
Scribe für die deutsche Bühne bearbeitet vom Freiherrn von Lichtenheim.
Musik von Auber.

Sämmtliche Tänze sind arrangirt von Fräul. Müller.

Personen:

Ein Unbekannter	Herr Baumann.
Olisar, Oberrichter,	Herr Vost.
Ein Tischbedar	Herr Schmidt.
Ein Offizier der Leibwache des Großveziers	Herr Saalbach.
Ein Aufseher der Sklaven	Herr Niels.
Ninfa,	Frau Koeder von Komani.
Farmé,	Fräul. Bachmann.
Zoleé,	Fräul. Müller.
Abla,	Fräul. Heilmüller.
Halala,	Fräul. Blume.
Durifa,	Fräul. Reichert.

Anderer singende und tanzende Bayadereu.
Tischbedars Wachen. Volk. Sklaven.

Ort der Handlung: Ceschmir.

Vorkommende Tänze:

Im ersten Akte:

Pas Tambourin, getanzet von Fräul. Müller, Fräul. Bachmann
und sämmtlichen Damen.

Großer wiuwischer Tanz und Shawl-Gruppierungen, ausgeführt
von Fräul. Müller, Fräul. Bachmann und sämmtlichen Damen.

Im zweiten Akte:

Grand Pas de deux, getanzet von Fräul. Müller und Fräul.
Bachmann.

Nach der Oper:

Tyrolenne, getanzet von Charlotte Bauer, Charlotte Schneider und
Ernestine Kopitz.

Zum Schluß:

Großes Concert für die Violine von Beriot, mit Orchesterbegleitung,

vorgetragen von Herrn Baumann.

Die geehrten Abonnenten werden ersucht, bis Mittags 12 Uhr über ihre Plätze
zu verfügen, indem dieselben sonst anderweitig vergeben werden.

Preise der Plätze: Rangloge 1 Rbl. S.; Parterreloge, Sperrlog und Parquet
70 Kop. S.; Parterre 50 Kop. S.; Gallerie 35 Kop. S.

Freibilletts sind heute ohne Ausnahme nicht gültig.
Heute gelten keine halben Cassenpreise.

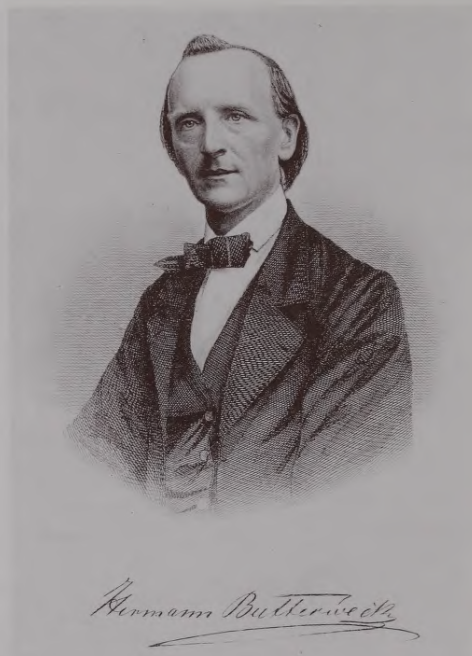
Afiša. D.F.E. Obēra baletoperas
«Dievs un bajadēra» pirmizrāde Rīgas
Pilsētas teātri 1851. gada 17. martā.

Theaterzettel. Uraufführung der Bal-
lettoper «Gott und die Bajadere» von
D.F.E. Auber am 17. März 1851 im
Rigaer Stadttheater.

Marija Geistingere.

Marie Geistering.

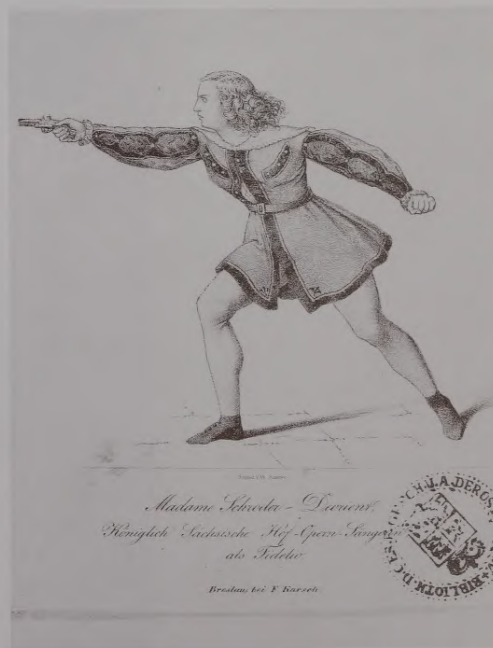
Hermanis Buterveks.

Hermann Butterweck.

Francs Tome.

Franz Thome.

Vilhelmīne Šrēdere-Devrient
titullomā L. van Bēthovena
operā «Fidelio».

Wilhelmine Schröder-Devrient
als Fidelio in der Oper von
L. van Beethoven «Fidelio».

Vilhelmine Šrēdere-Devriente titullomā
V. Bellini operā «Norma».

Wilhelmine Schröder-Devrient als Norma in
der Oper von V. Bellini «Norma».

Druck des Lith. Inst. v. W. Sauter.

Madame Schröder-Devrient.
Königlich Sächsische Hof-Oper - Sangerin
als Norma.

Staud v. W. Sauter.

Madame Schröder-Devrient.
Königlich Sächsische Hof-Oper - Sangerin
als Romeo.

Vilhelmine Šrēdere-Devriente — Romeo
V. Bellini operā «Romeo un Džuljeta».

Wilhelmine Schröder-Devrient als Romeo in
der Oper von V. Bellini «Romeo und Julia».

Heute zum Erstenmahl
Wird aus unterthänigster Schuldigkeit
Durch die
Von Ihro Russisch-Kaiserl. Majest.
allergnädigst privilegirte
COMOEDIANTEN,
unter dem Directorio
Johann Christopher Siegmunds
Ein in dem werthgeschätzten Riga noch niemahls zum Vorschein
gekommenes Schau-Spiel
Betitult
Erster Theil.
Des durch seinen Heldenmuth unüberwindlichen
A L C I D E S.
Das ist:
Der bey dem Fall des grossen Pompeji erhöhete
J U L I U S C Æ S A R.
Mit Arlequin unter dem Namen Lepido, einem närrischen Römer
und verschmizten Kuppler,
Auf dieses hohe Festin
aufgeführt werden.

XX 2

Unter

Johana Kristofa Zigmunda privi-
leģētās trupas izrādes afiša Rīgā
18. gadsimta 40. gados.

Theaterzettel. Vorstellung der pri-
vilegierten Theater-Truppe unter
der Direktion von Johann Chris-
toph Siegmund in der 40er Jahren
des 18. Jahrhunderts.

Peters Nikolajs fon Vilms ir sacerējis ļoti daudz klavierdarbu, galvenokārt programma-
tiskas miniatūras. Interesanta ir partitūra pūtēju orķestrim «Pie jūras» (*Am Meer*), kuras
instrumentācijas autors ir kāds cits vācbaltu komponists Aleksandrs Teodors Štegers, un viņa
vadītās biedrības «Hüon» pūtēju orķestris varēja būt šī skaņdarba atskaņotājs Rīgā 19. gadsimta
beigās.

Am Meer.

Cornet 1 in E \flat

Cornet 2 in B \flat

Altohorn 1

Altohorn 2

Tenorhorn 1 in B \flat

Tenorhorn 2 in B \flat

Tenorhorn 3 in A \flat

Horn 1 in F

Horn 2 in F

Tromba 1 in B \flat

Tromba 2 in C

Basso in B \flat

Basso in E \flat

Tuba in B \flat

Timpani in F and B \flat

Muzicēšana kvartetos bija patiesi populāra Rīgā, ne velti to mācīja Vijoļspēles institūtā. Sākumi meklējami jau 18. gadsimtā. Sevišķi aktīvi koncertēja teātra orķestra stīgu grupas koncertmeistaru kvartets. Kad 1845. gadā nomainījās orķestra sastāvs, arī kvartets izjuka.

Altists Karls Hermanis¹ saglabāja uzticību iemīlotajam kvarteta žanram, un viņa alts skanēja arī jaunajā kvartetā, kas koncertēja no četrdesmito gadu beigām (Eduards Vellers — Vilhelms Šēnfelds — Karls Hermanis — Karls Markss-Markuss).

Karla Hermaņa *Adagio cantabile* stīgu kvartetam var atskaņot ne tikai profesionāli mūziķi, bet arī mūzikas mīļotāji. Grūti pateikt, kurā no stīgu kvartetu sastāviem spēlējot šis jaukais skaņdarbs ir tapis.

Adagio cantabile ed con molto espressione

p con sordino

p con sordino

p con sordino

p con sordino

sf

¹ Karls Hermanis dzimis Vendenē, viņa tēvs bija vijolnieks Mītavā, kur aizsākās dēla mūzikas gaitas. Rīgā debitējis 1836. gadā «Dūna-Musikfest» laikā un bijis altists teātra orķestrī līdz pat 1883. gadam.

Teātra orķestra attiecības ar Rīgas Mūzikas biedrību, kas rīkoja simfoniskos koncertus, 19. gadsimta trīsdesmitajos gados mainījās. 1853. gadā pat nodibinājās Orķestra biedrība (*Orchesterverein*), kurā apvienojās diletanti un no darba teātrī aizgājušie mūziķi, — tik ļoti Rīgas Mūzikas biedrības darbība gadu desmitu laikā bija koncentrējusies tieši uz simfonisko mūziku, taču kā patstāvīga vienība Orķestra biedrība darbojās tikai divus gadus. Ir saglabājies nošu inventāra saraksts Rīgas Mūzikas biedrības bibliotēkai, un tajā no komponistu—rīdzinieku skaņdarbiem minēta kāda V. F. Bergnera, juniora, dziesma baritonam ar klavierēm, fragmenti no H. Dorna operām, J. Geislera, A. Klefela, J. A. Preisa un P. N. fon Vilma uvertīras, L. Šūberta simfonijas, E. Simona marši, J. J. Šrāmeka sacerējumi.

Rīgas Mūzikas biedrības koncertos, kā jau iepriekš minēts, orķestra sastāvs bija daudz lielāks par teātra orķestri. 1845. gadā, kad tika atskaņots F. Lēbmaņa 121. psalms vīru korim ar orķestri, stīgu grupā vien spēlēja 35 mūziķi un bija pilns divkāršais pūtēju sastāvs. Šādam orķestrim bija pa spēkam gan Hektora Berliozas autorkoncerta programma Rīgā 1847. gadā, gan Roberta Šūmaņa oratorijas «Paradīze un Peri» atskaņojums Melngalvju namā 1846. gadā trīs gadus pēc sacerēšanas. Šāda orķestra pastāvēšana Rīgā mudināja sacerēt plašus vokāli instrumentālus darbus, kā, piemēram, Sv. Pētera baznīcas ērģelnieka Vilhelma Frīdriha Bergnera, seniora, kantātes¹, kas tapa četrdesmitajos gados.

¹ Abas kantātes, kuru rokraksti glabājas pie V. F. Bergnera, seniora, mazmazbērniem Vācijā, ir iecerētas korim, solistiem, simfoniskajam orķestrim un ērģelēm. Kantāte «Rīta svētki» (*Das Morgenfeier*) tapa 1846., bet otra — jau 1843. gadā.

Balets Rīgas Pilsētas teātrī

No trim Rīgas Pilsētas teātra uzvedumu veidiem — dramatiskajām izrādēm, operām, baletiem, no šīm trim teātra darbības sfērām tieši baleta tradīcijas tika izkoptas vismazāk. Lai gan 1782. gadā teātrī bija labi dejojāji, šis mākslas veids ilgi teātra vadības atbalstu nesaņēma. 18. un 19. gadsimta mijā notika strauja līmeņa lejupslide, un kādā recenzijā par teātra viesizrādēm Mītavā 1810. gadā tika teikts: «Tā kā daudzi savā dzīvē baletu nekad nebija redzējuši, tad gaidīja vairāk nekā dabūja. Dejas bija tik parastas, ka katrs no skatītājiem varēja piedalīties» [150].

Salīdzinājumam gan nevar piedāvāt izvērstu kritikas atsaukumi no pirmajiem teātra darbības gadiem, tomēr var citēt kādu afišas tekstu, kurā izklāstīts saturs lielam vēsturiski pantomīmiskam baletam piecos cēlienos «Dons Žuāns jeb Akmens viesis», ko pirmo reizi izrādīja 1782. gada 29. decembrī un atkārtoja nākamajā 1783. gadā.

«Dons Žuāns izmanto pusnakts stundu, lai pastrādātu kārtējos nedarbus; viņš nonāk pie vietvalža Dona Pedro nama un nolemj viņa meitai nospēlēt nakts serenādi. Viņš pavēl savam sulainim visu sagādāt un stāvēt sardzē, kamēr pats aiziet uz vietvalža namu. Pēc brīža tajā atskan troksnis. Parādās Dons Žuāns un Dons Pedro ar atkailinātiem zobeniem. Dons Pedro, vecs vīrs, veltīgi mēģina aizstāvēties, viņu caurbj pretinieka dūrieni, un slepkava aizbēg. Noslēpkavotā vietvalža meita piesteidzas, izdzirdējusi troksni, ierauga tēvu, asīm noplūdušu, nolād slepkavu un zvēr atriekt viņa nāvi.

Darbība noris kādā viesnīcā pilsētas nomalē tuvu kapsētai. Kāda ģimene svin tur kāzas ar daudziem viesiem. Dons Žuāns ierodas nelūgts, tomēr tiek laipni uzņemts. Visi uzjautrinās, dejojot dažādas dejas. Beigās ir pazudusi līgava, Dons Žuāns ir pierunājis viņu bēgt un dejas laikā ir aizvedis. Kāzinieku vidū izceļas apjukums, visi steidzas pakal bēgļiem.

Dons Žuāns nonāk ar aizvesto līgavu, kas jau nožēlo savu kļūdu, kādā dārzā blakus kapsētai. Pēc brīža uzrodas

viņa sulainis ar ziņu, ka viņu meklējot malu malās, un lūdz savu kungu nekavējoties bēgt. Dons Žuāns, spītējot briesmām, paliek. Aizvestā līgava pa to laiku atgriežas mājās. Sulainis, viņu pavadot, nejauši ierauga Dona Pedro kapakmeni un šausmās sastingst. Arī Dons Žuāns tuvojas kapakmenim, kur attēlots noslēpkavotais Dons Pedro zirgā, viņš par to zobojas un ielūdz statuju pie sevis uz maltīti.

Dons Žuāns atgriežas viesnīcā, atvainojas līgavainim un ģimenei ar atrunu, ka līgavas aizvešana ir bijis tikai joks. Visi sēžas pie galda. Kad kāzinieki liksmojas, negaidot parādās Dona Pedro gars. Visi, izņemot Donu Žuānu, aizbēg, viņa sulainis paslēpjas. Kad gars kādu laiku ir sēdējis pie galda, viņš aicina Donu Žuānu pie sevis uz kapiem. Dons Žuāns apsola ierasties un liek sulainim sevi pavadīt.

Dons Žuāns, kā solījis, ierodas kapsētā. Gars viņu sagaida un pamāca, ka vēl būtu laiks laboties, bet nelietis ar nicinājumu izturas pret šo pamācību un izsmej garu. Pēkšņi kapsētā paveras elle, kur var ieraudzīt Donu Žuānu starp daudzām fūrijām; tās spīdzina ļaundari, līdz viņš aiz sāpēm saņemst» [1].

Vērtējot šī baleta dekorācijas, A. F. V. fon Kertens rakstīja: «Dona Pedro monumentu esmu redzējis uz Magdeburgas, Leipcigas un Berlīnes skatuvēm. [...] Šīsdienas attēls radīja manā dvēselē jaunu ideālu. Dona Pedro svinīgā poza uz nevaldāmā zirga, kas nelabprāt liekas klausot vieglajiem apaušiem. Turklāt tas ir pareizā krāsu un lieluma attiecībā, bez ķiveres, bet ar apvītu lauru vainagu, uz kapa ieroči un kara rīki, un tas viss ir vislabākā perspektīvā, līdz lieliskai maldināšanai» [1937].

Pirmajā baleta trupās sastāvā 1782. gadā dejoja Eliāss Fogts, Švābe, Cimmerles kundze, kas bijusi lieliska dejojāja; komiķis dejojājs Lēmeijers, Peters Amors, kas līdz 1793. gadam dejoja Veimārā, bet vēlāk līdz savai nāvei bija universitātes deju skolotājs.

Eliāss Fogts 1783. gadā savu baletmeistara vietu Rīgā nodeva Švābem, bet pēc viņa aizbraukšanas 1784. gadā atkal atgriezās un strādāja Rīgā līdz pat

1788. gadam. Savukārt 1788./89. gada sezonā tika angažēts baletmeistars un dejotājs Kosmuss Morelli.

Pacēlums baleta izrādēs Rīgas Pilsētas teātrī sākās 19. gadsimta divdesmitajos gados ar Eiropā slavenās Franca Koblera baleta trupas viesošanās 1824. gadā. Trupas sastāvā bija Jozefs, Johanna un Margarēta Kobleri, Gustavs Ādolfs Zelke un Karoline Dīca. No Rīgas viņi devās tālāk uz Maskavu, tur trupas sastāvs sadalījās, un 1827. gadā Gustavs Ādolfs Zelke tika angažēts Rīgas Pilsētas teātrī par baletmeistaru. Tai laikā baleta skati parasti bija operu izrādēs un daži dejotāji teātrī bija nepieciešami kaut vai šī iemesla dēļ. Tomēr ar G. A. Zelkes atbraukšanu Rīgā atjaunojās tradīcija, ka tika uzvesti baleta viencēlieni oriģināl-horeogrāfijā. 1827. gada 5. novembrī pirmizrāde bija baletam «Kam laimējas, tas ligavu ved» (*Wer das Glück hat, führt die Braut*), 1828. gada 15. februārī — «Viltus un mīla» (*List und Liebe*), 1833. gada 13. janvārī — «Žanete un Kolins» (*Jaenette und Colin*).

Regulāri baletmeistaru angažementi Rīgā atsākās ar Leonharda Ratgēbera, baletmeistara un dejotāja, darbību no 1840. līdz 1843. gadam. Viņa baletiem mūziku rakstīja Eduards Tauvics. Savu primabalerīnu Bernardeli jaunkundzi baletmeistars L. Ratgēbers esot apprecējis.

Vienu sezonu — 1844./45. — Rīgas Pilsētas teātrī tika angažēta visa Kobleru trupa — tēvs Francs Koblers kā baletmeistars, kā dejotāji dēls Francs, meitas Nina un Helēna, kā arī raksturdejojā pāris Kēbiša un Veinrihs. Baletmeistars Francs Koblers iestudēja gan oriģinālballetus — 1845. gada 10. februārī J. J. Šrāmeka «Umurkumurs jeb Automātu kabinets» (*Hungerkummer, oder: Das Automaten-Cabinet*) —, gan baleta skatus operās, gan dejas kā atsevišķus kon-

certnumurus. Kādā atsauksmē teikts: «Ideja, lai apvienotu piecus pārus vienā lokā, pelna ievēribu» [793]. 1845. gadā Kobleri pieņēma bijušā Rīgas Pilsētas teātra direktora Johana Hofmaņa aicinājumu doties uz Prāgu, kur viņš bija pārņēmis teātra vadību.

Tad arī uz vienu sezonu Rīgā atgriezās Leonhards Ratgēbers, viņa dejotāji bija Bordovihs, Rīdela un Auguste Polletina, kura vēlāk apprecējās ar vijolnieku Eduardu Velleru. Šī dejotāju trupa uzveda balletus «Maskarāde» 1845. gada 17. oktobrī, «Pārtrauktās kāzas» (*Unterbrechene Hochzeit*) 1845. gada 29. decembrī, «Alpu prieki» (*Alpen-Lust*) 1846. gada 12. janvārī, «Dejotāja ceļojumā» (*Tänzerin auf Reisen*) 1846. gada 19. janvārī, «Roberts un Bertrands» 1846. gada 11. martā.¹

Bija sācies īsts baleta mākslas uzplaukums Rīgas Pilsētas teātrī.

1846. gada oktobrī un novembrī, kad jau bija beidzies Leonharda Ratgēbera angažements, Rīgā uzturējās baleta trupa Karlo Šīra vadībā. Apvienojot viesu un rīdzinieku spēkus, izrādīti septiņi baleti, no kuriem viens bija S. Punji balets «Esmeralda» (titullomā savulaik šim 1844. gadā pirmuzvestajam baletam bija slavenā austriešu balerīna Fanija Elslere, gan ne Rīgā).

1851. gadā 17. martā tika iestudēta F. Obēra baletopera «Dievs un bajadēra» ar vācu nosaukumu «*Die liebende Bayadere*». Šai operā, kas sacerēta Parīzē 1830. gadā, bajadēras loma bija speciāli domāta slaveņajai baletdejojājai Marijai Taljoni, kas pirmā nostājās uz puantēm un mainīja tradicionālo tērpu baletā. Rīgas Pilsētas teātrī bajadēras lomā bija solodejojāja un baletmeistare Berta Millere.

Nozīmīgs balets tapa tepat Rīgā 1851. gada novembrī — tas bija komponista Riharda Genē komisks

¹ Pēc teātra orķestra atlaišanas 1845. gadā par koncertmeistaru sāka strādāt bijušais Halles teātra mūzikas direktors Makss Erlangers, tiesa, tikai vienu sezonu, kuras laikā guva atzinību kā komponists ar diviem darbiem — Koncertuvertīru un mūziku baletam «Roberts un Bertrands». No 1848. līdz 1873. gadam M. Erlangers bija Maskavas Mazā teātra diriģents, nodibināja Krievijā savu nošu izdevniecību.

balets divās ainās «*Polka in der Klemme*», kas sezonas laikā tika vairākkārt atkārtots. Teātra sezonas maiņa 1851. gada pavasarī bija atnesusi Rīgas Pilsētas teātrim jaunu baletmeistaru — Hugo Oto Tirnāgeli un jaunas dejotājas — Agati Gesavu un Henrieti Karolini Amāliju Neimani. 1851. gada 27. novembrī baletmeistars H. O. Tirnāgelis rīkoja lielu masku balli, kura tika atklāta ar viņa paša aranžētu polonēzi, desmitos vakarā dejojā «Arlekinādi», kas, spriežot pēc izpildītāju sastāva, bija izvērstas baleta skats, tad divpadsmitos naktī — kādu komisku kontrdeju.

1854./55. gada sezonā Rīgas Pilsētas teātra baleta trupu vadīja baletmeistars un dejotājs Vencels Francs Reisingers. Viņš savai beneficei 1854. gada septembrī bija izvēlējis Č. Punji baletu «Pastnieks un markitante», iestudēja arī jaunus baletus «Burvju roze» (*Zauberrose*) 4. decembrī, «Mīla uz laukiem» (*Liebe auf dem Lande*) 8. janvārī, «Milas ķildas» (*Liebeshändel*) 5. februārī. Šajos baletos dejojā Karoline Brandstrupa un Matilde Franciska Tombozi.

Nākamajā sezonā Rīgas Pilsētas teātrī atkal angažēja jaunus baletdejojājus — Jozefu Šellenbergu ar māsām Amāliju un Paulīni, kā arī dejotāju Amāliju Deihu, kas nāca no Leipcigas teātra. 1856./57. gada sezonā dejotāju Rīgā nebija.

Vēl uz vienu — 1858./59. gada sezonu Rīgā atgriezās V. F. Reisingers un jauni dejotāji: Valeska Nahtigala, Rūdolfas jaunkundze un Karls Īrvics. Tika uzvesti jauni baleti: «Hufera kungs» (*Herr von Hufer*) 1858. gada 5. novembrī un «Arlekīns un Kolumbīne» 1859. gada 2. janvārī.

Pēdējo gadu desmitu Lielajā Ķēniņu ielā, kad teātrim bija grūti izdzīvot finansiāli, atsevišķas sezonas baleta trupa ar labiem dejotājiem netika angažēta, bet centās izlīdzēties ar dažām jaunkundzēm — tā bija 1861./62. gada sezonā. Tajos gados, kad baleta solo dejotāji netika angažēti, daži gados jaunāki aktieri tika izmantoti deju skatos, piemēram, jau piecdesmito gadu sākumā aktieris Jozefs Jakobs Tīcs, Agate Geislere un publikas mīlulis jaunais Karls Veiss, kurš vēlāk kļuva par Vācijā izslavētu komiķi (teātrī dejojusi savā laikā bija arī Friderīke Federsena un citas aktrises).

Dažas teātra dejotājas apmācīja bērņus, piemēram, Vilhelmīne Vernere 1854. gadā.

Īstu baleta mākslas baudījumu rīdiniēki varēja izjust tais vakaros, kad uz Rīgas Pilsētas teātra skatuves dejojā pasaulslaveni viesi.

halets divas unās «Pelle in der Klause» kas ar cenās
lalkā tika vairākkārt atkārtots. Teātra sezonas beigās
1854. gada pavasarī bijātais Rīgas Pilnības teātra
jauno balsoņnieks — Hugo Ota Tivāgoli un viņas
dejojājs — Agnē-Čestava un Nēnne- Karolīne
Anžlija Neimani. 1851. gada 27. novembrī balsoņnie-
ks H. O. Tivāgoli atkārtoti bija masku ballī, kurā tika
atklāta ar viņa palīdzību arāņu polonoš, desmitas Vācietis
dejoja «Ardēnāki», kas, iespējams, bija izpildīta
sacelma, bija ievērojama ballī, kas bija
maiti — tika komisko komēdiju.

1854.55. gada sezonā Rīgas Pilnības teātra balsoņ-
nieks bija balsoņnieks un dejojājs Vērsels Frans
Reislers. Viņš bija balsoņnieks 1854. gada sezonā
bija izpildījis C. F. P. un balsoņnieks un balsoņ-
nieks, balsoņnieks un balsoņnieks «Burgis
(Zauberberg) 4. balsoņnieks «Mits in laubens
auf dem Lande» balsoņnieks «Mits in laubens
auf dem Lande» balsoņnieks un balsoņnieks
1854. februārī. Balsoņnieks un balsoņnieks
balsoņnieks un balsoņnieks. Teātra
balsoņnieks un balsoņnieks Rīgas Pilnības
balsoņnieks un balsoņnieks. — balsoņnieks un
balsoņnieks un balsoņnieks un balsoņnieks
balsoņnieks un balsoņnieks un balsoņnieks
balsoņnieks un balsoņnieks un balsoņnieks
balsoņnieks un balsoņnieks un balsoņnieks

— VC un vicar — 1858/59. gada sezonā Rīgā at-
kārtoti V. F. Reisingers un jauns dejojājs Valeska
Kriščiņa, Rūdolfs Jonknehts un Kārlis Irvics. Tika
uzvesti jauni balsoņnieks «Hofers kungas» (Herr von Hüfer)
1858. gada 3. novembrī un «Ariektis un Kolumbines»
1859. gada 2. janvārī.

Pēdējo gadu sezonā Lielajā Kriščiņā tika
uzvesti jauni balsoņnieks un dejojājs Valeska
Kriščiņa un dejojājs Rūdolfs Jonknehts un Kārlis Irvics.
Tika uzvesti jauni balsoņnieks «Hofers kungas»
(Herr von Hüfer) 1858. gada 3. novembrī un
«Ariektis un Kolumbines» 1859. gada 2. janvārī.
Balsoņnieks un dejojājs Valeska Kriščiņa un
dejojājs Rūdolfs Jonknehts un Kārlis Irvics.
Balsoņnieks un dejojājs Valeska Kriščiņa un
dejojājs Rūdolfs Jonknehts un Kārlis Irvics.

1854. gada sezonā Rīgā atkārtoti V. F. Reisingers
un jauns dejojājs Valeska Kriščiņa, Rūdolfs
Jonknehts un Kārlis Irvics. Tika uzvesti jauni
balsoņnieks «Hofers kungas» (Herr von Hüfer)
1858. gada 3. novembrī un «Ariektis un Kolumbines»
1859. gada 2. janvārī.

1854. gada sezonā Rīgā atkārtoti V. F. Reisingers
un jauns dejojājs Valeska Kriščiņa, Rūdolfs
Jonknehts un Kārlis Irvics. Tika uzvesti jauni
balsoņnieks «Hofers kungas» (Herr von Hüfer)
1858. gada 3. novembrī un «Ariektis un Kolumbines»
1859. gada 2. janvārī.

Komediantu un teātra trupu viesizrādes līdz 19. gadsimta sākumam Rīgā

Rīgas ģeogrāfiskais stāvoklis vienmēr ir bijis labvēlīgs pilsētas attīstībai ne tikai saimniekošanā un tirdzniecībā, bet arī kultūrā. Attiecībā uz teātra vēsturi būtiska nozīme bija tam, ka cauri Rīgai ceļš veda lielāko daļu teātra trupu, kas bija nolēmušas meklēt laimi bargajos ziemeļos, par kuru balto sniegu un pasakainajām bagātībām stāstīja leģendas.

Katram Rīgā iebraukušajam komediantam bija jālūdz rātes atļauja izrādēm, kas dažreiz netika dota vai arī tika novilcināta.

Komediantu ienākumi Rīgā nebija lieli. Tieši otrādi — publikas nelaiņnās uzņemšanas dēļ 1672. gadā trupa no Augšvācijas ātrāk, nekā bija paredzēts, aizbrauca no Rīgas. Komediantu ienākumi tika aplikti ar nodokļiem — bija jāmaksā Rīgas Sv. Pētera baznīcai ne mazāk kā trešdaļa, ko gan vēlāk samazināja līdz ceturtdaļai. Savukārt 1679. gadā tika uzlikts īpašs nodoklis par labu cietumam. Ja neizdevās piesaistīt publikas uzmanību, tad komediantu izdevumi par telpām, svecēm, greznojumiem un mūziku varēja pārsniegt ieņēmumus.

Pārskatot 17. gadsimtā Rīgā ieradušos komediantu vārdus, pārsteidz plašais tautību loks. 1644. gadā ziemeļu virzienā devās angļi, kas arī atpakaļceļā 1647. vai 1648. gadā uzstājās Rīgā. 1666. gada martā un aprīlī viesojās Stokholmas komedianti, 1691. gadā — holandiešu trupa Emanuela Pereras vadībā (izrādes notika Lielās ģildes pagalmā), 1696. gadā — itāļi, 1699. gadā — anglis Deivids Fleks un vēl holandiešu komedianti.

Protams, arī vācu tautības komedianti Rīgā viesojās bieži: 1643. gadā Heinrihs Oto, 1644. gadā Martins Rosts, kura trupā bez aktieriem bija t. s. lēcēji (akrobāti?) un dejotāji. Trupa starp citiem priekšnesumiem

izrādīja tolaik populāro komēdiju par Suzannu un trim zemnieku dēliem. 1672. gadā ieradās komediantu trupa no Augšvācijas, 1679. gadā slavenais Kristiāns Bokheisers ar savu trupu, 1687. gadā Niklass Krūze ar trupu, no 1690. gada oktobra līdz 1691. gada Lieldienām izrādes sniedza trupa Johana Augusta Uliha vadībā, 1695. gadā — trupa no Saksijas Johana Feltena vadībā.

Beidzoties Ziemeļu karam, kura rezultātā Rīga nonāca Krievijas cara pakļautībā, komediantu spēles tika izrādītas 1711. gadā par godu cara Pētera Pirmā vizītei Rīgā. Afišas vēsta, ka augšvācu komediantu trupa kādā spīķerī iepretim Jāņa baznīcai izrādīs muzikālu serenādi ar Apollo un deviņu mūzu piedalīšanos. Turpmākajos trīsdesmit gados viesaktieru karuselis vēl joprojām bija intensīvs: 1715. gadā pirms Ziemassvētkiem izrādes sniedza Gabriēla Millera trupa no Saksijas, 1717. un 1718. gadā no Vācijas ziemeļiem atbrauca komediantu trupa Martina Millera vadībā (ši trupa Rīgā uzstājās arī 1721., 1728., 1737. un 1738. gadā). 1719. gadā Rīgā viesojās aktieru trupa Viktorijas Klāras Mannas un viņas vīra Manna vadībā. Pēc neveiksmīgām izrādēm Viktorija Klāra Manna iesaistījās kādā citā uz Rīgu atbraukušā trupā, kuras direktors bija burvju mākslinieks Johans Karls von Ekenbergs. Savukārt 1726. gadā rīdzinieki iepazīna angļu-augšvācu marionešu teātra trupu Viljama Darema vadībā. Vairākkārt un ar dažādiem panākumiem uz Rīgu brauca trupa, kuru vadīja Johans Karls Kreicers un Marija Magdalēna Kreicere, — pirmo reizi no Polijas 1729. gadā, kad trupā spēlēja arī Kristiāns Ludvigs Zass, vēlāk arī 30. gados. J. K. Kreicera trupas aktieru skaits svārstījās no četriem līdz divpadsmit. 1731. gadā no Stokholmas J. K. Kreicers ieradās ar savu sievu un viņas māsām Klāru un Kristīni Hedvigu, diviem bēr-

niem, kalponi un aktieri Johanu Papelbaumu. Togad izrādes notikušas kādā spīķerī pie Miesnieku vārtiem. Pēc vīra nāves Marija Magdalēna Kreicere apprecējās otrreiz ar komediantu Gotlību Minjonu. Vēl jāpiemin augšvācu komediantu trupa Johana Grīga vadībā, kura neveiksmīgi uzstājās 1734. gadā un 1735. gada sākumā, un trupa Andreasa Veidnera vadībā 1738. un 1739. gadā, kuras direktors esot dzimis Mītavā.

Raibajā komediantu virknē ir kāda interesanta nianse: Marijas Magdalēnas Kreiceres-Minjonas meitas uzvārds bija Benekena (dažos avotos Berka), Viktorijas Klāras Mannas uzvārds reizēm tika rakstīts Manna-Beneke, un ir pieņēmums, ka viņas bijušas māsas. Tāpat faktiski tā pati trupa, mainoties tikai direktoriem, Rīgā uzstājusies ilgāku laiku — no 1719. līdz 1748. gadam. Daži no trupas aktieriem 40. gados iesaistījās privileģētajā J. K. Zīgmunda un P. Hilferdinga trupā.¹

Pēc 1769. gada, kad mira pēdējais privileģētais īpašnieks Peters Hilferdings, un pēc 1775. gada, kad Rīgas trupa devās uz Pēterburgu pēc barona O. H. fon Fitinghofa rīkojuma, bija gadi, kad pastāvīgas teātra izrādes nenotika. Tad Rīgas publika atsaucīgi uzņēma viesmāksliniekus.

1777. gadā uzstājās itāļu opertrupa ar tā laika labākajām itāļu operām — B. Galupi «Lauku filozofs», Dž. B. Pergolezi «Kalpone — kundze», N. Pičinni «Čekīna jeb Labā meitene», ar kurām šī opertrupa devās iekarot Maskavas un Pēterburgas skatītāju simpātijas.

1798. gadā viesojās Petrova trupa no Pēterburgas galma teātra. Tā bija pirmā krievu opertrupa Rīgā, tās repertuārā bija jaunā, 1779. gadā sacerētā, bet jau populārā komiskā opera «Dzirnavnieks — burvis, blēdis un precinieks», kuru bija sacerējuši trīs autori — rakstnieks Aleksandrs Abļesimovs, komponisti Mihails Sokolovskis un Jevstignejs Fomins. Komiskā opera Rīgā izrādīta divas reizes: 16. maijā Rīgas Pil-

sētas teātrī un nedēļu vēlāk Pārdaugavā, kur vasaras sezonā notikušas izrādes «pie Erasma Menbes» — acīmredzot kādā brīvdabas skatuvē Altonavā.

Poļu aktieri pirmo reizi Rīgā sniedza izrādi 1792. gadā. Nozīmīgas bija viesizrādes 1800. gadā, kad atbrauca poļu opertrupa no Viļņas un jūnijā izrādīja astoņas operas, starp kurām bija D. Čimarozas, N. Pičinni un Dž. Paizjello darbi, kā arī viena no pirmajām poļu nacionālajām operām «Kāzas Krakovā». Šīs operas teksta autors bija poļu teātra «tēvs» Vojcehs Boguslavskis, komponists — Jans Stefani. Opera sacerēta 1794. gadā. Poļu opertrupas vadītāji bija dziedātāji Moravski. Tai pašā reģionā — Viļņā un Minskā — darbojās vēl otra poļu opertrupa M. Kačinska vadībā, un tā viesojās Rīgā 1805. un 1809. gadā.

Izrādes franču valodā sniedza franču trupa 1802. gadā, savukārt 1806. gadā viesojās Krievijas Keizariskās Majestātes dienestā angažētie franču aktieri. 1823. gadā Rīgā ar izrādēm P. O. K. Bomaršē «Figaro kāzas» un L. S. Mersjē «Gvadelupas iedzīvotāji» sevi pieteica Maskavas franču teātra trupa.

Ap šo laiku, 19. gadsimta sākumā, trupu viesizrādes kā masveida parādība izzuda, jo katrā lielākajā Eiropas pilsētā bija nodibinājušies stacionāri teātri, kuros notika publiskas izrādes par maksu. Šajos pilsētu teātros viens no pozitīviem momentiem bija tas, ka par noteicošo vairs netika uzskatīts šauri nacionāls teātra repertuārs. Tika uzvestas itāļu operas, vācu dziesmu spēles vai kāda cita žanra darbs. Labākās operas un lugas ieguva atzinību visos teātros neatkarīgi no valodas un teātra atrašanās vietas. Teātra trupu viesizrādes pamazām vērtās mobilākas un ērtākas — kā atsevišķu mākslinieku viesizrādes. Repertuārs tam vairs nebija šķērslis, jo V. A. Mocarta un citu izcilu komponistu pazīstamākās operas, F. Šillera, P. O. K. Bomaršē, tāpat angļu un itāļu autoru lugas iestudēja katrā valstī un gandrīz katrā teātrī.

¹ Par šīs privileģētās trupas darbību sk. 8., 9. lpp.

Astotā intermēdija

Par skatuves dzīves spožumu un postu

Cilvēka dabā ir lihtīga dota izvēle – nodzīvot sev atvēlēto laiku uz šīs zemes pēc sava prāta. Tas var būt mierīgs dzīvesveids vai nemierpilni kļējumi, mājas siltums vakaros vai nejauši uzmeļēta naktsvieta, rīta atmoda ar ierasto dienas darbu sākumu vai neziņas pilns staciens uz visu jauno, ko ataususi diena sniegs. Un hatria izraudzītais dzīvesveids var darīt cilvēku laimīgu – gan darbarūķi, gan dikdieni, gan dēķu meļētāju.

Rakstnieks Fīds Verns visu mūķu ceļķa tikai savā fantāzijā, un, lasot viņa romāņus, grūti iedomāties, ka piedzīvojumu, dabas un vēstures apraksti tapuši tikai pie rakstāmgalda.

Aktieris var ceļķt visu mūķu, un viņa uzmanība būs pievērsta viņa paķa darbam – izrādei uz skatuves, ar publiku zātē.

Pianists var koncertēt dažādās pilsetās, bet neķo citu bez klavierēm un viesnīcām neredzēt.

Es pati esmu ziedķjusi koncertdarķībai desmit gadus un zinu, ka tikai retu reizi ir bijusi iespēja redzēt to, ķo parasti pilsetās aplūķo ceļķtāju. Iebraukķana – viesnīca – mēģinājums – viesnīca – koncerts – vakariņas – viesnīca – aizbraukķana. Un atķal nāķamā pilseta. Varu aprakķtēt klavieres simt pilsetās, ķet nezinu, vai ķais pilsetās ir baznīcas. Būdama uz skatuves, esmu tikusies ar tūkstoķiem cilvēķu, ķet nevienu no viņiem neesmu iepazīnusi.

Škatuves dzīves spožums un posts. Dzīvesveids, kas paņem tevi visu un neatstāj ne mirkli mieram. Tā ir nepārtraukta atdeve, gandrīz neko negūstot pretim.

Vai 18. gadsimta aktieriem bija savādāks dzīvesveids? Cik liela mērā Rīgu varēja iepazīt ceļojošie komedianti? Vai starp dažādu izrāžu grimēšanās laikā viņiem bija iespēja pabūt Rīgas Domā? Vai viņi izstaigāja pilsētas šaurās ieliņas? Vai arī viņu izlācēja no Rīgas dzīves bija tik liela, ka vienīgais iespaids par pilsētu radās no tās publikas, kas atnāca uz izrādi? Un šī publika – vai tā bija atšķirīga no štatītajiem Rēvelē un Tērbatā? Vai, aizbraucot no Rīgas, kaut neliels sīkums palika komediantu atmiņās par pašu pilsētu? Jeb tikai par izrādi – cik veiksmīgi tā nospēlēja, cik labi ienākumi un cik dāsmi aplausi?

Štatīties izrādi, aiz redzesloka paliek mikrovide, turā aktieri dzīvo, – viņu pašu savstarpējās attiecības. Tur cilvēka daba izpaužas visā savā daudzpusībā, un to izziņāt var pa daļai no memuāriem, atmiņu grāmatām vai nestāstiem un anekdotēm. Savstarpēji strīdi, draudzība, mīlestība. Un nāve. Štatītajiem arī tas viss dažreiz šķiet kā izrādes turpinājums. Bet komediantu nāves dienas lielākoties ir nezināmas, tāpat kā hapavietas, jo draugi un kolēģi jau aizceļojuši tālāk...

Škatuves dzīves spožums un posts...

Virtuozu laikmets

Publisko teātru dibināšanās bija cieši saistīta ar publisko koncertzāļu atvēršanu. Turklāt koncerti notika arī teātros. Sākās vēl nepieredzēta mūziķu migrācija pa Eiropu. Koncertdzīvē sākās virtuozu laikmets. Katrs mūziķis darīja visu iespējamo, lai viņa koncerti noritētu veiksmīgi un lai tiktu «iekarotas klausītāju sirdis». Flautists un mūzikas zinātnieks J. J. Kvacns 1752. gadā rakstīja: «Mūzikas atskaņojumu var salīdzināt ar oratora mākslu. Gan orators, gan mūziķis sagatavo tekstu, tad to izpilda ar vienādu mērķi: iekarot klausītāju sirdis, atmodināt vai klusināt kaislības. Skaidri zināms, ka dažādus oratorus, pat ja viņi izrunā vienādus vārdus, uztver dažādi. Tas pats ir ar mūziku» [1974, 12., 13. lpp.]. Dzirdēt spēlētājam dažādus pianistus, vijolniekus un redzēt uz skatuves dažādus aktierus, dziedātājus — tā bija viena no lielākajām 19. gadsimta klausītāju vēlmēm un kaislibām.

Kādas bija prasības, lai mūziķis visu citu viesmākslinieku vidū netiktu vēsi uzklausīts, bet «iekarotu klausītāju sirdis»?

Mūziķim vajadzēja būt, pirmkārt, komponistam ar savu individualitāti, lai prastu savu «oratora runu» pietiekami oriģināli sacerēt; otrkārt, lieliskam kāda mūzikas instrumenta spēles pratējam — virtuozam. Taču jēdziens «virtuozitāte» nenozīmēja ātrumu, ar kādu pianists skrien ar pirkstiem pa taustiņiem, vai skaļumu, ar kādu vijolnieks «plēš» akordus pa četrām stīgām. Virtuozitāte — tā bija meistarīga instrumenta pārvaldišana.

Dziedātājam šīs prasības bija nedaudz savādākas. Vajadzēja būt spējīgam dziedāt grūtākās un populārākās operlomas tik brīvi, lai iekļautos operas iestudējumā jebkurā teātrī. Vēl liela nozīme bija tam, kādos teātros solists ticis angažēts, jo vārdi «Vīnes galma operteātra solists» vai «no Pēterburgas galma teātra» iedarbojās uz publiku ar maģisku spēku.

Parasti koncerti Rīgā notika Melngalvju nama zālē. Tā kā virtuozu skaits, kas 19. gadsimtā koncertējuši Rīgā, sniedzas vairākos simtos, jāpiemin būtu tie mūziķi, kuru koncerti notika tieši Rīgas Pilsētas teātra zālē.

1833. gadā simfonisko koncertu diriģēja Heinrihs Dorns; 1838. gadā trīs koncertus, kuru programmā bija tikai paša sacerēti darbi, sniedza norvēģu vijolnieks Ūle Bulls; 1839. gadā koncertēja Karols Lipinskis, kā arī kopīgi vieskoncertos spēlējašie vijolnieks Anri Vjetāns un čellists Fransuā Servē; 1842. gadā trīs koncertus Rīgas Pilsētas teātrī un vienu Jāņa (Mazajā) ģildē sniedza Ferencs Lists, 1844. gadā pa vienam koncertam Melngalvju namā un teātrī — pianiste Klāra Šūmane; 1848. un arī 1851. gadā teātra zālē spēlēja pavisam jaunais, tikai 1835. gadā dzimušais vijolnieks Henriks Veņavskis ar brāli pie klavierēm; 1860. gadā (nevis pirmo vieskoncertu laikā 1844. gadā, kā minēts dažos avotos) uzstājās Antons Rubiņšteins.

No izcilākajiem mūziķiem tie arī būtu visi, kuru soļi kādreiz skanējuši vecajā teātra namā Lielajā Ķēniņu ielā. Diemžēl šobrīd Rīgā nav saglabājusies zāle, kurā 1847. gadā autorkoncertu sniedza franču komponists Hektors Berliozs — vienīgā H. Berlioza uzstāšanās bija Melngalvju nama zālē, tādēļ kā joku var uztvert piemiņas plāksni pie nama ārsienas R. Vāgnera ielā 4, kas vēsta, ka bijušajā Vācu teātrī ir muzicējis Hektors Berliozs. 1847. gada 17. maijā Melngalvju namā izskanēja uvertūra «Romas karnevāls», fragmenti no simfoniskās leģendas «Fausta pazudināšana», divas dziesmas, kā arī simfonija ar alta solo «Harolds», kuru Rīgas mūziķi (ne publika) uzņēma ar lielu sajūsmu.

Atgriežoties pie Rīgas Pilsētas teātra zāles, tai laikā, kad Rīgā strādāja Rihards Vāgners, koncertus sniedza Ūle Bulls (*Ole Bull*), saukts Ziemeļu Paga-

nīni, 1838. gada 3., 5., 6. un 8. februārī iepazīstinot Rīgas publiku ar saviem darbiem «Adagio religioso», «Cantabile dolente con Rondo ridente», «Farewell to Scotland», «Capriccio fantastico» un arī vijoļkoncertu

trīs daļās. Starp daudzajiem dzejoļiem, kurus sajūsminātie rīdzinieki veltīja vijoļspēles meistaram, kāds ir īpaši interesants ar Ū. Bulla uzvārda burtu spēli.

Anonīms

Ole Bull

O rfejs skaņās gaismu uzbūra, kas vē **L**
L iesmojot šai ēnu ielejā mums kvē **L**
E lizeju uzbūri mums arī **T U**
B alti mirdzoša tā harmonijās zi **B**
U n es vaicāju: vai tā ir Tava spēl **E**
L aimi debešķīgo kas mums sniedz, jel ce **L**
L īdzi sev Tu mūs ar sirdi dievišķ **O**,

Ūle Bull?

Aplūkojot vieskoncertus no kāda cita aspekta, proti, no Rīgas mūziķu kopspēles ar virtuoziem — komponistiem, būtu īpaši nozīmīgi tie koncerti, kad komponisti kā solisti uzstājās savu instrumentālo koncertu atskaņojumos Rīgā un atradās uz skatuves kopā ar rīdziniekiem, kas spēlēja pavadījumus, tā iedvesmojot un saviļņojot Rīgas muzikālo sabiedrību.

Autori atskaņoja šādus savus skaņdarbus:

Dž. Fīlds — klavierkoncerts 1805. gada 7. oktobrī;

P. Rodē — vijoļkoncerti 1803. gada 21. novembrī, 1808. gada 11. un 20. aprīlī;

P. Baijo un Ž. M. Lamarē — vijoļkoncerti un čella koncerti 1808. gada 13. maijā;

B. Rombergs — čella koncerti 1808. gadā;

F. Rīss — klavierkoncerts 1812. gada 8. aprīlī;

J. N. Hummels — klavierkoncerts 1822. gada 22. aprīlī;

Ū. Bulls — vijoļkoncerts 1838. gada 3. februārī;

A. Vjetāns — vijolkoncerts 1839. gada 3. un 7. janvārī;

F. Servē — koncertskaņdarbi vijolei ar orķestri 1839. gada 5. un 9. janvārī;

K. Lipinskis — vijolkoncerts 1839. gada 6. un 9. maijā;

H. Ernsts — koncertskaņdarbi vijolei ar orķestri 1847. gada 15., 18. un 23. janvārī;

H. Veņavskis — koncertskaņdarbi vijolei ar orķestri 1848. gada 21. jūnijā;

A. Rubinšteins — klavierkoncerti 1860. gada aprīlī.

Par ļoti tuviem kontaktiem ar viesmāksliniekiem liecina Ferencs Lista viesošānās Rīgā 1842. gadā. Tradicionāli pianists spēlējis klaviervakarus viens pats, ar retiem izņēmumiem, kad pieaicināti kādi izcili solisti. Rīgas koncertos F. Lists ir pavadījis dažas Rīgas Pilsētas teātra solistu Katarinas un Johana Hofmaņu, Karla Gintera dziedātās dziesmas. Solo programmās bija ietverti viņa paša skaņdarbi — fantāzija par operas «Dons Žuāns» tēmām, Ungāru maršs, Bravo valsis, Hromatiskais galops (kas parasti koncertos skanēja kā pēdējais), vairākas transkripcijas — par operu «Pu-

ritāni», «Lučija di Lammermūra», «Roberts Velns», «Vilhelms Tells» tēmām. No citu komponistu darbiem tika atskaņoti F. Šopena mazurka un etīde. Piedaloties ceturtajā koncertā Rīgā — orķestra koncertmeistara Peregrīna Feigerla koncertā 24. martā —, Ferencs Lists spēlēja K. M. fon Vēbera Koncertstiķi klavierēm ar orķestri fa minorā — vienu no populārākajiem koncertžanra skaņdarbiem tai laikā, ko Rīgā atskaņoja arī Klāra Šūmane 1844. gadā un Ādolfs fon Henzelts 1839. gadā. Kādu vakaru Rīgas koris «*Liedertafel*» uzaicināja slaveno pianistu viesos. Par godu F. Listam skanēja neliels koncerts — četras dziesmas kora izpildījumā, kuru starpā bija R. Zeiberliha «Tulas karalis» ar J. V. fon Gētes vārdiem un H. Dorna «Egle un palma» ar H. Heines dzeju. Tālākā vakara norise ir aprakstīta kora «*Liedertafel*» jubilejai veltītajā izdevumā: «Slavas vainagotais viesis, kurš ar lielu laipnību pieminēja «*Liedertafel*» arī vēlākajos dzīves gados, iemūžināja pats sevi mazajā kora «Atmiņu lapu» albumā ar manuskriptu (turpat uz vietas, bez šaubām, nepabeigto) «Reinas vīna dziesma» ar G. Hervēga tekstu, *Allegro deciso* — skaistu, ugunīgu kompozīciju vīru korim, ...» [1940].

F. Lista «Reinas vīna dziesma» publicēta tepat Rīgā izdotajā «*Liedertafel*» dziesmu krājumā līdzās daudzām komponistu — rīdzinieku vīru kora dziesmām. Šī dziesma izceļas ar sarežģītības pakāpi, un tās atskaņošana prasa īsti profesionālu meistarību no kora, kas rada jautājumu — vai Rīgas «*Liedertafel*» koris to ir kādreiz nodziedājis?

Rheinweiniied.

G. Herwegh.

No 19.

Allegro marziale.

F. LISZT.

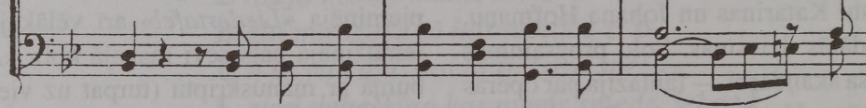
Tenore. **f**

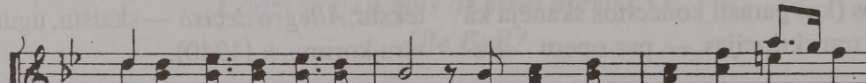
1. Wo solch ein Feu - er noch ge -

Bassi. **f**

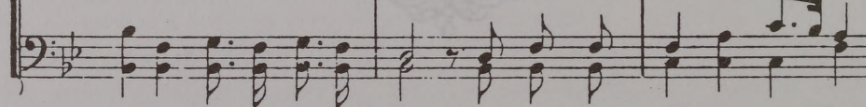
 f

deiht und solch ein Wein noch Flammen speit, da

 f

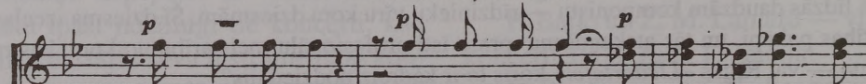
 f

lassen wir in E.wig keit uns nim-mer - mehr ver-trei-ben,

 f

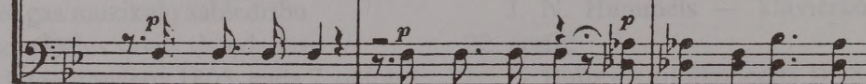
p

stosst an, stosst an!

 p

stosst an, stosst an!

Der Rhein, der Rhein und

 p

stosst an, stosst an!

Dziedātāji — viesi operizrādēs un koncertos

18. un 19. gadsimta mijā gandrīz katru sezonu Rīgā uzstājās dziedātāji no Eiropas, kuru ceļš tālāk veda uz Krieviju.

1792. gadā Rīgā viesojās itāļi Andreoli un Kavati, 1798. gadā — D. Čimarozas skolniece Dellamatellas kundze un Pjetro Balloni, 1804. gadā — bass Kolīni kungs un Skoti kundze, 1805. gadā — Pineti kundze, 1806. gadā — Johans Hibšs divās basa lomās (Zarastro un Aksurs), kā arī Johans Baptists Elmenreihš¹ astoņās Rīgas Pilsētas teātra izrādēs. 1807. gadā ar monodrāmu «Hēra» uzstājās kamerdziedātāja Marija Marketi-Fantoci, tomēr starp dāmām jāizceļ Ģertrūde Elizabete Mara-Šmēlinga, kas 1803. gada 21. un 28. decembrī sniedza koncertus. Būdama savulaik viena no labākajām dziedātājām Eiropā, viņa mūža nogalē dzīvoja Rēvelē, kur pēc nāves ir saglabājušās viņas personiskās lietas un pat matu sproga.

1820. gads atnāca ar divu slavenu, četrdesmit gadus vecu itāļu dziedātāju koncertiem. Tās bija Andželika

Katalāni un Džentile Borgondio. Pirmā no viņām bija bijusi no 1814. līdz 1817. gadam Itāļu operas teātra direktore Parīzē. Biļetes uz viņas koncertiem maksāja četrus sudraba rubļus — tiem laikiem neparasti dārgi. Programmā A. Katalāni bija iekļāvusi itāļu komponistu ārijas, koncerti notika 3. un 7. maijā Rīgas pils Lielajā zālē. Džentile Borgondio koncertēja Rīgā gan 1819., gan 1820. gadā un dziedāja arī fragmentus no Dž. Rosīni operas «Tankrēds».

Jāatzīmē Emīlijas Polmanes vairākkārtējās viesizrādes Rīgā kopš 1823. gada, kad viņa bija angažēta Hamburgas teātrī. Acīmredzot Rīga māksliniecei kļuva tuva, jo 1835. gadā viņa pārcēlās uz šejieni pavisam un slēdza līgumu ar Rīgas Pilsētas teātri. E. Polmanes operlomas bija Skaistā dzirnavniece Dž. Paizjello operā, Suzanna V. A. Mocarta operā. Viņas balss nebija plaša — tikai pusotras oktāvas. 1828. gadā E. Polmane apprecējās ar profesoru un meistarīgu flautistu Oto Kresneru.

¹ No Elmenreihu dzimtas Rīgā islaicīgi kā dziedātājs darbojās Johana Baptista mazdēls Luijs Elmenreihš 1860./61. un 1864./65. gada sezonā, savukārt dēls (Luija tēvs) Alberts Elmenreihš 1871./72. gada sezonā jau jaunajā teātra ēkā.

No Emīlijas Polmanes un Oto Kresnera īsās laulības ir saglabājušies divi valši, veltīti E. Polmanei, kuri publicēti Rīgas teātra almanahā 1828. gadā.

Zwei Favorit-Walzer der Demoiselle E. Pohlmann, vom Professor Kressner.
Walzer I.

The image shows a musical score for a waltz in 3/4 time, written in a key with one flat (B-flat). The score is arranged in three systems, each with a treble and bass staff. The first system begins with a piano (*p*) marking. The second system includes both piano (*p*) and forte (*f*) markings. The third system is marked *dolce*. The music features a mix of eighth and sixteenth notes, often beamed together, and rests. There are some ink blots and a circular stamp on the right side of the page.

Cits pēc cita Rīgā viesojās trīs izcili dziedātāji — 1826. gadā tenors Heinrihs Štirmers, 1827. gadā bass Francs Ziberts ar meitu Klāru, 1828. gadā Heinrihs Blūme.

Pēc desmit gadiem rīdzinieki varēja dzirdēt vienu no slavenākajiem dziedoņiem Eiropā — Hermani

Breitingu, kurš 1838. gadā atveidoja Rīgas Pilsētas teātra iestudējumos *Fra Diavolo*, Mazanjello, Robertu Velnu. Pēdējo uzskatīja par labāko no H. Breitinga operlomām, kas viņa varoņtenora plašumu, spēku un izteismību rādīja visā pilnībā. Arī 1842. gadā Hermanis Breitings sniedza

divus mēnešus ilgas viesizrādes Rīgas Pilsētas teātrī.

1830. gadā, koncertceļojuma laikā uz Pēterburgu un Maskavu, Rīgā dziedāja izcilais koloratūrsoprāns Henriete Zontāga, tomēr rīdzinieki nedzirdēja nevienu no viņas slavenākajām operlomām, jo kopš 1830. gada māksliniece atteicās no piedalīšanās operizrādēs un uzstājās vienīgi kā koncertdziedātāja.

Rīgas Pilsētas teātra operizrādēs viesojās cita izcila dziedātāja — Sabīne Heinefeterē. 1834. gada februārī un martā viņa nodziedāja septiņas izrādes — Tankrēdu, Rozīnu un Dezdemonu Dž. Rosīni operās, Cerlinu F. Obēra operā «*Fra Diavolo*» un Sekstu V. A. Mocarta operā «*Tita žēlsirdība*». 1841. gadā Sabīne Heinefeterē atkal bija Rīgā un rādīja savu sniegumu Normas lomā. Jāpiemin arī Annas Milderēs-Hauptmanes 1830. gada viesošanās.

Tomēr ir neiespējami nosaukt visus viesus — operdziedātājus. Katram no viņiem Rīgas kritiķi veltīja atsauksmes, bieži vien ar skrupulozu precizitāti izsekojot ikvienai izrādei. Un recenzijas atklāj interesantus mirkļus ne tikai slavenību kādas lomas interpretācijā, bet arī viesu un vietējā teātra mākslinieku attiecības. Kad 1828. gadā kritiķis K. F. V. Fleišers, kā parasti, recenzēja viesizrādes, viņš bija piezīmējis, ka Zībertes jaunkundzes balsij trūkst spēka, kas raksturīgs rīdziniecei Emīlijai Goslerei (Herbstai). Pie kritiķa ar pretenzijām ieradusies Gosleres kundze un pārmetusi, ka viņš uzdrošinās salīdzināt viņu ar kādu «radījumu», par ko būtu jākaunas, ja tā būtu viņas skolniece. Savukārt neilgi pēc tam Rīgas Pilsētas bibliotēkas zālē bijis koncerts par labu mūziķu atraitnēm. Zībertes jaunkundzes tēvs Francs Zīberts paziņojis, ka viņš ar tādu «radījumu» kā Goslere kopā nedziedāšot.

Kad Rīgā 1849. gadā septiņus mēnešus no aprīļa līdz oktobrim aizvadīja Marija fon Mara-Folmera (tās gan nebija viņas pirmās viesizrādes Rīgā, jo jau 1847. gadā divus mēnešus viņas balss priecēja Rīgas publiku), viņas dziedāto operlomu klāsts bija visai

plašs — Lučija, pulka meita Marija, Elvīra, Adīna no G. Doniceti operām, Norma un mēnessērdzīgā Amina no V. Bellīni operām. Pēc operas «*Sommambula*» izrādes 1849. gada aprīlī parādījās neizpratnes pilna replika [1011] par to, kāpēc pirmā cēliena beigās Marija fon Mara-Folmera viena pati dziedājusi pasāžas, ja tās iecerētas divbalsīgas. Vai dziedātājas partnerim Jakobam Zeileram bijis acumirkļīgs balss zudums jeb kāds cits iemesls? Otrajā cēlienā gan Zeilera kunga balss esot skanējusi labi, un recenzijas autors iesaka pasāžas, ko Zeilera kungs varot itin labi nodziedāt ar vietējām solistēm, nekautrēties dziedāt kopā ar slaveno operdziedātāju — viešņu.

1847. gads Rīgas publikai ļāva piedzīvot vienas no izcilākajām vācu operdziedātājām — Vilhelmīnes Šrēderēs-Devrientes viesizrādes. Vilhelmīne Šrēdere bija debitējusi Vīnē septiņpadsmit gadu vecumā 1821. gadā, tad vairāk nekā divdesmit gadus nostrādāja Drēzdenes galma teātrī un izpelnījās sevišķu atzinību Leonoras lomā L. van Bēthovena operā «*Fidelio*». Drēzdenē viņa apprecējās ar aktieri Karlu Augustu Devrientu, slavenā dramaturga Gustava Emīla Devrienta brāli. Tur piedzimuši dziedātājas bērni un, sākot ar 1842. gadu, līdzās bijis Rihards Vāgners, kura vadībā iestudētas vadošās lomas operu «*Rienci*», «*Klīstošais holandiešis*» un «*Tanheizers*» pirmizrādēs. Kad 1847. gada nogalē māksliniece viesojās Rīgā, jau bija uzvests «*Klīstošā holandieša*» pirmais iestudējums Rīgā, bet teātra repertuārā tas nebija saglabājies, tādēļ V. Šrēdere-Devriente dziedāja tās partijas, kas tai laikā bija repertuārā Rīgas Pilsētas teātrī, — Normu un Romeo V. Bellīni operās, Lukrēciju G. Doniceti operā, Dezdemonu Dž. Rosīni operā un Leonoru L. van Bēthovena operā. Vēl nodziedāti divi koncerti Melngalvju namā, kuri izcēlušies ar šodien klasisku, bet toreiz vēl maz zināmu repertuāru — F. Šūberta, F. Mendelzona un K. M. fon Vēbera dziesmām. Trešā V. Šrēderēs-Devrientes laulība ar vācbaltu baronu Heinrihu fon Boki prasīja mainīt ierasto, skatuvei veltīto dzīvi pret

lauku muižnieces ikdienu. Dziedātājam bija 43 gadi, un mierīga, laimīga dzīve izrādījās tikai ilūzija — mākslinieces dvēsele ticās prom no vienmuļības. 1858. gadā Rīgas presē parādījās ziņa par V. Šrēderes-Devrientes ierašanos Berlīnē pēc vairāku gadu prombūtnes.

Laikraksti publicēja labas atsauksmes par tenoru Karlu Knopu un soprānu Augusti Fēringeri 1848. gadā, par Annu Mariju Vilhelmīni fon Hafeltu-Bartu 1851. gadā, par Emīliju Flincerī-Hauptu 1854. gadā, par brāļiem Formeziem — Karlu 1852. un Teodoru 1859. gadā, par tenoru no Vīnes operas Francu Štēgeru 1857. gadā. Viņi visi bija Rīgas Pilsētas teātra uzvedumu viesi.

Par Karlu Formezu rakstīja: «Kopš 1837. gada nebija dzirdēts neviens tik ievērojams viesis, kas būtu iemantojis tik pelnītu slavu; un no visiem vācu dziedātājiem, kurus itāļi ir uzņēmuši savā pulkā, neviens nav apvienojis tik daudz dramatiskas mākslas un dziedājuma meistarības» [1146]. Jau konkrētāk ir atspoguļots dziedātāja sniegums Dž. Rosīni operā «Seviljas bārdzīnis»: «Šis raitais un skaidrais *parlando*, lēcieni vieglums, viņa smalkais darbs ar koloratūru un fioritūru, maigais un pregnantais trileris ir brīnumainas parādības tik zemam basam» [1149].

Pēdējo trīs gadu laikā teātrī Lielajā Kēniņu ielā viesojās: itāļu opertrupa un Jozefs Aloīzs Tihāčeks 1861. gadā, Sēlija Trebelli un Teodors Vahtels 1862. gadā, Inese Fabri 1863. gadā.

Impresārijs Ahile Lorīni, pats sevi pieteikdams kā itāļu operas trupas direktoru no Viktorijas teātra Berlīnē, 1861. gadā uz Rīgu atveda sešus solistus un sniedza divpadsmit operizrādes maijā. Sprotams, ka sešu dziedātāju trupa ir pārāk maza, lai varētu pilnībā izrādīt Dž. Rosīni, G. Doniceti vai V. Bellīni operas, tāpēc otrā plāna lomas šajās izrādēs uzņēmās Rīgas Pilsētas teātrī angažētie dziedātāji, tāpat arī pie diriģenta pulsts bija J. J. Šrāmekss. Itāļu operas trupā pirmā primadonna, kā sludināts afišās, bija Labordes kundze

no Parīzes, otra primadonna — Sonjēri kundze no Madrides. Īsti itāliski dziedātāji bija tenors Baragdi no Florences, baritons Briāni no Venēcijas, bass *buffo* Leva no Milānas un bass *profundo* Lasīni no Turīnas. Viesizrādes sākās ar V. Bellīni operu «Somnambula» 11. maijā, tai sekoja Dž. Rosīni «Seviljas bārdzīnis», G. Doniceti «Dons Paskvāle», «Lučija di Lammermūra» un Dž. Verdi opera «Rigoletto» 25. maijā, G. Doniceti «Mīlas dzēriens» 27. maijā. Dž. Verdi opera «Trubadūrs» tika atskaņota 31. maijā, un tajā Leonoras lomā bija Labordes kundze (viņa dziedājusi iepriekšējās izrādēs arī Rozīnu un Aminu). Tik tīri itālisku izpildījumu itāļu komponistu romantiskajās operās Rīgā bija iespējams dzirdēt pirmo reizi. Visas itāļu trupas viesošanās laikā izrādītās operas bija Rīgas Pilsētas teātra repertuārā 1860./61. gada sezonā, un dažus mēnešus pirms itāļiem galvenās partijas dziedāja rīdziniece Emma Jagelsa-Rota, baritons Bernhards Pols un tenors Vilhelms Bēlkens. Piemēram, Dž. Verdi operā «Trubadūrs» Emma Jagelsa-Rota bija Leonora («tikai mazliet vairāk itāļu mīlas kvēles būtu vēlams viņas priekšnesumā» [1725]), Bernhards Pols dziedāja Grāfa di Lunas partiju un Vilhelms Bēlkens — Manriko («Bēlkens, kurš katrā partijā atdodas ar visu savu individualitāti un cenšas ar viņa rīcībā esošiem līdzekļiem piepildīt komponista ieceres, arī kā Manriko mācēja priekšnesumā un tēlojumā izvērst pāri plūstošo kaislību ar vislielākiem panākumiem» [1725]).

Šie operdziedātāji bija skatuves partneri Jozefam Aloizam Tihāčekam, kas īsi pirms itāļu opertrupas 1861. gadā viesojās Rīgā ar astoņām lomām, tādām kā Makss K. M. fon Vēbera «Burvju strēlniekā», Mazanjello F. Obēra operā «Fenella» un Tanheizers.

Neparastas balss valdzinājumu Rīgas publika izbaudīja 1862. gada septembrī, kad vienpadsmit vakarus uz skatuves bija Sēlija Trebelli, tikai divdesmit piecus gadus veca dziedātāja, dzimusi un izglītojusies Parīzē. Viņa atveidoja Rozīnu, Azučenu, Kerubīno, Almavīvu, Tankrēdu un citas lomas, no kuru klāsta

redzams, ka dziedātājas alta balss bijusi piemērota gan tenora, gan soprāna partijām.

Tā paša gada oktobrī Rīgas viesis bija Teodors Vahtels, bet sezonas vidū eksotiskāki ciemiņi — Brazīlijas galma teātra soliste Inese Fabri un Ņujorkas Lielās operas solists Čārlzs Adami, kas dziedāja galvenās partijas operu «Traviata», «Trubadūrs», «Norma», «Dons Žuāns» un «Lukrēcija Bordža» izrādēs.

No visu pieminēto operdziedātāju — viesmākslinieku virknes var secināt, ka pēdējo gadu desmitu laikā, kad Rīgas Pilsētas teātris darbojās Lielajā Kēniņu ielā, viesizrādes daļēji kompensēja pašas Rīgas trupas pieticīgo vokālistu pulku dažās sezonās. Vies-

mākslinieku uzturēšanās Rīgā nereti ilga vairākus mēnešus, turpretī angažementi trupā tika noslēgti uz laiku no septembra līdz jūnijam. Grūti izsvērt, kam bijusi lielāka un paliekošāka nozīme Rīgas muzikālajā dzīvē — pieaicinātā slavenības viesizrādēm vai teātra trupā uz vienu sezonu angažētam solistam. Protams, jāņem vērā arī fakts, ka bez Rīgas Pilsētas teātra vadības un jo sevišķi mūzikas direktoru gadiem ilgi uzturētās repertuāra līnijas (izcilāko 19. gadsimta komponistu operu iekļaušana teātra repertuārā) viesmākslinieku piedalīšanās Rīgas Pilsētas teātra uzvedumos nebūtu iespējama.

Dramatisko aktieru viesizrādes Rīgā

Viena no problēmām dramatisko aktieru viesizrādēs Rīgas Pilsētas teātrī bija saistīta ar valodu, jo izrādes notika vācu valodā.

Šī iemesla dēļ īpaši nozīmīgi ir divi gadījumi, kad viesaktieri snieguši izrādes svešvalodās.

Ņēģeru izcelsmes aktieris Aira Oldridžs pasaules slavu bija guvis ar lielisku tēlojumu V. Šekspīra lugās. Lai gan Rīgas prese pirms viesizrādēm atstāstīja dažādas tenkas par mākslinieku, viņa personība un meistarība izraisīja patiesu apbrīnu, kam šķērslis nebija pat angļu valoda, kurā lomas — Otello, Līru, Makbetu tēloja Aira Oldridžs 1858. gadā Rīgā. «Tas, ko viņš kā aktieris veic ar savas spēles vareno spēku, ir līdzīgs burvībai» [1892].

Itāļu valodā 1861. gadā izrādes sniedza Adelaide Ristori. Oktobrī rīdzinieki redzēja vienpadsmit izrādes, to skaitā F. Šillera «Mariju Stjuarti», E. Skriba «Adriēnu Lekuvrēru», K. Goldoni «Mirandolīnu», E. Leguvē «Medeju» un citas. Mākslinieces spilgtais tēlojums sa-

jūsmīnājis skatītājus, sevišķi Marijas Stjuartes gājiens uz ešafotu pēdējā skatā — šo lomu rīdzinieki bija redzējuši neskaitāmu aktrišu tēlojumā, tradīcijas bija senas — jau kopš 1786. gada, bet A. Ristori dedzīgais patriotisms viņas skatuves tēlus darījis nepārprotami sabiedriski nozīmīgus un tuvākus savam laikam.

Vēsturiski atskatoties uz vācu tautības viesaktieriem Rīgā, kā pirmie jāmin Magdalēna Finka un Antons Bergers, kuri Rīgā sniedza viesizrādes 1778./79. gada sezonā, tad no 1779. gada jūnija Mītavā. Viņu repertuārā bija mono- un duo- drāmas, taču arī lugas ar vairākiem personāžiem, un tajās katrs no aktieriem spēlēja vairākas lomas, pārsteidzot skatītājus ar tēlu dažādību.

19. gadsimtā Rīgas Pilsētas teātrī varēja redzēt daudz izcilu aktieru sniegumu, tiem uzstājoties gan atsevišķi, gan iekļaujoties teātra izrādēs.

Trīs reizes — 1816., 1821. un 1824. gadā — Rīgu apmeklēja dzejnieks Luijs Andželi, kas savulaik bija

bijis Kēnigsbergas teātra direktors un sacerējis vodeviļas un poses. Viesojies arī slavenais komiķis Ferdinands Aloīzs Alberts Vurms. Allaž gaidīts Rīgā bija Johans Reinholds fon Lencs, saukts Kīne, kura pirmā uzstāšanās Rīgā bija 1819. gadā. Tomēr rīdzinieki, visumā labi noskaņoti, prata saskaņot arī nepilnības, piemēram, kad 1829. gadā J. R. fon Lencs uzstājās kopā ar savu sievu — abi tēloja galvenās lomas lugās «Minna fon Barnhelma», «Makbets», «Lenore». Lencs kundzes spēli salīdzināja ar toreizējo Rīgas aktrisi Mariju Annu Delli, un šis salīdzinājums nāca par labu Rīgas aktrisei.

Itin bieži Rīgas Pilsētas teātrī viesojās tuvāko vācu teātru (Rēveles, Mītavas un Pēterburgas) aktieri, dažreiz viesizrādēm pārvēršoties ilgstošos angažementos. Tomēr lielāka uzmanība allaž tika pievērsta pasaulslaveniem vācu aktieriem.

1826. un 1827. gadā viesojās Šarlote Birha-Pfeifere, vācu aktrise un dramaturģe, Cīrihes teātra direktore. Viņa atveidoja virkni dramatisko skatuves tēlu — Orleānas jaunavu, Mariju Stjuarti F. Šillera drāmās, Fedru Ž. Rasina un Medēju F. Grillparcera lugā, kā arī dziedāja Tankrēda partiju Dž. Rosīni operā. Šarlote Birha-Pfeifere bija pazīstama Rīgā arī kā dramaturģe. Viņas popularitāte Eiropā bija milzīga, tomēr viesizrādes Rīgā gadījās neizdevīgā laikā, kad teātris nebija rīdzinieku uzmanības centrā, tā ka slavenās mākslinieces izrādēs skatītāju zāle nebija piepildīta.

1828. un 1830. gadā Rīgas Pilsētas teātrī viesojās Auguste Krēlingere, 1829. un 1830. gadā — Sofija Šrēdere. Vairākkārtējās viesizrādēs laikā no 1828. līdz 1834. gadam uz Rīgu brauca Karolīne Bauere.

Trīsdesmito gadu sākumā Rīgā spēlēja māsas fon Hāgnas. Vispirms 1833. gadā — Šarlote, tad 1835. gadā — Auguste un 1839. gadā otrreiz Šarlote fon Hāgna, kuras repertuārā bija gan Džuljeta V. Šekspīra traģēdijā, gan Precioza, gan Fenella.

Rīgā ir viesojušies divi slaveni Devrientu dzimtas aktieri — Karls Augusts Devrients 1834. gadā ar aspoņām un 1835. gadā ar vienpadsmit izrādēm un Karla jaunākais brālis Gustavs Emīls Devrients 1842. un 1849. gadā; savukārt 1858. gadā uz Rīgas skatuves spēlēja operdziedātājas V. Šrēderes-Devrientes dēls Frīdrihs (saukts Fricis) Devrients.

No viesiem gadsimta vidū jāpiemin komiķis no Berlīnes Teodors Eberhards Laronžs 1851. gadā, komiķis Filips Grobekers 1852. gadā, Auguste Berndorfa no Pēterburgas teātra, franču izcilais komiķis no Parīzes «*Theatre du Palais-Royal*» Pjērs Tomā Levasors 1858. gadā un vēl daudzi citi.

Patiesi Rīgas publiku sajūsmināja Teodora Dēringa un Frīdriha Hāzes sniegums uz Rīgas skatuves. 1845. gadā, kad aprīlī un maijā uzstājās Teodors Dērings, rīdzinieki vēl labi atcerējās direktoru Karla fon Holteja un Johana Hofmaņa laikā Rīgā pulcēto lielisko aktieru sastāvu, savukārt ap 1860. gadu, kad viesojās Frīdrihs Hāze, jau vairāk tika gaidīti viesaktieri, jo finansiālu apsvērumu dēļ savā teātra trupā zvaigznes redzēt vairs necerēja. Viena no Rīgā spēlētajām Frīdriha Hāzes lomām (kopumā Rīga var lepoties ar 44 viņa izrādēm laikā no 1859 līdz 1860. gadam) bija Hamlets. «Dziļi satriecošs bija sirsniņās mīlestības tēlojums ainās ar noslepkavotā tēva garu patiesi aizkustinoša lielā aina ar Ofēliju, kurā mākslinieks atšķirībā no saviem ievērojamākiem līdzgaitniekiem mākslā, mazāk akcentēja ironiju nekā rezignējošas mīlestības skumjās izjūtas» [1583].

Ne jau katra viesaktiera — un kopumā Rīgas Pilsētas teātrī katru sezonu bija vairāki viesizrāžu cikli — tēlojums tika tik niansēti atspoguļots presē. Par dažiem no viesaktieriem šodien liecina tikai saglabājušās afišas vai reklāmas sludinājumi.

Pasauleslaveni baletdejojāji

Pasauleslaveni baletdejojāju viesošanās Rīgā aizsākās 1811. gadā, kad tika sludināts, ka ieradies «Pēterburgas Krievu Ķeizarišķā galma teātra baletmeistars un pirmais dejojājs, senāk Parīzes Lielās operas pirmais dejojājs Diporta kungs» [1]. Viņš devoja «*Pas de deux*» 9. oktobrī, viencēliena baletu «Pigmaliņš» 1. novembrī, spāņu baletu no dažādām raksturdejām «Vakara svētki» četrās daļās 12. novembrī, erotisku baletu «Narciss» 26. novembrī.

Tomēr par regulāru baletdejojāju viesošanos var runāt pēdējos divdesmit gados, kad teātris darbojās Lielajā Ķēniņu ielā. 1844. gada sākumā Rīgā uzstājās solo dejojāja Lola Montesa, kuru tolaik izsūtīja no Krievijas teritorijas, tā ka Rīgā viņa ieradās apsardzes pavardībā. Pielūdzēji veselu mēnesi apjūsvoja Lolas Montesas dejas «*El Olano*», Tarantellu, Kadisas bolero un Sevīljānu (pēc F. A. Bualdjē populārās operas «Baltā dāma» motīviem). Nākamajā, 1845. gadā sešas viesizrādes Rīgā sniedza dejojājs un pantomīms profesors Rislejs no Filadelfijas.

Pepa Vargasa, dejojāja no Madrides, uzstājās kopā ar I. Gucmani 1854. gada novembrī sešos vakaros. 1857. gada oktobrī Rīgu ar izrādēm pagodināja pat vesela baleta trupa — itāļu baletmeistars Karlo de Paskvāle reprezentējās piecus vakarus ar savas trupas uzvedumiem. Šajā trupā bija trīs dejojājas: Albertīne Šellere, Džuljeta Vosi un Zelma Pušmane; arī trīs dejojāji: Kjarini, Alfonso un de Karless (vārdi nav minēti). Tajā pašā 1857./58. gada sezonā, tikai pēc Jaungada, Rīgā viesojās jaunā krievu baletdejojāja Nadežda Bogdanova, kas kopš 1851. gada, piecpadsmit gadu vecumā, mācījās Parīzē, kur arī debitēja teātrī «*Grand Opera*» Č. Punji baletā «Markitante».

Kad 1858. gada janvārī Nadežda Bogdanova devoja Rīgā, viņa esot saņēmusi 680 ziedu pušķu un 62 lauru vainagus no sajūsminātajiem rīdziniekiem. Dejojāju pavadīja divi brāļi Nikolajs un Aleksandrs Bogdanovi. Aleksandrs esot diriģējis A. Š. Adāna baletu «Žizele» un spēlējis arī alta solo. Drīz pēc krievu baletdejojājas uz Rīgas Pilsētas teātra skatuves atkal virmoja spāņu temperamentīgās dejas Madrides dejojājas Albīnas di Ronas interpretācijā.

Astoņus vakarus 1859. gadā Rīgā devoja Vīnes teātra primabalerīna Katarina Lannere; viņai sekoja spāniete Pepita de Oliva. Kā jau tas bija sagaidāms, spāņu dejas «*El Olivo*» un «*La Madriļeņa*», kuras Rīgā 1860. gadā devoja Pepita de Oliva, izraisīja lielu publikas interesi. Tomēr neparastu pārsteigumu rīdziniekiem sagatavoja jaunā deviņpadsmitgadīgā Rīgas Pilsētas teātra aktrise Marija Geistingere¹ dažus mēnešus pēc Pepitas de Olivas viesošanās. Savā beneficē Marija Geistingere tēloja viencēlienā «Senjora Pepita, mans vārds ir Meijers» (*Sennora Pepita, mein Name ist Meyer*) aktrises un dziedātājas Adelāides lomu, atdarinot Pepitu. Kā jaunā aktrise šai lomā iejutās, var spriest pēc recenzijas: «Otrais gabals ir pazīstams. Lai gan mēs esam pārliecināti, ka tādai māksliniecei kā Geistingeres jaunkundzei savu reto talantu vajadzētu likt lietā tikai lomās, kas būtu viņas cienīgākas nekā «viltus Pepita», mēs esam viņai tomēr pateicīgi arī par šo lomu visu to vārdā, kas viņu lūdza to nospēlēt, un tikai uz šo lūgumu viņa arī ir atsaukusies. Geistingeres jaunkundze kopēja senjoru Pepitu patiesi un drastiski, bet, protams, nepārspēja viņu dejas mākslas meistariībā» [1676].

¹ Marija Geistingere vēlākajos gados kļuva slavena aktrise Vīnes un Berlīnes teātros. Kopš 1869. gada bija Vīnes teātra direktore, tā septiņu gadu laikā pēc aizbraukšanas no Rīgas (1862) sasniedzot savas karjeras virsotni.

Pēdējā sezonā, kad teātris darbojās Lielajā Ķēniņu ielā, uz vecās skatuves viesizrādes sniedza deļotājs un slavenais baletmeistars Mariuss Petipā ar savu kundzi, krievu deļotāju Mariju Surovščikovu. Viņi bija pavadījuši iepriekš kādu laiku Parīzē, bet 1863. gadā viesojās Berlinē un pa ceļam apstājās Rīgā. Lūk, viena afiša no M. Petipā viesizrādēm Rīgas Pilsētas teātrī — sestdienas, 1863. gada 9. marta vakara programma:

I daļa. F. Mendelsons — fināls no operas «Loreleja», diriģents Luijs Sārs;

II daļa. K. M. fon Vēbers — uvertīra operai «Eiriante»; F. Obērs — operārija, dzied Ernestīne Pollaka¹;

F. Mendelsons — Kanconeta no kvarteta op. 12 un

L. Špors — *Adagio* op. 58 N 1, atskaņo stīgu kvartets E. Vellers — V. Šēnfelds — K. Hermanis — A. Grosers;

«*La Perle de Seville*» — spāņu deļa ar Č. Punji mūziku, deļo Marija Petipā;

III daļa. Ž. Ofenbahs — viencēliena dziesmuspēle «Vijolnieks Martins»;

«*La Furlana*» ar Č. Punji mūziku, deļo Petipā kungs un kundze.[1.]

Ar šo programmu, kas saglabājusies vienā no pēdējām viesizrāžu afišām laika posmā, kad Rīgas Pilsētas teātris darbojās Lielajā Ķēniņu ielā, arī varētu noslēgt nelielo ieskatu viesmākslinieku gaitās Rīgā.

Tālākajā teātra darbības laikā jau jaunajā ēkā uz skatuves Rīgā uzstājās vēl daudzas slavenības, tā ka kopumā Rīgas viesu virkne ir daudz plašāka un iesniedzdas mūsu gadsimtā.

¹ Ernestīne Pollaka bija Rīgas Pilsētas teātra pirmā dziedātāja 1863./64. un 1865./66. gada sezonā. Ilgāku laiku dziedājusi Berlīnes operā.

Devītā intermēdija

Par beigām

Un viss ir labs, kas labi beidzas. Un viss šai pasaulei reiz tiešām beidzas.
Un beigas – tas ir miers. Miers virs zemes un cilvēkiem labs prāts. Ir
nociets ceļa gabals, ir nociets laika loks, un tihai Dieva ziņā, kāpēc tas
pagājis un kāpēc tieši tā. Cilvēkam dots prāts būt labam un būt mierā ar
Dieva gribu.

Ir beigusies izrāde, ir beigusies spēle. Ir uzrakstīta grāmata, izšpirstītas
vēstures lapas. Un es gaidu šo mieru un gaidu labu prātu. Pēc ilgām
grūtībām un cīņas man pat nav svarīgi, vai esmu guvusi vai zaudējusi.
Mana dvēsele ir atvērta mieram, un es gaidu labu prātu hā veldzi dvēselei,
ham jāatpūgst. Lai miers virs zemes un labs prāts man dotu ticību, cerību
un mīlestību. Lai beigas būtu kaut hā jaunā sākums. Un varbūt šīs beigas
ir tas vislabākais.

Rīgas Pilsētas teātra ietekme uz latviešu nacionālā teātra veidošanos

Pirmā publiskā latviešu teātra izrāde Rīgā notika 1868. gada 2. jūnijā Vingrotāju biedrības nama zālē. Tā bija dāņu klasiķa Ludviga Holberga komēdija «Kalnu Jēpe», kuras latviskais nosaukums — «Žūpu Bērtulis». Tulkotājs un lokalizētājs bija mācītājs Aleksandrs Johans Stenders¹. Par pirmo muzikālo izrādi jāuzskata Pija Aleksandra Volfa luga «Precioza» ar K. M. fon Vēbera mūziku. Latviski lugu tulkojis Andrejs Stērste², bet pirmoreiz izrādīta tā ir nevis Rīgā, bet gan Vecpiebalgā 1875. gadā. Rīgas izrādē jau 1876. gadā piedalījās koris un biedrības «Eiterpe» orķestris. Vienā no recenzijām par šo lielo notikumu latviešu teātra dzīvē rakstīts, ka «latviešu teāteram pie viņa tagadējā stāvokļa tiešām nevar viegli nākties tādu lielu lugu, kāda «Precioza» ir, bez saviem grūtumiem pār skatuvi laist — un tomēr lugas pirmais izrādījums publiku diezgan iepriecina» [1892, 130. lpp.].

Tomēr latviešu teātra ietekmēšanos no vācu teātra tradīcijām Baltijā nevar skatīt šaurā lokā. Tas ir jautājums par latviešu kultūras un mākslas saknēm un izaugsmi 19. gadsimtā. Laikmeta elpu vislabāk ir aprakstījis Rainis: «Lielās reformas, kas valsts tiesiskās un sabiedriskās dzīves vadību izņēma no baltiešu — vācu baronu rokām, nocēla slogu no latviešu tautas. Nu viņa varēja sākt brīvi kustināt locekļus. Jauno tiesu un likumu ieviešana atņēma tiesai šķiras raksturu, no kungu baronu tiesas tā tapa par ļaužu, kaut arī vēl ne par tautas tiesu. Pagasti un pilsētas tika nodotas pašvaldībā jaunai zemniecībai un jaunai pilsētu pilsonībai,

izņemtas no baronu un patriciešu rokām. Jaunā skola tika tuvināta tautai un drīz vien sāka modināt tautas dzīvi; jaunie skolotāji tautas garīgā un sabiedriskā dzīvē sāka darīt ļoti manāmu iespaidu un deva un sagatavoja vadošo jauno inteliģenci» [1895].

Ceļš līdz Raiņa aprakstītajai atmodai bija garš. Kā katra iekarotāja tauta, arī vācieši sevi vērtēja augstāk par vietējiem iedzīvotājiem. Kopš 13. gadsimta latviešu un vācu kultūras eksistēja blakus, bet praktiski nesaskārās. Vācieši nicināja latviešu folkloru, dziedāšanas tradīcijas, savukārt vācu kultūra tika sargāta no «zemākas kārtas» cilvēkiem. Jautājums par kultūru tuvināšanās iespēju radās tikai 18. gadsimta beigās. Tad vācu tautības mācītāji un muižnieki centās radīt latviešiem pieejamu tādu daļu no vācu bagātās kultūras, kāda, viņuprāt, atbilda latviešu izglītības līmenim. Viņi tulkoja ziņģes un salkanas lugas, piemēram, Augusta fon Kocebū lugu «Ilarions, tas sirds žēlīgais brālis» 1803. gadā latviskoja mācītājs un literāts Karls Gothards Elverfelds. Vāciešu izdotajā avīzē «Tas Latviešu Ļaužu Draugs» 19. gadsimta trīsdesmitajos gados publicēja vienbalsīgas un vairākbalsīgas dziesmas, ko vācieši sacerēja speciāli latviešiem un kas nav pat salīdzināmas ne ar savdabīgajām un skaistajām latviešu tautasdziesmām, ne ar vācu profesionālo mūziku. Vai tad kaut vienai no latviešu tautasdziesmām var stāties līdzās mācītāja Ferdinanda Keilmaņa dziesma «Grietiņas prieki»? Un vai tā var stāties līdzās Heinriha Dorna tajā pašā 1836. gadā sacerētajām dziesmām?

¹ Aleksandrs Johans Stenders bija Gotfrīda Frīdriha Stendera (Vecā Stendera) dēls, mācītājs Sunākstē un Sēlpilī, dzejnieks un tulkotājs.

² Stērstu Andrejs bija skolotājs Vecpiebalgā, tulkojis F. Šillera un citu autoru lugas. No 1876. gada studēja Pēterburgā, bija publicists, jurists, sabiedriska darbinieks.

Lustīgi

A - vis ga - not, a - dī - da - ma, smal - kā, ska - lā bal - si - nā
un pa brī - žam gav' - lē da - ma, Grie - ti - na tā dzie - dā - ja:

Šī speciāli radītā pseidokultūra negatīvi ietekmēja latviešu tautas lielāko daļu, tās sekas nav iznikušas pat šodien, jo valda vispārēja apmierinātība ar «Mikro-fona» aptauju un «Vecā ratiņa» ziņģēm, bet ar operteātra apmeklējumu dažam labam manam laikabiedram izietu tāpat kā tam Brencim, ko pirms 100 gadiem attēloja Ādolfs Alunāns¹. Nelielais joks ar dziedāšanu stāsta par kādu latviešu zemnieku, kas ir atbraucis uz Rīgu un tiek uzaicināts uz Vācu teātri, kur tovakar izrāda R. Vāgnera operu «Tanheizers». 1870. gadā, kad šis joks «Brenča Tanheizers» tapis, jau bija uzcelts teātris kanālmalā, kur tad arī, kāpdams uz pēdējo balkonu, Brencis brīnās: «Bet, vells, tavu kāpšanu! Par divdesmit kapeikām bija jākāpj līdz pat ģēvelei. Cik augsti gan vēl tiem vajadzēs kāpt, kas vairāk aizmaksā!» Teātrī redzēto Brencis stāsta no sava — latviešu zemnieka skatījuma: «Pirms sāk muzikanti pūst ragos, ka tīri bailes. Un tad muzikantiem priekšā,

publikai muguru atgriezies, stāv jau labi padzīvojis tēviņš un sit ar spieķi rakstu, un, līdz muzikanti ašāki sāk spēlēt, viņš ašāki sāk sist. «Nu,» — tā pats savā prātā domāju, «tas būtu brangs rijkuris. Dod tam spieķa vietā spriguli un liek no klība Jančeļa labu ašu meldiju uz vijolēm uzraut, tad viņš par vienu nakti viens pats izkuls un izsijās veselu metienu.»» Riharda Vāgnera cēlo melodiju vietā, atstāstot operas «Tanheizers» saturu, Brencis iepin ziņģes, kas tai laikā bija populāras latviešu vidū. Arī populārākās R. Vāgnera melodijas šai jokā ir saglabātas, bet — ak vai, cik sulīgiem triepieniem izsmietas!

Lai cik būtu žēl Riharda Vāgnera mūzikas, tomēr jāatzīst, ka vāciešu attieksme pret latviešu izglītošanos bija radījusi tieši tādu situāciju, kādu Ādolfs Alunāns attēlo, un labāk par gariem rakstiem šis joks ar dziedāšanu atspoguļo lielākās latviešu daļas attieksmi pret Vācu teātri Rīgā.

Sla - va lai tev, tev, lai ir sla - va, sla - va tev, sla - va lai
tev, tev, tev, tev, tev, tev, tev, tev, tev, tev, tev!

¹ Ādolfs Alunāns, dēvēts par latviešu teātra tēvu, sācis kā aktieris Tērbatas, Rēveles un Pēterburgas vācu teātros. 1870. gadā uzņēmies jaundibināt Rīgas Latviešu teātra vadību. Režisors un teātra dramaturgs līdz 1885. gadam, mūža otrajā pusē nodarbojies ar rakstniecību.

Tie - šām teikt es va - ru gan, tā - du lie - lu pa - tik - šan!

Vēl ne - mū - žam pel - nī - ja o - pe - ra no Vāg - ne - ra.

Labi gribot, varēja pārņemt arī vērtīgo, kas bija vācu kultūrā, bet tas bija jādara latviešiem pašiem. Viens no pirmajiem gadījumiem, kad latviešu valodā izskanēja patiesi izcils vācu literātu sacerējums, bija 1818. gadā. Kāds no Dikļu kunga G. F. fon Tizenhauzena kalpotājiem bija redzējis Rīgas Pilsētas teātra uzvedumā F. Šillera lugu «Laupītāji» un gūtā iespaida rezultātā nolēmis, ka tā jāiztulko latviski un jāizrāda. Šim latvietim — Jānim Peitānam bija tikai 17 gadu, un viņš pats tēloja Karlu Moru. Izrāde notika kādā lauku šķūnī, un visas lomas spēlēja zemnieki. Zināms, ka dažus gadus vēlāk, kad zemniekiem piešķīra uzvārdus, Dikļos parādījās lugas «Laupītāji» varoņu vārdi — varbūt, ka to tēlotājiem izrādē. Par Jāni Peitānu izpētīts, ka viņš pratis pareizi rakstīt latviski un vāciski, kā arī esot bijis Pēterburgā, kur iemācījies galdnieka amatu un licis to lietā, savā dzimtajā pusē dzīvodams.

Daudzi latvieši, tāpat kā Jānis Peitāns, 19. gadsimta otrajā pusē guva neizdzēšamus iespaidus no Rīgas Pilsētas teātra apmeklējumiem. Jāzeps Vītols atcerējās, ka bērnībā Mītavā, kur teātris izbrauca ikgadējās viesizrādēs, viņš noskatījies operu «Tanheizers». Starp citu, komponista pirmās solo dziesmas ir sacerētas ar tekstiem vācu valodā, arī J. Vītola skolotājs Rūdolfs Postelis bija vācietis.

Tā, pagaidām vēl būdami mācekļu lomās, latviešu pirmie kultūras un mākslas darbinieki nevarēja iztikt bez vāciešu palīdzības un līdz ar to — arī ietekmes.

Jānis Cimze ierosmi savam skolotāju semināram guva Vācijā, Veisenfelsas skolotāju seminārā, bet viņu mācīties turp nosūtīja Vidzemes mācītāju sapulce pēc mācītāja Ferdinanda Valtera priekšlikuma 1834. gadā. Ādolfs Alunāns par profesionālu aktieri kļuva, spēlējot vācu teātra trupās Rēvelē un Tērbatā. Rihards Tomsons, fabrikants un pirmais skatuves direktors Rīgas Latviešu biedrības teātrī, savu pirmo lugu «Mika nāk mājās» 1870. gadā sacerēja kā turpinājumu Karla fon Holteja lugai «Hanss Jirge» (*Hans Jürge*), ko pats bija latviskojis un izrādīja ar nosaukumu «Mika». Var piekrist teātra vēsturniekam Kārlim Kundziņam, kurš secina: «Vācu teātra repertuāra visvieglāk izrādāmā un reizē vismazvērtīgākā daļa tika uzņemta latviešu teātra pirmo gadu repertuārā» [1860]. Pat latviešu Dziesmu svētku rašanās nav meklējama tikai tautas dziedāšanas tradīcijās, bet arī Baltiešu Dziesmu svētkos 1861. gadā un vēl agrākajā «*Düna-Musikfest*» 1836. gadā, tā ka saknes bija gan latviešu, gan vācbaltu muzicēšanas tradīcijās. Visi šie fakti ir daudz pētīti.

Līdz ar latviešu literatūras, teātra un profesionālās mūzikas rašanos nepārtrūka vācu teātra darbība Rīgā. Vienā pilsētā līdzās pastāvēja vācu, latviešu un krievu teātra trupas, kas uzveda gan dramatiskās izrādes, gan operas. Salīdzinājums ar vācu teātri bija stimulējošs faktors, lai latviešu teātris visīsākajā laikā pēc rašanās izaugtu līdz Eiropas līmenim, kādā jau sen atradās Rīgas Pilsētas vācu teātris.

Saskatot vērtīgo un labo, kas nācis no vācu kultūras, nevar aizmirst septiņsimt gadu ilgo kundzību pār latviešu tautu, tāpat kā mūsdienās mēs nevaram aizmirst krievu komunistu okupāciju.

Bet laiks jau izlīdzina pagātnes sekas. Šobrīd var tikai nožēlot to, ka vācu aristokrātija latviešiem liedza

tās literārās un muzikālās bagātības, ko paši baudīja, — ka Rīgas Pilsētas teātra izrādes kā liela kultūras vērtība nebija pieejamas latviešiem.

Bībelē teikts: «..un piedodi mums mūsu parādus, kā arī mēs piedodam saviem parādniekiem.»

Un piedodi mums mūsu parādus, kā arī mēs piedodam saviem parādniekiem...

Bibliogrāfija

Arhīvu materiāli

1. *Theaterzettel* — afišu un programmu kolekcija. 77 sējumi no 1782. līdz 1863. gadam. — FB.
2. *Rigaer Theater-Chronik. Septbr. 1782 bis ult. Decbr. 1799.* — LVA, 2082. f., 1. apr., N 45.
3. *Statistische Überblick der Rigaer Theater-Chronik.* — LVA, 2082. f., 1. apr., N 46—48.
4. *Theater-Fond Haupt-Buch 1833—1862.* — LVA, 2082. f., 2. apr., N 10.
5. *Algu grāmatas.* — LVA, 2082. f., 1. apr., N 152—155.
6. *Verhandlungen des Rigaschen Theater-Comite's vom 31. Januar 1837 bis zum Mai 1840.* — LVA, 2082. f., 1. apr., N 1.
7. *Teātra komitejas sēžu protokoli.* — LVA, 2082. f., 1. apr., N 2—5.
8. *Rīgas Pilsētas teātra Pensiju fonda administrācijas sēžu protokoli.* — LVA, 2082. f., 1. apr., N 227.
9. *Biedrības Musse biedru reģistrs.* — LVA, 6056. f., 1. apr., N 99—104.
10. *Nekustamā īpašuma L. Ķēniņu ielā 15 pirkšanas līgums.* — LVA, 6056. f., 1. apr., N 108.
11. *Biedrības Musse budžets 1832. gadam.* — LVA, 6056. f., 1. apr., N 109.
12. *Biedrības Musse ēkā novietotā inventāra saraksts 1853. gadā.* — LVA, 6056. f., 1. apr., N 110.
13. *Biedrības Musse galvenā kases grāmata.* — LVA, 6056. f., 1. apr., N 142.
14. *Mitglieder-Verzeichnis der Rigaer-Liedertafel.* — LVA, 6479. f., 1. apr., N 476.
15. *Musikalische Gesellschaft in Riga.* — LVA, 4038. f., 2. apr., N 1990.
16. *Noten-Inventarium der Rigaischen Musikalischen Gesellschaft.* — LVA, 4038. f., 2. apr., N 2002.
17. *Protocoll-Buch der Musikalischen Gesellschaft 1837 bis 1853.* — LVA, 4038. f., 2. apr., N 1996.
18. *Musikalische Gesellschaft-Belege.* — LVA, 4038. f., 2. apr., N 1991, 2001.
19. *Rīgas Mūzikas biedrības arhīva materiāli un statūti.* — LVA, 4038. f., 2. apr., N 1992.
20. *Verhandlungen die Musikalische Gesellschaft betreffend.* — LVA, 6479. f., 1. apr., N 485.
21. *Protocoll-Buch und Mitglieder-Verzeichnisse der Bläser-Verein «Hüon».* — LVA, 6479. f., 1. apr., N 459.
22. *Rigascher Stadttheater. 1831—1894.* — VB, Rx100V, 3, 20.
23. *Sterbenkasse des Rigaschen Theater-Orchesters. 1862—1914.* — VB, Rx100V, 3, 39.
24. *Gesetze der den 7sten Januar 1787 gestifteten Gesellschaft der Musse in Riga mit den seit der Stiftung erfolgten Abänderungen und Erweiterungen. R., J. C. D. Müller, 1788. (Zweite Auflage 1795; Die Gesetze .. neue revidiert, .. 1807).* — VB, R B 245.
25. *Gesetze der Ordnung für die Mitglieder des Theaters zu Riga unter der Direction von Emilie Adelaide Herbst, Unternehmerin desselben. Riga, den 1. März 1815.* — FB, N 792.
26. *Statuten und Gesetze des Rigaschen Theater-Pensions-Fonds. Druck von W. F. Häcker in Riga. 1855.* — FB, N 792.
27. *Deutsch-Baltisches Theater-Archiv, Leon Laur, Schleswig. Carl-Schirren-Gesellschaft e. V., Lüneburg, Deutschland.*

Teātru kalendāri un almanahi

28. *Theater-Kalender auf das Schalt-Jahr 1784.* Gotha, den C. W. Etinger.

29. *Monats Kalender für das Jahr 1788.* Gotha, den C. W. Etinger.

30. *Theater-Kalender auf das Jahr 1791.* Gotha, den C. W. Etinger.

31. *Theater-Kalender auf das Jahr 1796.* Gotha, den C. W. Etinger.

32. *Almanach fürs Theater von A. W. Iffland.* Berlin, 1808 bey Oehmigke jun.

33. *Almanach fürs Theater von A. W. Iffland.* Berlin, 1809 bey F. Braunes & Co.

34. *Almanach fürs Theater von A. W. Iffland.* Berlin, 1811 bey L. Salfeld.

35. *Almanach fürs Theater von A. W. Iffland.* Berlin, 1812 bey Duncker und Humbolt.

36. *Theater-Almanach der Gouvernements-Stadt Riga vom Jahre 1823.* Herausgegeben von E. Hiller.

37. *Almanach für Freunde der Schauspielkunst auf das Jahr 1828.* Herausgegeben von F. Viedert. Riga, gedruckt bei W. F. Häcker.

38. *Almanach für Freunde der Schauspielkunst auf das Jahr 1829.* Zweiter Jahrgang. Herausgegeben von F. Viedert. Riga, gedruckt bei W. F. Häcker.

39. *Almanach für Freunde der Schauspielkunst auf das Jahr 1830.* Dritter Jahrgang. Herausgegeben von F. Viedert. Riga, gedruckt bei W. F. Häcker.

40. *Almanach des Rigaischen Stadt-Theaters.* Herausgegeben von L. Salzmann. 1837, gedruckt bei W. F. Häcker.

41. *Almanach für Freunde der Schauspielkunst auf das Jahr 1840.* Herausgegeben von Baron W. von Blomberg. Druck von W. F. Häcker.

42. *Almanach für Freunde der Schauspielkunst auf das Jahr 1841.* Zweiter Jahrgang. Herausgegeben von Baron W. von Blomberg. Riga, bei W. F. Häcker.

43. *Almanach für Freunde der Schauspielkunst auf das Jahr 1842.* Dritter Jahrgang. Herausgegeben von Baron W. von Blomberg. Riga, bei W. F. Häcker.

44. *Neujahrs Theater-Almanach der Stadt Riga.* Allen hohen Gönner und Freunden der Schauspiel-Kunst ergebenst gewidmet vom Souffleur der hiesigen Bühne. Riga, gedruckt bei W. F. Häcker 1844.

45. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1846.* Herausgegeben von A. Krieger, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

46. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1847.* Herausgegeben von A. Krieger, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

47. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1848.* Herausgegeben von H. Ulbricht, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

48. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1849.* Herausgegeben von J. Frank, Mitglied des Rigaer Stadt-Theater. Riga, bei W. F. Häcker.

49. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1850.* Herausgegeben von H. Fischer, Souffleur des Rigaer Stadt-Theater. Riga, bei W. F. Häcker.

50. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1851.* Herausgegeben von H. Fischer, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

51. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1852.* Herausgegeben von A. Boroffka, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

52. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1853.* Herausgegeben von J. Millo, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

53. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1854.* Herausgegeben von M. Hoffmann und J. Millo, Souffleurs des Stadt-Theater in Riga. Riga, bei W. F. Häcker.

54. *Almanach der Rigaer Stadt-Theaters.* Allen hohen Gönnern und geehrten Freunden des Theaters zum Neujahrs 1855 hochachtungsvoll gewidmet von Cäsar Henke und Frau Martinelli. Riga, gedruckt bei W. F. Häcker, 1854.

55. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1856.* Herausgegeben von U. Herbst und R. Kretschmar, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

56. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1857.* Herausgegeben von A. Frank und R. Kretschmar, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

57. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1858.* Herausgegeben von A. Frank und R. Kretschmar, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

58. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1859.* Herausgegeben von R. Kretschmar, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

59. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1860.* Herausgegeben von A. Krüger, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

60. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1861.* Herausgegeben von A. Krüger, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

61. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1862.* Herausgegeben von A. Luckan, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

62. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1863.* Herausgegeben von A. Luckan, Souffleur. Riga, bei W. F. Häcker.

63. *Rigaer Theater-Almanach auf das Jahr 1864.* Herausgegeben von A. Luckan und F. Hettelschmidt. Riga, bei W. F. Häcker.

64. Gerber E. L. *Lexikon der Tonkünstler*. Leipzig, 1790—1792, Bd 1, 2.
65. *Allgemeines Schriftsteller- und Gelehrten-Lexikon der Provinzen Livland, Estland und Kurland*. Bearbeitet von J. F. von Recke und K. E. Napiersky. Mitau, bey J. F. Steffenhagen & Sohn, 1827—1832, Bd 1—5.
66. *Encyclopädie der gesammten musikalischen Wissenschaften oder Universal-Lexikon der Tonkunst*. Redacteur Dr. G. Schilling. Stuttgart, 1835, Bd 1—6.
67. *Musikalisches Conversations-Lexikon*. Encyclopädie der gesammten Musik-Wissenschaft für Künstler, Kunstfreunde und Gebildete. Red. A. Gathy. Hamburg, 1840.
68. Froben J. G. *Rigasche Biographien nebst einigen Familien-Nachrichten Jubiläums-Feiern etc.* Riga, 1881—1884, Bd 1—3.
69. *Rigaer Theater- und Tonkünstler Lexikon*, herausgegeben von M. Rudolph. Riga, 1890. Druck des Rigaer Tageblatt.
70. *Großes biographisches Lexikon der Deutschen Bühne im XIX Jahrhundert* von L. Eisenberg. Leipzig, 1903.
71. Биографии композиторов с IV по XX век с портретами. Ред. А. Ильинский и Г. Пахульский. Изд. К. А. Дурова. Москва, 1904.
72. *Lexikon Baltischer Künstler*. Herausgegeben von Dr. W. Neumann. Riga, 1908.
73. *H. Riemanns Musik-Lexikon*. Siebente Auflage. Leipzig, M. Hesses Verlag, 1909.
74. *Chronologische Übersicht über die Geschichte des Rigaer Theaters und Verzeichnis der hervorragenderen Mitglieder (bis 1889)*. Als Manuskript gedruckt. Riga, 1910, Buchdruckerei des Rigaer Tageblatt.
75. *Die Musik in Geschichte und Gegenwart*. Allgemein Encyclopädie der Musik. Herausgegeben von Fr. Blume. 1949—1951, im Bärenreiter-Verlag, Kassel u. Basel.
76. Театральная энциклопедия. Москва: Советская энциклопедия, 1961—1967, тт. 1—5.
77. *Deutschbaltisches biographisches Lexikon 1710—1960*, herausgegeben von W. Lenz. 1970, Böhlau Verlag, Köln, Wien.
78. Музыкальная энциклопедия. Москва: Советский композитор, 1973—1982, тт. 1—8.
79. *Annals of Opera 1597—1940*. Compiled from the original sources by A. Loewenberg, J. Calder, London, 1978.
80. *The New Grove Dictionary of Music and Musicians*, edited by Stanley Sadie, in 20 Volumes. USA, 1980.
81. *Lexikon deutschbaltischer Literatur*. 1989, hrsg. von M. Redlich.
82. Riga (ziņa par teātra atklāšanu). — *Rigische Politische Zeitung*, 1782, N 75.
83. *Impromptu, an Mademoiselle Brandes, als Kalliste, gerichtet* (dzejolis). — *Beilage zu N 104 der Rigischen Politischen Zeitung*, 1782.
84. Karshin A. L. *An Minna Brandes nach Riga gestand 1782* (dzejolis). — *Beilage zu N 4 der Rigischen Politischen Zeitung*, 1783.
85. *Gioconda, oder Weiberrache kennt keine Gränzen* (par K. F. D. Gromaņa traģēdiju). — *Beilage zu N 38 der Rigischen Politischen Zeitung*, 1783.
86. *Gelehrte und Gemeinnützige Nachrichten* (dzejolis M. Brandesai). — *Beilage zu N 70 der Rigischen Politischen Zeitung*, 1784.
87. *Gotha. Fragmente über Menschendarstellung auf den deutschen Bühnen, von W. A. Iffland, Schauspieler zu Mannheim*. Erster Sammlung (par šo izdevumu). — *Beilage zu N 90 der Rigischen Politischen Zeitung*, 1784.
88. Paziņojums par Rīgas Pilsētas teātra viesizrādēm Mītavā. — *Mitause Zeitung*, 1795, N 46, 9. VI.
89. *Französisches Theater in Mitau*. — *Nordisches Archiv*, 1803, Bd 1, Januar VII.
90. *Vorstellungen der Rigaer Theaters*. — *Nordisches Archiv*, 1803, Bd 1, Januar VIII.
91. *Rigaer Theater*. — *Nordisches Archiv*, 1803, Bd 1, Februar VIII.
92. *Neuigkeiten aus Liebau*. — *Nordisches Archiv*, 1803, Bd 1, Februar IX.
93. *Theater*. — *Nordisches Archiv*, 1803, Bd 1, März VIII; Bd 2, April IX.
94. *Haydn's Schöpfung in Riga*. — *Nordisches Archiv*, 1803, Bd 2, April VIII.
95. *Rigasches Theater in Mitau*. — *Nordisches Archiv*, 1803, Bd 3, July V, August IV.
96. *Über das Theater und andere öffentliche Vergnügungen in Riga*. — *Nordisches Archiv*, 1803, Bd 4, Oktober IV.
97. *Rigaer Theater*. — *Nordisches Archiv*, 1803, Bd 4, Dezember X.
98. *Korrespondenznachrichten* (teātra ziņas no Sanktpēterburgas, Maskavas un Rīgas). — *Nordisches Archiv*, 1804, Bd 2, April VII.
99. *Theaternachrichten aus Riga*. — *Nordisches Archiv*, 1804, Bd 2, Juny X.
100. *Mitauer Johannis-Zeit*. — *Nordisches Archiv*, 1804, Bd 3, July V.

101. *Campenhausen P. B. v. Kurze Geschichte der deutschen Bühne und des rigischen Theaters, nebst einer Abhandlung über die Deklamation und deren Regeln.* — *Nordisches Archiv*, 1804, Bd 3, August I, September I.
102. *Vermischte Nachrichten* (teātra, koncertu ziņas no Rīgas un Pēterburgas). — *Nordisches Archiv*, 1804, Bd 4, Oktober VI, November VI; 1805, Bd 1, Januar IX.
103. *Theater* (par Pēterburgas un Mitavas teātriem). — *Nordisches Archiv*, 1805, Bd 1, Januar VIII.
104. *Stiftungsfest der Musse zu Riga.* — *Nordisches Archiv*, 1805, Bd 1, Februar VII.
105. *Theater.* — *Nordisches Archiv*, 1805, Bd 2, Juny X.
106. *Theater-Nachrichten.* — *Nordisches Archiv*, Bd 4, Oktober VI, November IV.
107. *Lange E. Rede, zur Feier der Thronbesteigung Alexander des Ersten, gehalten am 12. III auf der rigischen Bühne von Mad. Meyrer (dzejolis).* — *Nordisches Archiv*, 1806, Bd 2, April I.
108. *Mitauer Johanns-Zeit.* — *Nordisches Archiv*, 1806, Bd 3, July VIII.
109. *Konzerte und Gastrollen während des Juli Monats in Riga.* — *Nordisches Archiv*, 1806, Bd 3, August XI.
110. *Korrespondenz-Nachrichten* (par teātriem Pēterburgā, Maskavā un Rīgā). — *Nordisches Archiv*, 1806, Bd 3, September VIII.
111. *Vermischte Neuigkeiten* (par Pēterburgas un Rīgas teātriem). — *Nordisches Archiv*, 1806, Bd 4, October X.
112. *Theater in Riga.* — *Nordisches Archiv*, 1806, Bd 4, November X.
113. *Theater.* — *In St. Petersburg. In Mitau.* — *Ruthenia*, 1807, Januar VIII.
114. *Neujahrs-Kantate* (K. F. Broses teksts, komponējis A. Jēnišs. Dzejolis). — *Ruthenia*, 1807, Februar I.
115. *Theater* (*Dramaturgische Blätter von Hrn. Pastor C. F. Brosse. Kabale und Liebe in Mitau.*) — *Ruthenia*, 1807, Februar VII.
116. *Theater* (*Die St. Petersburgschen Bühnen im Januar 1807. Dramaturgische Blätter von Hrn. Pastor C. F. Brosse.*) — *Ruthenia*, 1807, März VI.
117. *Ackermann Carl. Antwort an Herrn Pastor Brosse, aus die von ihm verfaßte Kritik in den Monatschrift Ruthenia Februar-Heft 1807.* — *Intelligenzblatt 1807*, März.
118. *Theater* (*Dramaturgische Blätter vom Hrn. Pastor C. F. Brosse.*) — *Ruthenia*, 1807, April VII.
119. *Theater* (*Dramaturgische Blätter vom Hrn. Pastor C. F. Brosse.*) — *Ruthenia*, 1807, May VII.
120. *Theater* (*Dramaturgische Blätter von Hrn. Pastor C. F. Brosse. Berichtungen.*) — *Ruthenia*, 1807, July VII.
121. *Theater* (*Deutsche Bühne in St. Petersburg. Dramaturgische Blätter von Hrn. Pastor C. F. Brosse.*) — *Ruthenia*, 1807, November VIII.
122. *Recension* (par «*Almanach fürs Theaters von A. W. Iffland, Berlin 1807*»). — *Der Zuschauer*, 1807, N 50, 14. XI.
123. *Bemerkungen über das Theater in Riga.* — *Der Zuschauer*, 1807, N 57, 30. XI.
124. *Anzeige* (par «*Almanach fürs Theaters von A. W. Iffland, Berlin 1808*»). — *Der Zuschauer*, 1807, N 63, 14. XII.
125. *Bemerkungen über das Theater in Riga.* — *Der Zuschauer*, 1807, N 67, 24. XII, 1808, N 78, 21. I.
126. *Theater* (*Charakteristik der Königsberger Bühne. Dramaturgische Blätter von Hrn. Pastor C. F. Brosse.*) — *Ruthenia*, 1807, December VI.
127. *Theater. Deutsches Theater in St. Petersburg. Theaternotiz* (par Rīgas teātri). — *Ruthenia*, 1808, März VIII.
128. *Theater* (*Briefauszüge über das Rigische Theater. Theater in St. Petersburg. Das russische Theater.*) — *Ruthenia*, 1808, April VII.
129. *Rode's Konzerte in Riga.* — *Nordisches Archiv*, 1808, Bd 2, May XIII.
130. *Das Rigasche Theater in Mitau.* — *Ruthenia*, 1808, July VII.
131. *Theater* (*Russisches Theater in St. Petersburg. Theatralische Lust in Baldonen.*) — *Ruthenia*, 1808, August VII.
132. *Theater* (*Königsberger Bühne. Theaternachrichten aus Riga.*) — *Ruthenia*, 1808, October VIII.
133. *Theater* (*Gallerie theatralischer Künstler in St. Petersburg. Theaternachrichten aus Riga.*) — *Ruthenia*, 1808, November VII.
134. *Bekanntmachung.* — *Rigasche Zeitung*, 1809, N 1, 17. II, N 15, 20. II.
135. *Theater* (*Neue Revaler Bühne.*) — *Ruthenia*, 1809, May VI.
136. *Theater* (*Schreiben aus Reval. Französisches Theater in St. Petersburg.*) — *Ruthenia*, 1809, Juny VII.
137. *Theater* (*Revaler Bühne.*) — *Ruthenia*, 1809, July VI.
138. *Theater* (*Revaler Bühne. Auszug eines Schreibens aus Riga.*) — *Ruthenia*, 1809, August V.
139. *Theater* (*Revaler Bühne. Ueber das Theater in Reval von Hrn. Kollegienrath von Kotzebue. Theater in Mitau von Albers.*) — *Ruthenia*, 1809, September VI.
140. *Theater* (*Theater in Riga. Revaler Bühne. Ueber eine theatralische Antikritik aus Reval.*) — *Ruthenia*, 1809, Oktober VIII.
141. *Theater* (*Naturkritik über die Darstellung von Kabale und Liebe auf dem Theater zu Riga. Fortgesetzte Theaternachrichten aus Riga.*) — *Ruthenia*, 1809, November VI.

142. *Theater (Ueber die Darstellung von Iffland's «Ausseuer» auf dem Theater zu Riga. Deutsches Theater in St. Petersburg. Theaternotiz).* — Ruthenia, 1809, December V.
143. *Flüchtige Uebersicht der literärisch Zeitschriften in Lief- und Kurland.* — Literarische Beilage zum Zuschauer, 1810, N 1—3.
144. *Theater (Ueber die Revaler-Bühne, von einem Reisenden. Theater in Riga).* — Ruthenia, 1809, Januar VII.
145. *Theater (Ueber das Rigasche Theater, von einem Reisenden).* — Ruthenia, 1810, Februar IX.
146. *Theater (Revaler Bühne. Ueber das Rigasche Theater. Theaternachrichten aus Riga. Theater in Mitau).* — Ruthenia, 1810, März VII.
147. *Theater (Deutsches Hoftheater in St. Petersburg. Ueber das St. Petersburger deutsche Theater. Mitausches Theater von Hrn. Pastor Brosse).* — Ruthenia, 1810, April VII.
148. *Theater (Revaler Bühne. Ueber die Darstellung der Braut von Messina in Mitau).* — Ruthenia, 1810, May VIII.
149. *Theater (Theaterkritiken von Voltaire. Rigasches Theater in Mitau).* — Ruthenia, 1810, Juny VII.
150. *Theater (Rigasches Theater in Mitau).* — Ruthenia, 1810, July VII.
151. *Theater (Revaler Bühne. Theateranekdote).* — Ruthenia, 1810, August VII.
152. *Theater (Ifflands Almanach fürs Theater. Antipseudotheraterkritik. Theaternachrichten aus Riga).* — Ruthenia, 1810, September VII.
153. *Theater (St. Petersburger Bühnen. Theaternachrichten aus Riga).* — Ruthenia, 1810, Oktober VIII.
154. *Theater (Revaler Theater. Mitausches Theater).* — Ruthenia, 1810, December VI.
155. *Das Theater in Riga.* — Rigasche Stadtblätter, 1810, N 24.
156. *Theater (Revaler Bühne. «Nathan der Weise» auf dem Theater in Riga. Theater in Mitau).* — Ruthenia, 1811, Februar VI.
157. *Literatur (par «Theater-Almanach für das Jahr 1811».* Hrsg. von K. F. W. Borck, Russisch-Kaiserl. Hofschauspieler). — Ruthenia, 1811, Februar VII.
158. *Theater (St. Petersburger Bühnen. Theaternotizen aus Riga und Mitau. Revaler Bühne).* — Ruthenia, 1811, May VI.
159. *Theater (Revaler Bühne. Theater in Mitau).* — Ruthenia, 1811, Juny VII.
160. *Theater (Revaler Bühne).* — Ruthenia, 1811, July VI.
161. *Nachrichten und Urtheile über Riga aus deutschen Schriftstellern.* — Rigasche Stadtblätter, 1811, N 10, 11.
162. *Verhältnisse zum Berliner Theater. Ein Blick ins Schriftstellerleben (Aus den Charakteren von G. Merkel).* — Zeitung für Literatur und Kunst, hrsg. von G. Merkel, 1811, N 43, 45.
163. *Johann Karl Ferel, genannt Dittmarsch (nekrologs).* — Rigasche Stadtblätter, 1812, N 48.
164. *F. Federsena paziņojums par viesizrādēm Mītavā.* — Mitausches Intelligenz-Blatt, 1813, 29. IV.
165. *Julius August Fehre.* — Rigasche Stadtblätter, 1813, N 5.
166. *An Demoiselle Herbst als Vitelia (dzejolis).* — Rigasche Zeitung, 1813, I. XI.
167. *Zur Stadts-Chronik.* — Rigasche Stadtblätter, 1814, N 22.
168. *Theaterblatt (par šo avīzi).* — Rigasche Stadtblätter, 1815, N 10.
169. *Beurtheilungen.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 2, 13. III.
170. *Beurtheilungen aus der vorigen Woche (par V. A. Mocarta operu «Tits»).* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 3, 20. III.
171. *Beurtheilungen (Titus-Beschluß).* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 4, 27. III.
172. *Extrablatt des Rigisches Theaterblatt (par V. Šekspira lugu «Karalis Līrs» un L. Kerubini operu «Lodoiska»).* 1815, 31. III.
173. *Beurtheilungen (par A. L. Omaņa viesizrādēm).* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 5, 3. IV.
174. *Beurtheilungen.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 6, 10. IV.
175. *Beurtheilungen.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 7, 17. IV.
176. *Beurtheilungen.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 8, 24. IV.
177. *Privattheater in Goldingen.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 8, 24. IV.
178. *Beurtheilungen.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 9, 1. V.
179. *Erklärung.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 10, 8. V.
180. *Beurtheilungen.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 10, 8. V.
181. *Theater dieser Woche.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 11, 15. V.
182. *Inländische Theater-Literatur.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 11, 15. V.
183. *Nachricht für auswärtige Leser.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 11, 15. V.
184. *Theater.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 12, 22. V.
185. *An Demoiselle Emilie Herbst den 22. Mai 1815 (dzejolis).* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 13, 29. V.
186. *Theater (par V. A. Mocarta operu «Figaro kāzas»).* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 13, 29. V.
187. *La Coste F. von. Zur Geschichte des Rigischen Theaters.* — Rigisches Theaterblatt, 1815, N 14—20, 23—27, 29, 31—36.

188. Übersicht. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 14, 5. VI.
189. Miscellen. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 14, 5. VI.
190. Übersicht. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 15, 12. VI.
191. Auch ein Beitrag zur Geschichte des Theaters in Riga. — *Rigasche Stadtblätter*, 1815, N 27.
192. Nachrichten. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 17, 26. VI.
193. Theater (par K. T. Eisriha operu «Klaudine no Villa Bel-las»). — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 18, 3. VII.
194. Theater. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 19, 10. VII.
195. Theater (par F. Šillera lugu «Marija Stjuarte»). — *Rigi-sches Theaterblatt*, 1815, N 20, 17. VII.
196. Theater. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 21, 24. VII.
197. Theater. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 22, 31. VII.
198. Theater. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 23, 14. VIII.
199. In der vorigen Woche wurde gegeben. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 23, 14. VIII.
200. In diesen Woche wurde gegeben. — *Rigisches Theater-blatt*, 1815, N 23, 14. VIII.
201. Theater. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 24, 21. VIII.
202. Theater. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 25, 28. VIII.
203. Miscellen. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 25, 28. VIII.
204. Theater. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 26, 4. IX.
205. Vom Herausrufen. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 27, 11. IX.
206. Theater. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 27, 11. IX.
207. Vom Herausrufen. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 28, 18. IX.
208. Theater. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 28, 18. XI.
209. Theater. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 29, 25. IX.
210. Nachrichten. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 29, 25. IX.
211. Theater. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 30, 2. X.
212. Dramatisches Kunst- und Lebens-Mancherlei. — *Rigi-sches Theaterblatt*, 1815, N 31, 9. X.
213. Nachrichten. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 31, 9. X.
214. Nachrichten. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 32, 16. X.
215. Erklärung. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 33, 23. X.
216. Theater in Riga im Jahre 1711. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 33, 23. X.
217. Ein Wort zu seiner Zeit (Aus dem Königsberger Theater-blatt). — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 34, 30. X.
218. Aus der alten Zeit. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 35, 6. XI.
219. Dramatische Kunst- und Lebens-Mancherlei. — *Rigi-sches Theaterblatt*, 1815, N 35, 6. XI, N 36, 13. XI.
220. Theaters-Beleuchtung. — *Rigisches Theaterblatt*, 1815, N 36, 13. XI.
221. Theater. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 1, 4. XII.
222. Theater. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 2, 11. XII.
223. Theater. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 3, 18. XII.
224. Theater. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 4, 8. I.
225. Theater. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 5, 15. I.
226. Darf eine stehend Bühne alle übrigen oeffentlichen Verg-nügungen wir sich abhängig machen? — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 6, 22. I.
227. Theater. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 6, 22. I.
228. Theater. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 7, 29. I.
229. Theater. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 8, 5. II.
230. Oeffentliche Vergnügungen. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 10, 19. II.
231. Oeffentliche Vergnügungen. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 11, 26. II.
232. Oeffentliche Vergnügungen (par klarinetista K. Rota kon-certu). — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 12, 4. III.
233. Oeffentliche Vergnügungen. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 13, 11. III.
234. Theater. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 14, 18. III.
235. Oeffentliche Vergnügungen (par J. A. Preisa koncer-tu). — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 15, 25. III.
236. Oeffentliche Vergnügungen. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 16, 1. IV.
237. Theater in Riga. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 19, 29. IV.
238. Oeffentliche Vergnügungen. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 20, 6. V.
239. Theater in Riga. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 21, 13. V.
240. J. G. Herders Aufenthalt in Riga. — *Rigasche Stadtblät-ter*, 1816, N 22.
241. Horn. Auszug aus einem Briefe aus St. Petersburg. — *Abendblatt für allerlei Leser*, 1816, N 24, 3. VI.
242. Zur Theater-Chronik. — *Der Zuschauer*, 1816, N 1298, 5. VIII.
243. Zur Theater-Chronik. — *Der Zuschauer*, 1816, N 1301, 12. VIII.
244. Zur Theater-Chronik. — *Der Zuschauer*, 1816, N 1304, 19. VIII.

245. Zur Theater-Chronik. — *Der Zuschauer*, 1816, N 1308, 26. VIII.
246. Zur Theater-Chronik. — *Der Zuschauer*, 1816, N 1310, 2. IX.
247. Zur Theater-Chronik. — *Der Zuschauer*, 1816, N 1313, 9. IX.
248. Zur Theater-Chronik. — *Der Zuschauer*, 1816, N 1319, 23. IX.
249. Zur Theater-Chronik. — *Der Zuschauer*, 1816, N 1323, 30. IX.
250. Zur Theater-Chronik. — *Der Zuschauer*, 1816, N 1325, 7. X.
251. Zur Theater-Chronik. — *Der Zuschauer*, 1816, N 1331, 21. X.
252. Zur Theater-Chronik (par K. T. Eisriha operu «Klaudīne no Villa Bellas»). — *Der Zuschauer*, 1816, N 1346, 25. XI.
253. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1817, N 1515, 27. XII.
254. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1521, 10. I.
255. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1525, 19. I.
256. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1527, 24. I.
257. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1530, 31. I.
258. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1534, 9. II.
259. Das Theater zu Riga (par F. Šillera lugu «Orleānas jaunava»). — *Der Zuschauer*, 1818, N 1543, 2. III.
260. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1545, 7. III.
261. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1546, 9. III.
262. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1548, 14. III.
263. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1552, 23. III.
264. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1554, 28. III.
265. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1558, 6. IV.
266. Das Theater zu Riga. — *Der Zuschauer*, 1818, N 1560, 11. IV.
267. Karl Heinrich Feige (nekrologs). — *Rigasche Stadtblätter*, 1818, N 20.
268. Theater (par F. Grillparcera lugu «Sapfo»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 3.
269. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 7.
270. Theater (par K. F. Eisriha lugu mūziku). — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 8.
271. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 15.
272. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 17.
273. Theater (par J. R. fon Lenca-Kīnes viesizrādēm). — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 27.
274. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 28.
275. Oeffentlicher Dank an Herrn J. R. v. Lenz, genannt Kühne. — *Der Zuschauer*, 1819, N 1757, 17. VII.
276. Carl Eisrich. Bemerkung (par J. K. Anzorges skaņdarbiem). — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 31.
277. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 34.
278. Concerte (par Dž. Borgondio viesošanos). — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 36.
279. Theater (par E. A. F. Klingemaņa lugu «Fausts»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 43.
280. Theater (par T. Kērnera lugu «Hedviga»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1819, N 49.
281. Aus Riga. — *Der Zuschauer*, 1819, N 1817, 4. XII.
282. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 2.
283. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 3.
284. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 4.
285. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 5.
286. Theater (par F. Šillera lugu «Turandota»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 7.
287. Bekanntmachung. — *Rigasche Zeitung*, 1820, N 14, 18. II.
288. Theater (par J. G. Omaņa stāšanas direktora amatā). — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 9.
289. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 10.
290. Bekanntmachung. — *Rigasche Zeitung*, 1820, N 19, 8. III.
291. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 11.
292. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 12.
293. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 13.
294. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 14.
295. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 15.
296. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 16.
297. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 17.
298. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 18.
299. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 19.
300. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 20.
301. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 21.
302. Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 22.
303. Gegenwärtige Standpunkt der Musik in Riga. — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 41.

304. *Wünsche eines Musik-Freundes.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1820, N 44.
305. *Todes-Anzeige* (par F. V. Pālu). — *Rigasche Zeitung*, 1821, N 24, 23. III.
306. *Sonntag K. G. Zur Geschichte des öffentlichen Vergnügungen in Riga um die Mitte des vorigen Jahrhundert.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1821, N 10, 11, 23.
307. *An Porsch bei seiner 50 jährige Künstler-Jubelfeier am 21. IV 1821* (dzejolis). — *Rigasche Zeitung*, 1821, N 32, 20. IV.
308. *August Heinrich Porsch.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1821, N 15, 16.
309. *Das Künstler-Jubiläum* (par A. H. Poršu). — *Rigasche Stadtblätter*, 1821, N 17.
310. *Anwedung verschiedenen Feuers auf dem Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1821, N 36.
311. *Musik in Riga.* — *Rigasche Zeitung*, 1821, N 89, 5. XI.
312. *Zur Chronik von Riga* (koncerts — dzīvās bildes). — *Rigasche Stadtblätter*, 1822, N 13.
313. *Musiker-Unterstützung-Casse.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1822, N 14.
314. *F. A. Veichtner* (nekrologs). — *Rigasche Stadtblätter*, 1822, N 15.
315. Raksts par V. A. Mocarta operu «Burvju flauta». — *Rigasche Zeitung*, 1822, N 75, 19. IX.
316. *Zur Geschichte des Rigischen Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1823, N 3.
317. *Der Tod Jesu von Rammler und Graun.* — *Rigasche Zeitung*, 1823, N 33, 24. IV.
318. *Suum cuique!* — *Rigasche Zeitung*, 1823, N 34, 27. IV.
319. *A. H. Porsch* (nekrologs). — *Rigasche Stadtblätter*, 1823, N 38.
320. *Theater-Vorstellung 1823.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1824, N 9.
321. Raksts par Teātra almanahu 1823. gadam. — *Rigasche Stadtblätter*, 1824, N 9.
322. *Danksagung* (Carolina Hortian, im Namen der Familie). — *Rigasche Zeitung*, 1824, N 20, 7. III.
323. *Mussen-Gesetzgebung.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1824, N 33—35.
324. *Schauspiele, von Schülern aufgeführt am 1730.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1824, N 39.
325. *An L. Maurer.* — *Rigasche Zeitung*, 1825, N 7, 23. I.
326. *Übersicht der Theater-Leistungen in Riga vom Jahre 1824.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1825, N 5.
327. *Nachruf an Jacobi* (dzejolis). — *Rigasche Zeitung*, 1825, N 28, 7. IV.
328. *Tanzmusik.* — *Rigasche Zeitung*, 1825, N 32, 21. IV.
329. *Kunst-Erscheinungen.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1825, N 24.
330. *J. A. Preiß* (nekrologs). — *Rigasche Stadtblätter*, 1825, N 39.
331. *Danksagung* (F. Pickers par savu flautu). — *Rigasche Zeitung*, 1825, N 101, 18. XII.
332. *Dr. A. Brettschneider. Plan zu einem Unterrichte im mehrstimmiger Gesange.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1826, N 5.
333. *Schauspiel zu Riga in Januar 1827.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1827, N 5.
334. *Fleischer K. F. W. Welt-Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1827, N 12, 11. II.
335. *Theater* (par F. H. Federsenas viesizrādēm). — *Rigasche Zeitung*, 1827, N 15, 22. II.
336. *Theater.* — *Beilage zu N 16 der Rigaschen Zeitung*, 1827, 25. II.
337. *Theater.* — *Beilage zu N 18 der Rigaschen Zeitung*, 1827, 4. III.
338. Raksts par K. A. Delli kā teātra direktoru. — *Rigasche Stadtblätter*, 1827, N 10.
339. Raksts par F. H. Federsenu. — *Rigasche Stadtblätter*, 1827, N 10.
340. Raksts par K. T. Eisriha ieceri (*Sing-Akademie*). — *Rigasche Stadtblätter*, 1827, N 13.
341. *Bekanntmachung* (J. G. Omaņa atvadas). — *Rigasche Zeitung*, 1827, N 36, 6. V.
342. *Bekanntmachung* (K. T. Eisriha paziņojums par «Gesangs-Verein für Männerstimmen»). — *Rigasche Zeitung*, 1827, N 74, 16. IX.
343. Raksts no *Allgemeine Theater-Zeitung*, 1827, N 134 (par L. Maurera un G. Pāla kopīgo uzstāšanos). — *Rigasche Stadtblätter*, 1827, N 48.
344. *Theater.* — *Beilage zu N 98 der Rigaschen Zeitung*, 1827, 9. XII.
345. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Burvju flauta»). — *Rigasche Zeitung*, 1827, N 100, 16. XII, N 101, 20. XII.
346. *Recenzija* par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns». — *Rigasche Zeitung*, 1827, N 102, 23. XII.
347. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1827, N 104, 30. XII.
348. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Belmonts un Konstance»). — *Rigasche Zeitung*, 1828, N 1, 3. I.
349. *Franz und Clara Siebert.* — *Rigasche Zeitung*, 1828, N 2, 6. I.
350. *Bräutigam H. Kosmorama.* — *Rigasche Zeitung*, 1828, N 3, 10. I.

351. *Theater. Concert.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 2.
352. *Fleischer K. F. W. Figaro's Hochzeit.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 3.
353. *Theater.* — *Rigascher Stadtblätter*, 1828, N 3.
354. *Theater.* — *Rigascher Stadtblätter*, 1828, N 4.
355. *Fleischer K. F. W. Bräutigam's Kosmorama.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 4, 14, 17.
356. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1828, N 8, 27. I.
357. *Theater. Concert.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 5.
358. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 6.
359. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1828, N 12, 10. II.
360. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 7.
361. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 8.
362. *Bräutigam H. Kosmorama.* — *Rigasche Zeitung*, 1828, N 27, 3. IV.
363. *Theater* (par G. F. Kellera pirmo uzstāšanos). — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 14.
364. *Concerte.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 15.
365. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 16.
366. *Parodie des Herrn v. Maltitz auf Mozarts Champagnerlied in Don Juan* (dzejolis). — *Rigasche Zeitung*, 1828, N 52, 31. V.
367. *K. H. Loof* (nekrologs). — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 27.
368. *Theater* (par L. Maurera operu «Aloīze»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 29.
369. *Theater* (par L. Maurera opereti «Der neue Paris»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 30.
370. *Notiz* (par L. Maurera operu «Aloīze»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 38.
371. *Antikritik oder Nüge* (par L. Maurera operu «Aloīze»). — *Provinzialblatt*, 1828, N 32, 33, 35, 36.
372. *Madame Stich-Crelinger in Riga. Dargestellt von W. v. Brackell.* — *Beilagen zu N 104—107 der Rigaschen Zeitung*, 1828, 29. IX, 2. X, 4. X, 6. X.
373. *Theater* (par A. Krēlingeres viesošanos). — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 40.
374. *Subscriptions-Anzeige. Almanach für Freunde der Schauspielkunst* (1829). — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 43.
375. *Gosler E. Das Damen-Sing-Institut.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1828, N 45.
376. *Ludewig W. Entschuldigung desselben gegen das Publicum.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1829, N 1.
377. *Kosmorama des Hrn. Bräutigam.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1829, N 1.
378. *Raksts par teātra repertuāru.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1829, N 2.
379. *Raksts par B. Romberga koncertiem.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1829, N 3.
380. *Atsauksme par «Almanach für Freude der Schauspielkunst auf das Jahr 1829».* — *Der Zuschauer*, 1829, N 3234, 12. II.
381. *Theater.* — *Beilage zu den N 24 der Rigaschen Zeitung*, 1829, 23. II.
382. *Schauspiel.* — *Rigasche Zeitung*, 1829, N 47, 18. IV.
383. *Theater.* — *Beilage zu den N 52 der Rigaschen Zeitung*, 1829, 30. IV.
384. *Fleischer K. F. W. Theater und Concert.* — *Rigasche Zeitung*, 1829, N 95, 8. VIII, *Beilage zu den N 96 der Rigaschen Zeitung*, 1829, 10. VIII.
385. *Theater.* — *Beilage zu den N 97 der Rigaschen Zeitung*, 1829, 13. VIII.
386. *Theater* (par K. fon Holteja melodramu «Lenore»). — *Beilage zu den N 101 der Rigaschen Zeitung*, 1829, 22. VIII.
387. *Theater* (par Dž. Rosīni operu «Seviljas bārdzīnis»). — *Rigasche Zeitung*, 1829, N 104, 29. VIII.
388. *Theater* (par F. Šillera lugu «Mesīnas līgava» ar S. Šrēderes viesošanos). — *Beilage zu den N 122 der Rigaschen Zeitung*, 1829, 10. X.
389. *Bekanntmachung* (sakarā ar J. G. Omaņa atgriešanos Rīgā). — *Rigasche Zeitung*, 1829, N 131, 31. X.
390. *Diorama des Hrn. Bräutigam.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1829, N 51.
391. *Bräutigams Kosmorama.* — *Rigasche Zeitung*, 1830, N 2, 4. I.
392. *Concert* (par K. Rombergu un F. Davidu). — *Rigasche Stadtblätter*, 1830, N 7.
393. *Kurze Uebersicht der Ereignisse auf der hiesigen Bühne in dem Jahre vom 1. März 1828 bis zum 1. März 1829.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1830, N 10.
394. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1830, N 42, 8. IV.
395. *Die Krisis des Rigaer Stadttheater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1830, N 14, 16, 17, 46.
396. *Theater* (par A. Valteri Jūlijas lomā G. Spontini operā «Vestāliete»). — *Rigasche Zeitung*, 1830, N 49, 24. IV.
397. *Antwort der Frau v. Tschernjāwsky auf einen Angriff in einer Beilage des Provinzial-Blattes.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1830, N 16, 17.
398. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1830, N 54, 5. V.
399. *Fleischer K. F. W. Konzert des Fräuleins Henriette Sonntag.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1830, N 41.
400. *Musik* (par H. Zontāgas viesošanos). — *Rigasche Zeitung*, 1830, N 104, 30. VIII.
401. *Concert-Anzeige.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1830, N 46.

402. Aufforderung (par bērnu baletu). — *Rigasche Stadtblätter*, 1830, N 47.
403. Schauspiel. — *Beilage zu N 128 der Rigaschen Zeitung*, 1830, 25. X.
404. Theater. — *Rigasche Zeitung*, 1830, N 148, 11. XII.
405. v. B-m. Konzert der Herren Schreinzer aus St. Petersburg. — *Rigasche Zeitung*, 1830, N 155, 30. XII.
406. Concert (par F. Šreinceru). — *Rigasche Stadtblätter*, 1830, N 52.
407. Bräutigam H. Theater-Maler. Kosmorama und Diorama. — *Rigasche Zeitung*, 1830, N 155, 30. XII.
408. Aus Reval (par G. Maras-Šmēlingas 83 gadu jubileju). — *Provinzialblatt*, 1831, N 8, 25. II.
409. Konzert-Anzeige (par K. L. Petriku). — *Rigasche Zeitung*, 1831, N 28, 5. III.
410. Langenhau Leopold. Danksagung und Erklärung. — *Beilage zu N 42 der Rigaschen Zeitung*, 1831, 7. IV.
411. G. M. Telemann (nekrologs). — *Literärischer Begleiter des Provinzialblattes*, 1831, N 7, 8. IV, N 8, 22. IV.
412. Bitte. — *Rigasche Zeitung*, 1831, N 54, 5. V.
413. Dank. — *Rigasche Zeitung*, 1831, N 58, 14. V.
414. K. F. W. Fleischer (nekrologs). — *Rigasche Stadtblätter*, 1831, N 20.
415. Tschernjāwsky E. v. Danksagung. — *Rigasche Zeitung*, 1831, N 98, 15. VIII.
416. Franz Stoll nebst Frau. Dank und Abschiedserklärung. — *Rigasche Zeitung*, 1831, N 98, 15. VIII.
417. Bekanntmachungen. — *Rigasche Zeitung*, 1831, N 109, 10. IX.
418. Etwas über unser Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1831, N 42.
419. Wendt P. Kosmorama (par J. H. Breitigamu). — *Rigasche Stadtblätter*, 1832, N 2, 13. I.
420. Theater-Anzeige (par A. Valteres benefici). — *Rigasche Zeitung*, 1832, N 6, 14. I.
421. Bekanntmachungen. — *Rigasche Zeitung*, 1832, N 8, 19. I.
422. Ueber Erscheinung und Darstellung des Heiligen auf der Bühne. — *Rigasche Stadtblätter*, 1832, N 3, 20. I.
423. Theater-Anzeige. — *Rigasche Zeitung*, 1832, N 17, 9. II.
424. Theater-Anzeige. — *Rigasche Zeitung*, 1832, N 20, 16. III.
425. Wendt P. Haydn's Schöpfung. — *Rigasche Stadtblätter*, 1832, N 15, 13. IV.
426. Aus Reval (par J. Geislera melodrāmu «Olga»). — *Provinzialblatt*, 1832, N 20, 18. V.
427. Recenzijas par izrādēm «Tankrēds», «Otello», «Dons Žuāns», «Oberons», «Fra Diavolo», «Roberts Velns», «Seviljas bārddzinis», «Tita žēlastība». — *Beilage zum Mitauscher Zeitung*, 1832, N 25—29.
428. Biografische Notizen über das Daennemark-Dreßlersche Jubel-Paar. — *Rigasche Stadtblätter*, 1832, N 32, 10. VIII.
429. Wendt P. Das 50 jährige Theater-Jubiläum. — *Rigasche Stadtblätter*, 1832, N 38—40.
430. Bekanntmachung. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1832, N 155, 27. XII.
431. v. B-m. Theater-Artikel N 1. — *Rigasche Zeitung*, 1833, N 5, 12. I.
432. Theater-Artikel N 2. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 8, 19. I.
433. Theater-Artikel N 3 (par G. Spontini operu «Ferdinands Kortecs»). — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 11, 12.
434. Theater-Artikel N 4 (par E. N. Meila operu «Mūrnieks un atslēdznieks»). — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 14, 2. II.
435. Theater-Artikel N 5. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 18, 11. II.
436. Theater-Artikel N 6 (par Dž. Rosīni operu «Tankrēds»). — *Rigasche Zeitung*, 1833, N 20, 16. II.
437. Theater-Artikel N 7. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 23, 23. II.
438. An Caroline Bauer als Donna Diana (dzejolis). — *Rigasche Zeitung*, 1833, N 24, 25. II.
439. Theater-Artikel N 8 (par K. Baueres viesošanas). — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 26, 2. III.
440. Theater-Artikel N 9. — *Rigasche Zeitung*, 1833, N 29, 9. III.
441. Theater-Artikel N 10 (par F. Obēra operu «Fra Diavolo»). — *Rigasche Zeitung*, 1833, N 32, 16. III.
442. Theater-Artikel N 11. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 35, 23. III.
443. Theater-Artikel N 12. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 39, 1. IV.
444. Theater-Artikel N 13. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 41, 6. IV.
445. Wendt P. Kirchen-Musiken. — *Rigasche Stadtblätter*, 1833, N 5.
446. Theater-Artikel N 14. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 44, 13. IV.
447. Theater-Artikel N 15 (par Dž. Rosīni operu «Itāliete Alžīrā»). — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 47, 20. IV.
448. Tschernjāwsky E. v. Bekanntmachung (par E. Polmani). — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 51, 29. I.
449. Theater-Artikel N 16. — *Rigasche Zeitung*, 1833, N 52, 2. V.

450. Theater-Artikel N 17. — *Rigasche Zeitung*, 1833, N 54, 6. V.
451. Theater-Artikel N 18. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 59, 18. V.
452. Theater-Artikel N 19 (par Moljēra komēdiju «Tartifs»). — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 62, 25. V.
453. Theater-Artikel N 20. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 66, 3. VI.
454. Theater-Artikel N 21 (par F. L. Herolda operu «Cam-pa»). — *Rigasche Zeitung*, 1833, N 78, I. VII, N 82, 11. VII.
455. Theater-Artikel N 22. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 87, 22. VII.
456. Theater-Artikel N 24 (par F. Obēra operām). — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 92, 3. VIII.
457. Theater-Artikel N 25. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 99, 19. VIII.
458. Theater-Artikel N 26. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 102, 26. VIII.
459. Theater-Artikel N 27. — *Rigasche Zeitung*, 1833, N 105, 2. IX.
460. Theater-Artikel N 28. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1833, N 108, 9. IX.
461. Worte beim Abschiede von unserer gefeierten Lina Bauer (dzejolis). — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1834, N 12, 27. I.
462. Auch eine Stimme aus dem Publicum. — *Extra-Beilage zu N 20 den Rigaschen Zeitung*, 1834, 14. II.
463. Aus Riga. — *Provinzialblatt*, 1834, N 7, 15. II.
464. Wie kann Riga ein bleibendes, gutes Theater erhalten? — *Literarische Begleiter des Provinzialblattes*, 1834, N 10, 8. III, N 12, 22. III, N 19, 10. V, N 22, 31. V.
465. Kunstnotiz (par V. A. Volbrika benefici F. Šillera tragēdijā «Fiesko»). — *Rigasche Zeitung*, 1834, N 36, 24. III.
466. Raksts par G. Pāla koncertiem Tērbatā un Rīgā. — *Rigasche Zeitung*, 1834, N 53.
467. Bekanntmachung (E. Polmane atbild «Der Zuschauer»). — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1834, N 130, 29. X.
468. Musik in Riga (par J. Haidna oratoriju «Pasaules radīšana»). — *Rigasche Zeitung*, 1835, N 4, 9. I.
469. Anotācija par F. Lēbmaņa un K. fon Lucava koncertu. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1835, N 12, 28. I.
470. Drei Theater-Artikel. — *Rigasche Zeitung*, 1835 (Meier-ber's «Robert der Teufel», N 20, 16. II; «Herr Carl Müller», N 23, 23. II; *Unsre Theaterzettel for/ever!* N 26, 2. III).
471. Kunst-Notiz (par K. A. Devrientu). — *Rigasche Zeitung*, 1835, N 30, 11. III.
472. Kunst-Notiz. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1835, N 33, 18. III.
473. Ueber den ersten Theaterartikel in N 20 der Rigaschen Zeitung. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1835, N 34, 20. III.
474. Raksts par dziesmu ciklu «Mūsu Grietiņa». — *Literarische Begleiter des Provinzialblattes*, 1835, N 23/24, 13. VI.
475. G. M. Über das Theater zu Riga. — *Literarische Begleiter des Provinzialblattes*, 1835, N 25, 26, 27. VI.
476. Geschenke der Musse-Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1835, N 36.
477. Musik in Riga. — *Rigasche Zeitung*, 1835, N 133, 9. XI.
478. Kunst-Notiz. — *Rigasche Zeitung*, 1835, N 133, 9. XI, N 141, 27. XI.
479. Kunst-Notiz. — *Rigasche Zeitung*, 1836, N 28, 4. III.
480. Musik in Riga. — *Rigasche Zeitung*, 1836, N 41, 6. IV.
481. Kunst-Notiz. — *Rigasche Zeitung*, 1836, N 43, 9. IV.
482. Musikfest in Riga. — *Rigasche Zeitung*, 1836, N 51, 29. IV.
483. Musikfest in Riga. — *Rigasche Zeitung*, 1836, N 60, 23. V.
484. Musikfest in Riga. — *Rigasche Zeitung*, 1836, N 74, 24. VI.
485. Musikfest in Riga. — *Beilage zum Mitausche Zeitung*, 1836, N 19.
486. Erstes Düna-Musikfest in Riga. — *Rigasche Stadtblätter*, 1836, N 22, 25, 26, 32.
487. Musik in Riga (par K. fon Lucava koncertu). — *Rigasche Zeitung*, 1836, N 116, 30. IX.
488. Salzmann L. Anzeige. — *Rigasche Zeitung*, 1836, 28. X.
489. Wendt P. Vorstadt-Theater. — *Rigasche Stadtblätter*, 1836, N 51, 23. XII.
490. Jubiläums-Feier (par biedrību Musse). — *Rigasche Stadtblätter*, 1837, N 2, 13. I.
491. Raksts par Teātra komitejas darbību. — *Das Inland*, 1837, N 6.
492. Vorlesung von C. von Holtei. — *Rigasche Stadtblätter*, 1837, N 10, 11. III.
493. Das Theater-Comite'. An das Rigaische Publicum. — *Rigasche Stadtblätter*, 1837, N 11.
494. Raksts par Teātra komitejas darbību. — *Das Inland*, 1837, N 12.
495. Theater-Notiz (Benefiz für Hrn. und Mad. Paulmann). — *Rigasche Zeitung*, 1837, N 37, 27. III.
496. Concert für die Orchester-Mitglieder. — *Rigasche Stadtblätter*, 1837, N 13.
497. Kirchenmusik (par H. Dorna atskaņoto V. A. Mocarta Rekvīemu). — *Rigasche Zeitung*, 1837, N 45, 14. IV.
498. Concert à la Strauß in Riga (Siegertsche Musikcorp). — *Rigasche Zeitung*, 1837, N 47, 16. IV.
499. Prolog zu Eröffnung des Theater in Riga (dzejolis). — *Rigasche Zeitung*, 1837, N 104, 4. IX.

500. *Theater, Eröffnung.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1837, N 36, 8. IX.
501. *Zu Riga* (par teātra atvēršanu). — *Literärischer Begleiter des Provinzialblattes*, 1837, N 36, 9. IX.
502. *Raksts par teātra atklāšanu.* — *Das Inland*, 1837, N 37.
503. *Das Liederspiel. An Herrn und Frau v. Holtei*, Den 16. September 1837 (dzejolis). — *Rigasche Zeitung*, 1837, N 10, 18. IX.
504. *Abonnements-Quartette.* — *Rigasche Zeitung*, 1837, N 115, 9. X.
505. *Zweite Abonnements-Quartette.* — *Rigasche Zeitung*, 1837, 23. X.
506. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1837, N 46, 17. XI.
507. *Atsauksme par R. Vāgnera himnu «Nikolajs».* — *Das Inland*, 1837, N 49.
508. *Pielikums ar parakstu «Das Rigaische Theater-Comité»* (par 1837. gada finansēm). — *Der Zuschauer*, 1837, 31. XII.
509. *An Fräulein Amalie Weißbach, nach Darstellung der «Griseldis»* (dzejolis). — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 4, 10. I.
510. *Concert-Anzeige.* — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1838, N 13, 31. I.
511. *Kunst-Notizen* (par V. A. Volbriķa benefici). — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 14, 2. II.
512. *Ole Bull in Riga.* — *Beilage zum Zuschauer*, 1838, N 4648.
513. *Ole Bull* (dzejolis). — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 17, 9. II.
514. *Ole Bull.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1838, N 6, 9. II.
515. *Raksts par «Almanach des Rigaischen Stadt-Theaters».* — *Rigasche Stadtblätter*, 1838, N 6, 9. II.
516. *Bräutigam H. Kunst-Notiz.* — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 17, 9. II.
517. *Am 8. Februar. An O. B.* (dzejolis). — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 18, 12. II.
518. *Musik in Riga* (par H. Dorna koncertu). — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 22, 21. II.
519. *S-y. Concert-Notizen.* — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 22, 21. II.
520. *Dorn H. Concert-Anzeige.* — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 23, 24. II.
521. *Korespondenz aus St. Petersburg.* — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1838, N 4654.
522. *Kunst-Notiz* (par F. Lēbmaņa koncertu). — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 28, 7. III.
523. *Wagner R. Concert-Anzeige.* — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 31, 14. III.
524. *Ziņas par kultūras dzīves jaunumiem Rīgā.* — *Das Inland*, 1838, N 13.
525. *Brackel H. v. Am nächsten Sonnabend.* — *Der Zuschauer*, 1838, N 4678.
526. *Concert-Anzeige.* — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 38, 30. III.
527. *Theater, Jahresschluß.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1838, N 33, 17. VIII.
528. *Köhler E. & Köhler J., geb. Schreiner. Bekanntmachung.* — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 102, 31. VIII.
529. *Musik in Riga* (par abonementa koncertiem). — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 122, 17. X, N 126, 26. X.
530. *Theater-Notiz* (par J. G. Omaņa benefici). — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 135, 16. XI.
531. *Concert-Anzeige.* — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 146, 12. XII.
532. *Musikalien-Anzeigen.* — *Rigasche Zeitung*, 1838, N 147, 14. XII.
533. *Julie v. Holtei* (nekrologs). — *Rigasche Stadtblätter*, 1839, N 2.
534. *Raksts par Jūlijas fon Holtejas bērēm.* — *Das Inland*, 1839, N 3, 18. I.
535. *Raksts par teātra vadību.* — *Der Zuschauer*, 1938, N 4824.
536. *Raksts par K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks».* — *Der Zuschauer*, 1838, N 4830.
537. *Theatralisches. Unsere Oper.* — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1839, N 4834.
538. *Musik.* — *Beilage zum Zuschauer*, 1839, N 4797.
539. *Etwas über die jetzt in Riga anwesenden beiden virtuosen Vieuxtemps und Servais.* — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1839, N 1, 2. II.
540. *Sigismund Thalberg.* — *Rigasche Zeitung*, 1839, N 18, 11. II.
541. *Theater-Notiz.* — *Rigasche Zeitung*, 1839, N 25, 27. II.
542. *Kunst-Notiz* (par F. Lēbmaņa koncertu). — *Rigasche Zeitung*, 1839, N 27, 4. III.
543. *Ueber die Gründung des Rigischen Stadt-Reserve-Kornmagazins, und die Bildung des Fonds zur Errichtung eines neuen Theaters.* — *Das Inland*, 1839, N 13, N 14.
544. *Recenzija par L. A. Plāneres benefici.* — *Beilage zum Zuschauer*, 1839, N 4849.
545. *Portraits der ersters Mitglieder unserer Bühne.* — *Der Zuschauer*, 1839, N 4851.
546. *Recenzija.* — *Beilage zum Mitausche Zeitung*, 1839, N 53.
547. *Theatralisches* (par K. Lebrunas viesizrādēm). — *Der Zuschauer*, 1839, N 4885.
548. *Theater.* — *Der Zuschauer*, 1839, N 4888.
549. *Theater-Woche.* — *Der Zuschauer*, 1839, N 4890.

550. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1839, N 4892.
551. *An das geehrte Publikum Riga's* (direktora J. Hofmaņa uzruna). — *Rigasche Zeitung*, 1839, N 104, 2. IX.
552. Anotācija par jauno trupas sastāvu. — *Beilage zum Zuschauer*, 1839, N 4893.
553. Recenzija par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns». — *Der Zuschauer*, 1839, N 4896.
554. Recenzija par F. Šillera lugu «Laupītāji». — *Der Zuschauer*, 1839, N 4898.
555. Recenzija par Dž. Rosīni operu «Otello». — *Beilage zum Zuschauer*, 1839, N 4900.
556. Raksts par E. Polmani Rīgā. — *Rigasche Stadtblätter*, 1839, N 38, 20. IX.
557. Recenzija par F. Šillera lugu «Mila un viltus». — *Der Zuschauer*, 1839, N 4902.
558. Recenzija par F. Obēra operu «Fenella». — *Beilage zum Zuschauer*, 1839, N 4904.
559. Recenzija par V. Bellīni operu «Norma». — *Der Zuschauer*, 1839, N 4906.
560. Recenzija. — *Beilage zum Zuschauer*, 1839, N 4908.
561. Recenzija. — *Beilage zum Zuschauer*, 1839, N 4910.
562. *Theater* (par F. F. Arnolda 50 gadu darba jubileju). — *Beilage zum Zuschauer*, 1839, N 4911.
563. Raksts par F. F. Arnolda 50 gadu darba jubileju. — *Rigasche Stadtblätter*, 1839, N 42, 18. X, N 46, 15. XI.
564. *Theater*. — *Der Zuschauer*, 1839, N 4914.
565. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1839, N 4917.
566. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1839, N 4918.
567. Recenzija (par J. G. Omaņa benefīci). — *Der Zuschauer*, 1839, N 4922.
568. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1839, N 4924.
569. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1839, N 4925.
570. *Concert-Abonement*. — *Rigasche Zeitung*, 1839, N 136, 16. XI.
571. *Theater*. — *Der Zuschauer*, 1839, N 4929.
572. *Theater* (par L. van Bēthovena operu «Fidelio»). — *Der Zuschauer*, 1839, N 4931.
573. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1839, N 4933.
574. *Theater* (par Dž. Rosīni operu «Korintas aplenkšana»). — *Der Zuschauer*, 1839, N 4935.
575. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1839, N 4936.
576. Recenzija. — *Beilage zum Zuschauer*, 1839, N 4941.
577. *Theater*. — *Beilage zum Zuschauer*, 1839, N 4942.
578. *Theater*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4945.
579. *Der Schöffe von Paris*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4947.
580. *Theater*. — *Beilage zum Zuschauer*, 1840, N 4949.
581. *Theater*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4950.
582. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4951.
583. Recenzija par Ū. Bulla koncertu. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4954.
584. *Theater*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4956.
585. *Theater*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4961.
586. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4962.
587. *Theatralisches*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4963.
588. *Theatralisches*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4965.
589. Recenzija. — *Rigasche Zeitung*, 1840, N 23, 22. II.
590. *Zur Beurteilung der Verhältnisse unsers Theaters*. — *Beilage zum Zuschauer*, 1840, N 4966.
591. *Theatralisches*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4967.
592. Recenzija par K. fon Lucava koncertu. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4968.
593. *Concert-Anzeige*. — *Rigasche Zeitung*, 1840, N 26, 29. II.
594. *Theatralisches*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4970.
595. *Ueber die Verhältnisse des Rigischen Theaters*. — *Das Inland*, 1840, N 10, 6. III.
596. *Theatralisches*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4972.
597. *Ein Freund des Theaters. Unser Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1840, N 29, 7. III, N 30, 9. III.
598. *Ein Theatergänger. Audiatur et altera pars! Die Aufsätze «Unser Theater» in der beiden letzten Numern betreffend*. — *Rigasche Zeitung*, 1840, N 31, 11. III.
599. R. v. R. *An Madame C. Pollert als Darfstellerin der Norma am 8. März 1840*. — *Rigasche Zeitung*, 1840, N 31, 11. III.
600. *Ueber die gegenwärtige Theater-Frage*. — *Beilage zu den Riga erscheidenden Zeitschriften*, März 1840.
601. *Das Theater in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1840, N 32, 14. III.
602. *Concert* (par L. Maureru). — *Rigasche Zeitung*, 1840, N 32, 14. III.
603. *Ein Freund des Theaters. Unser Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1840, N 33, 16. III.
604. *Ueber «unser Theater»*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4975, 4976.
605. *Hrn. Löbmann's Verein für Kirchen-Musik*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1840, N 12, 20. III.
606. *Theatralisches*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4978.
607. *-y-ch. Erklärung*. — *Rigasche Zeitung*, 1840, N 36, 23. III.
608. *Schlußwort*. — *Rigasche Zeitung*, 1840, N 37, 25. III.
609. *Theatralisches*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4981.
610. *Theatralisches* (par V. A. Mocarta operu «Bēgšana no seraja»). — *Der Zuschauer*, 1840, N 4983.
611. *Königsberg, den 4. April* (par H. Dorna operu «Parīzes tiesnesis»). — *Rigasche Zeitung*, 1840, N 40, 2. IV.
612. *Theatralisches*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4986.

613. *Musikalisches* (par H. Dorna operu «Parīzes tiesne-
sis»). — *Beilage zum Zuschauer*, 1840, N 4991.
614. *Theatralisches* (par H. A. Māršnera operu «Templietis un
jūdiete» un K. Kreicera operu «Nakts apmetne Granādā»). — *Der
Zuschauer*, 1840, N 4992.
615. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4993.
616. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4995.
617. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 4999.
618. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5002.
619. *Theatralisches* (par H. A. Māršnera operu «Vam-
pīrs»). — *Der Zuschauer*, 1840, N 5004.
620. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5027.
621. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5032.
622. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5037.
623. *Theater-Revue*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5047.
624. *Theater*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5050, 5052.
625. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1849, N 5054.
626. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5056.
627. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5058.
628. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5060.
629. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5062.
630. Recenzija (par V. Bellīni operu «Mēnessērdzīgā»). —
Der Zuschauer, 1840, N 5064.
631. Recenzija par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns». —
Der Zuschauer, 1840, N 5066.
632. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5068.
633. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5070.
634. *Theater*. — *Beilage zum Zuschauer*, 1840, N 5072.
635. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5074.
636. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5076.
637. Recenzija (par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns» un
Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Der Zuschauer*, 1840,
N 5078.
638. Recenziju (par F. Obēra operu «Fenella»). — *Der Zu-
schauer*, 1840, N 5080.
639. *Stadttheater*. — *Beilage zum Zuschauer*, 1840, N 5084.
640. *Theatralisches. Musikalisches*. — *Der Zuschauer*, 1840,
N 5085.
641. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5089.
642. *Verspätet* (par F. Lēbmaņa mūzikas vakaru). — *Der
Zuschauer*, 1840, N 5091.
643. *Theater*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5091.
644. *Concert*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5092.
645. *Theater*. — *Beilage zum Zuschauer*, 1840, N 5093.
646. *Theater. Musikalisches*. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5095.
647. Recenzija. — *Der Zuschauer*, 1840, N 5097.
648. Recenzija par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns» un
V. Šekspīra lugu «Hamlets». — *Der Zuschauer*, 1840, N 5099.
649. *Gelegentliche Fragen und Bemerkungen über und für die
Vorstellungen auf unserem Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*,
1841, N 3.
650. *Lehranstalt für Musik*. — *Das Inland*, 1841, N 5, 29. I.
651. *An Fräulein Lebrun* (dzejolis). — *Rigasche Zeitung*,
1841, N 15, 4. II.
652. Raksts par «*Almanach für Freunde der Schauspiel-
kunst*». — *Rigasche Stadtblätter*, 1841, N 10.
653. Paziņojums par koncertu. — *Rigasche Zeitung*, 1841,
N 31, 13. III.
654. *Einfluß des Musik-Geschmacks auf die Gesellschaft, und
Bemerkung über den Tanz*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1841, N 12,
13.
655. Atsauksme par «*Almanach für Freunde der Schauspiel-
kunst auf das Jahr 1841*». — *Das Inland*, 1841, N 14.
656. *Der Theater Comitè. An das Rigasche Publicum*. — *Ri-
gasche Zeitung*, 1841, 31. V.
657. *Chronik des Tages* (par teātra finansēm). — *Das Inland*,
1841, N 25, 17. VI.
658. *Charakteristik der dreierlei Komiker*. — *Rigasche Stadt-
blätter*, 1841, N 25.
659. *Theater* (par K. Alta un H. Dorna operu «Anglijas ka-
rogs»). — *Rigasche Zeitung*, 1841, N 136—138.
660. *Concert* (par F. Lēbmaņa koncertu). — *Rigasche Zeitung*,
1841, N 145, 6. XII.
661. *Theater* (par G. Doniceti operu «Belisārs»). — *Rigasche
Zeitung*, 1841, N 151, 20. XII, N 152, 23. XII.
662. *Hoffmann J. An das Hochgeehrte Publicum von Riga*. —
«*Das Inland*» pielikums, 1841.
663. *Bakel und Schmolke*. — *Beilage zum Zuschauer*, 1842,
N 5255.
664. *Novität*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5257.
665. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5259.
666. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5260.
667. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5262—5264.
668. «*Aus Riga*». *Bemerkungen zu den musikalischen Reise-
blättern in N 1, 2, 3, 4 und 6 der neuen Zeitschrift für Musik*. —
Beilage zum Zuschauer, 1842, N 5264.
669. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5265.
670. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5269.
671. *Stadt-Theater*. — *Beilage zum Zuschauer*, 1842, N 5271.
672. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5274.
673. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5277.
674. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5280.
675. *Novität*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5280.

676. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5283.
677. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5286.
678. *Rechtfertigung an das verehte Rigaer Publicum*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5286.
679. *Liszt*. — *Rigasche Zeitung*, 1842, N 39, 2. IV.
680. *Musik* (par F. Listu). — *Der Zuschauer*, 1842, N 5289.
681. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5390.
682. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5293.
683. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5295.
684. *Novität*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5297.
685. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5298.
686. *Noch etwas über Franz Liszt*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1842, N 15, 17, 18.
687. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5303.
688. *Stadt-Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5305.
689. *Theater-Notiz. Thätigkeit der Direct. Hoffmanns gelungen ist*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5356.
690. *Einige ernste Worte über unser Theater*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5364.
691. *Theater-Notiz*. — *Rigasche Zeitung*, 1842, N 101, 27. VIII.
692. *Concert*. — *Rigasche Zeitung*, 1842, N 115, 29. IX.
693. *Das Deutsche Theater in Petersburg*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1842, N 5378.
694. *Musikal. Gesellschaft-Einladung*. — *Der Zuschauer*, 1842, N 5386.
695. *L. Theater in Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1842, N 5387.
696. *Theater in Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1842, N 5388.
697. *Theater in Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1842, N 5391.
698. *Theater in Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1842, N 5397.
699. *Theater in Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1842, N 5400.
700. *Theater in Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1842, N 5403.
701. *F. Ph. Arnold* (nekrologs). — *Rigasche Stadtblätter*, 1842, N 51, 52.
702. *Musik in Riga* (par J. Haidna oratoriju «Gadalaiki»). — *Rigasche Zeitung*, 1843, N 6, 14. I.
703. *Theater in Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1843, N 5416, 5419.
704. *Ueber die Darstellung des Faust von Göthe*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1843, N 5419, 5420, 5422.
705. *Musikalische Gesellschaft*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1843, N 14.
706. *Concert spirituel*. — *Rigasche Zeitung*, 1843, N 23, 23. II, N 25, 27. II.
707. *A. C. Geistliche Concert-Musik*. — *Rigasche Zeitung*, 1843, N 34, 20. III.
708. *Unsere dießjährige Charfreitags-Musik*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1843, N 16.
709. *Bekanntmachungen* (Rīgas Teātra komiteja par jaunu vadību no 1. jūlija). — *Rigasche Zeitung*, 1843, N 40, 3. IV.
710. *Recenzija*. — *Der Zuschauer*, 1843, N 5445.
711. *Recenzija*. — *Der Zuschauer*, 1843, N 5446.
712. *Brackell H. v. Ueber die gegenwärtige Theaterfrage*. — *Der Zuschauer*, 1843, N 5446.
713. *Brackell H. v. Nachtrag zur Beleuchtung der gegenwärtige Theaterfrage*. — *Beilage zum Zuschauer*, 1843, N 5454.
714. *Recenzija par G. Doniceti operu «Lukrēcija Bordža»*. — *Der Zuschauer*, 1843, N 5455.
715. *Recenzija par R. Vāgnera operu «Klīstošais holandie-tis»*. — *Der Zuschauer*, 1843, N 5471.
716. *Raksti par jaunās sezonas plāniem*. — *Das Inland*, 1843, N 37, 38, 44.
717. *Vermischtes* (par F. Lēbmaņa iecelšanu par kantoru). — *Rigasche Zeitung*, 1843, N 99, 21. VIII.
718. *Concert in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1843, N 105, 4. IX.
719. *Subscriptions-Anzeige*. — *Rigasche Zeitung*, 1843, N 24, 19. X.
720. *Raksts par V. Bergnera kantāti*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1843, N 3, 39.
721. *Anzeige* (par abonementa koncertiem). — *Der Zuschauer*, 1843, N 5536.
722. *Concert spirituel*. — *Rigasche Zeitung*, 1843, N 148, 22. XI.
723. *Musik in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1843, N 156, 1. XII.
724. *Rigas Musikzustände*. — *Das Inland*, 1844, N 16—19, 21.
725. *Eingesandt*. — *Der Zuschauer*, 1844, N 5566.
726. *Zum Benefiz des Herrn Ohmann*. — *Der Zuschauer*, 1844, N 5569.
727. *An Demoiselle Baumeister* (dzejolis). — *Der Zuschauer*, 1844, N 5570.
728. *Theater-Thätigkeit in Riga*. — *Beilage zum Zuschauer*, 1844, N 5579.
729. *Ueber Benefizvorstellungen*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5580.
730. *Als Madame Hoffmann den 15. Februar nicht gerufen ward*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5585.
731. *An Clara Schumann, geb. Wieck* (dzejolis). — *Rigasche Stadtblätter*, 1844, N 8.
732. *Hochzeits-Benefiz*. — *Der Zuschauer*, 1844, N 5587.

733. Concert. — *Der Zuschauer*, 1844, N 5594.
734. Concert (par K. Loces koncertu). — *Rigasche Stadtblätter*, 1844, N 11.
735. *Unsere Stadt-Theater-Pension-Fonds*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1844, N 13.
736. *Die letzte drei Vorstellungen unter Hoffmanns Direction*. — *Beilage zum Zuschauer*, 1844, N 5642.
737. *Correspondenznachrichten* (par Rīgas Pilsētas teātra finansēm). — *Das Inland*, 1844, N 38, 19. IX.
738. *Meinen scheidenden Freunden bei Ihrem Abgange von der Rigaer Bühne am 30. Juni 1844 von F. v. R. (dzejolīs)*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5643.
739. Raksts par jaunās sezonas sākumu. — *Rigasche Stadtblätter*, 1844, N 34.
740. Prologs teātra sezonas atklāšanai. — *Rigasche Stadtblätter*, 1844, N 36.
741. Theater zu Riga. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5670.
742. Theater zu Riga (par V. Šekspīra lugu «Hamlets»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5672.
743. Theater zu Riga (par K. Kreicera operu «Nakts apmetne Granādā»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5673.
744. Theater zu Riga (par Dž. Rosīni operu «Seviljas bārdzīnis»). — *Beilage zum Extrablatt des Zuschauer*, 1844, N 5675.
745. Don Juan. — *Der Zuschauer*, 1844, N 5675.
746. Theater zu Riga (par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns», V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns»). — *Beilage zum Extrablatt des Zuschauer*, 1844, N 5676.
747. Theater zu Riga (par G. Doniceti operu «Pulka meita», K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks», V. Bellīni operu «Puritāņi»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5678.
748. Theater zu Riga (par K. M. fon Vēbera operu «Precioza», Dž. Paizjello operu «Skaistā dzirnavniece»). — *Beilage zum Extrablatt des Zuschauer*, 1844, N 5679.
749. Theater zu Riga (par V. Bellīni operu «Mēnessērdzīgā»). — *Beilage zum Extrablatt des Zuschauer*, 1844, N 5681.
750. Theater zu Riga (par G. Doniceti operu «Pulka meita»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5682.
751. *Novitäten* (par G. Doniceti operu «Lučija di Lamermūra» un J. J. Šrāmeķa operu «Naktssargs»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 232, 4. X.
752. Theater zu Riga. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5684.
753. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 235, 7. X.
754. Theater zu Riga (par F. Obēra operu «Fra Diavolo»). — *Beilage zum Extrablatt des Zuschauer*, 1844, N 5685.
755. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 237, 11. X.
756. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 241, 14. X.
757. Theater zu Riga (par Dž. Rosīni operu «Seviljas bārdzīnis»). — *Beilage zum Extrablatt des Zuschauer*, 1844, N 5688.
758. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 244, 18. X.
759. *Resume (Theater zu Riga — par F. Obēra operu «Fra Diavolo»)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 247, 21. X.
760. Theater zu Riga. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5690.
761. Theater zu Riga. — *Beilage zum Extrablatt des Zuschauer*, 1844, N 5691.
762. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 250, 25. X.
763. Theater zu Riga. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5693.
764. *Resume (Theater zu Riga — par G. Doniceti operu «Lučija di Lamermūra»)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 253, 28. X.
765. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 256, 1. XI.
766. Theater zu Riga (par G. Doniceti operu «Lučija di Lamermūra»). — *Beilage zum Extrablatt des Zuschauer*, 1844, N 5694.
767. Theater zu Riga (par J. J. Šrāmeķa operu «Naktssargs»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5696.
768. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 259, 4. XI.
769. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 262, 8. XI.
770. Theater zu Riga. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5697.
771. Theater zu Riga (par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5698.
772. *Resume (Theater zu Riga — par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns»)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 265, 11. XI.
773. Theater zu Riga (par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5699.
774. Theater zu Riga. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5700.
775. *Resume (Theater zu Riga — par F. Obēra operu «Fenella»)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 268, 15. XI.

776. *Resume (Theater zu Riga — Till Eulenspiegel)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 271, 18. XI.
777. *Theater zu Riga* (par F. Obēra operu «Fenella»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5702.
778. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 273, 22. XI.
779. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 277, 25. XI.
780. *Vocal- und Instrumental-Concert*. — *Extra-Balzt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 277, 25. XI.
781. *Theater zu Riga* (par V. Bellini operu «Romeo un Jūlija»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5705.
782. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 238, 2. XII.
783. *Theater zu Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5708.
784. *Resume (Theater zu Riga — par L. van Bēthovena operu «Fidelio»)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 286, 6. XII.
785. *Theater zu Riga* (par L. van Bēthovena operu «Fidelio»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5710.
786. *Theater zu Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5711.
787. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 289, 9. XII.
788. *Theater zu Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5712.
789. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 292, 13. XII.
790. *Theater zu Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5714.
791. *Resume (Theater zu Riga — par K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks»)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 295, 16. XII.
792. *Theater zu Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5715.
793. *Resume (Theater zu Riga)*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 298, 20. XII.
794. *Theater zu Riga*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1844, N 301, 23. XII.
795. *Theater zu Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1844, N 5720.
796. *Vorstellung für die Armen*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1845, N 1, N 8.
797. *Recensionen (Oper)*. N 1. *Die Syrene* (par F. Obēra operu). — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 5, 6. I.
798. *Theater zu Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1845, N 5723.
799. *Recensionen*. N 2. *Die Spiele*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 7, 9. I.
800. *Recensionen (Lustspiel)*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1845, N 5725.
801. *Eröffnung der Bühne zu Mitau*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1845, N 5725.
802. *Recensionen*. N 3. *Christoph und Renata*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 10, 12. I.
803. *Recensionen (Drama. Oper)*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1845, N 5727.
804. *Recensionen (Drama)*. N 4. *Hedwig, die Banditenbraut* (par T. Kernera lugu). N 5. *Schloßgärtner und Windmüller*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 12, 15. I.
805. *Recensionen (Profesor Rislej)*. N 6. *Der Traum eine Fee*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 13, 16. I.
806. *Recensionen (Concert)*. N 7. *Vocal- und Instrumental Concert*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 15, 18. I.
807. *Recensionen (Concert)*. N 8. *Pianist B. Damcke aus Berlin*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 16, 19. I.
808. *Recensionen (Posse)*. N 10. *Der Vater der Debütantin*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 17, 20. I.
809. *Concert* (par K. Loces koncertu). — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 22, 26. I.
810. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 24, 29. I.
811. *Recension*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 25, 30. I.
812. *Theater. Concert des Herrn Riefstahl*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 27, 1. II.
813. *Theater. Concert*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 29, 3. I.
814. *Theater* (par K. M. fon Vēbera operu «Silvana»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 30, 5. II.
815. *Theater* (par Ā. Adāna operu «Lonžimo pastnieks»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 36, 12. II.
816. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 39, 15. II.
817. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 40, 16. II.
818. *Theater zu Riga* (par F. Engelkena lugu «*Spekulation und Gemüth*»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1845, N 5741.
819. *Theater* (par F. Engelkena lugu «*Spekulation und Gemüth*»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 42, 19. II.
820. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 46, 23. II.
821. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 48, 26. II.
822. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 52, 2. III.
823. *Theater zu Riga*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1845, N 5747.

824. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 55, 6. III.
825. *Theater zu Riga* (par F. Šillera lugu «Mila un viltus»). — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1845, N 5749.
826. *Theater* (par F. Šillera lugu «Mila un viltus»). — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 57, 9. III.
827. *Theater* (par T. Zālbaha benefīci). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 59, 12. III.
828. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 60, 13. III.
829. A. C. *Die Concerte der hiesigen Musikalisches Gesellschaft*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 64, 17. III.
830. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 67, 21. III.
831. *Concert* (par P. Feigerlu). — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 70, 24. III.
832. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 72, 27. III.
833. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 73, 28. III.
834. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 75, 30. III.
835. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 76, 31. III.
836. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 80, 5. IV.
837. *Concert*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 81, 6. IV.
838. *Kirchenmusik*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 88, 17. IV.
839. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 89, 18. IV.
840. *An Fräulein Louise Cramer*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 89, 18. IV.
841. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 91, 20. IV.
842. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 93, 23. IV.
843. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 94, 24. IV.
844. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 99, 30. IV.
845. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 100, 1. V.
846. *Theater. Döring's Gastspiel*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 102, 3. V, N 105, 7. V, N 106, 8. V, N 108, 10. V, N 109, 11. V, *Extra-Blatt*, N 117.
847. *Theodor Döring*. — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1845, N 5771.
848. *Rigisches Kunst- und Geistleben*. — *Das Inland*, 1845, N 25—28.
849. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 152, 3. VII.
850. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 155, 6. VII.
851. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 158, 10. VII.
852. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 163, 16. VII.
853. *Theater* (par K. Kreicera operu «Nakts apmetne Granādā»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 169, 23. VII.
854. *Theater* (par G. Doniceti operu «Lukrēcija Bordža»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 175, 30. VII.
855. *Theater* (par F. Obēra operu «Fenella»). — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 178, 2. VIII.
856. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 191, 17. VII.
857. *Abschieds-Concert*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 194, 21. VIII.
858. *Personal-Bestand des Rigaeer Stadt-Theaters für das Theater-Jahr 1845/46*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 196, 23. VIII.
859. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Fra Diavolo»). — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 200, 28. VIII.
860. *Abschied des bisherigen Theater-Orchesters*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 202, 30. VIII.
861. *Abschied des bisherigen Theater-Orchesters*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1845, N 36.
862. *Correspondenznachrichten. Riga* (par teātra orķestri). — *Das Inland*, 1845, N 37, 38.
863. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 204, 1. IX.
864. *Theater* (par G. Doniceti operu «Pulka meita»). — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 205, 3. IX.
865. *Concert*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 206, 4. IX.
866. *Theater* (par K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks»). — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 209, 7. IX.
867. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 214, 13. IX, N 215, 14. IX.
868. *Concert-Anzeige*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 218, 18. IX.
869. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 221, 21. IX, N 222, 22. IX.
870. *Theater* (par G. Doniceti operu «Belisārs»). — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 228, 29. IX.
871. *Schramek J. J. An das geehrte Publikum!* — *Extrablatt zum Zuschauer*, 1845, N 5837, 29. IX.
872. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 230, 2. X.
873. *Alt. C. Erklärung über guten Ton und schlechten Tact. Eine Belehrung für J. J. Schrämbeck*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 230, 2. X.
874. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 242, 16. X, N 243, 17. X.
875. *Theater* (par Dž. Rosīni operu «Otello»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 252, 27. X.
876. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 256, 1. XI, N 257, 2. XI.
877. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 258, 3. XI.
878. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 261, 7. XI, N 262, 8. XI.

879. Recenzija par režisora J. G. Omaņa benefīci. — *Das Inland*, 1845, N 50.
880. Theater. — *Rigasche Zeitung*, 1845, N 274, 22. XI, N 275, 23. XI.
881. *Concerte der Musikalischen Gesellschaft zur Besten des früheren Theaterorchesters*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1845, N 279, 28. XI.
882. *Concerte. Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 16, 19. I.
883. Alt C. *Ueber das Theater und das Verhältnis der öffentlichen Besprechung seiner Zustände zu ihm und zum Publicum*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 28, N 31.
884. *Ueber das Stadttheater in Reval*. — *Das Inland*, 1846, N 5, 7.
885. Alt C. *Die ersten drei Vorstellungen unter der Direction von Fr. S. Ringelhardt*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 31, 33.
886. *Correspondenznachrichten. Riga* (par jaunu teātra direktoru). — *Das Inland*, 1846, N 7.
887. *Tanz-Schule* (par meiteņu deju skolu pie Rīgas Pilsētas teātra). — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 33.
888. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 37, 13. II.
889. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 40, 16. II.
890. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 43, 20. II.
891. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 46, 23. II.
892. *Theater. Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 48, 26. II.
893. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 51, 2. III.
894. *Theater* (par K. M. fon Vēbera operu «Eiriantē»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 54, 6. III.
895. *Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 57, 9. III.
896. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 66, 20. III.
897. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 72, 27. III.
898. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 82, 10. IV.
899. *Theater* (par H. A. Māršnera operu «Vampīrs»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 88, 17. IV.
900. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 97, 27. IV.
901. *Deutsche Lieder aus Livland*. — *Das Inland*, 1846, N 15.
902. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 99, 30. IV.
903. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 102, 3. V.
904. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 103, 4. V.
905. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 109, 11. V.
906. *Theater* (par F. Šillera lugu «Mīla un viltus»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 112, 15. V.
907. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 116, 21. V.
908. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 120, 25. V.
909. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 123, 30. V.
910. *Theater-Anzeige*. — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 181.
911. *Lieder-Tafel*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1846, N 28, N 33.
912. Raksti par jaunās sezonas plāniem. — *Das Inland*, 1846, N 36, 37.
913. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 197, 24. VIII.
914. *Theater* (par J. J. Šrāmeķa operu «Būda pie Maskavas upes»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 200, 8. VIII.
915. *Wilhelmine Schröder-Devrient*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1846, N 35.
916. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 203, 31. VIII.
917. *Correspondenznachrichten. Riga* (par teātri). — *Das Inland*, 1846, N 35, 37.
918. *Theater der Jetztzeit*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1846, N 36.
919. V. Šrēderes-Devrientes vēstule no Kēnigsbergas. — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 211, 10. IX.
920. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 212, 11. IX.
921. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 221, 21. IX.
922. *Satyr verus. Über das Theater in Riga und einige Konzerte daselbst*. — *Das Inland*, 1846, N 40.
923. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 227, 28. IX.
924. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 236, 9. X.
925. *Ein paar Abende im Rigischen Theater*. — *Das Inland*, 1846, N 44.
926. *Benefiz-Vorstellung des Herrn J. G. Ohmann*. — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 261, 7. XI.
927. *Theater* (par Dž. Rosīni operu «Otello»). — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 262, 8. XI.
928. *Satyr verus. Theater- und Konzert-Angelegenheiten*. — *Das Inland*, 1846, N 49.

929. *Theater* (par T. Zālbaha benefīci). — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 268, 15. XI.
930. *Das Brautfest auf Olivo*. — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 283, 3. XII.
931. *Benefiz für Herrn Walliser*. — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 285, 5. XII.
932. *Theater* (par J. J. Šrāmeķa operu «Līgavas svētki Olīvā»). — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 288, 9. XII.
933. *Theater* (par J. G. Omaņa benefīci lugā «Vecais aktieris»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 290, 11. XII, N 292, 13. XII.
934. *Theater* (par J. J. Šrāmeķa operu «Līgavas svētki Olīvā»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1846, N 296.
935. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1846, N 305, 31. XII.
936. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 3, 4. I.
937. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 5, 8. I.
938. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 6, 9. I.
939. *Concert von H. W. Ernst*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 13, 17. I.
940. *Theater* (par F. Obēra operu «Melnais domino»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 17, 22. I.
941. *Concert von H. W. Ernst*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 19, 24. I.
942. *Kunst-Anzeige*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 20, 25. I.
943. *Concert*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 25, 31. I.
944. *Benefiz*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 29, 5. II.
945. *Theater* (par M. fon Maras-Folmeras viesizrādēm). — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 39, 18. II.
946. *Theater* (par M. fon Maras-Folmeras viesizrādēm). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 43, 22. II.
947. *Theater* (par M. fon Maras-Folmeras viesizrādēm). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 48, 28. II, N 49, 1. III.
948. *Marra. Poppi. Salvi*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 51, 4. III.
949. *Fräulein von Marra*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 57, 11. III.
950. *Fräulein von Marra in Mitau*. — *Das Inland*, 1847, N 11.
951. *Noch etwas über die Marra*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1847, N 10.
952. *W. A. Wohlbrück's Gedichte*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 61, 15. III.
953. *Charfreitags-Musik*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 64, 19. III.
954. *Oratorium*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1847, N 12.
955. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 74, 2. IV.
956. *Concert*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 89, 19. IV.
957. *Theater* (par V. Bellīni operu «Norma»). — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 95, 26. IV.
958. *Hector Berlioz*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 109, 15. V.
959. *Ueber Berlioz*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1847, N 19, 20.
960. *Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 192, 20. VIII.
961. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 204, 3. IX, N 207, 6. IX.
962. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 210, 10. IX.
963. *Theater* (par F. Obēra operu «Fenella»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 216, 17. IX.
964. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 210, 20. IX.
965. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 222, 24. IX.
966. *Concert. Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 228, 1. X.
967. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 237, 11. X.
968. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 243, 18. X.
969. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 257.
970. *Abonements-Concerte des Theaters-Orchesters*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 261, 8. XI.
971. *Theater* (par V. Šrēderes-Devrientes viesizrādēm). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 261, 8. XI.
972. *Theater. Concert*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 269, 18. XI.
973. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1847, N 281, 2. XII.
974. *Auch eine Bemerkung* (par teātra afišām). — *Rigasche Stadtblätter*, 1847, N 49.
975. *Theater. Concert der Madame Schröder-Devrient*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1847, N 291, 13. XII.
976. *Concerte des Theater-Orchesters*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1848, N 22, 28. I.
977. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1848, N 63, 17. III.
978. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1848, N 83, 10. IV.
979. *Concert*. — *Rigasche Zeitung*, 1848, N 86, 15. IV.

980. *Einladung zum Benefiz für den Pensions-Fond des Theaters.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1848, N 91, 21. IV.
981. *Musik im Wöhrmannschen Park.* — *Rigasche Zeitung*, 1848, N 100, 1. V.
982. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1848, N 119, 25. V.
983. *Rutenberg Ferdinand v. Flüchtigen Blick auf die diesjährigen Leistungen der Rigaischen Theaters-Gesellschaft zu Johannis in Mitau.* — *Beilage zu N 30 des Inlandes*, 1848, 26. VI.
984. *Theater* (par holerās upurīem vasarā un jauno trupas sastāvu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1848, N 227, 29. IX.
985. *Kirchen-Musik am Reformationsfeste.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1848, N 41.
986. *Gesangverein der Musikalischen Gesellschaft.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1848, N 242, 16. V.
987. *Kirchenmusik am Reformationsfeste.* — *Rigasche Zeitung*, 1848, N 245, 20. X.
988. *Gesangverein der Musikalischen Gesellschaft.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1848, N 42.
989. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1848, N 251, 27. X.
990. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1848, N 254, 30. X.
991. *Theater* (par J. G. Omaņa lugu «Vectēvs»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1848, N 260, 6. XI.
992. *An Fräulein Hedwig Bamberg (nach der ersten Vorstellung von Auber's Oper: «Haydee»).* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1848, N 275, 24. XI.
993. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1848, N 279, 29. XI.
994. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1848, N 284, 4. XII.
995. *Theater. Concert.* — *Rigasche Zeitung*, 1848, N 290, 11. XII.
996. *Erinnerung an W. A. Wohlbrück. Aufforderung und Bitte.* — *Rigasche Zeitung*, 1848, N 295, 17. XII.
997. *Theater. Benefiz für Wohlbrück's Familie.* — *Rigasche Zeitung*, 1848, N 301, 24. XII.
998. *Benefiz.* — *Rigasche Zeitung*, 1849, N 1, 3. I.
999. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1849, N 16, 21. I.
1000. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 20, 26. I, N 23, 29. I.
1001. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 29, 5. II.
1002. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 38, 16. II.
1003. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 41, 19. II.
1004. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 52, 5. III.
1005. *Theater* (par J. J. Šrāmekā operu «Līgava pēc testamenta»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 55, 9. III, N 58, 12. III.
1006. *Concert* (par F. Lēbmaņa operas «Kādas kadences sekas» koncertatskaņojumu). — *Rigasche Zeitung*, 1849, N 62, 17. III.
1007. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 70, 26. III.
1008. *Concert-spirituel.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 73, 30. II.
1009. *Theater* (par M. fon Maru-Folmeru). — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 81, 11. IV.
1010. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 83, 13. IV.
1011. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 86, 16. IV.
1012. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 92, 23. IV.
1013. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1849, N 95, 27. IV.
1014. *Concert.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 98, 30. IV.
1015. *W. Shakspeare's Hamlet und desselben Richard II, Heinrich IV und Heinrich V, übersetzt von R. J. L. Samson v. Himmelstiern.* — *Das Inland*, 1849, N 18, 2. V.
1016. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 101, 4. V.
1017. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 107, 11. V.
1018. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 120, 28. V.
1019. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 189, 17. VIII.
1020. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 192, 20. VIII.
1021. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 195, 24. VIII.
1022. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 201, 31. VIII.
1023. *Gesangverein.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 221, 24. IX.
1024. *Benefiz-Anzeige und Einladung* (J. G. Omanis par F. Z. Ringelharta benefici). — *Rigasche Zeitung*, 1849, N 234, 8. X.
1025. *Theater. Concert.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 234, 8. X.

1026. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 240, 15. X.
1027. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 246, 22. X.
1028. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 258, 5. XI.
1029. *Theater*. *Kammermusik*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 273, 23. XI.
1030. *Oratorium*. *Singakademie-Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 276, 26. X.
1031. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Sapnis vasaras nakti» ar F. Mendelsona mūziku). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 282, 3. XII.
1032. *Butterweck H. Nachruf an Conradin Kreutzer* (dzejolis). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 285, 7. XII.
1033. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 285, 7. XII.
1034. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 288, 10. XII.
1035. *Alt Carl. Conradin Kreutzer* (nekrologs). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1849, N 294, 17. XII.
1036. *Theater*. *Decorationen*. — *Rigasche Zeitung*, 1849, N 297, 21. XII.
1037. *Benefiz-Anzeige und Einladung*. — *Rigasche Zeitung*, 1849, 24. XII.
1038. *Benefiz für Conradin Kreutzer's Wittve*. — *Rigasche Zeitung*, 1850, N 4, 5. I.
1039. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 29, 4. II.
1040. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 35, 11. II.
1041. *Quartetmusik. Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 50, 1. III.
1042. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1850, N 54, 6. III.
1043. *J. R. v. Lenz* (genannt Kühne) (nekrologs). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 61, 14. III.
1044. *Concert*. *Mendelsohn's Musik zu «Athalia»*. — *Rigasche Zeitung*, 1850, N 62, 16. III.
1045. *Concerte*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 67, 22. III, N 70, 25. III.
1046. *Benefiz* (par V. Izoarda benefici). — *Rigasche Zeitung*, 1850, N 68, 23. III.
1047. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 79, 5. IV.
1048. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 88, 15. IV.
1049. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 98, 29. IV.
1050. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 107, 10. V.
1051. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 113, 17. V.
1052. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 125, 31. V.
1053. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Rauls un Valentīne»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 192, 19. VIII.
1054. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 195, 23. VIII.
1055. *Theater* (par V. Bellini operu «Norma» un Doniceti operu «Lučija di Lamermūra»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 198, 26. VIII.
1056. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 201, 30. VIII.
1057. *Theater* (par G. Doniceti operu «Belizārs» un V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 204, 2. IX.
1058. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 210, 9. IX.
1059. *Theater* (par K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 216, 16. IX.
1060. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 219, 20. IX.
1061. *Theater* (par F. Obēra operu «Fra Diavolo»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 225, 27. IX.
1062. *Die Violin-Unterrichts-Anstalt des Herrn F. Löbmann*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 228, 30. IX.
1063. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 237, 11. X.
1064. *Theater* (par G. Doniceti operu «Milas dzēriens»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 243, 18. X.
1065. *Theater* (par F. Flotova operu «Stradella»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 2456, 21. X.
1066. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 252, 28. X.
1067. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 255, 1. XI.
1068. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 261, 8. XI.
1069. *Theater* (par G. Doniceti operu «Pulka meita»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 270, 18. XI.
1070. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 276, 25. XI.

1071. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 279, 29. XI.
1072. *Benefiz*. — *Rigasche Zeitung*, 1850, N 285, 6. XII.
1073. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 288, 9. XII.
1074. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 297, 20. XII.
1075. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1850, N 304, 30. XII.
1076. *Recenzija par vijolnieku E. Velleru*. — *Rigasche Zeitung*, 1850, N 67.
1077. *Benefiz*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 4, 5. I.
1078. *Libau. Theater*. — *Das Inland*, 1851, N 2, 8. I.
1079. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 7, 10. I.
1080. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 13, 17. I.
1081. *Die musikalischen Artikel*. — *Das Inland*, 1851, N 4, 22. I.
1082. *Die Musikalische Gesellschaft*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 19, 24. I.
1083. *Libau. Theater. Concert*. — *Das Inland*, 1851, N 5, 29. I.
1084. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 34, 14. II.
1085. *Abonnements-Concert der Musikalischen Gesellschaft*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 40, 17. II.
1086. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 44, 22. II.
1087. *Concert von Herrn Musikdirektor Löbmann*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 48, 27. II.
1088. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 51, 3. III.
1089. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Burvju flauta»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 54, 7. III.
1090. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 57, 10. III.
1091. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 60, 14. III.
1092. *Die Kirchenweihe auf Bickern*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1851, N 11.
1093. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 63, 17. III.
1094. *Libau. Theater. Concerte*. — *Das Inland*, 1851, N 12, 19. III.
1095. *Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 66, 21. III.
1096. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 69, 24. III.
1097. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Figaro kāzas»). — *Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 75, 31. II.
1098. *Oratorium*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 82, 11. IV.
1099. *Theater* (par G. Doniceti operu «Lukrēcija Bordža»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 82, 11. IV.
1100. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 85, 14. IV.
1101. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 88, 18. IV.
1102. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 91, 21. IV.
1103. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 94, 25. IV.
1104. *Rückblick auf die diesjährigen drei Symphonieen-Concerte und die Quartett-Unterhaltung*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 97, 28. IV.
1105. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Hamlets»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 100, 2. V.
1106. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 103, 5. V.
1107. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 106, 9. V.
1108. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 112, 16. V.
1109. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 114, 19. V.
1110. *Theater. Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 125, 2. VI.
1111. *Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 128, 6. VI.
1112. *C. Kreutzer's Denkmal*. — *Das Inland*, 1851, N 36, 3. IX.
1113. *Abschieds-Concert von Herrn Saalbach*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 206, 15. IX.
1114. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 230, 3. X.
1115. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 233, 6. X.
1116. *Theater* (par Dž. Rosīni operu «Otello» un Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 236, 10. X.
1117. *Theater* (par K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 242, 17. X.
1118. *Theater* (par F. Obēra operu «Melnais domino»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 245, 20. X.

1119. *Theater* (par K. Ellenbergeres benefici). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 248, 24. X.
1120. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 254, 31. X.
1121. *Ueberraschung* (par K. fon Holteja atmiņu 7. sējumu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 257, 3. XI.
1122. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 263, 10. XI.
1123. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Burvju flauta»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 266, 14. XI.
1124. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 272, 21. XI.
1125. *J. Hoffmann's (Theater-Director in Prag) Künstler-Jubiläum*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 281, 2. XII.
1126. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 281, 2. XII.
1127. *Theater* (par O. Nikolaji operu «Jautrās vindzorientes»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 284, 5. XII.
1128. *Künstler-Jubiläum F. Röder's*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 284, 5. XII.
1129. *Benefiz*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 284, 5. XII.
1130. *Gesang-Cursus für junge Männer*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1851, N 49.
1131. *Concert* (par E. Velleru). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 287, 8. XII.
1132. *Theater. Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 290, 12. XII.
1133. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 296, 19. XII.
1134. *Theater* (par G. Doniceti operu «Adriēna Lekuvrēra»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 299, 22. XII.
1135. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 301, 27. XII.
1136. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1851, N 303, 29. XII.
1137. *Benefiz*. — *Rigasche Zeitung*, 1852, N 7, 9. I.
1138. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 7, 9. I.
1139. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns» un F. Obēra operu «*Fra Diavolo*»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 13, 16. I.
1140. *Concert* (par F. Lēbmaņa koncertu). *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 16, 19. I.
1141. *Theater* (par F. Alevī operu «Jūdiets»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 19, 23. I, N 22, 26. I.
1142. *Concert* (par čellista K. Marksa-Markusa koncertu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 25, 30. I.
1143. *An Frau von Romani-Röder* (dzejolis). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 31, 6. II.
1144. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Rauls un Valentīne»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 34, 9. II.
1145. *Theater* (par G. Doniceti operu «Favorite»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 42, 19. II.
1146. *Die Zauberflöte. Sarastro-Carl Formes*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 44, 21. II.
1147. *Raul und Valentine. Marcel—Carl Formes*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 45, 23. II.
1148. *Die Ballet-und gymnastische Gesellschaft Price*. — *Rigasche Zeitung*, 1852, N 47, 26. II.
1149. *Der Barbier von Sevilla. Figaro-Herr Formes*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 48, 27. II.
1150. *Robert der Teufel. Betram-Herr Formes*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 51, 1. III.
1151. *An Carl Formes als Marcel und Bertram* (dzejolis). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 51, 1. III.
1152. *Carl Formes*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 54, 5. III.
1153. *Theater. Brūning's Gastspiel*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 63, 15. III, N 66, 19. III.
1154. *Ein Wort über Ernst Raupach*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 79, 5. IV.
1155. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 79, 5. IV.
1156. *Theater* (par F. Flotova operu «Stradella»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 82, 9. IV.
1157. *Concert von Heinrich und Joseph Wieniawski*. — *Rigasche Zeitung*, 1852, N 84, 11. IV.
1158. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 85, 12. IV.
1159. *Theater* (par V. Bellīni operu «Mēnessērdzīgā» un G. Doniceti operu «Lučija di Lammermūra»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 88, 16. IV.
1160. *Concert der Brüder Wieniawski*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 88, 16. IV.
1161. *Theater* (par F. A. Bualdžē operu «Baltā dāma»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 97, 26. IV.
1162. *Theater. Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 100, 30. IV.
1163. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 103, 3. V.
1164. *Theater. Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 108, 10. V.

1165. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 111, 14. V.
1166. *Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 122, 28. V.
1167. *Theater in Riga* (par jauno trupu). — *Rigasche Stadtblätter*, 1852, N 34.
1168. *Theater* (par jauno trupu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 197, 23. VIII.
1169. *Theater* (par K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 203, 30. VIII.
1170. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 209, 6. IX.
1171. *Concert von v. Kotski*. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, N 216, 15. IX.
1172. *Ira Aldridge*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 215, 13. IX, N 218, 17. IX.
1173. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 221, 20. IX.
1174. *Theater* (par H. A. Māršnera operu «Vampīrs»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 224, 24. IX.
1175. *Theater* (par G. Doniceti operu «Lukrēcija Bordža»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 236, 8. X.
1176. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 245, 18. X.
1177. *Das Violin-Quartett*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 248, 22. X.
1178. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 260, 5. XI.
1179. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Rauls un Valēntīne»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 263, 8. XI.
1180. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 275, 22. XI.
1181. *Benefiz*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 278, 26. XI.
1182. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 287, 6. XII.
1183. *Zweites Abonnements-Concert der Musikalischen Gesellschaft*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 290, 10. XII.
1184. *Das dritte Abonnements-Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 299, 20. XII.
1185. *Alt C. Richard Wagner's Oper «Tannhäuser» und seine Bestrebungen für das zukünftige Musikdrama*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1852, N 302, 24. XII, N 303, 27. XII, N 306, 31. XII.
1186. *Theater* (par R. Vāgnera operu «Tanheizers»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 10, 14. I.
1187. *A. C. Viertes Concert der Musikalischen Gesellschaft. Dritte Quartett-Aufführung*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 12, 16. I.
1188. *Theater* (par R. Vāgnera operu «Tanheizers»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 13, 17. I.
1189. *Benefiz*. — *Rigasche Zeitung*, 1853, N 14, 19. I.
1190. *Hektor Berlioz über eine Opern-Aufführung in Riga im Jahre 1847* (no žurnāla «*Journal des Debats*», 7. I). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 16, 21. I.
1191. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 22, 28. I.
1192. *Leonard's und seiner Gattin A. de Mendi Concerte im Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 25, 31. I.
1193. *Korrespondenz. Riga* (par R. Vāgnera operas «Tanheizers» izrādēm). — *Das Inland*, 1853, N 5, 2. II.
1194. *Tannhäuser: Sage von demselben*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1853, N 7.
1195. *Theaternachricht* (par R. Vāgnera operu «Tanheizers»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1853, N 8.
1196. *F. R. Rihard Wagner's neuer Opernstyl*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 34, 11. II, N 46, 25. III.
1197. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Hamlets»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 37, 14. II.
1198. *Korrespondenz. Riga* (par koncertiem). — *Das Inland*, 1853, N 7, 16. II.
1199. *Auch ein Wort über R. Wagner's Opernstyl*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 40, 18. II.
1200. *Benefiz für Herrn Concertmeister Weller*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 43, 21. II.
1201. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 52, 4. III, N 55, 7. III.
1202. *Theater* (par V. Bellini operu «Norma»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 57, 10. III.
1203. *Theater* (par J. V. fon Gētes lugu «Fausts»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 60, 14. III.
1204. *Korrespondenz. Riga* (par R. Vāgnera operas «Tanheizers» izrādi Mītavā). — *Das Inland*, 1853, N 11, 16. III.
1205. *Zum Benefiz für Mad. Baumann*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 63, 18. III.
1206. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 66, 21. III.
1207. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 69, 25. III.
1208. *Concert im Theater* (par čellistu K. Marksu-Markusu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 72, 28. III.

1209. *Wechsel der hiesigen Theater-Direction.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 75, 1. IV.

1210. *Theater. Concert.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 78, 4. IV.

1211. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 81, 8. IV.

1212. *Die Kirchenmusik in der Dom-Kirche.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1853, N 18.

1213. *Beethoven et ses trois styles* (K. Alts par Pēterburgā izdoto K. V. fon Lenca grāmatu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 100, 103, 106, 113, 118, 121, 123.

1214. *Theater* (par jaunā direktora F. Tomes trupu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 185, 12. VIII.

1215. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 194, 22. VIII.

1216. *Theater* (par Dž. Verdi operu «Ernani»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 197, 26. VIII, N 200, 29. VIII.

1217. *Ziņa par teātra sezonas atklāšanu.* — *Das Inland*, 1853, N 35, 31. VIII.

1218. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 203, 2. IX.

1219. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 206, 5. IX.

1220. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 209, 9. IX.

1221. *Theater* (par K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks» un kapelmeistaru G. Otu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 212, 12. IX.

1222. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 215, 16. IX.

1223. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 218, 19. IX.

1224. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 221, 23. IX.

1225. *Theater* (par G. Doniceti operu «Lučija di Lammermūra»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 224, 26. IX.

1226. *Quartett-Matinée.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 227, 30. IX.

1227. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 230, 3. X.

1228. *Theater* (par G. Doniceti operu «Lukrēcija Bordža»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 233, 7. X.

1229. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 239, 14. X.

1230. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 242, 17. X.

1231. *Theater* (par L. Špora operu «Jesonda»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 245, 21. X.

1232. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 251, 21. X.

1233. *Theater. Concert.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 254, 31. X.

1234. *Theater* (par F. Obēra operu «Pazudušais dēls»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 260, 7. XI, N 263, 11. XI.

1235. *Graf Reh binder. Die belletristische Literatur der Ostseeprovinzen Rußland's von 1800 bis 1852.* — *Das Inland*, 1853, N 45, 9. XI, N 46, 16. XI, N 47, 23. XI, N 48, 30. XI.

1236. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 269, 18. XI.

1237. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 272, 21. XI.

1238. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 275, 25. XI.

1239. *Theater* (par J. V. fon Gētes lugu «Klavigo»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 284, 5. XII.

1240. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 293, 16. XII.

1241. *Theater* (par F. Šillera lugu «Marija Stjuarte»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1853, N 296, 19. XII.

1242. *Theater* (par uzvedumu holeras upuru atraitnēm). — *Rigasche Zeitung*, 1853, N 300, 24. XII.

1243. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Burvju flauta»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 15, 20. I.

1244. *Theater.* — *Das Inland*, 1854, N 4, 25. I.

1245. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 21, 27. I.

1246. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 27, 3. II.

1247. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 33, 10. II.

1248. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Figaro kāzas»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 39, 17. II.

1249. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 42, 20. II.

1250. *Concert von Herrn Markus.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 51, 4. III.

1251. *Benefiz.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 51, 4. III.

1252. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 59, 13. III.

1253. *Ziņa par medaljonu izgatavošanu ar aktieru portretiem.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1854, N 11.

1254. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 65, 20. III.
1255. *Theater* (par K. Kreicera operu «Nakts apmetne Granādā»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 71, 27. III.
1256. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 74, 31. III.
1257. *Theater* (par H. A. Māršnera operu «Templietis un jūdiete»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 80, 7. IV.
1258. *Charfreitags-Aufführung in der Dom-Kirche* (par L. Kerubīni «Rekviēmu»). — *Rigasche Zeitung*, 1854, N 80, 7. IV.
1259. *Theater. Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 87, 17. IV.
1260. *Quartett-Unterhaltung*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 90, 21. IV.
1261. *Feuilleton. Rīga* (par N. fon Vilma darbu atskaņošanu Vācijā). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 90, 21. IV.
1262. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 99, 1. V.
1263. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 105, 8. V.
1264. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 108, 12. V.
1265. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 114, 19. V.
1266. *Theater* (par V. Bellīni operu «Norma» un G. Doniceti operu «Lučija di Lammermūra»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 116, 22. V.
1267. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns» un Dž. Meierbēra operu «Hugenoti»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 122, 29. V.
1268. *Theater in Mitau*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1854, N 23.
1269. *Theater in Mitau*. — *Das Inland*, 1854, N 24, 14. VI, N 25, 21. VI, N 26, 28. VI, N 29, 19. VII.
1270. *Fellin. Theater*. — *Das Inland*, 1854, N 27, 5. VII.
1271. *Raksti par jaunās sezonas plāniem*. — *Das Inland*, 1854, N 36—38.
1272. *Theater* (par jauno trupas sastāvu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 208, 8. IX.
1273. *Theater* (par jauno trupas sastāvu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 211, 11. IX.
1274. *Theater* (par G. Doniceti operu «Dons Paskvāle»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 214, 15. IX.
1275. *Benefiz*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 229, 2. X.
1276. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Cosi fan tutte»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 232, 6. X.
1277. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 241, 16. X.
1278. *Theater* (par F. Flotova operu «Stradella» un Dž. Meierbēra operu «Rauls un Valentine»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 253, 30. X.
1279. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 256, 3. XI.
1280. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 262, 10. XI.
1281. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 265, 13. XI.
1282. *Ein Brief von Richard Wagner*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 268, 17. XI.
1283. *Aufführung geistlicher Musik* (par F. Lēbmaņa skaņdarbu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 271, 20. XI.
1284. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 274, 24. XI.
1285. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 277, 27. XI.
1286. *Benefiz des Herrn Balletmeister Reisinger*. — *Rigasche Zeitung*, 1854, N 280, 1. XII.
1287. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 280, 1. XII.
1288. *Concert* (par flautista J. Pfoba spēli). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 280, 1. XII.
1289. *Theater*. — *Das Inland*, 1854, N 49, 6. XII.
1290. *Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1854, N 289, 11. XII.
1291. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 3, 5. I.
1292. *Lohengrin*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 5, 8. I, N 8, 12. I, N 11, 15. I.
1293. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 14, 19. I.
1294. *Richard Wagner und die neuere Musik*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1855, N 3, 4.
1295. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 20, 26. I.
1296. *Die Aufführung von R. Wagner's «Lohengrin»*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 23, 29. I.
1297. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 29, 5. II.
1298. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 32, 9. II.
1299. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 35, 12. II.

1300. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 40, 19. II.
1301. *Kunst und Theater* (par H. Dorna un J. Hofmaņa gaitām Vācijā). — *Rigasche Stadtblätter*, 1855, N 8.
1302. *Die Aufführung des «Paulus» von Mendelsohn am Charfreitage*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1855, N 14.
1303. *Theater* (par F. Šillera lugu «Mesīnas līgava»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 194, 24. VIII.
1304. *Theater* (par jauno opertrupu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 197, 27. VIII.
1305. Raksts par jaunās teātra sezonas sākumu. — *Das Inland*, 1855, N 35, 29. VIII.
1306. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 203, 3. IX.
1307. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 206, 7. IX.
1308. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 209, 10. IX.
1309. *Theater* (par V. Šekspīra traģēdiju «Romeo un Džuljeta»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 212, 14. IX.
1310. *Theater* (par K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 215, 17. IX.
1311. *Theater* (par G. Doniceti operu «Lukrēcija Bordža»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 218, 21. IX.
1312. *Orgel-Concert*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1855, N 47.
1313. Raksts par R. Šmita 25 darba gadu jubileju. — *Rigasche Stadtblätter*, 1855, N 47.
1314. *Theater* (par G. Doniceti operu «Pulka meita»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 224, 28. IX.
1315. *Theater* (par H. A. Māršnera operu «Vampīrs»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 236, 2. X.
1316. *Theater* (par V. Bellini operu «Norma»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 239, 15. X.
1317. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 245, 22. X.
1318. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 251, 29. X.
1319. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 254, 2. XI.
1320. *Theater* (par F. Flotova operu «Indra»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 257, 5. XI.
1321. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Burvju flauta»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 260, 9. XI.
1322. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 263, 12. XI.
1323. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 266, 16. XI.
1324. *Theater* (par E. N. Meila operu «Jēkabs un viņa dēli»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 272, 23. XI.
1325. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Venēcijas tirgotājs»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 278, 30. XI.
1326. *Die dritte Quartett-Unterhaltung*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 284, 7. XII.
1327. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 287, 10. XII.
1328. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Figaro kāzas»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 290, 14. XII.
1329. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Rauls un Valēntīne»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 293, 17. XII.
1330. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Spītnieces savaldīšana»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1855, N 299, 24. XII.
1331. *Theater* (par R. Vāgnera operu «Tanheizers»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 3, 4. I.
1332. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 5, 7. I.
1333. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 8, 11. I.
1334. *Kunst und Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1856, N 2.
1335. *Theater in Reval*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 14, 18. I.
1336. *Mozart-Feier. Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 17, 21. I.
1337. *F. Ringelhardt* (nekrologs). — *Das Inland*, 1856, N 4, 23. I.
1338. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 23, 28. I.
1339. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 26, 1. II.
1340. *Concert* (par F. H. Trūnu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 29, 4. II.
1341. *Vorstellung für den Theater-Pensionfonds*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 29, 4. II.
1342. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 32, 8. II.
1343. *Die sechste Quartett-Unterhaltung*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 32, 8. II.
1344. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 38, 15. II.
1345. *Concert von Herrn E. Weller*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 38, 15. II.
1346. *Theater. Concert der Geschwister Neruda*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 44, 22. II.
1347. *Theater. Concert der Geschwister Neruda*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1856, N 47, 25. II.

1348. *Theater. Concert der Geschwister Neruda.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 50, 29. II.*
1349. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 53, 3. III.*
1350. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 58, 10. III.*
1351. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 61, 14. III.*
1352. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 64, 17. III.*
1353. *Theater* (par V. Bellīni operu «Romeo un Džuljeta»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 67, 21. III.*
1354. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 70, 24. III.*
1355. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 73, 28. III.*
1356. *Oratorium. Benefiz.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 89, 18. IV.*
1357. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 95, 25. IV.*
1358. *Korespondenz* (par E. Simona atvadu koncertu). — *Das Inland, 1856, N 18, 30. IV.*
1359. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 104, 5. V.*
1360. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 107, 9. V.*
1361. *Truhn F. H. Beethoven, eine Kunststudie von W. v. Lenz.* — *Rigasche Stadtblätter, 1856, N 14.*
1362. *Theater. Concert.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 113, 16. V.*
1363. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 127, 2. VI.*
1364. *Raksts* (par vasaras teātri Ņeizardārzā). — *Das Inland, 1856, N 26, 25. VI.*
1365. *Beethoven, eine Kunststudie von Wilhelm von Lenz.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 141, 144, 147, 150.*
1366. *Benefiz im Sommertheater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 180, 4. VIII.*
1367. *Theater* (par F. A. Bualdžē operu «Baltā dāma»). — *Rigasche Stadtblätter, 1856, N 36.*
1368. *Ein literärisch Brief des verstorbenen Schauspielers A. W. Wohlbrück an den Dr. Heinrich Theodor Rötischer.* — *Rigasche Stadtblätter, 1856, N 36, 37.*
1369. *Theater* (par G. Doniceti operu «Milas dzēriens»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 208, 8. IX.*
1370. *Theater. Concert.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 211, 12. IX.*
1371. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 214, 15. IX.*
1372. *Theater* (par G. Doniceti operu «Dons Vinčence»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 217, 19. IX.*
1373. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 220, 22. IX.*
1374. *Theater* (par L. van Bēthovena operu «Fidelio»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 226, 29. IX.*
1375. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 229, 3. X.*
1376. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 232, 6. X, N 235, 10. X.*
1377. *Benefiz.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 247, 24. X.*
1378. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 253, 31. X, N 256, 3. XI.*
1379. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Karalis Līrs»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 262, 10. XI.*
1380. *Raksts par V. Šekspīra lugu «Karalis Līrs» un diviem vieskoncertiem.* — *Das Inland, 1856, N 47, 10. XI.*
1381. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 268, 17. XI.*
1382. *Das Rigascher Streichquartett.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 283, 5. XI.*
1383. *Theater* (par F. Flotova operu «Marta»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 286, 8. XII.*
1384. *Concert. Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 289, 12. XII.*
1385. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 292, 15. XII.*
1386. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 295, 19. XII.*
1387. *Musik* (par F. H. Trūna darbiem). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 298, 22. XII.*
1388. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1856, N 302, 29. XII.*
1389. *Theater. Concert.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1857, N 4, 5. I.*
1390. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1857, N 7, 9. I.*
1391. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1857, N 25, 30. I.*
1392. *Quartett-Musik.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1857, N 13, 16. I.*
1393. *Theater.* — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung, 1857, N 16, 19. I.*

1394. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 22, 26. I.
1395. *Quartett-Musik*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 25, 30. I.
1396. *R. Fr. v. Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 5.
1397. Anotācija par J. Haidna oratoriju «Gadalaiki». — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 47.
1398. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 28, 2. II.
1399. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 31, 6. II.
1400. *R. Fr. v. Theaterrecension*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 6.
1401. *Aufführung des Oratoriums: Die Jahreszeiten*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 34, 9. II.
1402. *R. Fr. v. Theaterrecension*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 7.
1403. Raksts par Rīgas mūzikas dzīves jaunumiem. — *Das Inland*, 1857, N 6, 11. II.
1404. *Theater in Mitau*. — *Beilage zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 35, 11. II.
1405. *Theater* (par V. Bellīni operu «Mēnessērdzīgā»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 37, 13. II.
1406. *R. Fr. v. Theaterrecension*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 8.
1407. *Theater* (par F. Šillera lugu «Marija Stjuarte»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 46, 23. II.
1408. *Theater* (par O. Nikolaji operu «Vindzoras nebēdnes»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 48, 26. II.
1409. *R. Fr. v. Einige Worte über die Aufführung der «Maria Stuart»*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 9.
1410. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 51, 2. III.
1411. *R. Fr. v. Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 10.
1412. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 57, 9. III.
1413. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 60, 13. III.
1414. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Burvju flauta»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 11.
1415. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 63, 16. III.
1416. *Theater* (par O. Genē viesošanas). — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 12, 13.
1417. *Feier von Beethoven's Todestag durch die Musikalische Gesellschaft*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 66, 20. III.
1418. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 69, 23. III.
1419. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 72, 27. III.
1420. *Oratorium am Charfreitag*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 78, 3. IV.
1421. *Composition in Riga* (par P. N. fon Vilma stīgu kvartetu). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 80, 6. IV.
1422. *Geistliche Musik am Charfreitag*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 82, 10. IV.
1423. *Theater* (par H. A. Māršnera operu «Templietis un jūdiete»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 85, 13. IV.
1424. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 88, 17. IV.
1425. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 91, 20. IV.
1426. *Musikalisches* (par kora dziesmu konkursu). — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 17.
1427. *Theater. Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 97, 27. IV.
1428. *Concert* (F. Lēbmaņa vadībā). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 100, 1. V.
1429. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 103, 4. V.
1430. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 106, 8. V.
1431. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 19.
1432. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 109, 11. V.
1433. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 112, 15. V.
1434. *Beethoven, eine Kunststudie von Wilhelm von Lenz. II Theil*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 114, 117, 120.
1435. *Theater* (par J. V. fon Gētes lugu «Fausts»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 114, 18. V.
1436. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Otello»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 117, 22. V.
1437. *Karl v. Holtei. Eine Biographie* (par šo biogrāfiju). — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 23.
1438. *Das Baltisches Sängerefest zu Reval*. — *Das Inland*, 1857, N 29.
1439. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 214, 14. IX.
1440. *Theater* (par V. Bellīni operu «Mēnessērdzīgā» un K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 220, 21. IX.

1441. *Männergesang in Riga*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 223, 25. IX.
1442. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 223, 25. IX.
1443. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 226, 28. IX.
1444. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 229, 2. X.
1445. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 232, 5. X.
1446. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 235, 9. X.
1447. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 241, 16. X.
1448. *Das Rigasche Quartett*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 241, 16. X.
1449. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 244, 19. X.
1450. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 247, 23. X.
1451. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 250, 26. X.
1452. *Theater. Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 253, 30. X.
1453. *Theater* (par F. Alevi operu «Jüdiete»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 259, 6. XI.
1454. *Theater* (par G. Doniceti operu «Lučija di Lammermūra»). — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 262, 9. XI.
1455. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 265, 13. XI.
1456. *Musikalische Gesellschaft*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 265, 13. XI.
1457. *Concert. Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 271, 20. XI.
1458. *Zu der Soirée musicale* (par A. Portena koncertu). — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 47.
1459. *Concert. Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 274, 23. XI.
1460. *Herrn Steger's Masaniello*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 277, 27. XI.
1461. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 283, 4. XII.
1462. *Rigoletto, Oper in drei Acten von Verdi*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 286, 7. XII.
1463. *Theater-Nachricht*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 289, 11. XII.
1464. *Ein Lustspiel von H. Truhn*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 289, 11. XII.
1465. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 289, 11. XII.
1466. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 295, 18. XII.
1467. *Geistliches Concert*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 295, 18. XII.
1468. *Der Rigaer Liederkrantz*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1857, N 51.
1469. *Theater*. — *Extra-Blatt zur Rigaschen Zeitung*, 1857, N 304, 31. XII.
1470. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 3, 4. I.
1471. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 4, 7. I.
1472. *Violin-Quartett-Musik*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 9, 13. I.
1473. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 11, 15. I.
1474. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 17, 22. I.
1475. *Musikalisches aus Dorpat*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 22, 28. I.
1476. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 30, 6. II.
1477. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 32, 8. II.
1478. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 34, 11. II.
1479. *Concert*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 35, 13. II.
1480. *Theater* (par N. Bogdanovas viesošanos). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 37, 15. II.
1481. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 38, 17. II.
1482. *Fräulein Nadejda Bagdanoff*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 42, 21. II.
1483. *Theater. Abschieds-Benefiz für Herrn und Frau Pettenkoffer*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 43, 22. II.
1484. *Concert im Theater* (par L. Maurera un dēla viesošanos). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 49, 1. III.
1485. *Drittes Abonements-Concert des Musikalischen Gesellschaft*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 53, 5. III.
1486. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 55, 8. III.
1487. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 60, 14. III.
1488. *Preis-Concert-Rigaer Liedertafel*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 62, 17. III.
1489. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 63, 18. III.
1490. *Preis-Concert der Rigaer Liedertafel*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 12.
1491. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*. — 1858, N 77, 5. IV.
1492. *Concert des Herrn Concertmeisters Weller*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 78, 7. IV.
1493. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Burvju flauta»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 81, 10. IV.

1494. *Theater-Kritik* (par V. A. Mocarta operu «Burvju flautā»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 16.
1495. *Theater* (par Dž. Rosīni operu «Seviljas bārdzinis»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 87, 17. IV.
1496. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 88, 18. IV.
1497. *Concert der Musikalischen Gesellschaft*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 89, 19. IV.
1498. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Ričards III»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 93, 24. IV.
1499. *Theater-Kritik* (par F. L. Herolda operu «Campa»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 17.
1500. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Hamlets»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 94, 25. IV.
1501. *Russisches Theater in Riga* (par N. Gogoļa lugu «Revidents»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 26.
1502. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 98, 30. IV.
1503. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 103, 7. V.
1504. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 111, 17. V.
1505. *Theater* (par T. Flotova operu «Marta» un Dž. Meierbēra operu «Hugenoti»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 117, 24. V.
1506. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 123, 31. V.
1507. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 128, 6. VI.
1508. *Das Russische Theater in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 140, 20. VI.
1509. *O. C. Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 35.
1510. Raksti par jaunās sezonas plāniem. — *Das Inland*, 1858, N 35—38.
1511. *Theater* (par G. Doniceti operu «Mīlas dzēriens», K. Kreicera operu «Nakts apmetne Granādā» un F. Šillera lugu «Mīla un viltus»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 204, 4. IX.
1512. *Theater* (par G. Doniceti operu «Mīlas dzēriens», K. Kreicera operu «Nakts apmetne Granādā» un F. Šillera lugu «Mīla un viltus»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 36.
1513. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns» un K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 37.
1514. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns» un K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 209, 10. IX.
1515. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 38.
1516. *Theater* (par V. Bellīni operu «Norma» un Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 217, 19. IX.
1517. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 221, 24. IX.
1518. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 39.
1519. *Die Italienische Oper in St. Petersburg*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 223, 26. IX.
1520. *Aldridge in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 224, 27. IX.
1521. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 227, 1. X.
1522. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 40.
1523. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Makbets»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 230, 4. X.
1524. *Theater* (par F. Flotova operu «Marta»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 41.
1525. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 236, 11. X.
1526. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 240, 16. X.
1527. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 42.
1528. *Die Vorträge des Rigaschen Quartetts*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 240, 16. X.
1529. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 245, 22. X.
1530. *Theater* (par J. V. fon Gētes lugu «Fausts»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 43.
1531. *Theater* (par J. V. fon Gētes lugu «Fausts»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 248, 25. X.
1532. *Theater* (par L. van Bēthovena operu «Fidelio»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 44.
1533. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 45.
1534. *Theater* (par F. Šillera lugu «Laupītāji»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 46.
1535. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 266, 15. XI.
1536. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 47.
1537. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 272, 22. XI.
1538. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 273, 24. XI.
1539. *Theater* (par Dž. Verdi operu «Rigoletto»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 48.
1540. *Theater* (par Dž. Verdi operu «Rigoletto»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 278, 29. XI.
1541. *Quartett-Unterhaltung*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 282, 4. XII.
1542. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 49.
1543. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 284, 6. XII.
1544. R. F. v. *Das Theater in Riga*. — *Das Inland*, 1858, N 50, 15. XII.
1545. *Nekrolog. Reinhold Johann Ludwig von Samson-Himmelstern*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 51.
1546. *Weber's Freischütz*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 295, 19. XII.
1547. *Rieckhoff F. von. Das Theater in Riga*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1858, N 51.
1548. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1858, N 301, 29. XII.
1549. *Francke D. A. Noch eine Stimme über das Theater in Riga*. — *Das Inland*, 1859, N 2.

1550. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 2, 2. I.
1551. *Theater* (par H. A. Māršnera operu «Vampīrs»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 1.
1552. Rieckhoff F. von. *Das Theater in Riga*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 4.
1553. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 4.
1554. R. F. v. *Das Theater in Riga*. — *Das Inland*, 1859, N 6.
1555. *Quartett*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 9, 13. I.
1556. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 13, 17. I.
1557. *Theater* (par H. A. Māršnera operu «Vampīrs»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 19, 24. I.
1558. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 23, 29. I.
1559. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 5.
1560. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 6.
1561. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 31, 7. II.
1562. *Theater. Benefiz*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 7.
1563. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 37, 14. II.
1564. *Theater* (par K. M. fon Vēbera operu «Silvana»). *Benefiz*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 8.
1565. *Theater* (par K. M. fon Vēbera operu «Silvana»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 42, 21. II.
1566. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 46, 25. II.
1567. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 9.
1568. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 47, 26. II.
1569. *Carl Alt und Oskar Kienitz (nekrologi)*. — *Das Inland*, 1859, N 9, 2. III, N 10, 9. III.
1570. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 51, 3. III.
1571. *Theater. Benefiz. Gastspiel des Herrn F. Haase*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 10.
1572. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 54, 7. III.
1573. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 56, 10. III.
1574. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 11.
1575. *Theater* (par L. Kerubīni operu «Ūdensvedējs»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 59, 13. III.
1576. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 61, 16. III.
1577. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 62, 17. III.
1578. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 12.
1579. *Musikalische Gesellschaft in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 69, 25. III.
1580. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 69, 25. III.
1581. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 13.
1582. *Theater* (par F. Hāzes viesošanas). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 70, 26. III.
1583. *Theater* (par F. Hāzes viesošanas). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 78, 4. IV.
1584. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 14.
1585. *Der Tenorist Formes*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 86, 16. IV.
1586. *Truhn F. H. Theodor Formes*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 88, 18. IV.
1587. *Theater* (par R. Vāgnera operu «Tanheizers»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 89, 20. IV.
1588. *Theater* (par F. Hāzes viesošanas). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 91, 22. IV.
1589. *Theater* (par F. A. Bualdjē operu «Baltā dāma»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 94, 25. IV.
1590. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 96, 28. IV.
1591. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 18.
1592. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 19.
1593. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 109, 13. V.
1594. *Theater* (par F. Obēra operu «Fenella»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 112, 16. V.
1595. *Theater* (par Eihenvaldu atvadu benefici). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 123, 30. V.
1596. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 125, 3. VI.
1597. *Theater in Mitau*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 132, 11. VI.
1598. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 193, 22. VIII.
1599. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 195, 25. VIII.
1600. *Theater in Riga*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 35.
1601. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 199, 29. VIII.
1602. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 201, 1. IX.
1603. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 203, 3. IX.
1604. *Theater* (par F. A. Bualdjē operu «Baltā dāma»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 205, 5. IX.
1605. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Rauls un Valentīne»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 208, 10. IX.
1606. *Theater* (par V. Bellīni operu «Norma»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 211, 14. IX.
1607. *Theater* (par F. Šillera lugu «Marija Stjuarte»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 212, 15. IX.
1608. *Theater* (par V. Bellīni operu «Romeo un Džuljeta»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 216, 19. IX.
1609. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 218, 22. IX.
- 1609^a. *Das Theater in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 219, 23. IX.
1610. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 221, 25. IX.
1611. *Theater* (par K. Kreicera operu «Nakts apmetne Granādā»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 222, 26. IX.
1612. *Theater* (par Dž. Rosīni operu «Otello»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 226, 1. X.

1613. *Ein Ueberblick über das Repertoire unserer Bühne.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 40.
1614. (-r-). *Die ersten Novitäten dieser Theatersaison.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 40.
1615. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 231, 7. X.
1616. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 41, N 42.
1617. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 236, 13. X.
1618. *Das Theater in Riga.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 238, 15. X.
1619. *Theater* (par K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 239, 16. X.
1620. *Musikalisches.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 242, 30. X.
1621. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 243, 21. X.
1622. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 43.
1623. *Theater* (par K. fon Holteja melodrāmu «Lenore»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 44.
1624. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 45.
1625. *Theater. Schiller-Woche.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 254, 3. XI.
1626. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 258, 7. XI.
1627. *Die Schillerfeier in Mitau.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 261, 11. XI.
1628. *Theater* (par Ā. Š. Adāna operu «Lonžimo pastnieks»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 44.
1629. *Dem Andenken Fr. v. Schiller's* (dzejolis). — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 46.
1630. *Theater* (par F. Šillera lugu «Vilhelms Tells»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 264, 14. XI.
1631. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 266, 17. XI.
1632. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 268, 19. XI.
1633. *Theater* (par Dž. Meierbēra operām «Rauls un Valentīne» un «Hugenoti»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 271, 23. XI.
1634. *Theater* (par J. V. fon Gētes lugu «Egmonts»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 276, 28. XI.
1635. *Theater* (par F. Flotova operu «Stradella»). — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 281, 4. XII.
1636. *Streichquartett.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 286, 10. XII.
1637. *Theater und Concert.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 290, 14. XII.
1638. *Ein neues Theater in Riga.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 294, 19. XII.
1639. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 295, 21. XII.
1640. *Concert und Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1859, N 297, 23. XII.
1641. *Theater* (par V. Bellīni operu «Mēnessērdzīgā»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 52.
1642. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1859, N 53.
1643. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 1, 2. I.
1644. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 3, 5. I.
1645. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 4, 7. I.
1646. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 1.
1647. *Streich-Quartett.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 4, 7. I.
1648. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 7, 11. I.
1649. *Nadeshda Bogdanow.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 9, 13. I.
1650. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 2.
1651. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 12, 16. I.
1652. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Roberts Velns»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 3.
1653. *Pepita de Oliva in Riga.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 17, 22. I.
1654. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 4.
1655. *Das Theater und die Schauspieler.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 25, 1. II, N 26, 2. II.
1656. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 5.
1657. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 30, 6. II.
1658. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Romeo un Džuljeta»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 31, 8. II.
1659. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 6.
1660. *Theater* (par E. Leitnera benefīci). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 35, 12. II.
1661. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 36, 13. II.
1662. *J. Offenbach's Operetten als Theater-Novitäten.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 37, 15. II.
1663. *Theaterhaus.* — *Das Inland*, 1860, N 7, 15. II.
1664. *Hector Berlioz über Richard Wagner.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 38, 16. II.
1665. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 39, 17. II.
1666. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 7.
1667. *Concerte der Musikalischen Gesellschaft.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 40, 18. II.
1668. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 45, 25. II.
1669. *Concertbericht aus Dorpat. Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 8.
1670. *Quartett.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 49, 1. III.
1671. *Theater* (par G. A. Lorcinga operu «Undīne»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 9.
1672. *Das neue Theater in Riga.* — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 51—53.
1673. *Der Bau unseres neuen Theaters.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 10.
1674. *Theater.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 10.

1675. *Theater* (par E. N. Meila operu «Jēkabs un viņa dēli»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 58, 11. III.
1676. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 59, 12. III.
1677. *Concert des Concertmeister Weller*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 61, 15. III.
1678. *Theater* (par E. N. Meila operu «Jēkabs un viņa dēli»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 11.
1679. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 66, 21. III.
1680. *Anton Rubinstein*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 67, 22. III.
1681. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 12.
1682. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 69, 24. III.
1683. *Friedrich Haase in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 73, 29. III.
1684. *Ad vocem Theaterbau*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 74, 30. III.
1685. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 13.
1686. *Oratorium*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 75, 31. III.
1687. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 14.
1688. *Kirchen-Concert* (par L. van Bēthovena oratoriju «Kris-tus Eļļas kalnā»). — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 14.
1689. *Theater* (par Dž. Meierbēra operu «Rauls un Valen-tine»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 79, 7. IV.
1690. *Concerte* (par A. Rubiņšteinu). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 81, 9. IV.
1691. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Figaro kāzas»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 82, 11. IV.
1692. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 5.
1693. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 85, 14. IV.
1694. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Burvju flauta»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 87, 16. IV.
1695. *Concert eines Rigensers auf Java*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 88, 18. IV.
1696. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 90, 20. IV.
1697. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 16.
1698. *Quartett-Unterhaltung*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 93, 23. IV.
1699. *Theater* (par G. Ota benefīci). — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 17.
1700. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 18.
1701. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 94, 97, 100, 104, 111.
1702. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 19.
1703. *Gesangfest*. — *Das Inland*, 1860, N 20, 16. V.
1704. *Theater*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 20.
1705. *Theater* (par G. Doniceti operu «Favorīte»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 114, 19. V.
1706. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 115, 20. V.
1707. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 120, 27. V.
1708. *Das Gesangfest in Riga*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 22.
1709. *Das Gesangfest in Riga am 31. Mai 1860*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 126, 3. VI.
1710. *Die Säcularfeier der Musikalischen Gesellschaft in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 127, 4. VI.
1711. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 131, 9. VI.
1712. *Asmuß N. Zur Geschichte der Rigaschen Theatergebäude*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 30.
1713. *Zur Geschichte der Rigaschen Theatergebäude*. — *Das Inland*, 1860, N 32, 8. VIII.
1714. *Theaterhaus*. — *Das Inland*, 1860, N 33, 15. VIII.
1715. *Theater* (par jauno trupas sastāvu). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 194, 23. VIII.
1716. *George Ott*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 196, 25. VIII.
1717. *Theater* (par V. Bellīni operu «Norma»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 197, 26. VIII.
1718. *Theater* (par V. Šekspīra lugu «Hamlets»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 199, 29. VIII.
1719. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 201, 31. VIII.
1720. *Theater* (par V. Bellīni operu «Lučija di Lammer-mūra»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 203, 2. IX.
1721. *Theater* (par F. Flotova operu «Marta»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 206, 6. IX.
1722. *Theater* (par Ā. Š. Adāna operu «Lonžimo past-nieks»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 210, 10. IX.
1723. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 212, 13. IX.
1724. *Theater* (par K. Kreicera operu «Nakts apmetne Granā-dā»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 213, 16. IX.
1725. *Theater* (par Dž. Verdi Operu «Trubadūrs»). — *Ri-gasche Zeitung*, 1860, N 220, 22. IX.
1726. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 223, 26. IX.
1727. *Die Nothstände des deutschen Theaters*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 38.
1728. *Zur Abhülfe der Nothstände der deutschen Theaters*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 139.
1729. *Theater* (par G. Doniceti operu «Pulka meita»). — *Ri-gasche Zeitung*, 1860, N 239, 14. X.
1730. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 251, 28. X.
1731. *Die erste Quartett-Matinée*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 264, 12. XI.
1732. *Theater* (par J. V. fon Gētes lugu «Egmonts»). — *Ri-gasche Zeitung*, 1860, N 267, 16. XI.
1733. *Theater* (par V. A. Mocarta operu «Bēgšana no sera-ja»). — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 270, 19. XI.

1734. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 277, 28. XI.
1735. *Das Jubiläum der Musikalischen Gesellschaft in Riga*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1860, N 49.
1736. *Die Festfeier vom 4. December in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1860, N 287, 9. XII.
1737. *Dr. Beckhaus. Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 7, 10. I.
1738. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 9, 12. I.
1739. *Dr. Beckhaus. Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 12, 16. I.
1740. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 17, 21. I.
1741. *Maria Edenska*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 25, 31. I.
1742. *Urtheil über dasselbe in der «Deutschen Schaubühne»*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1861, N 11.
1743. *Aufführung der «Zauberflöte»*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1861, N 12.
1744. *Die zweite Aufführung des «Tannhäuser» in Paris (aus N 18 der «Signale für die musikalische Welt»)*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 67, 22. III.
1745. *Über die Zustände der Rigaer Bühne*. — *Beilage der Rigaschen Stadtblätter*, 1861, N 14.
1746. *Unsere Bühne*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 78, 4. IV, N 79, 5. IV.
1747. *Theater (par itāļu trupas viesizrādēm)*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1861, N 19.
1748. *Theater (par itāļu trupas viesizrādēm)*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 117, 22. V.
1749. *Verspätet (atbilde uz rakstu «Rigasche Zeitung»)*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1861, N 23.
1750. *Das Baltische Sängerkunstfest in Riga*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1861, N 27.
1751. *Baltisches Sängerkunstfest zu Riga*. — *Das Inland*, 1861, N 24, 29, 30.
1752. *Personal-Bestand der Rigaschen Bühne*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1861, N 34.
1753. *Theater (par Dž. Meierbēra operu «Rauls un Valentīne»)*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 197, 26. VIII.
1754. *Theater (par K. Kreicera operu «Nakts apmetne Granādā»)*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 199, 29. VIII.
1755. *Theater (par K. M. fon Vēbera operu «Burvju strēlnieks», F. A. Bualdjē operu «Baltā dāma» un Dž. Verdi operu «Trubadūrs»)*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 204, 4. IX.
1756. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 208, 8. IX.
1757. *Raksts par Liepājas teātri vasarā*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 212, 13. IX.
1758. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 216, 18. IX.
1759. *Theater (par V. A. Mocarta operu «Dons Žuāns»)*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 219, 21. IX.
1760. *Unsere Bühne (par F. Šillera lugu «Orleānas jaunava»)*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 227, 30. IX.
1761. *Theater (par A. Ristori viesošanos)*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 240, 243.
1762. *Adelaide Ristori*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 254, 1. XI.
1763. *An Frau Adelaide Ristori zu ihrem Benefiz in Riga (nach dem Italienischen des M. G. — dzejolis)*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 257, 4. XI.
1764. *Theater (par Ž. Ofenbaha opereti «Orfejs pazemē»)*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 261, 9. XI.
1765. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 270, 20. XI.
1766. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 286, 8. XII.
1767. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 288, 11. XII.
1768. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 290, 13. XII.
1769. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 294, 18. XII.
1770. *Die zweite Streichquartett-Unterhaltung*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 295, 19. XII.
1771. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 296, 20. XII.
1772. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1861, N 303, 30. XII.
1773. *Prof. Merklin L. Schiller's Manuscript des «Don Carlos» in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 2, 3. I.
1774. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 5, 8. I.
1775. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 15, 19. I.
1776. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 19, 24. I.
1777. *Theater (par F. Šillera lugu «Mīla un viltus»)*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 28, 3. II.
1778. *Der Theaterbau in Riga*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1862, N 9.
1779. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 51, 3. III.
1780. *Das Baltische Sängerkunstfest in Riga*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 53, 56—58.
1781. *Theater (par G. Doniceti operu «Adriēna Lekuvrēra»)*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 56, 9. III.
1782. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 69, 24. III.
1783. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 92, 23. IV.
1784. *Theatervorstellung in Riga zum Besten von Schiller's Erben*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1862, N 24.
1785. *Personalbestand der Rigaschen Bühne pro 1862/63*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1862, N 34.
1786. *Signora Zelia Trebelli*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 205, 4. IX.
1787. *Theater*. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 206, 5. IX.

1788. *Theater* (par Dž. Rosīni operu «Seviljas bārdzinis» un G. Doniceti operu «Lukrēcija Bordža»). — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 210, 10. IX.
1789. *Theater* (par Dž. Rosīni operu «Tankrēds»). — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 215, 15. IX.
1790. *Theater* (par Dž. Rosīni operu «Seviljas bārdzinis» ar S. Trebelli). — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 217, 18. IX.
1791. *Erstes Concert der Musikalischen Gesellschaft an 26. September 1862.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1862, N 39.
1792. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 226, 28. IX.
1793. *Erklärung* (direktors T. fon Vite par orķestra transportēšanas izdevumiem). — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 227, 29. IX.
1794. *Theater* (par G. Doniceti operu «Lučija di Lammermūra»). — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 228, 1. X.
1795. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 230, 3. X.
1796. *Das neue Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 235, 9. X, N 236, 10. X.
1797. *Theater* (par F. Obēra operu «*Fra Diavolo*»). — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 236, 10. X.
1798. *Zur Reforms des Deutschen Theaters.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 238, 12. X, N 239, 13. X.
1799. *Theater* (par F. A. Bualdjē operu «Baltā dāma»). — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 242, 17. X.
1800. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 249, 25. X.
1801. *Recenzija* (par T. Vahtela viesošanas). — *Das Inland*, 1862, N 44, 29. X.
1802. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 254, 31. X.
1803. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 261, 8. XI.
1804. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 264, 12. XI.
1805. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 268, 16. XI.
1806. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 271, 20. XI.
1807. *Nekrologs* H. A. Preisam. — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 272, 21. XI.
1808. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 280, 30. XI.
1809. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 285, 6. XII.
1810. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 286, 7. XII.
1811. *Die Italienische Oper in St. Petersburg.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 289, 11. XII.
1812. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 294, 17. XII.
1813. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 301, 27. XII.
1814. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1862, N 304, 31. XII.
1815. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 4, 5. I.
1816. *Theater* (par V. Šekspira lugu «Ziemas pasaka»). — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 11, 14. I.
1817. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 16, 19. I.
1818. *Die Quartett-Unterhaltungen.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1863, N 4.
1819. *Theater* (par Dž. Verdi operu «*Traviata*»). — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 23, 28. I.
1820. *Die Musik gegen Musiker.* — *Das Inland*, 1863, N 6, 7, 8, 9, 12.
1821. *Theater* (par V. Bellini operu «*Norma*»). — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 28, 2. II.
1822. *Zur Organisation des neuen Theaters.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 30, 5. II.
1823. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 36, 12. II.
1824. *Unsere Theaterfrage.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1863, N 7.
1825. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 42, 19. II.
1826. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 48, 27. II.
1827. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 50, 1. III.
1828. *Theater* (par M. un M. Petipā viesošanas). — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 52, 4. III.
1829. *Das Oratorium.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1863, N 10.
1830. *Theater* (par G. Doniceti operu «*Pulka meita*»). — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 55, 7. III.
1831. *Concert* (E. Vellera koncerts). — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 56, 8. III.
1832. *Einige Fragen und Erwägungen in Betreff der obschwebenden Theatergelegenheit.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1863, N 12.
1833. *Zur Theaterfrage.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1863, N 13.
1834. *B. C. Unsere Theaterfrage.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 78, 5. IV.
1835. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 79, 6. IV.
1836. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 81, 9. IV.
1837. *Leistung der deutschen Bühne im Februar 1863 (nach der «Deutschen Schaubühne» von Dr. F. Wehl).* — *Rigasche Stadtblätter*, 1863, N 15.
1838. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 87, 16. IV.
1839. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 91, 20. IV.
1840. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 95, 25. IV.
1841. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 101, 2. V.
1842. *Theater.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 106, 8. V.
1843. *Theater* (par J. fon Vites atvadu izrādi). — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 119, 25. V.
1844. *Zur älteren Geschichte unseres Buchhandels.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1863, N 32.
1845. *Die Eröffnung des neuen Theaters.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 201, 30. VIII.
1846. *Die Eröffnung des alten Theaters.* — *Rigasche Zeitung*, 1863, N 202, 31. VIII.

1847. No Rīgas (Pilsētas teātra jaunā nama atklāšanas pirmizrāde). — *Mājas Viesis*, 1863, Nr. 36.

1848. *Die Rigasche Streichquartett*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1864, N 21.

1849. *Theater-Kritik*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1865, N 38, 39.

1850. *Aus der Musikgeschichte Riga's*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1865, N 41.

1851. *Feyhl J. Über die musikalischen Zustände in unseren baltischen Provinzen*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1866, N 38.

1852. *Zustand der Theaterkasse im Theaterjahre von 1812—1813*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1868, N 8.

1853. *Aus dem Theaterleben Rigas in den dreißiger Jahren (H. Dorn «Aus meinem Leben»)*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1870, N 19—21.

1854. *Zur Geschichte unserer Rigaer Bühne*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1872, N 6, 7.

1855. Recenzija par H. Volfa lugas «Precioza» izrādi Rīgas Latviešu biedrības namā. — *Baltijas Zemkopis*, 1876, Nr. 15.

1856. *Asmuß N. Überblick über die Geschichte der literarisch-praktischen Bürger-Verbindung während ihres 75jährigen Bestehens*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1877, N 49.

1857. *Aufgefrischte Erinnerungen (par 1836. gada Musikfest)*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1880, N 21.

1858. *Zur Geschichte des Rigaschen Theaters im 18. Jh.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1881, N 39.

1859. *Zum 15. September 1882*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1882, N 37.

1860. *Zur Geschichte des Theaters in Riga*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1885, N 20.

1861. *Aus dem Theater- und Musikleben Rigas in den Jahren 1826—1829*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1886, N 11—18.

1862. *Die Rigaer Oper von 1782—1886*. — *Musikalische Beilage zum Rigaer Tageblatt*. — 1886, 9. XI, 1887, 1. III.

1863. *Rigasche Musikantengesuche des 17. Jh.* — *Rigasche Stadtblätter*, 1889, N 10.

1864. *Zur Geschichte des Rigaschen Theaters*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1889, N 18, 19.

1865. *Marionettentheater in Riga in Jahre 1729*. — *Rigasche Stadtblätter*, 1889, N 37.

1866. *Geschichte des Rigaer Theaters. Aus dem Nachlasse Moritz Rudolph's*. — *Feuilleton-Beilage zum Rigaer Tageblatt*, 1895, N 6, 18, 30, 42, 53, 65, 76, 87, 98, 108, 118, 130, 141, 153, 164.

1867. *Eckardt J. Aus dem alten Riga*. — *Rigaer Tageblatt*, 1897, N 191, 195, 201, 207, 213, 219, 225, 231, 237, 241, 247, 253, 259, 264, 269.

1868. *Emil Pohl*. — *Rigasche Rundschau*, 1901, N 9.

1869. *Aus der Rigaer Theatergeschichte. Mit 6 Bildern*. — *Rigasche Rundschau*, 1903, N 1.

1870. *Carl Alt*. — *Rigasche Rundschau*, 1903, N 3.

1871. *Das Theater in Mussengebäude*. — *Illustr. Beilage zum Rigasche Rundschau*, 1904, N 33, 34.

1872. *Zum 100 jährigen Bestehen der Charfreitags-Konzerte. Ein Beitrag zur Musikgeschichte Rigas von Otto Scheibe*. — *Beilage zum Rigaer Tageblatt*, 1904, N 58.

1873. *Siegfried Gotthilf Eckardt, gen. Koch*. — *Rigasche Rundschau*, 1905, N 1.

1874. *Die erste Lohengrin-Aufführung in Riga (1855)*. — *Rigaer Tageblatt*, 1905, N 42.

1875. *Sawitzky W. Zum 125 jährigen Jubiläum des Rigaschen Stadttheaters*. — *Baltisches Post*, 1907, 14. IX, 15. IX.

1876. *Neumann H. Wie Holtei nach Riga kam. Ein Beitrag zur Rigaer Bühnengeschichte*. — *Baltische Blätter für Theater und Kunst, Heft I*.

1877. *Kilian E. Ein deutscher Komödiant in Riga*. — *Baltische Blätter für Theater und Kunst, Heft II—III*.

1878. *Neumann H. Die deutsche Schaubühne im Baltenslande*. — *Ostdeutsche Monatshefte*, 1927, Heft 3.

Grāmatas, raksti un nepublicēti pētījumi

1879. *Apinis A. Latviešu grāmatniecība no pirmsākumiem līdz 19. gs. beigām*. R.: Liesma, 1977.

1880. *Apkalns L. Rihards Vāgners Latvijā*. — *Latvju mūzika*. R., 1966.

1881. *Bēms R. Apceres par Latvijas mākslu simt gados (18. gs. beigās — 19. gs. beigās)*. R.: Zinātne, 1984.

1882. *Brauns J. Vijoļmākslas attīstība Latvijā*. R.: LVI, 1962.

1883. *Brauns J. No latviešu instrumentālās mūzikas vēstures*. — *Latviešu mūzika*. R., 1962.

1884. *Brauns J. Rihards Vāgners Rīgā*. — *Latviešu mūzika*. R., 1966.

1885. *Breģe I. Koncerti Rīgā 1782—1863*. R.: Latvijas filharmonija, 1990.

1886. *Breģe I. Rīgas Pilsētas teātris 1782—1863. No Fitinghofa teātra līdz Vāgnerzālei*. R.: Latvijas Vācu kultūras institūts, 1992.

1887. *Čakars O., Grigulis A., Losberga M. Latviešu literatūras vēsture*. R.: Zvaigzne, 1990.

1888. *Fūrmane L. Kamermuzicēšana un baltiešu instrumentālā daiļrade Latvijā 19. gadsimtā. Koncerti, mūziķi, sacerējumi*. R., 1991. *Nepublic.*, LMA bibliotēka.

1889. *Grauzdiņa I.* Tūkstoš mēlēm ērģeles spēlē. R.: Liesma, 1987.
1890. *Kārklīņš L.* Simfoniskā mūzika Latvijā. R.: Liesma, 1990.
1891. *Klotiņš A.* Mūzika un idejas. R.: Liesma, 1987.
1892. *Kundziņš K.* Latviešu teātra vēsture (no pirmsākumiem līdz 19. gs. beigām). R.: Liesma, 1968, 1. sēj.
1893. *Lindenberga V.* Vāgnera Rīgas gadi. R., 1990. Npublic., LMA bibliotēka.
1894. *Lindenberga V.* Vācbaltu mūzikas kultūra Latvijā 19. gadsimtā. 1991. Npublic., LMA bibliotēka.
1895. *Rainis J.* Jaunā strāva. Ievadraksts npublicētam darbam. — *Kopoti raksti.* R.: Zinātne, 1983, 18. sēj.
1896. *Skrābāns R.* Izcilie pasaules mūziķi Rīgā. Apceres par mūzikas sakariem XIX gadsimtā. R.: Zinātne, 1993.
1897. *Straubergs J.* Rīgas teātra vēsture (17.—18. gs.) — uzmetumi un avotu izraksti. Npublic., VB, R x 59,5, 20.
1898. *Torgāns J.* Par Rīgas mūzikas dzīvi 18. un 19. gadsimta mijā. — *Latvijas Vēstures Institūta Žurnāls*, 1996, Nr. 2.
1899. *Vītolīņš J.* Mūzikas vēsture. Prof. J. Vītola virsredakcijā. R.: Grāmatu draugs.
1900. *Vītolīņš J., Krasinska L.* Latviešu mūzikas vēsture. R.: Liesma, 1972, 1. sēj.
1901. *Vītolīņš J.* Latvijas XVII un XVIII gs. mūzikas kultūras pretmeti. — *Latviešu mūzika.* R., 1973.
1902. *Arro E.* *Richard Wagners Rigaer Wanderjahre.* — *Musik des Osten*, 1969, N 5.
1903. *Arro E.* *Die deutschbaltische Liederschule.* — *Musik des Osten*, 1965, N 3.
1904. *Behling R.* *Hundert Jahre der Musikalischen Gesellschaft zu Riga.* Riga, 1860.
1905. *Bernoulli J.* *Reisen durch Brandenburg, Pommern, Preussen, Curland, Russland und Polen in der Jahren 1777 und 1778.* Leipzig, 1780, Bd 6.
1906. *Bimberg G.* *Französische Opernkultur im Rußland der Ekaterinische Epoche.* — *Musik des Osten*, 1989, N 11.
1907. *Blomberg W. von.* *Johann Hoffmann.* — *Almanach für Freunde der Schauspielkunst.* Riga, 1841.
1908. *Bock-Schröder-Devrient W.* *Aus Briefen an Sohn Wilhelm.* — *Baltische Monatschrift*, 1913, Juli—December.
1909. *Boroffka A.* *Revaler Theater-Almanach.* Reval, 1851. Dritte Jahrgang.
1910. *Bosse H.* *Die Etablierung des deutschen Theaters in den russischen Ostseeprovinzen um 1800.* — *Unerkannt und (un)bekannt Deutsche Literatur in Mittel- und Osteuropa.* Herausgegeben von Carola L. Gottzmann. Francke Verlag, Tülingen, 1991.
1911. *Bosse H.* *Die gläserne Wand: Das lettische Mensch in der deutsch-baltische Literatur.* — *Journal of Baltic Studies*, 1986, Vol. 17, N 4.
1912. *Brackel F. von.* *Aus meinem Leben. Erinnerungen von F. von Brackel.* — *Baltische Monatschrift*, 1903, Juli—December.
1913. *Brackel H. von.* *Über die gegenwärtige Theaterfrage.* Riga, 1843.
1914. *Brandes J. Ch.* *Meine Lebensgeschichte.* München bei Georg Müller, 1923.
1915. *Braun J.* *Die Anfänge des Musikinstrumentenspiels in Lettland.* — *Musik des Osten*, 1969, N 6.
1916. *Braun J.* *Ein Gerichtsverfahren in Sachen des Königsberger Kaufmanns Schirach Sternberg wider Musikdirektor Richard Wagner.* — *Musik des Osten*, 1982, N 8.
1917. *Brege I.* *Das Rigaer Stadttheater von 1782 bis 1863 und das Wiederaufleben der Musiktraditionen in unserer Zeit.* — *Die Musik der Deutschen im Osten und ihre Wechselwirkung mit den Nachbarn.* — *Deutsche Musik im Osten* 6, 1994.
1918. *Brege I.* *Orgel-, Cembalo- und Klaviermusik im 18. Jahrhundert in Riga und Mitau.* — *Musika Baltica. Interregionale musikkulturelle Beziehungen im Ostseeraum.* Peter Lang, Europäischer Verlag der Wissenschaft, 1997.
1919. *Buchholtz A.* *Materialien zur Personenkunde der Ostsee Provinzen. Bd 1—53.* Npublic., FB, 25. f., Ms. 1124.
1920. *Büingner R.* *Die Geschichte der Musse in Riga während der ersten 100 Jahre ihres Bestehens.* — *Die Gesellschaft der Musse in Riga 1787—1887.* R., 1887.
1921. *Busch N.* *Zur Geschichte des Rigaer Musiklebens im 17. Jahrhunderts.* *Sitzungsberichte der Gesellschaft für Geschichte und Altertumskunde zu Riga.* Riga, 1910.
1922. *Christ J. A.* *Schauspielerleben im achtzehnten Jahrhundert. Erinnerungen von Joseph Anton Christ.* Wilhelm Langewiesche-Brandt. Ebenhausen-München und Leipzig, 1912.
1923. *Dobbek W. J. G.* *Herders Musikalität.* — *Musik des Osten*, 1975, N 7.
1924. *Döring J.* *Schauspieler, Sänger und Musiker in Kurland von 1740—1826.* — *Sitzungsberichte der Kurländischen Gesellschaft für Literatur und Kunst.* Mitau, 1898.
1925. *Falck P. Th.* *Zur Geschichte der Musik im Baltenlande. Ein musik-historische Anregung.* — *Baltische Monatschrift*, 1912, Bd 54.
1926. *Falck P. Th.* *Der Komponist N. v. Wilm.* — *Baltische Monatschrift*, 1911, Bd 71.
1927. *Falck P. Th.* *Das Drama in Baltenlande.* — *Baltische Monatschrift*, 1912, Bd 54.
1928. *Glasenapp K. F.* *Richard Wagner in Riga (1837—1839).* — *Richard Wagner Album. Riga: Kerkovius*, 1913.

1929. Henselt A. v. *Eine Konzertreise in den baltischen Provinzen. Zur Erinnerung der Adolph Henselt.* — *Baltische Monatschrift*, 1891, Bd 38.
1930. Hiller J. A. *Lebensbeschreibung berühmter Musikgelehrten und Tonkünstler, neuer Zeit von J. A. Hiller.* Leipzig, 1794, Teil 1.
1931. Hollander A. *Schiller und Livland.* *Baltische Monatschrift*, 1905, Bd 59.
1932. Hollander B. *Die Rigaer Liedertafel 1833—1933.* Riga, 1933.
1933. Kaffka J. C. *Ueber den Werth der theatralische Rührung. Eine Skizze. Dem Rigischen Publicum gewidmet.* R., gedr. von Mueller, 1792.
1934. Kaffka J. C. *Die Würde der Bühne und ihre Nützlichkeit.* Sankt-Petersburg, Kaiserliche Buchdruckerey, 1801.
1935. Kaffka J. C. *Interessante Beiträge zu den Nöthigen Erläuterungen über Herrn von Kotzebue's merkwürdigstes Jahr seines Lebens. Nebst einer Beilage über seine jüngst erschienene kurze und gelassene Antwort. Vom Verfasser der nöthigen Erläuterungen J. C. Kaffka.* Riga u. Leipzig, bey Julius Conrad Daniel Müller, 1803.
1936. Kemmler E. *Johann Gottfried Mühel und das nordost-deutsche Musikleben seiner Zeit.* Herausgegeben von E. Bahr. Marburg, 1970.
1937. Kerten A. F. W. v. *Auszug aus dem Tagebuch eines Russen aus seiner Reise nach Riga.* Riga, 1783.
1938. Kitching L. *Die deutsche Wanderbühne in Reval zur Zeit der schwedischen Herrschaft 1630—1692. Dreizehn Bitschriften aus dem Revaler Stadtarchiv.* (Referāts teātra zinātnieku konferencē Tallinā 1993. gada novembrī.)
1939. Kitching L. *Auf den Spuren deutscher Wandertruppen aus dem 17. und dem 18. Jahrhundert: Tartuer Ratsprotokolle und ein seltener alter Mitauer Theaterzettel.* (Referāts teātra zinātnieku konferencē Helsinkos 1994. gada oktobrī.)
1940. Kolberg F. *Erinnerungen der Rigaer Liedertafel.* Riga, 1889.
1941. Lindenberg V. *Heinrich Dorns Tätigkeit in Riga. — Die Musik der Deutschen im Osten und ihre Wechselwirkung mit den Nachbarn.* — *Deutsche Musik im Osten* 6, 1994.
1942. Lindenberg V. *Im Licht der Sammlung Dennemarks. — Musikgeschichte zwischen Ost- und Westeuropa.* — *Deutsche Musik im Osten* 10, 1997.
1943. Müller-Blattau I. *Geschichte der Musik in Ost- und Westpreußen von der Ordenszeit bis zur Gegenwart.* Königsberg, 1931.
1944. Neuschäffer H. *Der deutschbaltische historische Roman im 19. Jahrhundert als historische Quelle: ein Beispiel von Theodor Hermann Pantenius, «Die von Kelles».* — *Journal of Baltic Studies*, Vol. 12.
1945. Perl C. J. *Drei Musiker des 17. Jahrhunderts in Riga.* — *Zeitschrift für Musikwissenschaft.* Erster Jahrgang, 1918/19, Heft 12.
1946. Pilzer F. *Das Rigaer Musikleben sonst und jetzt.* — *Rigaer Almanach*, 1872.
1947. Reimers D. *Geschichte des Rigaer deutschen Theaters von 1782—1822. Inaugural-Dissertation zur Erlangung der Doktorwürde der Philosophischen Fakultät der Albert-Ludwigs-Universität zu Freiburg.* 1942.
1948. Reyher P. v. *Von Baltischen Frauen.* Hergestellt von F. A. Brockhaus, Leipzig; Verlag von F. Würz, Berlin-Steglitz, 1917.
1949. Rie-Andro Th. *«Vox-Humana» — das Leben einer Sängerin.* München, W. Langewiesche — Brandt Verlag, 1928.
1950. Rieckoff F. v. *Fest-Gabe zur 100jährigen Schiller-Feier am 29. October—10. November 1859.* Riga, Ernst Plates Stein- und Buchdruckerei, 1859.
1951. Rieckoff F. v. *Das Theater in Riga. 1861.* Ernst Plates Stein- und Buchdruckerei. Riga, 1861.
1952. Rosen E. v. *Rückblicke auf die Pflege der Schauspielkunst in Reval. Festschrift zur Eröffnung des neuen Theaters in Reval im September 1910, hrsg. vom Revaler Deutschen Theaterverein.* Welle, 1910.
1953. Rudolph M. *Die Rigaer Oper von 1782—1886. Eine statistische Zusammenstellung.* R., Buchdr. des Rigaer Tageblatt, 1887.
1954. Salzmann L. E. *Das Musikfest in Riga am 19th, 20th und 21th Junius 1836.* Riga, 1836.
1955. Scheunchen H. *Franz Adam Veichtner. Ein Lebensbild zum 250. Geburtstag des Komponisten.* Oldenburg, 1991.
1956. Scheunchen H. *Die Musikgeschichte der Deutschen in den Baltischen Landen. — Die Musik des Deutschen im Osten Mitteleuropas.* 1989, Bd 3.
1957. Schwarz W. *Aus Heinrich Dorns Rigaer Zeit. — Musik des Ostens,* 1965, N 3.
1958. Snell C. P. M. *Von dem moralischen Werth des Schauspiels. Eine Einladung an das verehrungswürdige Publicum, zur Besichtigung der feierlichen Dimissions — und Redehandlung in der hiesigen Stadt-Domschule den 18ten April 1784.* Riga, Druck von Frölich, 1784.
1959. Snell C. P. M. *Beschreibung der russischen Provinzen an der Ostsee.* Jena, 1794.
1960. Sonntag K. G. *Kontrast zwischen Prediger und Schauspieler.* R., 1792.

1961. Spohr M. *Der adlige Komödiant und der Aufsteiger* (Karl von Holtei und Richard Wagner in Riga). — Referāts konference «Musse-Fest» laikā Rīgā 1996. g. septembrī.

1962. Stöckl E. F. A. Veichtners «*Simphonie russe*» (1771). *Das früheste vollständig überlieferte symphonische Werk mit russischer Volksliedthematik.* — *Musik des Osten*, 1992, N 11.

1963. Stöckl E. *Die Musikgeschichte der Rußlanddeutschen.* — *Die Musik der Deutschen im Osten Mitteleuropas*, 1993, Bd 5.

1964. Stöckl E. *Die Bedeutung der Musikstadt Riga für die musikalische Kultur der Deutschen in Petersburg und Moskau.* — *Die Musik der Deutschen im Osten und ihre Wechselwirkung mit den Nachbarn.* — *Deutsche Musik im Osten* 6, 1994.

1965. Torgāns J. *Aus dem Rigaer Musikleben um 1800.* — *Die Musik der Deutschen im Osten und ihre Wechselwirkung mit den Nachbarn.* — *Deutsche Musik im Osten* 6, 1994.

1966. Torgāns J. *Einige bibliographische und archivalische Quellen zur Rigaer Musikgeschichte.* — *Musikgeschichte zwischen Ost- und Westeuropa.* — *Deutsche Musik im Osten* 10, 1997.

1967. Viedert F. *Geschichte des Theaters zu Riga.* — *Almanach für Freunde der Schauspielkunst.* Riga, 1828.

1968. Viedert F. *Theater der Deutschen.* — *Almanach für Freunde der Schauspielkunst.* Riga, 1829.

1969. Wagner R. *Mein Leben.* F. Bruckmann, München, 1911, Bd 1.

1970. Wenzel Ch. E. *Schiller-Fest am Todesabend des großen Dichters im Theater in Riga am 27/29 May 1811.*

1971. Witte Th. v. *Das Theater in Riga vom praktischen Standpunkt beleuchtet von Th. v. Witte. R., Druck von Häcker, 1861.*

1972. Bosse H. *Establishment of the German Theater in Eighteenth Century Riga.* — *Journal of Baltic Studies*, 1989, Vol. 20.

1973. Чешихин В. *Краткия либретто.* Рига, 1915.

1974. Дирижерское исполнительство. Сб. ст. Москва: Музыка, 1975.

1975. Шуман Р. *О музыке и музыкантах.* Сб. ст. Москва: Музыка, 1975 (I т.) 1979 (II т.).

1976. Вериня С. *Музыкальный театр Латвии и зарождение латышской национальной оперы.* Ленинград: Музыка, 1973.

1977. Житомирский Д. *Роберт и Клара Шуман в России. С приложением фрагментов из русского путевого дневника Клары Шуман.* Москва: ГМИ, 1962.

Dzejas rādītājs

7. lpp. — no krāj. «*Prosaische Gedichte von K. F. D. Grohmann, Schauspieler*». Riga, gedruckt bey G. C. Frölich, 1784. Erste Sammlung.

Karl Ferdinand Daniel Grohmann

Prolog

Hier, wo seit vielen Jahren schon
Thalia Sitz und Stimme hatte,
Wo Shakespeare, Melpomenens Gatte,
Wo Leßing (Deutschlands großer Sohn)
Und Arouets verdienten Beyfall fanden,
Hier, wo dem Künstler jederzeit
Mit lohnender Zufriedenheit
Die größten Kenner Lorbeerkränze wanden;
In diesem kältern Himmelstrich,
Wo trotz dem Klima, warme Herzen sich,
Für jedes Schöne fühlbar, finden,
Und Nebeln gleich, die Vorurtheile schwinden,
Hier hebt, von hoher Hand geschützt,
Von einem Mann, so weis', als bieder, unterstützt.
Die Schauspielkunst ihr Haupt, aufs neu gekrönt, empor:
Wir, ihre Kinder, sehn's, und dankbares Bestreben,
Durch unsre Kunst, dem edeln Mann und euch,
Ihr Gönner! Freuden aller Art zu geben,
Durchströmt und rühret uns zugleich,
Es drängt des Danks, der Freude Träne sich hervor;
— Gedult! — (Pause) und nun sagt selbst, sollt unsre Kunst,
Durch eignen Fleiß, durch Lieb' und Huld genährt
Von seiner Hand geschützt, beglückt durch eure Gunst,
Sprecht selbst, ihr Gönner! sollte sie,
Die hier schon längst, dem Glück und euch zur Seite,
Sich ihres schönsten Morgens freute,
Sollt' unsre Kunst, belebt durch innre Harmonie,
Nicht auch gar bald sich ihrem Mittag nahn? —
O, mögt' ein Blick, — ein Wink die Frage doch bejah'u!
(Pause).

Habt Dank! Nie soll, nie wird euch eure Huld gereun,
Ihr sollt bey unserm Spiel euch ihrer Früchte freun!

19. lpp. — no Johana Gotfrīda Herdera «*Kantata zur Einweihung der Katharinen Kirche auf Bickern den 1ten Oktober 1766*», Riga, gedruckt mit Fröhlichen Schriften.

Johann Gotfried Herder

ARIA

Schallt, fromme Chöre!
Ihr Frewler, weicht!
In seinen Tempel zeucht
der KÖNIG DER EHRE
furchtbar prächtig
huldreich mächtig!
Wer kann vor Jehovah stehn?
Der Fromme, der unschuldig wandelt,
der Christ, der sich im Herren freut,
der Sünder, der das Laster scheut,
der Menschenfreund, der redlich handelt,
der kann zum Tempel Gottes gehn!

Schallt, fromme Chöre!
Ihr Fremler, weicht!
In seinen Tempel zeucht
der KÖNIG DER EHRE!
furchtbar prächtig
huldreich mächtig.
Fromme können zu Ihm stehn!

31. lpp. — no krāj. «*Prosaische Gedichte von K. F. D. Grohmann, Schauspieler*». Riga, gedruckt bey G. C. Frölich, 1784. Erste Sammlung.

Karl Ferdinand Daniel Grohmann

An Herrn Koch, als Schylok
im Kaufmann von Venedig

Ists möglich, sagt! ist dieser Mann,
Mit Trug und Arglist in der Miene,
Mit scheelen Blick, mit heuchlerischem Ton,
Derselbe Mann, der jüngst auf unsrer Bühne
Als Vater Guelfos zweyter Sohn
Uns all' bald rührte, bald ins Reich des Schreckens brüllte,
Als Hamlet jedes Herz mit seltner Freud' erfüllte? —
Das glaube, wer es mag und kann;
Ich glaube: Proteus ist aufs neu zurück gekommen
und hat von Koch Gestalt und Bildung angenommen.

34. lpp. — no kräj. «*Prosaische Gedichte von K. F. D. Grohmann, Schauspieler*». Zweite Sammlung, 1795.

Karl Ferdinand Daniel Grohmann

Meinem musikalischen Freund
F. A. B-ch

Der Miston der Melancholie
Verstimme nimmer deiner Seele Saiten;
Es töne dir du Sohn der Harmonie!
Von heut an nur der Silberton der Freuden.

43. lpp. — no laikr. «*Rigische Politische Zeitung*», 1784, 16. II.

Scharlotte Wilhelmine Brandes

Epilog

Ich offnes Mädchen will es rund heraus gestehn,
Es freut mich ungemeyn, im fröhlichen Gedränge,
Euch theuren Gönner, hier zu seyn.
Ihr freylich, seht bey dem Dank euch ziemlich in der Enge;
Was Dank und Undank heißt, weiß wahre Großmuth nicht;
Ich aber weiß: der Wolthat sich zu freun, ist unsre erste Pflicht.

Im Mond' vielleicht,
Brächt uns bey dem jeztigen Modiefieber,
Ein Luftball nur in guten Wohlseyn über —
Befänden Wirs nicht so; Da mag der Künstler wohl, —
Allein aus Leidenschaft für seine Kunst, studieren,
Sich selbst allgnügsam seyn, und nur um Beifall nicht um
Brod!
Im Siegelring zum Künstler-Moto führen;
Da steht wohl der Acteur dem Autor zu Gebot,
Darf nicht im ersten Act, Casseur bey der Necette
Im fünften Held des Drama sein.
Da fällt's, was gilt die Wette,
Bey dem Felsensturz der Ariadne wohl nicht ein,
Wie viel Imperial auf jeden Fadensprung,
Nach richtiger Rechnung gehn;
Und wann Constantie ein Capital verschenkt,
So weiß ich, daß sie da nicht an Procente denkt.
Du guter Mond hast andere Apolle,
Als dein Regent, der mächtig Erdball hier!
Weh unserm Künstler, der bey seiner Rolle,
Nicht auch das Ein mal Eines studiert!
Der steht zum Edgar sich im König Lear,
Zu Hamlets Geist qualificirt! —
Die Musen sind nicht Amazonen,
Sie haben nicht ihr eignes Reich,
Und ihre Unterthanen wohnen,
Unstät und flüchtig, Schwalbengleich,
Bald hie, bald da, wohin ein West sie bließ.
Was Wunder, wann auf Benefice,
Abonnement, Subscriptionen,
In tiefen Bücklingen der Schauspielzettel wieß!
Wenn der Erfolg denn nun den Wünschen schön entspricht.
So ist der Dank dafür gewiß Grimace nicht!
Wie aber wärs allein nur dieses Benefice,
Was mich im Epilog, Euch innigst dankenieß?
Wenn Ihr durch Kennerwink mein junges Spiel geübet
Wenn das, was Ton nur war, als herzlicher Gesang,
Durch Euer lauschend Ohr mir dann und wann gelang;
Wenn wie die Eurige, Ihr mich so gar geliebt —
Das Alles war doch wohl mehr noch als Benefice?
Du liebes kaltes Land, voll Leute warm von Herzen,
Ach, wärest du mein Vaterland!
Wo find ich weiter hin das was ich bey Dir fand!

Dein Genius versöhn, einst mitten unter Schmerzen
Des Unmuths, mich mit Menschen fremder Art. —
Verweile, ach! Verweile du trüber Abschieds — Tag!
Ist das ein Mädchen noch, das ohne Drang von Schmerzen
Von dir sich trennen mag,
Du liebes kaltes Land, voll Leute warm von Herzen.

49. lpp. — no laikr. «*Rigasche Zeitung*», 1825, 7. IV.

Anonymus

Nachruf an Jacobi

Ein Augenblick — und aus dem kräftigen Leben
Sank unser Freund dem Tode in den Arm;
Und droben wird sein Geist nun, sonder Harm,
Im Reich der ew'gen Harmonien schweben. —
Nicht mehr wird uns sein Seelen-Spiel erfreuen;
Nicht mehr erheitern uns sein froher Scherz! —
Er schlafe sanft! — Wir woll'n Erinnerung ihm weihen,
Denn seinen Werth fühlt tief der Freunde Herz.

55. lpp. — no laikr. «*Rigisches Theaterblatt*», 1815, 29. V.

Anonymus

An Demoiselle Emilie Herbst den 22. Mai 1815 (für auswärtige Leser)

Sieh' reizend Dir des Lenzes Rosen blühen,
Und blicke heiter in das Leben hin!
Laß jedem Mißmuth aus dem Herzen fliehen;
Besieg' ihn stark als WAHRE Künstlerin!
Die BÖSE DUMMHEIT kann Dich nicht verwunden
Der GUTEN Liebe warst Du längst gewiß;
EUTERPE selbst hat Dir den Kranz gewunden;
Laß Du die Schreier schreien — verzeih'n ist süß!

65. lpp. — no Ulriha fon Šlipenbaha dzejas krāj. «*Nachgelasene Gedichte von Ulrich Freyherrn von Schlippenbach*». Mitau, gedruckt bey J. F. Steffenhagen und Sohn, 1828.

Ulrich von Schlippenbach

Das Kurländische Bauermädchen sonntags früh

Das war geschlafen, — alles ist schon munter,
Die Birke glänzt im hellen Sonnenstrahl,
Die Heerde zieht den Bergeshang hinunter
Und unser Hirte flötet schon im Thal.

Dir dank ich, Gott! daß du ihn uns gegeben,
Den lieben Sonntag — ist ein Freudentag,
Wo unser eins doch auch sein bischen Leben
In froher Lust genießen mag.

Lang ist die Woche, schwere Arbeit scheuchet
Den Schlaf, den sie doch selbst geweckt,
Bis dann der Sonntag kommt, und alle Sorge weicht,
Und auch der Arme Ruh und Frieden schmeckt,

Was aber Alles werd' ich heut beginnen?
Mich schmücken und zur nahen Kirche gehn;
Und das versteht sich, sind mein weißes Linnen,
Mein Tuch und auch das Häubchen doch so schön.

Dort sicher werd' ich meinen Hans wohl finden,
Mit raschem Pferde kommt er angerannt,
Und Alles ruft aus Krügen und Gesinden:
Das ist ein Kerl von Kraft und von Verstand.

Am Kirchenthor werd' ich ihn schon empfangen,
Er giebt mir Weißbrod, reicht die Hand mir hin,
Und Mädchen sehn mit neidischem Verlangen
Wie ich so froh und glücklich bin.

Wenn nur das Aufgebot der Pastor kündet,
So blickt mich Hans bedeutend an;
Gewiß noch eh' ein volles Jahr verschwindet
Nennt ihn der Pastor meinen Man.

Doch bis dahin muß ich noch viel gewinnen,
Viel Handschuh und viel Bänder fehlen mir,
Ich muß den Flachs noch zu den Tüchern spinnen,
Und Arbeitzeit ist jetzt schon vor der Thür.

Drum nach der Kirche nicht, wie sonst gewesen,
Erschallt Gesang bis bald der Tag entschwand;
Ich geh' in's Thal nicht einmal Beeren lesen,
Nein, gleich mein Strickzeug nehme ich zur Hand.

Und jede Masche, die ich weiter stricke,
Webt sich zum Brautkranz mir heran,
Und schlingt sich meinem ganzen Lebensglücke
Wie an den Baum die Ranke an.

Drum, Sonntag, laß den Schlaf nur nicht erscheinen,
Du gibst die Arbeit für die Liebe mir,
Du wirst mich dem Geliebten einst vereinen,
Und meines Daseyns Wonne dank ich dir.

90. lpp. — no V. A. Volbrika dzejas krāj. «*Lieder und vermischte Gedichte*», Riga, 1848.

Wilhelm August Wohlbrück

Vierundzwanzig Pfänder gegen den Recensenten

Recensent? Nun ja, so heisst er;
Wort' und Redensarten schweisst er,
Nur mit Albernheiten kreisst er,
Dass er nichts versteht beweist er;
Spielt dabei den grossen Meister,
Den bewährten Alles — Leister.
Solch ein Nase — angeweisster!
Niemand lobet oder preist er,
Immer zergt und knurrt und beisst er,
Alles nur herunter reisst er,
Jedermann beschmutzt, beschmeisst er
Mit der Galle gift' gem Kleister;
Solch' ein Alles — sich — erdreister!
Jedes Ehre gern verspeist' er
Und die seinige verschleisst er;
Dennoch tartüffirt und gleiss't er.
Dünkt sich aller Fehler Freister,
Und ein Stern der grossen Geister.
Säss' er einsam auf dem Deister!
Solch ein kalter, herz — um — eis'ter,
In der Grobheit weitgereister,

In der Schlechtigkeit ergreister,
Gift und Galle Kröten — feister
Splitter — zu — erspähn — Befleisster!

107., 108. lpp. — no laikr. «*Extrablatt zum Zuschauer*», 1844,
N 5643.

F. v. R. (Friedrich v. Rieckhoff)

Meinen scheidenen Freunden bei ihrem Abgange von der Rigaer Bühne am 30. Juni 1844

Noch sehn wir Euch, die uns so werth geworden,
Im Spiel, dem Reiz Talent und Kunst verlieh;
Noch hören wir in lieblichen Accorden
Der schönen Stimmen süße Harmonie;

Der Vorhang fällt! verklungen und gestorben
Ist uns die Himmelswelt der Poesie!
Wir fühlen wieder uns im fernen Norden,
In dem durch Euch die hehre Kunst gedieh!

Ihr geht — nehmt meinen Dank, wahr, innig, still!
Die laute Welt wird Kränz' und Blumen streuen,
Die selbst bei Trauer Prunk und Aufseh'n will;

Ich hasse sie! doch laßt im Trennungsschmerz
Ein einfach Denkmal meiner Lieb' Euch weihen,
Ihr kennt es längst — es ist mein Dichterherz.

112. lpp. — no krāj. «*Fest-Gabe zur 100 jährigen Schiller-
Feier am 29. October — 10. November 1859*», Riga, 1859.

Friedrich Reinhold von Rieckhoff

Fest-Gesang

Ein grosser Tag führt heute uns zusammen,
Ein Tag, an dem im deutschen Vaterland,
Viel Tausend Herzen in Begeistrung flammen,
Die Kunst und Wissenschaft gleich uns verband;

Die so wie wir gehoben und getragen
Von einer Stimmeng, die uns stolz die Brust
Erhebt und schwellt, indem wir jubelnd sagen:
Wir sind der Würd' des Tages uns bewusst!

114. lpp. — no V. A. Volbrika dzejas krāj. «Lieder und
vermischte Gedichte», Riga, 1848.

Wilhelm August Wohlbrück

Bellini

Holde Muse! Kleine Lose!
Sei nicht grausam gegen mich,
Ach, zu süßem Lust-Gekose
Neige dem Geliebten Dich.

Wenn Dein Odem mich umschwebet
Seufz' ich wonnig Himmelwärts,
Lächle wenn das All erbebet,
Tändle selbst im Todes-Schmerz;

Mich umlispeln Engel-Chöre,
Wollust athmet Herz und Sinn,
Und in ew'gem Honig-Meere
Wog' ich selig her und hin.

142. lpp. — no laikr. «Rigasche Zeitung», 1838, 9. II.

Anonymus

Ole Bull

Orpheus zauberte durch seiner Leyer Spiel
Licht und Leben einst in's dunk'le SchattenthA
Edens Seligkeiten zaubertest auch DU
Bei der Töne Harmonien uns heraB
Und so frag' ich Dich, Du Fürst im Reich der TönE
Liegt in Deinem Spiel, in Deiner Brust der Himmel
Leise fragt und bebend meine Lippe wO
Ole Bull?

Nošu rādītājs

16., 17. lpp.

Jūliuss Augusts Fēre. «Variations à trois mains». Noraksts no 18. gs. izdevuma (fragmenti — tēma un piecu variāciju melodijas).

35. lpp.

Federīgo Fjorillo. Vijoļkoncerts N 1 Fa mažorā (fragments no 3. daļas, partitūra).

36., 37. lpp.

Frīdrihs Prois. «An die Freude» balsij, korim ar klav. pavadīj. Ielīme — rokraksts no krāj. «Freimaurer Lieder in Musik», Rīga, im Jahr 1785. Leipzig, gedruckt bey J. G. J. Breitkopf (fragmenti — sākums un kora piedziedājums).

38. lpp.

Ignacs Valters. Ārija no operas «Die böse Frau» tenoram ar klav. pavadījumu. No krāj. «Musikalische Unterhaltung für Freunde des Klaviers und Gesanges», Rīga, 1797. Beim Herausgeber und in Kommission bey Johann Friedrich Hartknoch (sākuma fragments).

46., 47. lpp.

Johans Anžons Preiss. Sonāte klavierēm Do mažorā. No krāj. «Musikalische Unterhaltung für Freunde des Klaviers und Gesanges». Rīga, 1797. Beim Herausgeber und in Kommission bey Johann Friedrich Hartknoch (divi fragmenti — 1. daļas sākums un 3. daļas kodas sākums).

48. lpp.

Johans Samuēls Melcers. Polonēze Do mažorā. Noraksts no partitūras rokraksta. G. E. Langes instrumentācija (fragmenti — četras galvenās tēmas).

69.—72. lpp.

Karls Traugots Eisrihs. «Stern der dämmernden Nacht» jauktam korim, tenora un soprāna solo ar klav. pavadījumu. «Livona» 1815.

73. lpp.

Antons Ludvigs Omanis. Ārija balsij ar klav. pavadījumu, N 3 no cikla «Six airs et romances». Mitau, Steffenhagen & Sohn, 1808 (sākuma fragments).

75. lpp.

Georgs Frīdrihs Kellers. «Die Talentprobe», piecas dziesmas balsij ar klav. pavadījumu mūzikas lugai. Ievietots kā nošu pielikums «Almanach für Freunde der Schauspielkunst auf das Jahr 1830». Rīga, gedruckt bei W. F. Häcker (fragments — pēdējā lpp.).

81. lpp.

Francs Lēbmanis. «Invitation a la Polka» klavierēm solo. Berlin, Paez [b. g.] (sākuma fragments).

82. lpp.

Matiāss Šreincers. «Pastoral Chor mit Ballett», N 2 no vien-cēliena operas «Ruriks Segen», solistu un kora partijas ar klav. pavadījumu. St. Petersb., 1826 (fragments — kora sākums pēc ievada).

84., 85. lpp.

Heinrihs Dorns. «Lob des Gesanges», dziesma vīru četr bals. korim. No krāj. «Festgabe zur 50-jährigen Jubelfeier der Rigaer Liedertafel». F. W. Seezen in Riga, 1883 (sākuma fragments).

98., 99. lpp.

Rihards Vāgners. «Nicolai», tautas himna vienai solo balsij, korim un lielam orķestrim, partitūra. No krāj. «Musikalische

Werke», Bd 2. Leipzig, Breitkopf & Hartel, 1914 (sākuma fragments, 1. un 2. lpp.).

100., 101. lpp.

Rihards Vāgners. Maksa romance baritonam ar orķestra pavadījumu, partitūra. No krāj. «Musikalische Werke», Bd 1. Leipzig, Breitkopf & Hartel, 1914 (divi fragmenti — sākums un orķestra starpspēle).

102., 103. lpp.

Heinrihs Dorns. «Abends», dziesma balsij ar klav. pavadījumu. Noraksts no autogrāfa (sākuma fragments).

120. lpp.

Johans Jozefs Šrāmek. «Es schimmert die Traube», dziesma vīru četrbals. korim. No krāj. «Baltisches Liederbuch», E. Plates, 1861 (kopēts pilnībā).

122. lpp.

Rihards Genē. Sekstets no operas «Nanona» 2. cēl. (sākuma fragments, klavierizvilkums).

127., 128. lpp.

Peregrīns Feigerls. No krāj. «24 Violin-Übungen», Heft 2, vingrinājumi vijolei ar otras vijoles pavadījumu (divi fragmenti — sākumi do minora un mi bemol minora vingrinājumiem).

129. lpp.

Peters Nikolajs fon Vilms. «Am Meer» pūtēju orķestrim A. Štēģera instrumentācijā. Noraksts no A. Štēģera autogrāfa (sākuma fragments).

130. lpp.

Karls Hermanis. «Adagio cantabile» stīgu kvartetam. Noraksts no atsevišķu partiju izdevuma: Rīga, Deubner (sākuma fragments).

144. lpp.

Ferencs Lists. «Rheinweihnied», dziesma vīru četrbals. korim. No krāj. «Festgabe zur 50-jährigen Jubelfeier der Rigaer Liedertafel». F. W. Seezen in Riga, 1883 (sākuma fragments).

146. lpp.

Oto Kresners. Valsis N 1 klavierēm no cikla «Zwei Favorit-Walzer der Dem. E. Pohlmann». Ievietots kā nošu pielikums «Almanach für Freunde der Schauspielkunst auf das Jahr 1828». Riga, gedruckt bei W. F. Häcker (fragments — sākums).

155. lpp.

Keilmanis Ferdinands. «Grietiņas prieki», dziesma vienai balsij. Noraksts no gr. «Latviešu mūzikas vēsture». Rīga, 1972 (fragments — sākums).

155., 156. lpp.

Ādolfs Alunāns. Kupleja no joka ar dziedāšanu «Brenča Tanheizers». No krāj. «Kupleju vēstnesis». Rīga, 1873, drukā apgādāts no brāļiem Bušs.

Seno vietvārdu rādītājs

Breslava (*Breslau*) — Vroclava
Danciga (*Danzig*) — Gdaņska
Fellina (*Fellin*) — Vīlande
Goldingena (*Goldingen*) — Kuldīga
Helsingforsa (*Helsingfors*) — Helsinki
Kēnigsberga (*Königsberg*) — Kaļiņingrada
Libava (*Libau*) — Liepāja

Mēmele (*Memel*) — Klaipēda
Mītava (*Mitau*) — Jelgava
Rēvele (*Reval*) — Tallina
Štetīne (*Stettin*) — Ščecina
Tērbata (*Dorpat*) — Tartu
Vendene (*Wenden*) — Cēsis
Vindava (*Windau*) — Ventspils

Bibliogrāfijā un personu rādītājā lietotie saīsinājumi

FB — Latvijas Akadēmiskā bibliotēka, Rokrakstu un reto grāmatu nodaļa
VB — Latvijas Nacionālā bibliotēka, Reto grāmatu un rokrakstu zinātniskā nodaļa

LMA — Latvijas Mūzikas akadēmija
LVA — Latvijas Valsts arhīvs
RPT — Rīgas Pilsētas teātris
R — Rīgā

Personu rādītājs

Rādītājā ietvertas tekstā un bibliogrāfijā minētās personas

Abjesimovs (*Аблесимов*) Aleksandrs (1742—1783), krievu rakstnieks — 138

Adami (*Adami*) Čārlzs (19. gs. vidus), operdziedātājs no Ņujorkas — 149

Adamss (*Adams*) (18. gs. 2. puse), vācu flautists, R. 1781—1787 — 45, 46

Adāns (*Adam*) Ādolfs Šarls (1803—1856), franču komponists — 96, 97, 151, 174, 191, 192

Āhena (*Aachen*), dz. Timma (*Timm*), Amālija (1783—1852), neprofesionāla dziedātāja R. — 80

Akermane (*Ackermann*), dzim. Vernere (*Werner*), Karolīne (1775—1831), vācu operdziedātāja, R. 1804—1809, 1812—1822 — 44, 116

Akermanis (*Ackermann*) Karls (18. un 19. gs. mija), vācu operdziedātājs, R. 1804—1809, 1812—1822 — 41, 82, 116, 161

Akermanis (*Ackermann*) Konrads Ernsts (1712—1771), vācu aktieris — 33

Albānuss (*Albanus*) Johans Augusts Lēberehts (1765—1839), vācu teologs, literāts, Vidzemē no 1789, R. no 1792 — 60

Alberss (*Albers*) Frīdrihs Bernhards (1773—1825) «*Ruthenia*» izdevējs 1807—1810 — 89, 161

Aleksandrs Pirmais (1777—1825), Krievijas imperators — 161

Alevi (*Halevy*) Žans Fransuā Fromantels Eli, īst. v. Eliass Levī (*Levy*) (1799—1862), franču komponists — 181, 188

Alfonso (*Alfonso*) (19. gs. vidus), dejotājs baletmeistara K. de Paskvāles trupā — 151

Alts (*Alt*) Karls Gotlībs (1807—1858), vācu komponists, ērģelnieks, R. no 1837 — 101, 109, 115, 171, 175, 176, 179, 182, 183, 190

Alunāns Ādolfs (1848—1912), latviešu aktieris, dramaturgs — 155

Amenda (*Amenda*) Karls Ferdinands (1771—1836), vācu mācītājs, mūziķis Kurzemē — 22, 68

Amors (*Amor*) Peters (18. gs. 2. puse), dejotājs, R. 1782—1784 — 132

Andreoli (*Andreoli*) (18. gs. 2. puse), itāļu dziedātājs — 145

Andželi (*Angely*) Luijs (1788—1835), vācu dzejnieks, Kēnigsbergas teātra direktors — 149

Anzorge (*Ansorge*) Johans Karl (1785—1825), vācu komponists, R. 1815—1822 — 164

Apinis Aleksejs (dz. 1926), latviešu grāmatniecības vēsturnieks — 195

Apkalns Longīns (dz. 1923), latviešu mūzikas zinātnieks, dzīvo Vācijā — 195

Arnolds (*Arnold*) Ferdinands Filips (1757—1842), vācu operdziedātājs, R. 1789—1842 — 24, 40, 41, 54, 66, 170, 172

Arnolds (*Arnold*) Johans (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1856/57, 1866/67 — 117

Arro (*Arro*) Elmārs (1899—1985), igauņu mūzikas zinātnieks — 196

Asmuss (*Aßmus*) Napoleons (1805—1878), vācu publicists R. — 192, 195

Ašmanis (*Aschmann*) (18. gs. beigas), korepetitors RPT orķestrī — 40

Bahs (*Bach*) Karls Filips Emanuels (1714—1788), vācu komponists — 15, 21, 46

Bahs (*Bach*) Johans Sebastīāns (1685—1750), vācu komponists — 15, 21

Bahs (*Bach*) Vilhelms Frīdemanis (1710—1784), vācu komponists — 20, 21

Baijo (*Baillot*) Pjērs Maria Fransuā de Sals (1771—1842), franču vijolnieks — 142

Bairons (*Bayron*) Džordžs Noels Gordons (1788—1824), angļu dzejnieks — 115

Balloni (*Balloni*) Pjetro (18. un 19. gs. mija), itāļu kapelmeistars, dziedātājs — 145

Bamberga (*Bamberg*) Hedviga (19. gs. vidus), vācu operdziedātāja, R. 1846—1850 — 109, 178

Baragdi (*Baragdi*) (19. gs. vidus), itāļu operdziedātājs — 148

Bārs (*Bahr*) E. (20. gs. 2. puse), vācu izdevējs — 197

Barlovs (*Barlow*) Frīdrihs Vilhelms (19. gs. 1. puse), vācu aktieris, operdziedātājs, Mītavā 1815, R. 1817—1825 — 67, 117

Bārts (*Bahrtdt*) Heinrihs (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1843—1845 — 108

Bauere (*Bauer*) Karoline (1808—1877), vācu aktrise — 150, 167, 168

Baumane B. — sk. Millere Berta

Baumanis (*Baumann*) Karls (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1853 — 113

Baumbahs (*Baumbach*) Frīdrihs Augusts (1753—1813), vācu komponists, kapelmeistars RPT 1782—1784 — 33, 34, 36, 45

Baumeistere (*Baumeister*), prec. Hofmane (*Hoffmann*), Marija (1819—1887), vācu aktrise, RPT 1842—1844 — 172

Bekere (*Becker*) Vilhelmīne (1791—?), vācu operdziedātāja — 63

Bekhauss (*Beckhaus*) (19. gs. vidus), vācu teātra kritiķis R. — 193

Bēlings (*Behling*) Francs Rūdolfs Kristofs (1827—1882), vācu publicists, R. no 1850 — 196

Bēlkens (*Böhlken*) Vilhelms (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1859/60 — 148

Bellini (*Bellini*) Vinčenco (1801—1835), itāļu operkomponists — 21, 94, 96, 97, 108, 110, 113, 114, 147, 148, 170, 171, 173, 174, 177, 179, 181, 182, 184—187, 189, 191, 192, 194

Belloto (*Belloto*) Bernardo (1720—1780), itāļu gleznotājs — 86

Bēms Romis (1927—1993), latviešu mākslas vēsturnieks — 196

Benda (*Benda*) (18. gs. 2. puse), vācu operdziedātāja — 40

Benda (*Benda*) Francs, ist. v. Františeks (1709—1786), čehu komponists — 27

Benda (*Benda*) Jirži, saukts Georgs (1722—1795), čehu komponists — 27, 33, 40, 41, 43

Benekena (*Benecken, Benecke*), prec. Manna (*Mann*), Viktorija Klāra (18. gs. 1. puse), vācu aktrise — 137, 138

Benekena (*Benecken*) Kristīne Hedviga (18. gs. 1. puse), vācu aktrise — 137

Benigna Gotlība fon Kurlande (*Benigna Gottlieb v. Kurland*), dz. Trotta fon Treidena (*Trotta v. Treyden*) (1703—1782), Kurzemes hercogiene, komponiste — 64

Bērenss (*Berens*) Johans Kristofs (1729—1792), vācu rātskungs — 19

Bērenss (*Berens*) J. K. (19. gs. 1. puse), Teātra komitejas biedrs R. 1837 — 93

Bergers (*Börger*) Ādolfs Ferdinands (19. gs. vidus), vācu aktieris, RPT 1844 — 112

Bergers (*Berger*) Antons (18. gs. 2. puse), vācu aktieris, R. un Mītavā 1778—1779 — 149

Bergmane (*Bergmann*), dz. Vertere (*Werther*), Rozina (19. gs. 1. puse), vācu dziedātāja, RPT 1818—1825, koncertos līdz 1829 — 80

Bergners (*Bergner*) Vilhelms Frīdrihs (1802—1883), vācu komponists, ērģelnieks, R. no 1836 — 10, 83, 123, 131, 172

Bergners (*Bergner*) Vilhelms Frīdrihs (1837—1907), vācu komponists — 10, 131

Berio (*Beriot*) Šarls Ogists de (1802—1870), beļģu vijolnieks, komponists — 94, 97

Berliozs (*Berlioz*) Hektors Luijs (1803—1869), franču komponists — 109, 131, 141, 177, 182, 191

Bernardelli (*Bernardelli*), prec. Ratgēbere (*Rathgeber*) (19. gs. vidus), dejotāja RPT 1843 — 133

Bernardi (*Bernardi*) Francs (1767—1805), austriešu aktieris, flautists, RPT 1798—1800 — 22

Bernere (v. *Berner*) Marianna fon (1791 vai 1792—1827), vācu vijolniece no Mītavas — 63, 68, 73

Bernulli (*Bernoulli*) Johans (1744—1807), vācu zinātnieks, publicists — 196

Besele (*Beßel*), prec. Paulmane (*Paulmann*), Filipīne (ap 1780—1820), vācu operdziedātāja, RPT 1796—1803, 1809 — 54

Betefērs (*Betefeur*) Johans Jakobs Daniels (1742—1802), vācu rātskungs, komponists R. — 19, 21, 24

Bēthovens (*van Beethoven*) Ludvīgs van (1770—1827), vācu komponists — 18, 22, 36, 37, 56, 72, 74, 79, 80, 82, 83, 94—96, 108, 116, 147, 170, 174, 183, 186, 187, 189, 192

Bimbergs (*Bimberg*) G. (20. gs. 2. puse), vācu mūzikas zinātnieks — 196

Bingners (v. *Büingner*) Roberts fon (1815—1892), vācu jurists, publicists R. — 196

Birde (*Bürde*) Emīls (19. gs. vidus), vācu aktieris — 113

Birha-Pfeifere (*Birch-Pfeiffer*) Šarlote (1800—1868), vācu aktrise, dramaturģe — 150

Bīrons (*Büron*) Ernsts Johans fon (1690—1772), Kurzemes hercogs — 64

Blombergs (v. *Blomberg*) Vilhelms fon (19. gs. vidus), suflieris RPT 1837—1843 — 159, 196

Blume (*Blume*) F. (20. gs. vidus), vācu mūzikas zinātnieks — 160

Blume (*Blume*) Heinrihs (1788—1856), vācu dziedātājs — 146

Blūms (*Blum, Blume*) Karls Ludvīgs (1786—1844), vācu komponists — 100

Bogdanova (*Богданова*) Nadežda (1836—1897), krievu baletdejotāja — 151, 188, 191

Bogdanovs (*Богданов*) Aleksandrs (19. gs. 2. puse), krievu diriģents — 151

Bogdanovs (*Богданов*) Nikolajs (19. gs. 2. puse), krievu mūziķis — 151

Boguslavskis (*Boguslawski*) Vojcehs (1757—1829), poļu režisors, aktieris, dramaturģis — 138

Bokheisers (*Bockhäufer*) Kristiāns (17. gs.), vācu aktieris — 137

Boks (v. *Bock*) Heinrihs Antons Hermanis Peters Morics fon (1818—1903), vācbaltu muižnieks — 147

Bomaršē (*Beaumarchais*) Pjērs Ogistēns Karons (1732—1799), franču dramaturgs — 28, 32, 36, 53, 58, 138

Bordovihs (*Bordowich*) (19. gs. vidus), dejotājs, RPT 1845/46 — 133

Borgondio (*Borgondio*) Džentile (1780—?), itāļu dziedātāja — 145, 164

Borofka (*Boroffka*) Aleksandrs (19. gs. vidus), suflieris RPT — 159, 196

Borks (*Borck*) K. F. V. (19. gs. sāk.), vācu aktieris, teātra almanahu sastādītājs Pēterburgā — 162

Bosards (*Bosard*) Aloīzs (19. gs. vidus), vācu režisors, RPT 1837/38 — 94

Bose (*Bosse*) Heinrihs (20. gs. 2. puse), vācu literatūras un teātra zinātnieks — 196, 198

Bosta (*Bost*), dz. Šmithūbere (*Schmidhuber*), Marija Stefānija (19. gs. vidus), vācu aktrise, RPT 1850—1851 — 113

Brakels (v. *Brackel*) Frīdrihs fon (19. un 20. gs. mija), vācu publicists R. — 94, 196

Brakels (v. *Brackel*) Haralds Ludvigs Oto fon (1796—1851), vācu teātra kritiķis, literāts R. — 93, 94, 97, 106, 169, 172, 196

Brakels (v. *Brackel*) Voldemārs Reinholds fon (1807—?), vācu literāts R. — 166

Brandesa (*Brandes*), dzim. Koha (*Koch*), Šarlote Estere (1742—1786), vācu aktrise, RPT 1782—1784 — 26, 33

Brandesa (*Brandes*) Šarlote Vilhelmīne Franciska, saukta Minna (1765—1788), vācu aktrise, dziedātāja, RPT 1782—1784 — 26, 29, 33, 34, 43, 160

Brandess (*Brandes*) Johans Kristiāns (1735—1799), vācu režisors, dramaturgs RPT 1782—1784 — 18, 26, 30, 31, 33, 34, 40, 45, 87, 196

Brandstrupa (*Brandstrupp*) Karoline (19. gs. vidus), dejotāja RPT 1854/55 — 134

Brauna (*Brouwn*), dz. fon Fitinghofa (v. *Vietinghoff*), Anna Margarēta fon (1769—1803), vācbaltu grāfiene — 18, 29, 30

Brauns (*Brouwn*) Johans Georgs (1767—1827), vācbaltu grāfs — 18

Brauns (*Braun*) F. (19. gs. sāk.), vācu izdevējs — 159

Brauns Joahims (dz. 1929), mūzikas vēsturnieks — 195, 196

Bredovs (*Bredow*) Alberts (1828—1899), vācu mākslinieks, dekorators RPT 1852—1855 — 113

Breitigams (*Bräutigam*) Johans Heinrihs (1791—1858), vācu mākslinieks, dekorators RPT 1820—1825, 1837—1841 — 86, 166, 167, 169

Breitings (*Breiting*) Hermanis (1804—1860), vācu operdziedātājs — 146

Bretšneiders (*Brettschneider*) Augusts Lēberehts (1771—1840), vācu komponists, Mītavā 1816—1820, R. no 1820 — 165

Briāni (*Briani*) (19. gs. 2. puse), itāļu operdziedātājs — 148

Brikla (*Brückl*), prec. Lindenšteina (*Lindenstein*), Žanete (ap 1785—?), vācu operdziedātāja, RPT 1795—1802, 1805—1809 — 41

Brīnings (*Brünig*) Karls (19. gs. vidus), vācu rakstnieks, aktieris — 181

Brinkenšteins (*Brinkenstein*) (19. gs. 1. puse), vācu mežradznieks, RPT 1815—1830 — 80

Broce (*Brotze*) Johans Kristofs (1742—1823), čehu izcelsmes vācu novadpētnieks, skolotājs, mākslinieks, publicists R. — 33

Brose (*Brosse*) Frīdrihs Karls (1773—1827), vācu mācītājs, rakstnieks — 41, 161, 162

Brukmanis (*Bruckmann*) F. (20. gs. sāk.), vācu bibliogrāfs — 198

Bualdžē (*Boieldieu*) Fransuā Adriēns (1775—1834), franču operkomponists — 25, 67, 72, 96, 97, 113, 151, 181, 186, 190, 193, 194

Budbergs (v. *Budberg*) Oto Kristiāns fon (1772—1857), vācbaltu dramaturgs — 60

Buharda (*Buchard*) (18. gs. 2. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1782—1784 — 30, 42

Buhholcs (*Buchholtz*) Augusts Vilhelms (1803—1875), vācu pedagogs, bibliotekārs — 196

Bulls (*Bull*) Ūle Bornemans (1810—1880), norvēģu vijolnieks, komponists — 10, 141, 142, 169, 170

Bušs (*Busch*) Nikolauss (1864—1933), vācu vēsturnieks, bibliogrāfs R. — 196

Buterveks (*Butterweck*) Hermanis (1816—?), vācu aktieris, RPT 1848—1850, 1853—1856 — 115, 119, 179

Cimmerle (*Zimmerl*) (18. gs. 2. puse), vācu dejotāja, RPT 1782—1784 — 132

Cimmermanis (*Zimmermann*) Kristiāns Lēberehts (1733—1799), vācu klavesīnists, R. 1767—1791 — 20

Cimze Jānis (1814—1881), latviešu skolotājs, mūziķis — 156

Cukarīni (*Zuccarini*), prec. Meisnere (*Meißner*), Helēna, saukta Nīna (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1814—1817, 1822/23 — 55

Čakars Oto (dz. 1908), latviešu literatūras zinātnieks — 195

Čerņavska E. — sk. Herbsta Emīlija Adelaida

Čerņavskis (v. *Tschernjāwsky*) fon (19. gs. 1. puse), guberņas pārvaldes sekretārs R. — 57

Češihins (*Чешихин*) Vsevolods (1865—1934), krievu komponists, mūzikas kritiķis, R. 1889—1910 — 198

Čimaroza (*Cimarosa*) Domeniko (1749—1801), itāļu komponists — 138, 145

Daleiraks (*Daleyrc, D'Alayrac*) Nikolā (1753—1809), franču operkomponists — 39

Damke (*Damcke*) Bertolds (1812—?), vācu ērģelnieks, pianists, komponists — 174

Darems (*Durham*) Viljams (18. gs. 1. puse), ceļojošs komediants — 137

Dauids (*David*) Ferdinands (1810—1873), vācu vijolnieks — 166

Debelins (*Döbbelin*) Karls Teofils (1727—1793), vācu trupas vadītājs Berlīnē — 54

Deibners (*Deubner*) Augusts Karls (1813—1868), grāmatu tirgotājs R. — 94

Deiha (*Deich*) Amālija (19. gs. vidus), vācu dejotāja, RPT 1855/56 — 134

Dellamatella (*Dellamatella*) (18. un 19. gs. mija), itāļu dziedātāja — 145

Delle (*Dölle*) Karls Augusts (?—1848), vācu operdziedātājs, R. 1821—1832, RPT direktors — 24, 56, 61, 67, 82, 117, 165

Delle (*Dölle*), prec. Langenhauna (*Langenhaun*), Marija Anna, saukta Nannī (ap 1800—?), vācu operdziedātāja, RPT 1821—1830 — 61, 67, 117, 150

Delle (*Dölle*) Matilde (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1821—1833 — 56, 61, 67

Dennemarks (*Dänemark*) Aleksandrs Teodors (1803—1883), bibliogrāfs R. — 21, 197

Dennemarks (*Dänemark*) Johans Georgs (1751—1837), vācu vijolnieks, altists, R. no 1770—1837 — 20, 21, 45, 46, 49, 85

Dērings (*Döring*) Jūliuss Johans (1818—1898), vācu gleznotājs, vēsturnieks Kurzemē — 196

Dērings (*Döring*) Teodors (1802—1878), vācu aktieris — 150, 175

Derviente V. — sk. Šrēdere-Derviente Vilhelmīne

Devrients (*Devrient*) Frīdrihs (1825—1871), vācu aktieris — 150

Devrients (*Devrient*) Gustavs Emīls (1803 vai 1805—1872), vācu aktieris — 147, 150

Devrients (*Devrient*) Karls Augusts (1797—1872), vācu aktieris — 147, 150, 168

Detmere (*Dettmer*) Marija (1837—1885), vācu aktrise, RPT 1860/61 — 113

Diabelli (*Diabelli*) Antons (1781—1858), austriešu komponists — 47

Dica (*Dietz*) Karolīne (19. gs. 1. puse), dejotāja baletmeistara F. Koblera trupā, RPT 1824 — 133

Dikenss (*Dikens*) Čārlzs (1812—1870), angļu rakstnieks — 121

Dimā (*Dumas*) Aleksandrs (1824—1895), franču rakstnieks — 60

Diports (*Duport*) Luijs Antuāns (1781—1853), franču dejotājs — 150

Diterss fon Ditersdorfs (*Ditters v. Dittersdorf*) Karls (1739—1799), austriešu operkomponists, diriģents, vijolnieks — 27, 32, 39, 61

Ditmarša (*Dittmarsch*), dz. Pesauere (*Pessauer*), Jozefa (18. gs.), vācu aktrise, RPT 1782—1795 — 42

Ditmaršs (*Dittmarsch*) Antons (1790—1872), vācu aktieris, RPT 1803—1814 — 27

Ditmaršs (*Dittmarsch*) Jonatāns (1748—1800), vācu aktieris, RPT 1782—1795 — 42

Ditmaršs (*Dittmarsch*), īst. v. Fārts (*Fahrt*), Johans Karls, saukts Ferels (1772—1812), vācu aktieris, RPT no 1782 — 27, 162

Dits (*Ditt*) Martins (1800—1876), vācu aktieris, RPT 1850—1855, 1857—1860 — 113, 117

Dobeks (*Dobbek*) V. (20. gs. 2. puse), vācu mākslas un literatūras zinātnieks — 196

Doniceti (*Donizetti*) Gaetāno (1797—1848), itāļu operkomponists — 101, 108, 114, 116, 147, 148, 171—173, 175, 179—186, 188, 189, 192—194

Dorns (*Dorn*) Aleksandrs Jūliuss Pauls (1833—?), vācu komponists — 104

Dorns (*Dorn*) Heinrihs Ludvigs Edmunds (1804—1892), vācu komponists, diriģents, R. 1832—1843 — 57, 68, 76, 79, 80, 83—85, 91, 93, 95—97, 101—104, 108, 113, 117, 118, 121, 126, 131, 141, 143, 154, 168—171, 185, 195, 197

Dreslers (*Drefler*) Antons Ludvigs (1783—?), ridzinieks — 95

Dunkers (*Duncker*) Karls Frīdrihs Vilhelms (1781—1869), vācu izdevējs — 159

Durovs (*Дуров*) K. A. (20. gs. sāk.), krievu izdevējs — 160

Duseks (*Dussek*) Jans Ladislavs (1760—1812), čehu komponists, pianists — 80

Ebels (*Ebel*) Ernsts (1760—1805), vācu tirgotājs R. — 24

Eberveins (v. *Eberwein*) Karls fon (1786—1868), vācu komponists — 93

Edenska (*Edenska*), īst. v. Ede (*Ede*), Marija Apolonija (1837—?), vācu operdziedātāja, dzimusi R. — 193

Eihenalde (v. *Eichenwald*) Margarēta (19. gs. vidus), vācu aktrise, RPT 1858/59, 1861/62 — 190

Eihenvalds (v. *Eichenwald*) Vilhelms Ludvigs fon (1832—?), vācu aktieris, RPT 1858/59, 1861/62 — 190

Eisrihs (*Eisrich*) Karls Traugots (1776 vai 1770—1836), vācu komponists, kapelmeistars RPT 1811—1820, 1826—1828 — 54, 56, 68, 69, 72, 74, 80, 82, 163—165

Eizenbergs (*Eisenberg*) L. (20. gs. sāk.), teātra enciklopēdijas sastādītājs — 160

Ekarts (*Eckardt*) J. (19. gs. beigas), vācu publicists R. — 195

Ekarts (*Eckardt*), saukts Kohs-Ekarts (*Koch-Eckardt*), Zigfrīds Gothilfs (1754—1831), vācu aktieris, režisors RPT 1782—1787 — 26, 27, 30—32, 42, 110, 195

Ekenbergs (v. *Eckenberg*) Johans Karls fon (18. gs. 1. puse), vācu komediantu trupas direktors — 8, 137

Ekerte (*Eckert*) Paulīne (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1832—1834 — 67, 68

Eks (*Eck*) Františeks (1774—1804), čehu vijolnieks, komponists — 22

Ēlersa (*Ehlers*) Sofija Vilhelmīne Karoline (1798—1875), vācu aktrise, RPT 1820—1825 — 67

Elizabete Petrovna (1709—1762), Krievijas imperatore — 8

Ellenbergere (*Ellenberger*), dz. Henzele (*Hensel*), Klemenīne (1812—1887), vācu aktrise, RPT 1844—1855, 1860—1864 — 117, 181

Ellenbergers (*Ellenberger*) Ferdinands (1814—1848), vācu operdziedātājs, RPT 1844—1848 — 108, 121

Elmenreihis (*Ellmenreich*) Alberts (1816—?), vācu komponists, režisors RPT 1871/72 — 145

Elmenreihis (*Ellmenreich*) Johans Baptists (1770—1816), vācu operdziedātājs — 145

Elmenreihis (*Ellmenreich*) Luijs (1839—1912), vācu dziedātājs, R. 1860/61, 1864/65 — 145

Elslere (*Elssler*) Fanija, īst. v. Franciska (1810—1884), austriešu balerīna — 133

Elsners (*Elsner*) Juzefs Antonijs Františeks (1769—1854), poļu mūziķis, pedagogs — 77

Elverfelds (*Elverfeldt*) Karls Gothards (1756—1819), vācbaltu literāts, filozofs — 154

Ēmige (*Oehmigke*) (19. gs. sāk.), vācu izdevējs — 159

Engelins (*Engelien*) Francs (19. gs. 1. puse), vācu vijolnieks, RPT 1825—1845 — 80, 94

Engelkens (*Engelken*) Frīdrihs (1804—1879), vācu aktieris, RPT direktors 1844—1846 — 108, 109, 121, 174

Engels (*Engel*) Jakobs (19. gs.), profesors — 90

Erlangers (*Erlanger*) Makss (1811 vai 1813—1873), vācu vijolnieks, RPT koncertmeistars 1845/46 — 133

Ernsts (*Ernst*) Heinrihs Vilhelms (1814—1865), vācu vijolnieks — 143, 177

Etingers (*Ettinger*) Karls Vilhelms (1736—1804), vācu izdevējs — 159

Fabri (*Fabbri*) Inese (1835—1873), operdziedātāja, dzīvojuši Amerikā — 148, 149

Falks (*Falck*) Pauls Teodors (1845—1920), vācbaltu publicists — 196

Fass (*Faß*) Teofilis (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1848—1852 — 109, 112, 116

Federsena F. — sk. Lange Friderike Henrieta

Federsens (*Feddersen*) Frīdrihs Kristofs Karls (1771—1824), vācu operdziedātājs, RPT no 1809, direktors 1813/14, 1818/19 — 53, 54, 56, 62, 110, 162

Fehelms (*Fechelm*) Georgs Frīdrihs (1740—?), vācu mākslinieks — 86

Fehelms (*Fechelm*) Karls Frīdrihs (1728—1785), vācu mākslinieks — 86

Fehelms (*Fechelm*) Karls Traugots (1748—1819), vācu gleznotājs, dekorators, R. 1797—1819 — 30, 40, 86, 87

Feige (*Feige*) Karls Heinrihs (1757—1818), vācu vijolnieks, kapelmeistars, R. no 1777 — 24, 40, 41, 45, 46, 49, 80, 85, 164

Feigerls (*Feigerl*) Peregrīns (1803—1877), vācu vijolnieks, RPT 1839—1845 — 126—128, 143, 175

Fehitners (*Veichtner*) Francs Ādams (1741—1822), vācu vijolnieks, komponists, Mītavā 1765—1796 — 21, 39, 165, 197, 198

Feils (*Feyhl*) J. (19. gs. 2. puse), vācu publicists R. — 195

Feltens (*Felten*) Johans (17. gs. 2. puse), Saksijas komediantu trupas vadītājs — 137

Felzenheima (*Felsenheim*) Šarlote (19. gs. 1. puse), vācu aktrise, RPT 1837/38 — 94

Fēre (*Fehre*) Jūliuss Augusts (1745—1812), vācu klavesīnists, komponists, dzimis Mītavā, strādājis Rīgā — 10, 15, 16, 33, 66, 162

Fēringere (*Fehringere*), dz. Vīthūna (*Witthuhn*), Auguste (1822—1877), vācu operdziedātāja — 148

Fiala (*Fiala*) Karls (18. gs.), vācu teātra direktors Pēterburgā — 61

Fiderts (*Viedert*) Johans Frīdrihs (1791—1857), vācu aktieris, literāts, R. 1823—1830 — 54, 59, 67, 74, 90, 159, 198

Finka (*Fink*) Magdalēna (1745—?), vācu aktrise, R. un Mītavā 1778—1779 — 149

Filds (*Field*) Džons (1782—1837), īru komponists, pianists — 142

Filipi (*Philippi*) Luijs Hermanis (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1858/59 — 112

Firigs (*Fierig*) Johans Augusts (? — 1848), vācu klarnetists, RPT 1845—1848 — 121

Fišers (*Fischer*) Hermanis (19. gs. vidus), suflieris RPT — 159

Fītinghofa A. M. — sk. Brauna Anna Margarēta

Fitinghofs (v. *Vietinghoff*) Oto Hermanis fon (1722—1792), vācbaltu barons, valsts padomnieks Baltijas guberņā — 8, 9, 11, 14, 15, 18, 29, 30, 138, 195

Fjorillo (*Fiorillo*) Federigo (1755—1823), itāļu vijolnieks, komponists, RPT 1782—1784 — 34—36, 45

Fleišers (*Fleischer*) Karls Frīdrihs Vilhelms (1777—1831), vācu aktieris, literāts, R. 1813—1831 — 54, 59, 90, 147, 165—167

Fleks (*Fleck*) Deivids (17. un 18. gs. mija), angļu aktieris — 137

Fleše (*Flesche*) Frīdrihs Ludvigs (1809—1876), vācu operdziedātājs, RPT 1831—1835 — 68

Fleše (*Flesche*), dz. Gintere (*Günther*), Paulīne (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1831—1835 — 68

Flincere-Haupta (*Flintzer-Haupt*) Emīlija (1819—1888), vācu operdziedātāja, R. 19. gs. 70. gados — 148

Flotovs (v. *Flotow*) Frīdrihs fon (1812—1883), vācu komponists — 115, 179, 181, 184—186, 189, 191, 192

Fogts (*Vogt*) Andreass (18. gs.), vācu mūziķis, oboists, R. ap 1766 — 20

Fogts (*Vogt, Voigt*) Eliāss (18. gs. 2. puse), vācu dejotājs, R. no 1782 — 26, 34, 132

Fomins (*Фомин*) Jevstignejs (1761—1800), krievu komponists — 138

Formezs (*Formes*) Karls (1816—1889), vācu operdziedātājs — 148, 181

Formezs (*Formes*) Teodors (1826—1874), vācu operdziedātājs — 148, 190

Franke (*Francke*) D. A. (19. gs. vidus), vācu publicists R. — 189

Franks (*Frank*) A. (19. gs. vidus), RPT suflieris — 159

Freislēbens (*Freisleben*) Frīdrihs (1788—1829), vācu aktieris, operdziedātājs, RPT 1809—1829 — 55, 66

Frēlihs (*Frölich*) Gotlībs Kristiāns (1731—1786), izdevējs R. — 20

Frīdrihs Lielais (1712—1786), Prūsijas karalis no 1740 — 93

Frobēns (*Frobeen*) J. G. (19. gs. 2. puse), vācu publicists — 160

Fukss (*Fux*) Johans Jozefs (1660—1741), vācu komponists — 113

Funks (*Funk*) Roberts (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātājs, RPT 1818—1827 — 56, 67

Fūrmane Lolita (dz. 1958), latviešu mūzikas zinātniece — 195

Galupi (*Galuppi*) Baldasāre (1706—1785), itāļu komponists — 138

Gantnere (*Gantner*) Elizabete (1743—1781), vācu aktrise, R. no 1766 — 41

Gantnere (*Gantner*), prec. Porša (*Porsch*), Magdalēna (1779—?), vācu aktrise, dzimusi R. — 41, 42

Gantnere (*Gantner*), prec. Meirere (*Meyrer*), Rozīna Marija Franciska (1761—1827), vācu aktrise, R. no 1766 — 41, 161

Gantnere (*Gantner*) Ulrika (1773—?), vācu aktrise, dzimusi R. — 41

Gantners (*Gantner*) Antons (1740—1795), vācu aktieris, režisors R. no 1766 — 9, 41

Gathi (*Gatthy*) A. (19. gs.), vācu mūzikas zinātnieks, redaktors — 160

Geislere (*Geißler*) Agate (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1831—1834, 1850—1851 — 68, 134

Geislars (*Geißler*) Jozefs (19. gs. 1. puse), vācu komponists, dziedātājs, R. 1831—1834, 1845—1858 — 68, 75, 76, 79, 131, 167

Geistingere (*Geistingner*) Marija (1828 vai 1833—?), vācu aktrise, RPT 1859—1862 — 151

Gence (*Gentze*) Kristofs Mihaels (1774—1840), Priekšpilsētas teātra direktors R. 1836 — 117

Genē (*Genee*) Otilija (1834—?), vācu aktrise — 187

Genē (*Genee*) Francs Frīdrihs Rihards (1823—1895), vācu komponists, diriģents, RPT 1850—1853 — 110, 113, 117, 121—123, 133

Gerbers (*Gerber*) Ernsts Ludvigs (1746—1819), vācu mūzikas zinātnieks — 159

Gesava (*Gesau*) Agate (19. gs. vidus), vācu dejotāja, RPT 1851/52, Mītavā 1856/57 — 134

Gēte (v. *Goethe*) Johans Volfgangs fon (1749—1832), vācu rakstnieks — 9, 27, 31, 42, 56, 69, 111, 121, 143, 172, 182, 183, 187, 189, 191, 192

Gintere (*Günther*), dz. Heizere (*Heyser*) (19. gs. vidus), vācu aktrise, RPT 1837—1843 — 94

Ginters (*Günther*) Karls (1808—1859), vācu operdziedātājs, režisors RPT 1837—1844 — 94, 97, 107, 108, 112, 113, 143

Glāzenaps (*Glazenapp*) Karls Frīdrihs (1847—1915), vācu mūzikas zinātnieks, R. no 1875 — 197

Gluks (v. *Gluck*) Kristofs Vilibalds fon (1714—1787), austriešu komponists — 61

Gljinka (*Глинка*) Mihails (1804—1857), krievu komponists — 83

Gocmane (*Gottzmann*) Karola L. (20. gs. beigās), vācu literatūras zinātniece, krājumu sastādītāja — 196

Gogolis (*Гоголь*) Nikolajs (1809—1852), krievu rakstnieks — 189

Goldoni (*Goldoni*) Karlo (1707—1793), itāļu dramaturgs — 26, 111, 149

Golds (*Gold*) Leonhards (19. gs. 1. puse), vijolnieks no Odesas — 97

Goslere E. — sk. Herbsta Emīlija Adelaīda

Goslers (*Gofler*) Heinrihs (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātājs, vijolnieks, RPT 1814—1817, 1828?—1833 — 55, 61

Goters (*Gotter*) Frīdrihs Vilhelms, ist. v. Bedržihs Vilems (1746—1797), čehu dramaturgs — 28, 34

Grauns (*Graun*) Karls Heinrihs (1704—1759), vācu komponists — 165

Grauzdiņa Ilma (dz. 1948), latviešu mūzikas zinātniece — 196

Gretri (*Gretry*) Andrē Ernsts Modests (1741—1813), beļģu operkomponists — 9, 27, 32, 39, 43

Grīgs (*Grieg, Grigg*) Johans (18. gs. 1. puse), vācu aktieris — 138

Grigulis Arvīds (1906—1989), latviešu rakstnieks — 195

Grillparcers (*Grillparzer*) Francs (1791—1872), austriešu dramaturgs — 58, 150, 164

Grobekers (*Grobecker*) Filips (1815—1883), vācu aktieris, komiķis — 150

Gromanis (*Grohmann*) Karls Ferdinands Daniels (1758—1794), vācu aktieris, dzejnieks, RPT 1782—1792 — 7, 26, 31, 34, 160

Grosers (*Groser*) Augusts (19. gs. 2. puse), vācu čellists, RPT 1856—1877 — 128, 152

Grothuss (v. *Grothus*) Dītrihs Ēvalds fon (1751—1786), vācu barons, komponists Kurzemē — 46

Gucmanis (*Gutzmann*) I. (19. gs. vidus), spāņu deju dejotājs — 151

Guno (*Gounod*) Šarls (1818—1893), franču komponists — 116

Hāberlands (*Haberland*) Kristofs (1750—1803), vācbaltu arhitekts — 9

Hafelta-Barta (v. *Hafelt-Bardt*) Anna Marija Vilhelmine fon (1813—1880), vācu dziedātāja — 148

Hafners (*Haffner*) Frīdrihs Vilhelms (1760—1818), vācu aktieris, RPT 1792—1795 — 27

Hāgna (v. *Hagn*) Auguste fon (1818—?), vācu aktrise — 150

Hāgna (v. *Hagn*) Šarlote fon (1809—1891), vācu aktrise — 150

Haidns (*Haydn*) Francs Jozefs (1732—1809), austriešu komponists — 21, 22, 46, 49, 74, 79, 80, 94, 119, 160, 167, 168, 172, 187

Hanišs (*Hanisch*) Jūliuss (19. gs. vidus), vācu aktieris, RPT 1855/56 — 113

Hartknohs (*Hartknoch*) Johans Frīdrihs (1740—1789), izdevējs Mītavā 1763—1765, R. 1765—1789 — 21, 38, 46

Hartknohs (*Hartknoch*) Karls Eduards (1775—1834), vācu pianists, komponists, dzimis R. — 21

Hartmuts (*Hardmuth*) Edmunds (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1855—1856 — 112

Hāze (*Haase*) Frīdrihs (1825—1911), vācu aktieris — 150, 190, 192

Heimanis (v. *Heimann*) Aleksandrs fon (1818—1901), vācu dramaturgs, miris R. — 123

Heine (*Heine*) Heinrihs Kristiāns Johans (1797—1856), vācu dzejnieks — 143

Heinefetera (*Heinefetter*) Sabīne (1809—1872), vācu operdziedātāja — 147

Hekers (*Häcker*) Vilhelms Ferdinands (1774—1842), izdevējs R. — 60, 158, 159, 198

Henčs (*Hentsch*) Vilhelms Jakobs Kristiāns (1769—1816), vācbaltu dramaturgs — 59, 60

Hendelis (*Händel*) Georgs Frīdrihs (1685—1759), vācu komponists — 79

Henke (*Henke*) Cēzars (19. gs. vidus), RPT suflieris, korists 1853—1856, 1860—1862 — 159

Henzels (*Hensel*) (19. gs. 1. puse), neprofesionāls dziedātājs R. — 80

Henzelts (v. *Henselt*) Ādolfs fon (1814—1889), vācu pianists, komponists — 143, 197

Herbsta (*Herbst*), prec. Goslere (*Gofler*) un Čerņavska (*Tschernjāwsky*), Emīlija Adelaīda (ap 1796—1848), vācu operdziedātāja, RPT 1811—1817, direktore 1814—1817, 1831—1835 — 25, 54—57, 61, 85, 110, 158, 147, 162, 166, 167

Herbsts (*Herbst*) U. (19. gs. vidus), RPT suflieris, sekretārs, korists 1853—1858, 1860—1862 — 159

Herders (v. *Herder*) Johans Gotfrīds fon (1744—1803), vācu filozofs, R. 1764—1767 — 19, 21, 29, 48, 163, 196

Hermanis (*Herrmann*) Karls (1817—1895), vācu altists, RPT no 1837 — 94, 130, 152

Herolds (*Herold*) Ferdināns Luijs Žozefs (1791—1833), franču komponists — 96, 168, 189

Hervēgs (*Herwegh*) Georgs Frīdrihs Rūdolfs Teodors Andreass (1817—1875), vācu dzejnieks — 143

Hese (*Hesse*) M. (20. gs. sāk.), vācu izdevējs — 160

Hetelšmita (*Hettelschmidt*), dz. Šmita (*Schmidt*) (19. gs. vidus), RPT sufliere 1861—1872 — 159

Hīblere (*Hübler*), dz. Šteinbrehere (*Steinbrecher*), Karoline Elizabete (1733—1796), vācu operdziedātāja, R. 1774—1785 — 8, 30

Hībšs (*Hübsch*) Johans (19. gs. sāk.), vācu dziedātājs — 145

Hilferdings (*Hilferding*) Peters (?—1769), vācu aktieris, R. no 1740 (ar pārtrauk.) — 8, 9, 138

Hillers (*Hiller*) E. (19. gs. 1. puse), teātra kalendāra sastādītājs — 159

Hillers (*Hiller*) Johans Ādams (1728—1804), vācu komponists, Mītavā 1782—1785 — 9, 27, 39, 43, 197

Hindebergs (*Hündeberg*) Nānatiels Ernsts (1743—1793), vācu aktieris, R. no 1779 (ar pārtrauk.) — 9, 26, 42, 116

Hofmane (*Hoffmann*), dz. Šmale (*Schmale*), Johanna (1820—1852), vācu operdziedātāja, RPT 1844—1847 — 112

Hofmane (*Hoffmann*), prec. Hartmuta (*Hardtmuth*), Johanna (1833—?), vācu aktrise, RPT 1838—1844, 1855/1856 — 112

Hofmane (*Hoffmann*), dz. Krainca (*Krainz*), Katarina (1809—1857), vācu operdziedātāja, RPT 1838—1844 — 95, 143, 172

Hofmane-Majeranovska (*Hoffmann-Majeranowska*) Onorina (19. gs. vidus), vācu operdziedātāja, RPT 1853—1855 — 116

Hofmanis (*Hoffmann*) Eduards (19. gs. vidus), vācu komponists, operu režisors, RPT 1844—1847 — 108

Hofmanis (*Hoffmann*) Ernsts Teodors Amadejs (1776—1822), vācu rakstnieks, komponists — 67

Hofmanis (*Hoffmann*) Johans (1802—1865), vācu operdziedātājs, RPT no 1838, direktors 1839—1844 — 24, 95, 106, 107, 111, 113, 133, 143, 150, 170—173, 181, 185, 196

Hofmanis (*Hofmann*) Maksimiliāns (19. gs. vidus), RPT suflieris 1853—1855 — 159

Hofmeisters (*Hofmeister*) Francs Antons (1754—1812), vācu komponists — 80

Holandars (*Hollander*) A. (1824—1902), vācu publicists R. — 197

Holandars (*Hollander*) Bernhards (1856—1937), vācbaltu publicists R. — 197

Holandars (*Hollander*) Johans Samuels (1754—1799), vācu tirgotājs, rātskungs R. — 19

Holands (*Holland*) Konstantīns (1804—1868), vācu aktieris, RPT 1831—1833 — 80

Holbeins (v. *Holbein*), ist. v. fon Holbensbergs (v. *Holbensberg*), Francs Ignacs fon (1779—1855), vācu dramaturgs, teātra darbinieks — 67

Holbergs (*Holberg*) Ludvigs (1684—1754), dāņu dramaturgs — 154

Holteja (v. *Holtei*), dz. Holcbehere (*Holzbecher*), Jūlija fon (1809—1838), vācu aktrise, RPT 1837—1838 — 94, 169

Holtejs (v. *Holtei*) Karls Eduards fon (1798—1880), vācu režisors, dramaturgs RPT 1837—1839 — 58, 61, 74, 91, 93—97, 101, 103, 150, 156, 166, 168, 169, 181, 187, 191, 195, 198

Horns (*Horn*) (19. gs. sāk.), korespondents no Pēterburgas — 163

Hornungs (*Hornung*) (18. gs. 2. puse), dekorators RPT 1782—1784 — 30

Hortiana (*Hortian*), prec. Albrehta (*Albrecht*), Karoline (1802—1875), vācu operdziedātāja, RPT 1821—1827 — 67, 165

Humbolts (*Humbolt*) Peters (1779—1828), vācu izdevējs — 159

Hummels (*Hummel*) Johans Nepomuks (1778—1837), austriešu pianists — 21, 80, 82, 142

Iflands (*Iffland*) Augusts Vilhelms (1759—1814), vācu dramaturgs — 27, 28, 58, 159—162

Igo (*Hugo*) Viktors Marī (1802—1885), franču rakstnieks — 60

Iļjinskis (*Ильинский*) (19. un 20. gs. mija), krievu mūzikas izdevumu redaktors — 160

Īrvics (*Ierrwitz*) Karls (19. gs. vidus), dejotājs, RPT 1858/59 — 134

Izoards (*Isoard*) Vilhelms (?—1864), vācu aktieris, režisors RPT 1848—1850 — 109, 116, 179

Jagelsa-Rota (*Jagels-Roth*) Emma (1828—?), vācu operdziedātāja, RPT 1860/61 — 148

Jakobi (*Jacobi*) (?—1825), vācu čellists, RPT 1803—1823 — 49, 165

Jansens (*Jansen*) Ludvigs (1828—1885), vācu operdziedātājs, RPT 1861/62 — 112

Jansons (*Janson*) Antons (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātājs, RPT 1837—1839 — 94, 97

Jēnišs (*Jänisch*) Augusts Ludvigs Frīdrihs (1766—1811), vācu kapelmeistars, komponists, R. 1789—1811 — 24, 41, 68, 79, 85, 161

Jirgans (*Jürgen*) Heinrihs (1829—1887), vācu aktieris, RPT 1860—1862, 1873—1874 — 113

Jirovecs (*Gyrowetz*) Voitehs Adalberts (1763—1850), čehu komponists — 22

Junga-Štillinga (v. *Jung-Stilling*) Eliza fon (1829—1904), vācbaltu māksliniece — 101

Kačinskis (*Kaczynski*) M. (18. un 19. gs. mija), poļu opertrupas vadītājs — 138

Kafka (*Kaffka*), ist. v. Engelmanis (*Engelmann*), Johans Kristofs (1754—1815), vācu operdziedātājs, komponists, literāts, R. 1789—1815 (ar pārtrauk.) — 24, 28, 29, 40, 41, 89, 197

Kalderons de la Barka (*Calderon de la Barca*) Pedro dons (1600—1681), spāņu dramaturgs — 58

Kalders (*Calder*) J. (20. gs. 2. puse), angļu izdevējs — 160

Kalkbrenners (*Kalkbrenner*) Frīdrihs Vilhelms Mihaels (1785—1849), vācu pianists — 80

Kampenhauzens (v. *Campenhausen*) Pjērs Baltazars fon (1746—1808), vācbaltu literāts, R. no 1797 — 59, 60, 89, 90, 161

Kanaletto (*Canaleto*), ist. v. Antonio Kanāle (*Canale*) (1697—1768), itāļu gleznotājs — 86

Kārklīņš Ludvīgs (dz. 1928), latviešu mūzikas zinātnieks — 196

Karless (*de Carles*) (19. gs. vidus), dejotājs baletmeistara K. de Paskvāles trupā — 151

Karšins (*Karschin*) A. L. (18. gs. 2. puse), dzejnieks, R. 1783 — 160

Katalāni (*Catalani*) Andželika (1780—1849), itāļu operdziedātāja — 145

Katrīna II (1729—1796), Krievijas imperatore — 18, 37

Kauls (*Kaull*) (19. gs. vidus), vācu ārsts R. — 26

Kavati (*Cavatti*) Jozefs (18. gs.), itāļu dziedātājs — 145

Kēbiša (*Köbisch*) (19. gs. vidus), dejotāja, RPT 1844/45 — 133

Keihels (*Keuchel*) Johans Gotlībs (1740—1818), vācu flautists, R. 1766—1806 — 20

Keilmanis (*Keilmann*) Ferdinands (1792—1846), vācu mācītājs, komponists — 154

Keils (*Keil*) Georgs Frīdrihs (?—1813), izdevējs R. — 60

Kēlere (*Köhler*) Andželika (19. gs. vidus), vācu operdziedātāja, RPT 1841—1843 — 113

Kēlere (*Köhler*), dz. Šreincere (*Schreiner*), Jozefīne (19. gs. vidus), vācu operdziedātāja, RPT 1837/38 — 94, 169

Kēlers (*Köhler*) Eduards (1815—1880), vācu operdziedātājs, RPT 1837/38 — 94, 96, 169

Kellberga (*Kellberg*), prec. Šmita (*Schmidt*), Luīze (1826—?), vācu operdziedātāja, R. 1826—1848, 1850/51 — 128

Kellers (*Keller*) Georgs Frīdrihs (19. gs. 1. puse), vācu komponists, kapelmeistars RPT 1828—1832 — 74—76, 166

Kellers (*Keller*) J. F. (19. gs. 1. puse), Pēterburgas Vācu teātra kapelmeistars no 1835 — 74

Kellers (*Keller*) Karls (19. gs. vidus), vācu opertrupas vadītājs Kurzemē 1848—1855 — 74

Kemmlers (*Kemmler*) Ervīns (20. gs. 2. puse), vācu mūzikas zinātnieks — 197

Kerna (*Kern*) Anna (19. gs. vidus), vācu operdziedātāja, RPT 1859/60 — 110

Kerners (*Körner*) Teodors (1791—1813), austriešu dramaturgs — 58, 108, 164, 174

Kertens (v. *Kerten*) Augusts Frīdrihs Vilhelms fon (18. gs.), vācu publicists — 26, 88, 132, 197

Kerubīni (*Cherubini*) Marija Luidži Zenobio Karlo Salvatore (1760—1842), itāļu komponists — 28, 39, 40, 50, 53, 66, 67, 79, 80, 83, 96, 97, 162, 184, 190

Kestners (*Kestner*) (19. gs. 1. puse), vācu klarnetists, RPT 1810 — 46

Kiljans (*Kilian*) Eižens (20. gs. sāk.), vācu teātra vēsturnieks — 195

Kjarīni (*Chiarini*) (19. gs. vidus), dejotājs baletmeistara K. de Paskvāles trupā — 151

Kīnics (*Kienitz*) Oskars (1817—1859), vācbaltu dramaturgs, dzejnieks — 190

Kičings (*Kitching*) Lorencs (20. gs. 2. puse), kanādiešu teātra vēsturnieks — 197

Klefels (*Kleffel*) Arno (1840—?), vācu komponists, R. 1862—1865 — 131

Klingemanis (*Klingemann*) Ernsts Augusts Frīdrihs (1777—1831), vācu dramaturgs — 164

Klotiņš Arnolds (dz. 1934), latviešu mūzikas zinātnieks — 196

Knepkens (*Knöpken*) Andreass (?—1539), baznīcas mūzikas reformators R. — 89

Knops (*Knopp*) Karls (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs — 148

Kobleri (*Kobler*) (19. gs. 1. puse), austriešu dejotāju ģimene: Francs, seniors, Francs, juniors, Jozefs, Margarēta, Johanna, Nina, Helēna, RPT 1844/45 — 133

Kocebū (v. *Kotzebue*) Augusts Frīdrihs Ferdinands fon (1761—1819), vācu dramaturgs — 28, 32, 58, 68, 69, 73, 116, 154, 161, 197

Kohs (*Koch*) Johans Vilhelms (18. un 19. gs. mija), komponists — 80

Kohs-Ekarts — sk. Ekarts, saukts Kohs-Ekarts

Keihels (*Keuchel*) Johans Gotlībs (1740—1818), vācu flautists, R. 1766—1806 — 20

Kolbergs (*Kolberg*) Ferdinands (1830—1901), vācbaltu publicists, skolotājs R. — 197

Kolīni (*Colini*) (19. gs. sāk.), itāļu dziedātājs — 145

Končalīni (*Concialini*) Džovanni Karlo (1742—1812), itāļu operdziedātājs — 43

Kontski (v. *Kontski*), poļu mūziķu—brīnumbērnu ģimene: Antonijs (1817—1899), Apolinērs (1825—1879) — 182

Koprašs (*Kopprasch*) Karls Traugots (1769—1838), vācu kontrabasists, RPT 1803—1835 — 49

Korodi (*Corrodi*) Luīze (19. gs. vidus), vācu operdziedātāja, RPT 1844—1846 — 108, 128

Krāmere (*Cramer*) Luīze (19. gs. vidus), vācu operdziedātāja, RPT 1844—1847 — 108, 175

Krānihs (*Kranich*) Viktors (19. gs. 1. puse), vācu mūziķis R. — 83

Krasinska Lija (dz. 1911), mūzikas zinātniece — 196

Krečmara (*Kretschmar*), prec. Valnere (*Walner*), Agnese (19. gs. vidus), vācu aktrise, RPT 1845—1847 — 117

Krečmars (*Kretschmar*) Karls Rūdofs (19. gs. vidus), suflieris RPT — 159

Kreicere (*Kreutzer*) Marija (1830 vai 1829—?), vācu operdziedātāja, RPT 1848—1849 — 109, 115

Kreicere (*Kreutzer*), dz. Benekena vai Berka (*Benecken, Berck*), otrreiz prec. Minjona (*Mignon*), Marija Magdalēna (18. gs. 1. puse), vācu komediante, trupas vadītāja, R. 1744—1748 — 8, 137, 138

Kreicers (*Kreutzer*) Konradīns (1780—1849), vācu operkomponists, miris R. — 101, 108, 109, 113, 115, 116, 171, 173, 175, 179, 180, 184, 189, 190, 192, 193

Kreicers (*Kreutzer*) Johans Karls (18. gs. 1. puse), vācu aktieris — 137

Kreicers (*Kreutzer*) Rodolfs (1766—1831), franču vijolnieks, diriģents, komponists — 80

Kreilinge (*Crelinger*), dz. Dīringa (*Düring*), prec. Štiha (*Stich*), Auguste (1796—1865), vācu aktrise — 150, 166

Kresnere-Polmane E. — sk. Polmane Emilija

Kresners (*Kreßner*) Oto (1808—1858), vācu mūziķis — 145

Krīgers (*Krüger*) Artūrs (19. gs. vidus), RPT suflieris — 159

Krīgers (*Krieger*) Augusts (1820—1893), RPT suflieris — 159

Krista M. A. — sk. Mende Marija Anna

Krists (*Christ*) Jozefs Antons (1744—1823), vācu aktieris, R. 1784—1789 — 27, 30—32, 42, 196

Krists (*Christ*) Jozefs (1768—1791), vācu čellists, RPT 1784—1788 — 45, 46

Krūze (*Kruse*) Niklass (17. gs.), vācu aktieris — 137

Kūbe (v. *Cube*) Gustavs Frīdrihs fon (?—1849), Teātra komitejas biedrs R. 1837 — 93

Kundziņš Kārlis (1902—1992), latviešu teātra vēsturnieks — 156, 196

Kunsts (*Kunst*) Johans Ludvigs (1783—1864), vācu obojists, RPT 1810—1853 — 80, 94

Kurcvijs (*Kurtzweg*) Dāvids Kristofs (18. gs. 2. puse), vijolnieks, R. 1747—1790 — 20

Kurlenders (*Kurländer*) (19. gs. 1. puse), kāda vācbaltu dramaturga pseidonīms — 59

Kvancs (*Kwantz*) Johans Joahims (1697—1773), vācu mūzikas zinātnieks — 125, 141

Laborde (*Laborde*) (19. gs. vidus), operdziedātāja itāļu trupā — 148

Lakoste (v. *La Coste*) Frīdrihs fon (1769—1823), vācu jurists, teātra kritiķis R. — 56, 59, 89, 90, 163

Lakruā (*de la Croix*) Johans Antons Frīdrihs de (1781—1852), vācu dramaturgs, Mitavā un R. no 1802 — 119

Lamarē (*de Lamare*) Žaks Mišels de (1772—1823), franču čellists — 142

Lange (*Lange*), prec. Federsena (*Feddersen*), Frīderīke Henriete Ernestīne Nadežda (1798—1828), vācu aktrise, dziedātāja RPT līdz 1823 — 53, 54, 56, 60—62, 117, 134, 165

Lange (*Lange*), īst. v. Līdervalds (*Lüderwald*), Georgs Ernsts (1765—1835), vācu aktieris, dramaturgs, komponists, RPT 1791—1823 — 24, 29, 40, 42, 48, 53, 54, 56, 58—61, 73, 82, 117, 161

Lange (*Lange*) Henriete Taņa (18. gs. beigas), vācu operdziedātāja, RPT 1791—1802 — 40, 41, 61

Langenhauns (*Langenbaum*) Leopolds (19. gs. 1. puse), vācu aktieris, RPT 1827—1831 — 61, 117, 167

Langevics (*Langewitz*) Georgs Zigismunds (1775—1846), vācu neprofesionāls vijolnieks R. — 21, 46, 79

Langs (*Lang*) Peters (20. gs. beigas), grāmatu izdevējs Vācijā — 196

Lannere (*Lanner*) Katarina (1831—?), austriešu dejotāja, RPT 1868/69 — 151

Laronžs (*L'Arronge*) Teodors Eberhards (1812—1878), franču komiķis — 150

Larošs (*La Roche*) Luijs (19. gs. sāk.), vācu aktieris, RPT 1804—1811 — 53, 54

Lasīni (*Lasini*) (19. gs. vidus), dziedātājs itāļu opertrupā — 148

Laurs (*Laur*) Leons, vācbaltu bibliogrāfs — 158

Lēbmanis (*Löbmann*) Francs (1809—1878), vācu vijolnieks, komponists, diriģents R. 1834—1878 — 68, 79—81, 93, 94, 117, 118, 127, 128, 131, 168—172, 178—181, 184, 187

Lebruna (*Lebrun*), dz. Šteigere (*Steiger*), Karolīne (1800—1886), vācu aktrise — 169, 171

Leguvē (*Legouve*) Ernsts (1807—1903), franču rakstnieks, dramaturgs — 149

Lehners (*Lechner*) (18. gs. beigas), vācu čellists R. — 46

Leitners (*Leithner*) Eduards (1815—1874), vācu operdziedātājs, RPT 1853—1855, 1858—1860 — 112, 113, 191

Lēmeijers (*Löhmeyer*) (18. gs. 2. puse), dejotājs, RPT 1782—1784 — 132

Lenca (*Lenz*), dz. Šēfere (*Schäfer*), Karolīne (19. gs. 1. puse), vācu aktrise — 150

Lencs (v. *Lenz*) Johans Reinholds fon, saukts Kīne (*Kühne*) (1778—1854), vācu aktieris, dramaturgs, R. no 19. gs. 40. gadu vidus — 59, 150, 164, 179

Lencs (v. *Lenz*) Kristiāns Vilhelms fon (1809—1883), vācbaltu jurists, mūzikas zinātnieks — 183, 186, 187

Lencs (v. *Lenz*) V. (20. gs. 2. puse), vācu vēsturnieks — 160

Leonārs (*Leonard*) Huberts (1819—1890), beļģu vijolnieks — 182

Lesings (*Lessing*) Gotholds Efraims (1729—1781), vācu dramaturgs — 21, 26, 31, 33, 34, 53

Leva (*Leva*) (19. gs. vidus), dziedātājs itāļu opertrupā — 148

Lēvenbergs (*Loewenberg*) A. (20. gs. 2. puse), angļu mūzikas zinātnieks — 160

Lindenberga Vita (dz. 1943), latviešu mūzikas zinātniece — 196, 197

Linke (*Lincke*) Gustavs Karls Eduards (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1846—1850 — 109, 116, 121

Lipinskis (*Lipinsky*) Karols Juzefs (1790—1861), poļu vijolnieks — 141, 143

Lists (*Liszt*) Ferencs (1811—1886), ungāru komponists, pianists — 10, 126, 141, 143, 172

Loce (*Lotze*) Karls (1816—?), vācu vijolnieks, RPT 1837—1845 — 94, 117, 173, 174

Lofa (*Loof*), dz. Šmālfelda (*Schmalfeld*), Eleonora Sofija (1763—1812), vācu aktrise, R. no 1779 — 27

Lofs (*Loof*) Konrāds Heinrihs (1750—1828), vācu aktieris, R. no 1779 — 29, 166

Lorcings (*Lortzing*) Gustavs Alberts (1801—1851), vācu operkomponists — 113, 191

Lorīni (*Lorini*) Ahils (19. gs. vidus), itāļu opertrupas menedžeris — 148

Losberga Milda (dz. 1923), latviešu dzejniece, literatūras zinātniece — 195

Lucavs (v. *Lutzu*) Karls Frīdrihs fon (1804—1872), vācu čellists, strādājis R. — 94, 168, 170

Lucavs (v. *Lutzu*) Samuēls Evalds fon (1816—1871), vācbaltu komponists — 83

Ludeviga (*Ludewig*) Friderīke (?—1831), vācu aktrise, RPT 1822—1831 — 67

Ludevīgs (*Ludewig*) Vilhelms (1788—1831), vācu režisors, aktieris, RPT 1822—1831 — 58, 67, 166

Ludvīgs Otrais (1845—1886), Bavārijas karalis — 14

Lukans (*Lukan, Luckan*) Augusts (19. gs. 2. puse), RPT suflieris 1851—1852 — 159

Ļvovs (*фон Львов*) Aleksejs fon (1798—1870), krievu kapelmeistars, komponists — 62

Mara-Folmera (*Marra-Volmer*), dz. fon Haka (v. *Hack*), Marija (1822—1878), vācu operdziedātāja — 147, 177, 178

Mara-Šmēlinga (*Mara-Schmeling*) Ģertrūde Elizabete (1749—1833), vācu operdziedātāja — 43, 145, 167

Marketi-Fantoci (*Marchetti-Fantozzi*) Marija (1765—?), itāļu dziedātāja — 145

Markss-Markuss (*Marx-Markus*) Karls (1820—1901), vācu čellists, RPT 1845—1856 — 117, 128, 181—183

Marlovs (*Marlow*) Kristofers (1564—1593), angļu dramaturgs — 8

Māršners (*Marschner*) Heinrihs Augusts (1795—1861), vācu operkomponists — 101, 121, 171, 176, 182, 184, 185, 187, 189

Martinelli (*Martinelli*), dz. Aula (*Aull*), Hermīne Eleonora (1846—1916), RPT sufliere — 159

Maurers (*Maurer*) Aleksandrs (19. gs. vidus), vācu čellists — 188

Maurers (*Maurer*) Ludvīgs Vilhelms (1789—1878), vācu kapelmeistars, komponists — 75, 107, 165, 166, 170, 188

Meierbērs (*Meyerbeer*) Džakomo, īst. v. Bērs Jakobs Lībmanis (*Liebmann*) (1791—1864), operkomponists — 42, 68, 96, 97, 107, 110, 168, 170, 171, 173, 175, 177, 179—182, 184—186, 189—193

Meijere (*Meyer*) Kristīne (19. gs. vidus), vācu dziedātāja, RPT 1846—1848 — 121

Meijers (*Meyer*) (19. gs. 1. puse), klarnetists RPT 1810 — 46
Meils (*Mehul*) Etjēns Nikolā (1763—1817), franču operkomponists — 40, 50, 53, 54, 94, 96, 97, 116, 167, 185, 192

Meirere R. M. F. — sk. Gantnere Rozīna Marija Franciska
Meirers (*Meyrer*) Johans Kristiāns Gothilfs (1749—1810), vācu aktieris, dziedātājs, direktors RPT 1784—1789, 1796—1809 — 24, 30—32, 41, 42, 53, 57, 110, 117

Meisnere H. — sk. Cukarīni Helena
Meisners (*Meißner*) Ferdinands (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātājs, RPT 1822/23 — 55

Meisners (*Meißner*) (18. gs. 2. puse), vācu klarnetists, RPT 18. gs. 80. gados — 45

Meisners (*Meißner*) (18. gs. 2. puse), vācu dzejnieks, R. 1785 — 46

Melcers (*Meltzer*) Johans Samuēls (1777—?), vācu flautists, komponists, RPT 1795—1803 — 48, 49

Menbe (*Menbe*) Erasms (18. un 19. gs. mija), mājīpašnieks R. — 138

Mende (*Mende*), prec. Hindeberga (*Hindeberg*), Ādelheide (1743—1790), vācu aktrise, R. no 1766 — 42

Mende (*Mende*), dz. Krista (*Christ*), Marija Anna, saukta Anete (1768—1821), vācu aktrise, RPT 1784—1789, 1793—1821 — 27, 30, 42, 56

Mende (*Mende*), prec. Videmane (*Wiedemann*), Ģertrūde (1766—?), vācu operdziedātāja, RPT līdz 1811 — 42

Mende (*Mende*) Joahims Frīdrihs, seniors (18. gs. 2. puse), vācu aktieris, R. no 1766 — 9, 41, 42

Mende (*Mende*) Joahims Frīdrihs, juniors (ap 1765— ap 1821), vācu aktieris, R. 1780—1789, 1793—1808 — 42

Mendelsons-Bartoldi (*Mendelssohn-Bartholdy*) Jakobs Ludvīgs Fēlikss (1809—1847), vācu komponists — 79, 147, 152, 179, 185

Mendi (*de Mendi*), prec. Leonāra (*Leonard*), Antonija de (19. gs. vidus), beļģu dziedātāja — 182

Merkliņš (*Merklin*) L. (1816—1863), vācu literatūras vēsturnieks — 193

Merķelis (*Merkel*) Garlībs Helvīgs (1769—1850), vācbaltu apgaismotājs, rakstnieks, publicists — 162

Mersjē (*Mercier*) Luijs Sebastjāns (1740—1814), franču rakstnieks — 138

Mertke (*Mertke*) Ernsts Vilhelms (1783—1854), vācu fagotists, obojists, RPT no 1809 — 49, 80, 94

Metastazio (*Metastasio*), īst. v. Trapasi (*Trapassi*), Pjetro (1698—1782), itāļu rakstnieks, libretists — 59

Mildere-Hauptmane (*Milder-Hauptmann*) Polīna Anna (1785—1838), vācu dziedātāja — 147

Milfelts (*Mühlfeldt*) F. V. (?—1848), vācu flautists, RPT 1845—1848 — 121

Milīhs (*Myllich*) Gotfrīds Heinrihs (1773—1837), vācu mācītājs, mūziķis Kurzemē — 22

Millere (*Müller*), prec. Baumane (*Baumann*), Berta (19. gs. vidus), vācu dejotāja, aktrise, RPT 1850—1853 — 133, 182

Millers (*Müller*) Gabriēls (18. gs. 1. puse), vācu aktieris, trupas vadītājs — 137

Millers (*Müller*) Georgs (20. gs. 1. puse), vācu izdevējs — 196

Millers (*Müller*) Georgs Konrāds (1799—1845), vācu flautists, RPT 1823—1835, 1837—1841 — 80

Millers (*Müller*) Jūliuss Konrāds Daniēls (1759—1830), vācu izdevējs R. — 158, 197

Millers (*Müller*) Karls Ādolfs (1805—1882), vācu aktieris, RPT 1832—1835 — 168

Millers (*Müller*) Martins (18. gs. sāk.), vācu aktieris — 137

Millers-Blatavs (*Müller-Blattau*) Jozefs (20. gs.), vācu mūzikas zinātnieks — 197

Millo (*Millo*) Jūliuss (19. gs. vidus), RPT suflieris — 159

Milns (*Miln*) Ernests Vilhelms (1798—1873), vācu rātskungs, komponists, dziedātājs R. — 83

Minjona M. M. — sk. Kreicere Marija Magdalēna

Minjons (*Mignon*) Gotlībs (18. gs. vidus), komediants — 8, 138

Mitels (*Müthel*) Johans Gotfrīds (1728—1788), vācu komponists, ērģelnieks, R. no 1753 — 10, 15, 20, 21, 46, 197

Mocarts (*Mozart*) Volfgangs Amadejs (1756—1791), austriešu komponists — 22, 27, 28, 37, 38, 40—42, 50, 53—55, 61, 66, 67, 72, 79, 80, 86, 94, 96, 97, 108, 112, 113, 115, 119, 138, 145, 147, 162, 165, 166, 168, 170, 171, 173, 179—181, 183—185, 187—190, 192, 193

Moljērs (*Moliere*), īst. v. Žans Batīsts Poklēns (*Poquelin*) (1622—1673), franču rakstnieks — 8, 9, 28, 168

Monsiņi (*Monsigny*) Pjērs Aleksandrs (1729—1817), franču komponists — 39, 41, 43, 66

Montesa (*Montes*) Lola, īst. v. Porrīsa i Montesa Marija Doloresa (*Porris y Montes*) (starp 1818 un 1824—1861), spāņu dejotāja — 151

Moravskis (*Morawsky*) D. (18. un 19. gs. mija), poļu teātra trupas vadītājs — 138

Morelli (*Morelli*) Kosmuss (18. gs. 2. puse), dejotājs, RPT 1788/89 — 133

Mursotīni (18. gs. vidus), itāļu operdziedātājs — 43

Nahtigala (*Nachtigall*) Valeska (19. gs. vidus), vācu dejotāja, RPT 1858/59 — 134

Napjerskis (v. *Napiersky*) Karls Eduards fon (1793—1864), vācbaltu literāts — 160

Napoleons I (1769—1821), Francijas imperators — 58

Naumanis (*Naumann*) Johans Gotlībs (1741—1801), vācu komponists — 40

Neiderts (*Neudert*) Francs (19. gs. 1. puse), mežradznieks, RPT 1823—1836 — 80

Neihofs (*Neuhoff*) Johans Frīdrihs (18. gs. vidus), vācu aktieris — 9

Neimane (*Neumann*) Henrieta Karolīne Amālija (19. gs. vidus), dejotāja, RPT 1851—1852 — 134

Neimanis (*Neumann*) Johans Vilhelms Karls (1849—1919), vācbaltu arhitekts, mākslas vēsturnieks — 160

Neimanis (*Neumann*) Herberts (20. gs. 1. puse), vācu teātra vēsturnieks — 195

Neišefers (*Neuschäffer*) H. (20. gs. 2. puse), vācu literatūras vēsturnieks — 197

Nerudas (*Neruda*), mūziķu ģimene: vijolniece Vilhelmīne (1839—?), vijolniece Marija un čellists Francs (1843—?) — 185, 186

Nīderlavs (*Niederlau*) Dariuss (18. un 19. gs. mija), pūšamo instrumentu meistars R. 1809 — 79

Nikolaji (*Nikolai*) Oto (1810—1849), vācu komponists, diriģents — 181, 187

Nikolajs I (1796—1855), Krievijas imperators — 81

Obērs (*Auber*) Daniēls Fransuā Esprī (1782—1871), franču operkomponists — 61, 67, 74, 94, 96, 97, 101, 133, 147, 148, 152, 167, 168, 170, 171, 173—175, 177—181, 183, 190, 194

Odino (*Audino*) Nikolā Medārs (1732—1801), franču operkomponists — 39

Ofenbahs (*Offenbach*) Žaks Jakobs (1819—1880), franču komponists — 152, 191, 193

Ola (*Ohl*) Anna Kristīne (?—1751), vācu aktrise, dziedātāja — 8

Oldridžs (*Aldridge*) Aira (ap 1805—1867), amerikāņu aktieris — 149, 182, 189

Oliva (*de Oliva*) Pepita de (19. gs. vidus), spāņu dejotāja — 151, 191

Omane (*Ohmann*), dz. Koha (Koch), Marija Sofija (19. gs. sāk.), vācu aktrise, R. 1802—1809 — 116

Omanis (*Ohmann*) Antons Ludvigs Heinrihs (1775—1833), vācu operdziedātājs, komponists, R. 1801—1809, 1817—1833 — 24, 41, 56, 67, 72—74, 80, 96, 116, 162

Omanis (*Ohmann*) Johans Georgs (1786—1853), vācu aktieris, režisors, RPT 1801—1809, 1818—1827, 1835—1851 — 24, 56, 67, 72, 74, 94, 108, 116, 121, 164—166, 169, 170, 172, 176—178

Ots (*Ott*) Georgs (1803—1860), vācu kapelmeistars, RPT 1853—1860 — 113, 123, 192

Oto (*Otto*) Heinrihs (17. gs.), vācu aktieris — 137

Pābsts (*Pabst*) Augusts Frīdrihs (1811—1885), vācu komponists, pedagogs, R. no 1836 — 123

Paers (*Paer*) Ferdinando (1771—1839), itāļu komponists — 80

Pahuļskis (*Пахульский*) Henrihs (1857 vai 1859—1921), krievu komponists, mūzikas izdevumu redaktors — 160

Paizjello (*Paisiello*) Džovanni (1740—1816), itāļu operkomponists — 40, 61, 138, 145, 173

Pāls (*Pahl*) Frīdrihs (ap 1728—1810), pilsētas mūziķis R. no 1790 — 49

Pāls (*Pahl*) Frīdrihs Augusts (18. un 19. gs. mija), vācu obojists, mežradznieks, RPT 1809—1826 — 49

Pāls (*Pahl*) Frīdrihs Vilhelms (ap 1770—1821), vācu mūzikas skolotājs, militārais kapelmeistars R. — 49, 79, 165

Pāls (*Pahl*) Gotfrīds (19. gs.), vācu obojists, RPT 1823—1826 — 49, 165, 168

Panteniuss (*Panteniuss*) Teodors Hermanis (1843—1915), vācu rakstnieks, publicists — 197

Papelbaums (*Pappelbaum*) Johans (18. gs. vidus), vācu aktieris J. K. Kreicera trupā — 138

Paskvāle (*de Pasqualis*) Karlo de (19. gs. vidus), itāļu baletmeistars — 150

Pauli (*Pauli*) Karls Eduards (ap 1790—1837), vācu operdziedātājs, RPT 1815—1835 — 56, 67

Paulmane (*Paulmann*), dz. Kloca (*Klotz*), Hulda Emīlija (1815—1900), vācu aktrise, dziedātāja, R. 1836—1837, RPT 1840—1844 — 168

Paulmanis (*Paulmann*) Jūliuss (?—1874), vācu aktieris, R. 1836—1837, RPT 1840—1844 — 168

Pauzere (*Pauser*) Anna Terēzija (1755—1810), vācu operdziedātāja, RPT 1783—1788 — 42

Pauzere (*Pauser*) Auguste Karoline (ap 1777—1846), vācu aktrise, operdziedātāja, RPT 1795—1811 — 41

Pauzers (*Pauser*) Johans Matiāss (1747—?), vācu operdziedātājs, RPT 1782—1788, 1792—1804 — 27, 41, 42

Peitāns Jānis (1801—1859), kalpotājs Dikļu muižā — 156

Pelhavs (*Pelchau*) Georgs Johans Daniels (1773—1836), mūzikas teorētiķis, dzimis R. — 19

Pelhavs (*Pelchau*) Johans Daniels (1731—1781), vācu rātskungs, mācītājs R. — 19

Perera (*Perera*) Emanuels (17. gs.), holandiešu komediantu trupas vadītājs — 137

Pergolezi (*Pergolesi*), ist. v. Dragi (*Draghi*), Džovanni Batista (1710—1736), itāļu komponists — 138

Perls (*Perl*) Karls Johans (20. gs. 1. puse), vācu mūzikas zinātnieks — 197

Petenkofere (v. *Pettenkofer*), prec. Timmele (*Thümmel*), Suzanna fon (19. gs. 2. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1856—1858, 1876—1878 — 117, 188

Petenkofers (v. *Pettenkofer*) Oto fon (1827—?), vācu operdziedātājs, RPT 1855—1858 — 117, 188

Pēteris I (1672—1725), Krievijas imperators — 137

Petipā (*Petipa*), dz. Surovščikova (*Сурошцикова*), Marija (1836—1882), krievu baletdejojotāja — 152, 194

Petipā (*Petipa*) Mariuss (1818—1910), franču izcelsmes krievu dejojotājs, baletmeistars — 152, 194

Petriks (*Petrick*) Karls Ludvigs (1804—1847), vācu operdziedātājs, RPT no 1828 — 67, 117, 167

Petrovs (*Петров*) (18. un 19. gs. mija), krievu teātra trupas vadītājs Pēterburgā — 138

Pfobs (*Pfob*) Francs Jozefs (19. gs. sāk.), vācu mūziķis Vendenē un R. no 1810 — 126

Pfobs (*Pfob*) Jūliuss (1818—1889), vācu flautists, RPT 1837—1878 — 94, 126, 184

Pickers (*Pietzker*) Frīdrihs (1777—1832), vācu flautists, RPT 1805—1831 — 49, 79, 165

Pičers (*Pitscher*) Ludvigs (18. un 19. gs. mija), vācu čellists, RPT 1782—1788, ap 1806 — 45, 46

Pičinni (*Piccinni*) Nikolo (1728—1800), itāļu operkomponists — 138

Pikanelli (*Picanelli*) Frančesko (18. gs. vidus), itāļu mākslinieks, dekorāciju meistars — 8

Pihons (*Pichon*) Francs (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, R. 1845/46 — 112

Pilcers (*Pilzer*) Frīdrihs (1837—?), vācu publicists, RPT dramaturgs no 1863 — 197

Pineti (*Pinetti*) (19. gs. sāk.), itāļu dziedātāja — 145

Plānere (*Planer*), prec. fon Meka (v. *Meck*), Lidija Amālija (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1837—1839 — 94, 97, 169

Plātess (*Plates*) Ernsts (1821—1887), vācu izdevējs R. — 197

Plimeke (*Plümecke*) Karls Martins (1749—?), vācu dramaturgs — 34

Pluge (*Pluge*) Rūdolfs (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1850—1852 — 112

Pollaka (*Pollack*) Ernestīne (19. gs. vidus), vācu operdziedātāja, RPT 1862/63, 1865/66 — 152

Pollerte (*Pollert*), dz. Ceibiga (*Zeibig*), Karolīne (19. gs. vidus), vācu operdziedātāja, RPT 1839—1841 — 95, 97, 170

Polletina (*Polletin*), prec. Vellere (*Weller*), Auguste (1826—1911), vācu dejotāja, RPT 1845/46 — 133

Polmane (*Pohlmann*), prec. Kresnere (*Krefßner*), Emīlija (1800—1875), vācu operdziedātāja, RPT 1835, 1838/39 — 68, 145, 167, 168, 170

Pols (*Pohl*), skatuves v. Pollīni (*Pollini*), Bernhards (1838—1897), vācu operdziedātājs, RPT 1860/61 — 148

Pols (*Pohl*) Emīls (1824—?), vācu dramaturgs, režisors, R. 1883—1886 — 123, 195

Porša (*Porsch*) Rozālija Henriete (1805—1822), vācu aktrise, dzimusi R. — 42

Porša (*Porsch*), prec. Rihtere (*Richter*), Rozīna Doroteja (? — ap 1775), vācu aktrise, R. 1743—1747, 1771 — 42

Poršs (*Porsch*) Augusts Heinrihs (1759—1823), vācu aktieris, RPT 1782—1787, 1796—1823 — 27, 42, 53, 56, 57, 165

Poršs (*Porsch*) Francs (1764—1788), vācu aktieris, RPT 1782—1788 — 42

Portens (*Poorten*) Voldemārs Aleksandrs (1804—1864), vācu rātskungs, fabrikants R. — 24, 80, 83, 85, 93

Portens (*Poorten*) Konrāds Arveds (1836—1901), vācu čellists, komponists, dzimis R. — 85, 128, 188

Ports (*Pohrt*) Karls Vilhelms (1799—1844), vācu jurists, pianists R., «*Liedertafel*» vadītājs 1835 — 80

Postels (*Postel*) Rūdolfs (1820—1889), vācu komponists, skolotājs Mītavā no 1850 — 156

Preibišs (*Preibisch*) Francs (ap 1797—1862), vācu komponists, vijolnieks, RPT 1837—1859 — 123

Preiss (*Preiß*) Hugo Adelberts (1815—1862), vācu diriģents, komponists, dzimis R. — 83, 194

Preiss (*Preis*) Johans Antons (1774—1825), vācu vijolnieks, komponists, kapelmeistars RPT 1794—1825 — 21, 46—49, 79, 80, 83, 131, 163, 165

Prois (*Preu*) Frīdrihs (18. gs. 2. puse), vācu komponists, kapelmeistars RPT 1784—1787 — 36, 39, 46

Punji (*Pugni*) Čezāre (1802—1870), itāļu komponists — 133, 134, 151, 152

Pušmane (*Puschmann*) Zelma (19. gs. vidus), dejotāja baletmeistara K. de Paskvāles trupā — 151

Radeckis (v. *Radecki*) Karls fon (1842—1885), vācbaltu komponists — 128

Rādemahers (*Rademacher*) Karls (19. gs. vidus), vācu komponists, kapelmeistars RPT 1859/60, Vērmaņdārzā 1864—1866 — 123

Rainis, īst. v. Pliekšāns, Jānis (1865—1929), latviešu rakstnieks — 154, 196

Ramlere (*Rammler*) Klāra (19. gs. vidus), vācu aktrise, RPT 1855/56 — 113

Ramlers (*Rammler*) Karls Vilhelms (1725—1798), vācu dzejnieks, libretists — 165

Rasins (*Racine*) Žans (1639—1699), franču dramaturgs — 58

Ratgēbers (*Rathgeber*) Leonhards (19. gs. vidus), baletmeistars, RPT 1840—1843, 1845/46 — 133

Raupahs (*Raupach*) Ernsts Benjamins Solomons (1784—1852), vācu dramaturgs — 123, 181

Rebentišs (*Rebentisch*) Kristofs Ernsts (1778—1836), vācu ērģelnieks, R. no 1810 — 126

Rēbinders (v. *Rehbinder*) Nikolajs fon (1823—1876), vācbaltu publicists — 183

Rēdere fon Romāni (*Röder v. Romani*) Berta (ap 1829—?), vācu operdziedātāja, RPT 1850—1852 — 110, 181

Rēders (*Röder*) Ferdinands (1809—1880), direktors RPT 1850—1853 — 110, 121, 181

Rēdlihs (*Redlich*) M. (20. gs. 2. puse), vācu izdevējs, literatūras zinātnieks — 160

Reiharts (*Reichardt*) Johans Frīdrihs (1752—1814), vācu komponists — 21, 33, 69

Reihers (v. *Reyher*) Pīts fon (1862—1927), vācbaltu publicists — 197

Reimers (*Reimer*) Johans Hermans Karls (1788—1838), vācbaltu dramaturgs — 60

Reimersa (*Reimers*) Dagmāra (20. gs. vidus), vācu teātra zinātniece — 197

Reinere (*Reinner*), dz. Lanca (*Lanz*), Terēzija (1754—?), vācu operdziedātāja, RPT 1783—1797 — 27, 42

Reiners (*Reinner*) Francs (1749—?), vācu operdziedātājs, RPT 1783—1809 — 41, 42

Reinike (*Reinicke*) Frīdrihs Vilhelms (?—1843), vācu vijolnieks, RPT 1803—1822 — 49

Reisingers (*Reissinger*) Vencels Francs (19. gs. vidus), baletmeistars, RPT 1854/55, 1858/59 — 134, 184

Reitmeijere (*Reitmeyer*) Jūlija (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1837/38 — 94

Reke (v. *der Recke*) Johans Frīdrihs fon der (1764—1846), vācu literāts, valsts padomnieks Kurzēmē — 160

Reke (v. *der Recke*), dz. fon Medema (v. *Medem*), Šarlote Elizabete, saukta Elīze, Konstāncija fon der (1756—1833), vācu dzejniece — 60, 64

Remī (*Remy*) (19. gs. 1. puse), neprofesionāls dziedātājs R. 1835 — 80

Remozāni (*Remosani*), īst. v. Fridla (*Fridl*), Tusnelda (19. gs. vidus), vācu aktrise, RPT 1856/57 — 113

Rētšers (*Rötscher*) Heinrihs Teodors (1803—1871), vācu dramaturgs, kritiķis — 186

Riclere (*Ritzler*) Roza (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1813/14, 1818/19 — 54, 82

Riclars (*Ritzler*) Karls (19. gs. 1. puse), vācu vijolnieks, kapelmestars R. 1818/19 — 54

Rīdela (*Riedel*) (19. gs. vidus), vācu dejotāja, RPT 1845/46 — 133

Rie-Andro (*Rie-Andro*) Teodors (20. gs. sāk.), vācu rakstnieks — 197

Rihtere R. D. — sk. Porša Rozīna Doroteja

Rihters (*Richter*) (18. gs. vidus), vācu aktieris, R. 1743—1747 — 8

Rikhofs (v. *Rieckhoff*) Frīdrihs Reinholds fon (1809—1881), vācbaltu dramaturgs, publicists R. — 59, 107, 111, 112, 119, 189, 190, 197

Rīmanis (*Riemann*) Karls Vilhelms Jūliuss Hugo (1849—1919), vācu mūzikas zinātnieks — 160

Ringelharts (*Ringelhardt*) Frīdrihs Zebalds (1785—1855), vācu aktieris, RPT direktors 1846—1850 — 109, 110, 176, 178, 185

Rislejs (*Risley*) (19. gs. vidus), pantomīms, dejotājs no Amerikas — 151, 174

Rīss (*Ries*) Ferdinands (1784—1838), vācu pianists, komponists — 142

Rīss (*Ries*) Huberts (1802—1886), vācu vijolnieks, pedagogs — 94

Ristori (*Ristori*) Adelaide (1822—1906), itāļu aktrise — 149, 193

Robertsa (*Roberts*), prec. Valtere (*Walter*), Juliāna (1763—1835), vācu operdziedātāja, RPT 1784—1787 — 37, 38

Rodē (*Rode*) Žaks Pjērs Žozefs (1774—1830), franču vijolnieks, komponists — 50, 80, 142, 161

Rolofs (*Roloff*) Vilhelms (19. gs. sāk.), vācu operdziedātājs, RPT 1809—1814 — 54

Romāni B. — sk. Rēdere fon Romāni Berta

Rombergs (*Romberg*) Bernhards (1767—1841), vācu komponists — 142, 166

Rona (*di Rona*) Albīna di (19. gs. vidus), spāņu dejotāja — 151

Rosīni (*Rossini*) Džoakīno Antonio (1792—1853), itāļu operkomponists — 55, 56, 61, 67, 72, 74, 94, 96, 97, 101, 108, 113, 116, 117, 145, 147, 148, 150, 166, 167, 170, 173, 175, 176, 180, 189, 190, 194

Rosts (*Rost*) Martins (17. gs.), vācu aktieris — 137

Rošlavs (*Roschlau*) Rihards (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1858/60 — 112

Rots (*Roth*) Karls Antons (1763—1853), vācu klarnetists, RPT 1789—1830 — 46, 79

Rozbergs (*Rosberg*) (18. gs. 2. puse), vācu klarnetists, RPT 18. gs. 80. gados — 45

Rozena (v. *Rosen*) Elizabete fon (?—1921), vācbaltu teātra vēsturniece Rēvelē — 197

Rozeti (*Rosetti*), īst. v. Rēslers (*Rösler*), Antonio (1746—1792), čehu komponists — 22

Rubīnšteins (*Рубинштейн*) Antons (1829—1894), krievu pianists, komponists — 141, 143, 192

Rūdolfā (*Rudolph*) (19. gs. vidus), vācu dejotāja, RPT 1858/59 — 134

Rūdolfis (*Rudolph*) Morics (1843—?), vācbaltu mūzikas zinātnieks — 160, 195, 197

Rūtenbergs (v. *Rutenberg*) Ferdinands fon (19. gs. vidus), vācbaltu publicists — 178

Rutkovskis (*Rutkowski*) (19. gs. 1. puse), vācu obojists, fagotists, trompetists, RPT 1804—1835 — 80

Rutkovskis (*Rutkowski*) (19. gs. vidus), vācu flautists, ģitārists, RPT 1830—1841 — 94

Salfelds (*Salfeld*) L. (19. gs. sāk.), vācu izdevējs — 159

Saljēri (*Salieri*) Antonio (1750—1825), itāļu komponists — 54, 67

Samsons fon Himmelstīrns (*Samson v. Himmelstiern*) Reinholds Johans Ludvigs (1778—1858), vācbaltu literāts — 58, 59, 178, 189

Sārs (*Saar*) Luijs (1835—?), vācu komponists, diriģents RPT 1862/63 — 117, 123, 152

Savickis (*Sawitzky*) Valters (1892—1950), vācu publicists R. — 195

Sedī (*Sadie*) Stenlijs (20. gs. 2. puse), amerikāņu mūzikas zinātnieks — 160

Servē (*Servais*) Adriēns Fransuā (1807—1866), beļģu čellists — 141, 143, 169

Simons (*Simon*) Eduards (19. gs. vidus), vācu vijolnieks, komponists, RPT 1845—1856 — 123, 131, 186

Skolāri (*Skolari*) Johans Zigfrīds (?—1776), vācu aktieris, trupas vadītājs — 9

- Skoti** (*Scotti*) (19. gs. sāk.), itāļu dziedātāja — 145
- Skots** (*Scott*) Valters (1771—1832), skotu izcelsmes angļu rakstnieks — 101
- Skrabāns** Raimonds (1911—1980), latviešu mūzikas vēstures entuziasts, publicists — 196
- Skrībs** (*Skribe*) Ogistēns Ežēns (1791—1861), franču dramaturgs, libretists — 59, 67, 123, 149
- Snells** (*Snell*) Karls Filips Mihaels (1753—1806), vācbaltu publicists, Domscolas rektors R. — 20, 24, 197
- Sodovskis** (*Sodoffsky*) Karls Heinrihs Vilhelms (1797—1858), ārsts, dzejnieks R. — 83, 123
- Sokolovskis** (*Соколовский*) Mihails (1756—?), krievu vijolnieks, komponists — 138
- Sonjēri** (*Sonieri*) (19. gs. vidus), dziedātāja itāļu opertrupā — 148
- Spontīni** (*Spontini*) Gaspāre Luidži Pasifiko (1774—1851), itāļu operkomponists — 67, 166, 167
- Stefani** (*Stefani*) Jans (1746—1829), poļu vijolnieks, komponists — 138
- Stefenhāgeni** (*Steffenhagen*) — izdevēji Mītavā: Johans Frīdrihs Stefenhāgens (1744—1812), Johans Martīns Peterss-Stefenhāgens (1766—1839), Vilhelms Peterss-Stefenhāgens (1803—1873) — 160
- Stenders** (*Stender*) Aleksandrs Johans (1744—1819), vācbaltu mācītājs, literāts — 154
- Stenders** (*Stender*) Gothards Frīdrihs, saukts Vecais Stenders (1714—1796), vācbaltu mācītājs, literāts — 154
- Stērste** Andrejs (1853—1921), latviešu jurists, literāts — 154
- Straubergs** Jānis (1886—1952), latviešu kultūras darbinieks, vēsturnieks — 196
- Suvorovs** (*Суворов*) Aleksandrs (1804—?), kņazs, Baltijas gubernators — 111
- Šeibe** (*Scheibe*) Oto (19. un 20. gs. mija), vācu mūziķis, RPT 1875—1903 — 195
- Šeiblers** (*Scheibler*) Frīdrihs Vilhelms (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1837/38, 1843/44 — 113
- Šeinhens** (*Scheunchen*) Helmuta (20. gs. 2. puse), vācu čellists, mūzikas vēsturnieks — 197
- Šekspīrs** (*Shakespeare*) Viljams (1564—1616), angļu dramaturgs, dzejnieks — 8, 9, 26, 27, 31, 42, 56, 58, 67, 95, 111, 121, 123, 149, 150, 162, 173, 178—180, 182, 185—187, 189, 191, 192, 194
- Šellenbergas** (*Schellenberg*) Amālija un Paulīne (19. gs. vidus), vācu dejotājas, RPT 1855/56 — 134
- Šellenbergs** (*Schellenberg*) Jozefs (19. gs. vidus), vācu baletmeistars, RPT 1855/56 — 134
- Šellere** (*Scheller*) Albertīne (19. gs. vidus), dejotāja baletmeistara K. de Paskvāles trupā — 151
- Šēnfelds** (*Schönfeld*) Vilhelms (1826—?), vācu vijolnieks, R. 1845—1896 — 152
- Šēnhuta** (*Schönhuth*), prec. Zenka (*Senk*), Karolīne Antonija (1791—1840), vācu operdziedātāja, RPT 1809—1815 — 53
- Šeridans** (*Sheridan*) Ričards Brinsli (1751—1816), īru izcelsmes angļu dramaturgs — 26, 27, 58, 111
- Šillers** (*Schiller*) Johans Kristaps Frīdrihs (1759—1805), vācu rakstnieks — 27, 30, 31, 36, 37, 42, 53, 54, 56—58, 61, 67, 93, 94, 97, 111, 138, 149, 150, 154, 156, 163, 164, 166, 168, 170, 175, 176, 183, 185, 187, 189—191, 193, 197, 198
- Šillings** (*Schilling*) Gustavs (1803—1881), vācu mūzikas zinātnieks — 160
- Šindelmeisers** (*Schindelmeisser*) Luijs (1811—1864), vācu mūziķis — 96
- Širs** (*Schier*) Karlo (19. gs. vidus), baleta trupas vadītājs — 133
- Šlēgels** (*Schlegel*) Augusts Vilhelms (1767—1845), vācu literatūras vēsturnieks, rakstnieks — 58
- Šlipenbahs** (v. *Schlippenbach*) Hermanis Heinrihs Gustavs Ulrihs fon (1774—1826), vācbaltu jurists, dzejnieks Kurzemē — 62, 65
- Šmale** (*Schmale*) (19. gs.), vācu režisors — 112
- Šmelka** (*Schmelcka*) Anna Marija (1757—?), vācu aktrise, RPT 1787—1794 — 27, 42
- Šmelka** (*Schmelcka*) Karls Jozefs (18. gs. 2. puse), dekorators, RPT 1787—1797 — 42
- Šmits** (*Schmidt*) Frīdrihs Vilhelms (19. gs. sāk.), vācu aktieris, RPT 1816—1822 — 56
- Šmits** (*Schmidt*) Karls Oto Roberts (1802—1872), vācu operdziedātājs, RPT 1831—1835, 1840—1872 — 68, 185
- Šneiders** (*Schneider*) Frīdrihs Johans Kristiāns (1786—1853), vācu komponists — 83
- Šopens** (*Chopin*) Frīdrihs (1810—1849), poļu komponists, pianists — 77, 78, 143
- Špors** (*Spohr*) Ludvīgs (1784—1859), vācu komponists — 80, 94, 96, 97, 101, 126, 152, 183
- Špors** (*Spohr*) Matīass (20. gs. beigas), šveiciešu mūzikas zinātnieks — 198
- Šrāmeks** (*Schramek, Schrammek*) Johans Jozefs (1814—1874), čehu komponists, diriģents, RPT 1844—1855, 1859—1862 — 108—110, 116—120, 123, 131, 133, 148, 173, 175—178
- Šramma** (*Schramm*) Amālija (1826—?), vācu operdziedātāja, RPT 1847—1850 — 109, 116
- Šramma** (*Schramm*) Anna (1840—?), vācu aktrise, RPT 1847—1850 — 109

Šramma (*Schramm*) Auguste (?—1854), vācu operdziedātāja, RPT 1847—1850 — 109

Šramma (*Schramm*) Henrieta (1803—1876), vācu operdziedātāja, RPT 1847—1850 — 109

Šrēdere (*Schröder*) Sofija (1781—1868), vācu aktrise — 150

Šrēdere-Devriente (*Schröder-Devrient*), prec. fon Boka (v. *Bock*), Vilhelmine (1804—1860), vācu operdziedātāja — 10, 147, 148, 150, 176, 177, 196

Šrēders (*Schröder*) Frīdrihs Ludvigs (1744—1816), vācu aktieris, režisors — 27, 28, 58, 61

Šrēders (*Schröder*) Frīdrihs Enoks (?—1824), mēnešraksta *Ruthenia* izdevējs, skolotājs — 89

Šreincers (*Schreiner*) Frīdrihs (1818—1853), vācu pianists — 167

Šreincers (*Schreiner*) Matiāss (?—1831), vācu operdziedātājs, komponists, diriģents, RPT 1817—1820 — 82, 83, 117

Štarcers (*Starzer*) Jozefs (1726—1787), austriešu komponists — 37

Štēgers (*Steger*) Aleksandrs Teodors (1857—1932), vācbaltu komponists, dzimis Vindavā — 129

Štēgers (*Steger*) Francs (1825—?), austriešu operdziedātājs — 148, 188

Šteibelts (*Steibelt*) Daniels Gotlībs (1765—1823), vācu pianists, komponists — 47

Šteinbrehere K. E. — sk. Hīblere Karolīne Elizabete

Šteklis (*Stöckl*) Ernsts (20. gs. beigas), vācu mūzikas zinātnieks — 198

Štengels (*Stengel*) Kristofs Vilhelms (1784—1836), vācu klarnetists, RPT 1819—1835, Mitavā no 1816 — 79

Šternbergs (*Sternberg*) Šīrahs (19. gs. vidus), tirgotājs Kēnigsbergā — 101, 196

Štīrmers (*Stirmer*) Heinrihs (19. gs. 1. puse), vācu dziedātājs — 146

Štolla (*Stoll*), dz. Bēma (*Böhm*), Marija (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1828—1831 — 167

Štolls (*Stoll*) Francs (1807—?), austriešu ģitārists, R. 1828—1831 — 167

Šturma (*Sturm*) (19. gs. 1. puse), neprofesionāla dziedātāja R. — 80

Šūberts (*Schubert*) Francis Peters (1797—1828), austriešu komponists — 147

Šūberts (*Schuberth*) Luijs (1806—1850 vai 1853), vācu komponists, kapelmeistars RPT 1834/35, 1843/44 — 76, 108, 117, 118, 131

Šuha (*Schuch*) Karolīne (?—1787), vācu teātra trupas vadītāja Kurzemē — 31, 32

Šuhs (*Schuch*) Francs (1716—1763), vācu aktieris — 31

Šuhs (*Schuch*) Francs (1741—1771), vācu aktieris, trupas vadītājs — 31

Šūmane (*Schumann*), dz. Vika (*Wieck*), Klāra Jozefīne (1819—1896), vācu pianiste — 10, 25, 26, 87, 94, 141, 143, 172, 198

Šūmanis (*Schumann*) Roberts Aleksandrs (1810—1856), vācu komponists — 25, 26, 76, 78, 96, 101, 131, 198

Švābe (*Schwabe*) (18. gs. 2. puse), vācu dejotājs, baletmeistars, RPT 1782—1784 — 34, 132

Švarcs (*Schwarz*) V. (20. gs. 2. puse), vācu mūzikas zinātnieks — 197

Tālbergs (*Thalberg*) Zigismunds (1812—1871), austriešu pianists — 10, 85, 169

Taljoni (*Taglioni*) Marija (1804—1884), itāļu baletdejotāja — 133

Taube (*Taube*) Kristofs Vilhelms (18. gs. 2. puse), vācu vijolnieks, altists, R. 1790—1813 — 46

Tauvics (*Tauwitz*) Eduards (1812—1894), čehu komponists, diriģents, RPT 1839—1843 — 117, 118, 121, 126, 133

Teibere (*Teyber*) Terēze (?—1787), austriešu operdziedātāja — 66

Tēlemanis (*Telemann*) Georgs Mihaels (1748—1831), vācu ērģelnieks, R. no 1773 — 68, 74, 167

Tics (*Tietz*), ist. v. Brandšteters (*Brandstetter*), Jozefs Jakobs (1830—pēc 1889), vācu aktieris, RPT 1853—1854 — 134

Tihačeks (*Tichatschek*) Jozefs Aloīzs (1807—1853), čehu operdziedātājs — 148

Tiks (*Thieck*) Johans Ludvigs (1773—1853), vācu literāts, tulkotājs — 58

Tilli (*Tilly*) Anna (1770—?), operdziedātāja, RPT 1789/90 — 40

Tilli (*Tilly*) Antonija (1771—?), operdziedātāja, RPT 1789/90 — 40

Tirnāgels (*Türnagel*) Hugo Oto (19. gs. vidus), vācu baletmeistars, RPT 1851/52 — 134

Tizenhauzens (v. *Tiesenhausen*) Georgs Fabiāns fon (1785—?), Dikļu muižnieks, vācbaltu barons — 156

Todlēbens (v. *Todleben*) Francs Eduards fon (1818—1884), vācbaltu inženieris, komponists — 83

Tombozi (*Tombosi*), ist. v. Fleišmane (*Fleischmann*), Matilde Franciska (19. gs. vidus), vācu dejotāja, RPT 1854/55 — 134

Tome (*Thome*) Francs (19. gs. vidus), vācu aktieris, RPT direktors 1853—1857 — 110, 117, 123, 183

Tomsons Rihards (1834—1884), latviešu literāts, fabrikants — 156

Torgāns Jānis (dz. 1942), latviešu mūzikas zinātnieks — 196, 198

Trebelli (*Trebelli*), īst. v. Žilbēra (*Gillbert*), Sēlija (1838—1892), franču operdziedātāja — 148, 193

Trūns (*Truhn*) Frīdrihs Hieronīms (1811—1886), vācu komponists, kordiriģents, R. 1854—1858 — 83, 185, 186, 188, 190

Ulbrichts (*Ulbricht*) Teodors (19. gs. vidus), RPT suflieris — 159

Ulihs (*Ulich*) Johans Augusts (17. gs.), vācu aktieris — 137

Ulrihs (*Ullrich*) Ferdinands Augusts (1799—1865), vācu kontrabasists, RPT no 1817 — 80, 94

Vāgnere (*Wagner*), dz. Plānere (*Planer*), Minna (1809—1866), vācu aktrise, R. 1837—1839 — 97, 169

Vāgners (*Wagner*) Vilhelms Rihards (1813—1883), vācu komponists, diriģents, RPT 1837—1839 — 14, 21, 67, 68, 91, 93—97, 100, 103, 104, 107, 113, 114, 116—118, 126, 141, 147, 155, 169, 172, 182, 184, 185, 190, 196—198

Vahtels (*Wachtel*) Teodors (1823—1893), vācu operdziedātājs — 148, 149, 194

Valdiss (*Waldis*) Burkards (1490—1556), vācbaltu literāts, pirmā dramatiskā uzveduma autors R. 1527 — 89

Vallizers (*Walliser*) Ferdinands (1813—1855), šveiciešu aktieris, R. 1845—1847 — 177

Valtere (*Walter*) Adele (19. gs. 1. puse), vācu operdziedātāja, RPT 1830—1833 — 67, 68, 166, 167

Valtere J. — sk. Roberta Juliāna

Valters (*Walter*) Karls Ferdinands Maksimiliāns Antons (1801—1869), vācu mācītājs Vidzemē — 156

Valters (*Walter*) Ignacs (1759—1822 vai 1850), vācu komponists, operdziedātājs, RPT 1784—1786 — 37, 38

Vargasa (*Vargas*) Pepa (19. gs. vidus), spāņu dejotāja — 151

Vēbers (v. *Weber*) Karls Marija Frīdrihs fon (1786—1826), vācu komponists — 55, 61, 67, 74, 76, 79, 80, 97, 113, 115, 126, 143, 147, 148, 152, 154, 169, 173—176, 179, 180, 182, 183, 185, 187, 189—191, 193

Veicmanis (*Weitzmann*) Karls Frīdrihs (1808—1880), vācu vijolnieks, komponists, RPT 1832—1834 — 80, 81, 83, 117

Veidners (*Weidner*) Andreass (18. gs. 1. puse), vācu aktieris no Mītavas — 138

Veidners (*Weidner*), īst. v. Ulrihs (*Ullrich*), Jozefs (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1844/45 — 112

Veinrihs (*Weinrich*) (19. gs. vidus), vācu dejotājs, RPT 1844/45 — 133

Veisbaha (*Weißbach*) Amālija (19. gs. 1. puse), vācu aktrise, RPT 1837/38 — 94, 169

Veiss (*Weiß*) A. F. (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1854/55 — 113

Veiss (*Weiß*) Karls (19. gs. vidus), vācu aktieris, RPT 1850—1852 — 134

Vellers (*Weller*) Eduards (1820—1871), vācu vijolnieks, RPT 1845—1871 — 110, 133, 152, 180—182, 185, 188, 192, 194

Vēls (*Wehl*) F. (19. gs. vidus), vācu teātra zinātnieks — 194

Vencels (*Wenzel*) K. E. (19. gs. sāk.), vācu rakstnieks R. — 198

Vents (*Wendt*) Peters Dāvids (1784—1848), vācu literāts R. — 167, 168

Veņavskis (*Wieniawski*) Henriks (1835—1880), poļu vijolnieks, komponists — 143, 181

Veņavskis (*Wieniawski*) Jozefs (1837—1912), poļu pianists — 141, 181

Verdi (*Verdi*) Džuzepe (1813—1901), itāļu operkomponists — 60, 113, 114, 148, 183, 188, 189, 192—194

Vēriņa Sofija (1929—1994), latviešu mūzikas zinātniece — 198

Vernere (*Werner*) Vilhelmīne (19. gs. vidus), vācu dejotāja, RPT 1853—1854 — 134

Verns (*Verne*) Žils (1828—1905), franču rakstnieks — 139

Vertere (*Werther*) Franciska (18. un 19. gs. mija), vācu operdziedātāja, RPT 1796—1803 — 40, 41

Vertere (*Werther*), prec. Pauli (*Pauli*), otreiz prec. Paulmane (*Paulmann*), Margarēte Elizabete (1801—?), vācu operdziedātāja, RPT 1807—1815, 1817—1822 — 40

Verters (*Werther*) Ludvigs (1769—?), vācu aktieris, dziedātājs, RPT 1796—1805, 1815—1830 — 40—42, 116

Vesels (*Wessel*) Francs (19. gs. sāk.), vācu operdziedātājs, RPT 1809—1813 — 54

Videmanis (*Wiedemann*) Ernsts Augusts (1792—1852), vācu operdziedātājs, RPT 1809—1820, 1834—1835 — 53, 68, 117

Videmanis (*Wiedemann*) Maksimiliāns (18. un 19. gs. mija), vācu operdziedātājs, RPT 1789—1799 — 40, 42, 82

Vilms (v. *Wilm*) Peters Nikolajs fon (1834—1911), vācbaltu komponists, diriģents, RPT 1857—1860 — 128, 129, 131, 184, 187, 196

Vipermanis (*Wippermann*) Johans Peters (ap 1775—1817), dekorators, RPT 1812—1817 — 86

Vircs (*Würz*) F. (20. gs. sāk.), vācu izdevējs — 197

Virzīga (*Wirsing*) dz. Buhnere (*Buchner*), Katarīna (?—1795), vācu aktrise, RPT 1784—1787 — 42

Virzings (*Wirsing*) Johans Jakobs (1754—ap 1820), vācu aktieris, operdziedātājs, RPT 1784—1809 — 41, 42, 116

Vitoliņš Jēkabs (1898—1977), latviešu mūzikas zinātnieks — 96, 196

Vītols Jāzeps (1863—1948), latviešu komponists — 156

Vite (v. *Witte*) Johanna fon (?—1877), vācu aktrise, RPT 1857—1863 — 110, 194

Vite (v. *Witte*) Teodors fon (19. gs. vidus), vācu aktieris, direktors RPT 1857—1863 — 110, 111, 117, 194, 198

Vjetāns (*Vieuxtemps*) Anrī (1820—1881), beļģu vijolnieks, komponists — 141, 143, 169

Volbriķa (*Wohlbrück*), dz. Mangolda (*Mangold*) (18. gs. beigās), vācu aktrise, RPT 1796/97 — 42

Volbriķa (*Wohlbrück*) (?—1841), vācu aktrise, RPT 1833, 1837—1841 — 94

Volbriķis (*Wohlbrück*) Johans Gotfrīds (1770—1822), vācu aktieris, RPT 1796—1798 — 42

Volbriķis (*Wohlbrück*) Vilhelms Augusts (1794—1848), vācu dziedātājs, režisors, dramaturgs, RPT 1832—1848 — 42, 57, 59, 90, 94, 101, 108, 114, 119, 121, 168, 169, 177, 178, 186

Volfs (*Wolff*) Pijs Aleksandrs (1782—1828), vācu dramaturgs, aktieris — 154, 195

Volrābe (*Wollrabe*) Auguste (19. gs. vidus), vācu operdziedātāja, RPT 1854/55 — 113

Voltērs (*Voltaire*), īst. v. Aruē (*Arouet*), Marī Fransuā (1694—1778), franču filozofs, rakstnieks — 28, 34, 162

Vosi (*Vossi*) Džuljeta (19. gs.), dejojāja baletmeistara K. de Paskvāles trupā — 151

Vrede (*Wrede*) Alberts (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1837—1839 — 94

Vurms (*Wurm*) Ferdinands Aloīzs Alberts (1783—1834), vācu komiķis — 150

Zālbahs (*Saalbach*) Teodors (1811—1861), vācu aktieris, RPT 1844—1851 — 175, 177, 180

Zalcmanis (*Salzmann*) Leopolds Eduards (1808—1842), vācu aktieris, RPT kasieris — 159, 168, 197

Zass (*Saß*) Kristiāns Ludvigs (18. gs. 1. puse), vācu aktieris — 137

Zeiberlihs (*Seuberlich*) Roberts (1800—1856), vācu birģermeistars, komponists R. — 83, 85, 143

Zeiberlihs (*Seuberlich*) Johans Roberts Ēberhards (1828—1873), vācu mūzikas skolotājs, dzimis R. — 85

Zeilers (*Seiler*) Jakobs (19. gs. vidus), vācu operdziedātājs, RPT 1848—1850 — 109, 147

Zēlers (*Seeler*) (18. gs. vidus), maiznieks R. — 9

Zelke (*Selke*) Gustavs Ādolfs (19. gs. 1. puse), dejojājs, baletmeistars RPT 1827—1834 — 133

Zengbušs (v. *Sengbusch*) Vilhelms fon (1802—1880), vācu konsuls, dzejnieks R. — 80, 83

Ziberte (*Siebert*) Klāra (19. gs. 1. puse), vācu dziedātāja — 146, 147, 165

Ziberts (*Siebert*) Francs (1788—?), vācu dziedātājs — 146, 147, 165

Zigerti (*Siegert*), brāļi, kas spēlēja mūziķu kopā «*Siegertsche Musikcorp*» R. 1836—1845: vijolnieks Andreass (1807—1882), kontrabasists Francs, mežradznieks Jozefs — 97, 168

Zigmunds (*Siegmund*) Johans Kristofs (1705—1748), vācu aktieris, trupas vadītājs — 8, 138

Zilbermanis (*Silbermann*) Gotfrīds (1683—1753), vācu ērģeļu un klavieru meistars — 46

Zontāga (*Sonntag*), īst. v. Ģertrūde Valburga (*Walburg*), prec. Rosi (*Rossi*), Henrieta (1806—1854), vācu operdziedātāja — 147, 166

Zontāgs (*Sonntag*) Karls Gotlībs (1765—1827), vācbaltu literāts, Domskolas rektors — 28, 89, 165, 197

Žiše (*Zschesche*) Anna (19. gs. vidus), vācu operdziedātāja — 117

Žiše (*Zschesche*) Paulīne (1830—?), vācu operdziedātāja, RPT 1851—1853 — 110, 117

Žiše (*Zschesche*) Augusts (1799—1876), vācu operdziedātājs — 110

Žiška (*Zschischka*) Karls (ap 1771—?), vācu operdziedātājs, R. 1823—1837 — 56

Žiška (*Zschischka*) Sofija (1794—1845), vācu operdziedātāja, RPT 1823—1825 — 56, 67

Žitomirskis Daniels (dz. 1906), krievu mūzikas zinātnieks — 198

Saturs

Ievads	5
------------------	---

Pirmā daļa

Pirmie divdesmit pieci gadi Rīgas Pilsētas teātra dzīvē

Teātra dibinātāja Oto Hermaņa fon Fitinghofa personība	15
Labvēlīga vide teātrim, mūzikas mīlotāji un Mūzikas biedrība	19
Biedrība <i>Musse</i> un telpu sadalījums namā Lielajā Ķēniņu ielā	24
Dramatiskās trupas iestudējumi	26
Izrāžu norise un nakāmie teātra direktori	29
Pieci skatuves darbu autori pirmajos piecos gados	33
Operrepertuāra problēmas	39
Aktieru ģimenes un to iesakņošanās Rīgā	41
Teātra orķestra mūziķi operizrādēs un koncertos	45

Otrā daļa

Teātra veiksmes un neveiksmes 19. gadsimta pirmajā trešdaļā

Biežās teātra direktoru maiņas	53
Vācu dramaturģijas popularitāte un dominējošā loma	57
Dramatiskā un operas trupa	61
Autoru klātbūtne operiestudējumos, mūzikas direktori	68
Teātra ļaužu aktivitātes ārpus teātra	79
Skatuves iekārtojums un dekoratori	86
Teātra kritika Rīgā un Mītavā	88

Trešā daļa

Teātra darbība laika posmā no 1837. gada līdz jaunās ēkas atklāšanai

Teātra atvēršana pēc kapitālremonta, trupas izveidošanās direktora Karla fon Holteja vadībā	93
Riharda Vāgnera un Heinriha Dorna laiks	96
Direktori. Finanšu problēmu risinājums un teātra mākslinieciskais līmenis	106
Tradicionālais 19. gadsimta teātru repertuārs Rīgā	111
Rīgas Pilsētas teātra sakari ar citiem teātriem, atsevišķu mākslinieku un visas trupas viesizrādes	116
Rīdzinieku — komponistu un dramaturgu — skatuves darbi	118
Orķestra problēmas	126
Balets Rīgas Pilsētas teātrī	132

Ceturtnā daļa

Viesmākslinieki un viesizrādes

Komediantu un teātra trupu viesizrādes līdz 19. gadsimta sākumam Rīgā	137
Virtuozu laikmets	141
Dziedātāji — viesi operizrādēs un koncertos	145
Dramatisko aktieru viesizrādes Rīgā	149
Pasauleslaveni baletdejojāji	151

Epiloga vietā. Rīgas Pilsētas teātra ietekme uz latviešu nacionālā teātra veidošanos 154

Bibliogrāfija	158
Dzejas rādītājs	199
Nošu rādītājs	204
Seno vietvārdu rādītājs	206
Bibliogrāfijā un personu rādītājā lietotie saīsinājumi	206
Personu rādītājs	207

Ilona Breġe
Theatre in Old Riga

«Zinātne» Publishers

Riga 1977

In Latvian

Breġe I.

Teātris senajā Rīgā

Vēstures fakti,
vācu kultūra — skats pāri diviem gadsimtiem

Redaktore *Biruta Alksne*

Mākslinieciskā redaktore *Ināra Jēgere*

Tehniskā redaktore *Gaļina Šļepkova*

Korektore *Brigita Vārpa*

Formāts 84x90/16. Ofsetspiedums. Izdevniecība
«Zinātne», Akadēmijas laukumā 1, Rīgā, LV-1050.
Reģistrācijas apliecība Nr. 2-0250. Iespiesta a/s Rīgas
Paraugtipogrāfija, Vienības gatvē 11, Rīgā, LV-1004.
Pasūt. Nr. 100684.

Breġe I.

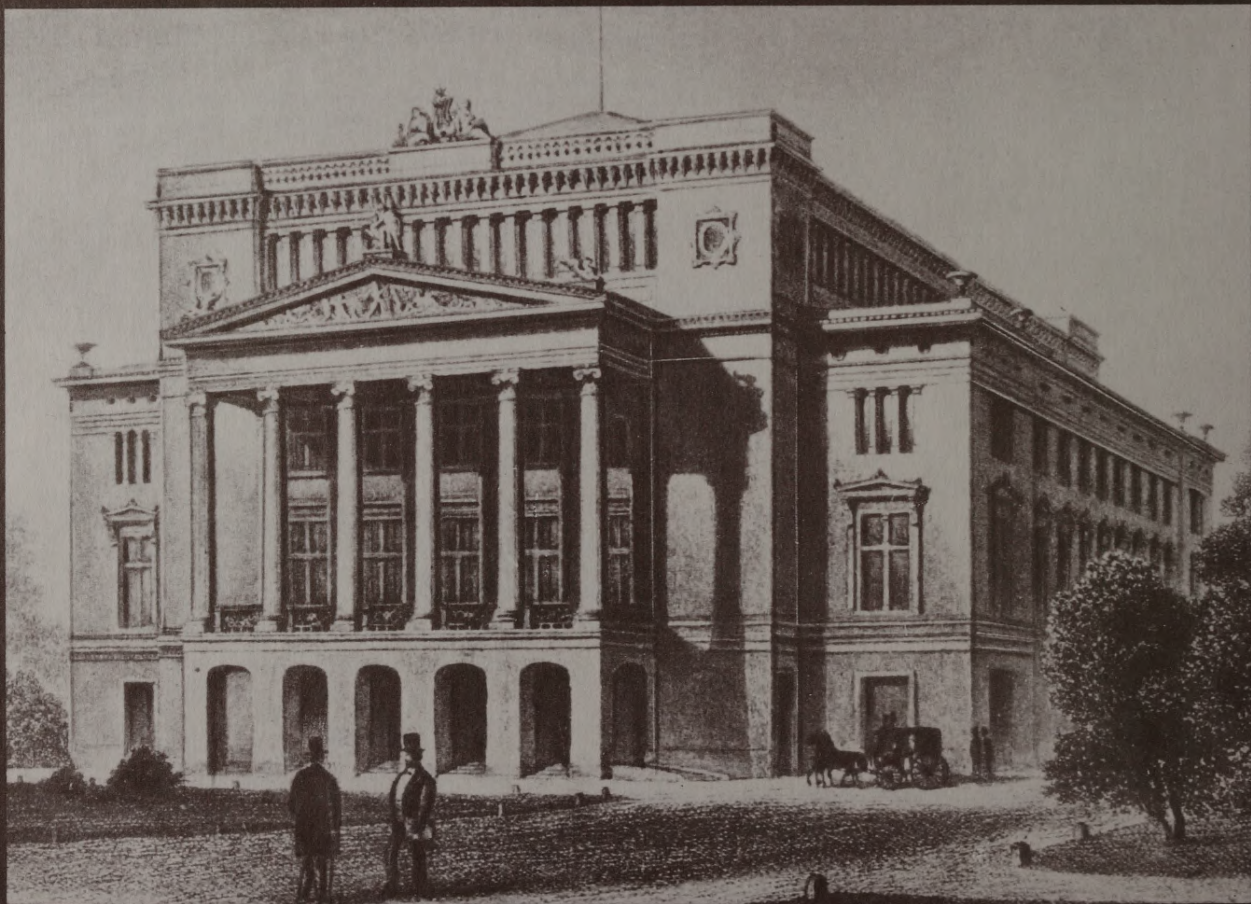
Br 310 Teātris senajā Rīgā: Vēstures fakti, vācu kultūra — skats pāri diviem gadsimtiem: Rīgas Pilsētas teātris (1782—1863). — Rīga: Zinātne, 1977. — 227 lpp.: [16 lp.] il.
ISBN 7-7966-1168-2

Grāmata atspoguļo maz pētītu Rīgas teātra un mūzikas vēstures posmu (līdz 1863. gadam). Autore Ilona Breġe — komponistes, pianistes un mūzikas vēsturnieces — redzeslokā jau desmit gadu ir vācbaltu kultūra Latvijā, kas cieši savijusies ar izcilākajiem Eiropas teātra un mūzikas sasniegumiem. Bagātīga faktoloģisko materiālu papildina 18. un 19. gadsimta dzeja V. Bisenieka atdzejojumā, notis un autores pārdomas par mākslas norisēm senāk un šodien.

Tas dara grāmatu pievilcīgu gan zinātniekiem, gan plašam interesentu lokam.

UDK 792(091)(474.3)

2,40

LATVIJAS NACIONĀLA BIBLIOTĒKA

0300032260

L 98-4
36